

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Η αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών προσφύγων στον Δήμο Φλώρινας: οι πολιτικές της Κοινωνικής Πρόνοιας-Προστασίας καθώς και της εκπαιδευτικής και πολιτισμικής ενσωμάτωσής τους »

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Κωτσαλίδου Ι. Ευαγγελή
(Α.Ε.Μ. 446)

ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΗΛΙΑΔΟΥ- ΤΑΧΟΥ ΣΟΦΙΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΑΝΔΡΕΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΑΣΒΙΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Φλώρινα 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της εργασίας μου θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμότατα την επόπτριά μου και δασκάλα των εφηβικών μου χρόνων, την καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και Πρόεδρο του Μεταπτυχιακού τμήματος, κυρία Ηλιάδου-Τάχου Σοφία που μου έκανε τη τιμή να αναλάβει τη διπλωματική μου εργασία. Την ευχαριστώ θερμά για την εμπιστοσύνη της αλλά και για το ερέθισμα που μου έδωσε να πραγματοποιήσω την εργασία αυτή. Ως επόπτρια μου στάθηκε πολύτιμη αρωγός και άοκη καθοδηγήτρια σε αυτό το δύσκολο αλλά και συνάμα συναρπαστικό ταξίδι. Της οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ για τη καθοριστική της βοήθεια .

Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω τον σύζυγό μου για την υπομονή και κατανόηση που έδειξε όλο αυτό το διάστημα αλλά και τα παιδιά μου για το χρόνο που μου έδωσαν. Ευχαριστώ ακόμη την Αναπληρώτρια Διευθύντρια της Δ/σης Υγείας της Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας, την κα Ξανθοπούλου για τη βοήθειά της καθώς ήταν πάντα πρόθυμη να βοηθήσει και να προσφέρει κάθε δυνατή διευκόλυνση κατά τις πολύωρες επισκέψεις μου στο Αρχείο.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	1
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	8
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	8
ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ	9
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	11
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ.....	12
Η ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	14
Α' ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ- ΙΣΤΟΡΙΚΟ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19^οΥ ΑΙΩΝΑ	16
1.1 Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ	16
1.2. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ, Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ	20
1.3. Το ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΚΑΙ Ο ΕΝΟΠΛΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ	24
1.4. Το ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ (1912-1913)	26
1.5. Ο Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1914-1918	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΦΥΓΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΛΔΑΦΟΣ 1912-1920	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΟΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ «ΩΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ» ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ	34
Β' ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ- ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ, ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕ « Η ΕΛΠΙΣ » ΦΛΩΡΙΝΑΣ	41
4.1. Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ .	41
4.2. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ- ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ-ΠΕΡΙΕ ...	43
4.3. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ- ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ-ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	44
4.4. ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ- ΑΝΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ	46
4.5. Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ ΜΕ ΟΡΟΣΗΜΟ ΤΑ ΕΤΗ 1912	48
ΚΑΙ 1915	48
4.6. Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕ ΟΡΟΣΗΜΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟ 1914.	49
4.7. ΟΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΕΣ ΣΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ 20 ΕΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1914	50
4.8. ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΝΑ ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	51
4.9. ΤΟΠΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ.....	53
4.10.ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΑΝΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ	54

4.11. Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ	55
4.12. ΑΡΧΗΓΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ- ΆΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	57
4.13. ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	58
4.14. ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	59
4.14.1. Κατηγοριοποίηση των επαγγελματιών των Μοναστηριωτών	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	67
5.1. ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	67
5.2. Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ ΤΥΠΟΥ- Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΦΛΩΡΙΝΑ»	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ- ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	73
6.1. Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ –ΕΑΠ (1923-1930)....	73
6.2. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΝΟΙΚΙΟΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΙ Η ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΕ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ ΣΠΙΤΙΑ- ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	76
6.3. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΟΥ «ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΠΟΛΕΜΟΠΑΘΩΝ ΕΚ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ»	78
6.4. Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΩΝ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.....	85
7.1. Ο Γ' ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ.....	85
7.1.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο	85
7.1.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Γ' συνοικισμού.....	87
7.1.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Γ' συνοικισμού.....	90
7.1.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Γ' συνοικισμού.....	91
7.2. Ο ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ»- Α' ΚΑΙ Β' ΑΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ.....	93
7.2.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο	93
7.2.2. Ο Α' Αστικός Συνοικισμός Μοναστηριωτών- Ο Φάκελος του Αρχείου Πρόνοιας.	96
7.2.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Α' συνοικισμού	101
7.2.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Α' συνοικισμού.....	104
7.2.5. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Α' συνοικισμού.....	106
7.3. Ο Β' ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ	107
7.3.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο	107
7.3.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Β' συνοικισμού	108
7.3.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Β' συνοικισμού.....	110
7.3.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Β' συνοικισμού.....	110
7.3.5. Συμπεράσματα που αφορούν τους τρεις συνοικισμούς Μοναστηριωτών.....	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΕ ΑΣΤΙΚΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ.....	114
8.1. Ο Β' ΑΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	114
8.1.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο	114
8.1.2. Τα στοιχεία από την έρευνα του φακέλου «Β' ΑΣΤΙΚΟΣ» οικισμού.....	116
8.1.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Β' Αστικού οικισμού	117
8.1.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Β' αστικού οικισμού.....	118
8.1.5. Σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Β' ΑΣΤΙΚΟΥ	119
8.2. Ο Γ' ΑΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	120
8.2.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο	120

8.2.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Γ' Αστικού οικισμού.....	122
8.2.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Γ' Αστικού οικισμού.....	123
8.2.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Γ' Αστικού οικισμού.....	124
8.3. Ο Δ' ΑΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ–ΚΡΑΤΙΚΟΣ	125
8.3.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο	125
8.3.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Δ' Αστικού οικισμού	126
8.3.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Δ' Αστικού οικισμού.....	127
8.3.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Δ' Αστικού οικισμού.....	128
8.4. Η ΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ -Ε' ΑΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	131
8.4.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο	131
8.4.2. Η διαδικασία κατάθεσης απαιτούμενων δικαιολογητικών.....	132
8.4.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Ε' Αστικού αυτοστέγασης. 134	
8.4.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Ε' Αστικού αυτοστέγασης.....	135
8.4.5. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Ε' Αστικού αυτοστέγασης. 136	
8.5. Η ΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ- ΣΤ' ΑΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ	138
8.5.1. Ιστορικό- Κοινωνικό πλαίσιο.....	138
8.5.2. Διαδικασία κατάθεσης απαιτούμενων δικαιολογητικών των δικαιούχων	138
8.5.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του ΣΤ' Αστικού αυτοστέγασης	141
8.5.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του ΣΤ' Αστικού αυτοστέγασης.....	142
8.5.5. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του ΣΤ' Αστικού αυτοστέγασης	143
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο : ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	146
9.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	146
9.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	149
9.3. Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ	153
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	157
Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α	161
ΔΕΙΓΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	167
ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	167
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑ	173
ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ	190
ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΜΕΝΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΡΘΡΩΝ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΦΛΩΡΙΝΑ» ΤΟΥ 1916 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ «ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ» Η «ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΕΣ».....	198
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.....	208
Κατάλογος Εικόνων.....	211
Κατάλογος πινάκων.....	211

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία στοχεύει, αξιοποιώντας τα στοιχεία της έρευνας και επεξεργασίας του Μητρώου των Μοναστηριωτών και του Αρχείου της Πρόνοιας, να παρουσιάσει την συνολική αποτύπωση της αστικής αποκατάστασης των εγκατασταθέντων Μοναστηριωτών προσφύγων στην Φλώρινα. Παράλληλα, με πηγή το Αρχείο του Δήμου, επεξεργάζεται το σύνολο των στάσεων και των αποφάσεων του Δήμου Φλώρινας όπως αυτές εκφράστηκαν μέσα από τις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου καθώς και τις αναγκαίες για την αποκατάστασή τους, ως δημότες του Δήμου, εκδοθείσες διοικητικές πράξεις του Δημοτολογίου Φλώρινας, από την εγκατάσταση έως την οριστική τους αποκατάσταση. Αναδεικνύει επίσης την αντιμετώπιση που έτυχαν οι πρόσφυγες από το επίσημο ελληνικό κράτος μέσω της νομοθεσίας που εφαρμόστηκε αλλά και τον τρόπο με τον οποίο ο τοπικός έντυπος τύπος αντιμετώπισε τα θέματα που τους αφορούσαν. Ταυτόχρονα μέσα από την μελέτη όλων των ιστορικών γεγονότων που εκτυλίχθηκαν μέχρι τη φυγή και τον ερχομό τους στην Ελλάδα, αναδεικνύει όλα εκείνα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των προσφύγων και συμβάλλει στην κατανόηση της ιστορικής τους διαδρομής και του τρόπου ενσωμάτωσής τους στον κοινωνικό ιστό της πόλης. Η πλήρης αποτύπωση της αστικής τους αποκατάστασης δίνει απαντήσεις στο μέχρι πρότινος θολό τοπίο που αφορούσε τον τρόπο που οι 517 οικογένειες, περίπου δύο χιλιάδων Μοναστηριωτών, εγκαταστάθηκαν και ενσωματώθηκαν στην πόλη της Φλώρινας, συμβάλλοντας στο μέγιστο βαθμό στην αναβάθμιση της κοινωνικοπολιτιστικής δομής, μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας όπως ήταν η κοινωνία της Φλώρινας, σε όλους τους τομείς με ιδιαίτερη αναφορά σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση και τον πολιτισμό.

Λέξεις - κλειδιά: Μοναστηριώτες πρόσφυγες, Μητρώο Μοναστηριωτών, Αρχείο Πρόνοιας, συνεδριάσεις Δημοτικού Συμβουλίου, τοπικός έντυπος τύπος, αστική αποκατάσταση Μοναστηριωτών

ABSTRACT

The dissertation targets, utilizing the results of the research and processing the records of the people of Monasterian Descent and the Registry of Welfare, to present the total imprinting of the urban settlement of refugees of Monasteri. At the same time, using sources from the Registry of the Municipality, processes the whole of the stands and decisions of the Municipality of Florina as expressed through the assemblies of the Town Council, as well as the necessary for their relocation / settlement as citizens of the Municipality issued administrative decisions of their final reestablishment. It exhibits also the way they were dealt with by the Greek government as refugees through the legislation that was passed as well as the way with which the local press faced topics that concerned them. At the same time through the study of all the historical events which unfolded up to the point of their fleeing and arriving in Greece exhibits all those special characteristics of refugees and contributes to the understanding of their historical course and the way they integrated into the social web of the town. The total imprinting of their urban settlement gives answers to the up to recently dim picture which concerned the way with which the 517 families of about two thousand Monastirites settled and integrated in the city of Florina, contributing in the highest degree to the upgrade of the socio-cultural structure of a multicultural society as was the society of Florina in all areas with particular reference to topics concerning education and culture.

Key Words: refugees of Monasteri, records of the people of Monasterian Descent, Registry of Welfare, assemblies of the Town Council, local press, urban settlement Monastirites

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η διπλωματική μου εργασία με θέμα: «Η αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών προσφύγων στον Δήμο Φλώρινας: οι πολιτικές της κοινωνικής Πρόνοιας-Προστασίας καθώς και της εκπαιδευτικής και πολιτισμικής ενσωμάτωσής τους» εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Τμήματος Δημοτικής εκπαίδευσης της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με τίτλο «Επιστήμες της Αγωγής: Θεωρητικές, Ερευνητικές και Διδακτικές Προσεγγίσεις στην Ιστορία και στην Τοπική Ιστορία»

Η επιλογή του θέματος της εργασίας μου δεν ήταν καθόλου τυχαία. Πολλοί παράγοντες συνέβαλαν σε αυτήν την απόφαση. Τα θέματα που αφορούν την αντιμετώπιση των προσφυγικών θεμάτων από το ελληνικό κράτος πάντοτε προκαλούσαν το ενδιαφέρον μου. Η ευαισθησία και η ανθρώπινη αντιμετώπιση ενός τόσο δύσκολου θέματος όπως το προσφυγικό δικαιολογείται απόλυτα εξαιτίας της εξ ολοκλήρου προσφυγικής καταγωγής της οικογενείας μου όσο και του συζύγου μου. Το Μοναστήρι υπήρχε πάντα ως λέξη και ως αντίληψη στην καθημερινότητά της οικογένειάς μου. Παράλληλα η επαγγελματική μου ενασχόληση στο Δήμο Φλώρινας αφορά άμεσα θέματα του Δημοτολογίου του Δήμου. Η καθημερινή ασχολία μου με την τακτοποίηση των οικογενειακών μερίδων των δημοτών, των νέων εγγραφών και διαγραφών όσο και με όλες τις υπόλοιπες δημοτολογικές τακτοποιήσεις Δημοτών στα Αρχεία και Μητρώα του Δήμου αποτέλεσαν ένα σημαντικό ερέθισμα για να αναζητήσω μέσα από τη βαθύτερη γνώση της Τοπικής Ιστορίας απαντήσεις σε πολλά σχετικά ερωτήματα που προέκυπταν καθημερινά στον εργασιακό μου χώρο. Καθοριστικό ρόλο στην επιλογή του θέματος υπήρξε και η εργασιακή μου ενασχόληση με πρακτικογραφίες και αρχειοθετήσεις αποφάσεων Δημοτικών Συμβουλίων του Δήμου. Παράλληλα η απασχόλησή μου σε θέματα σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτιστικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Δήμου με οδήγησε κοντά σε παραδόσεις και ιστορίες διαφόρων προσφυγικών πληθυσμών του τόπου αυτού και ιδιαίτερα των Μοναστηριωτών που αριθμεί εκατοντάδες μέλη στο Δήμο Φλώρινας.

Όταν πλέον προέκυψε το θέμα να ασχοληθώ με τους Μοναστηριώτες πρόσφυγες, πέρα από την ολιγόλεπτη έκπληξη συνειδητοποίησα πολύ γρήγορα πως είναι ένα θέμα οικείο για μένα και άρα μπορώ να το ερευνήσω. Στήριγμα μου σε αυτήν την προσπάθεια η καθηγήτρια μου κα Ηλιάδου και την ευχαριστώ πολύ γι' αυτό.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Σκοπός της εργασίας

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας με θέμα: «Η αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών προσφύγων στον Δήμο Φλώρινας: οι πολιτικές της κοινωνικής Πρόνοιας-προστασίας καθώς και της εκπαιδευτικής και πολιτισμικής ενσωμάτωσής τους» είναι να μελετηθεί το θέμα της εγκατάστασής των προσφύγων στην πόλη της Φλώρινας μέσα από το Μητρώο των Μοναστηριωτών αλλά και να αποτυπωθεί η αστική τους αποκατάσταση στο Δήμο Φλώρινας αξιοποιώντας όλο το υλικό του Αρχείου της Πρόνοιας. Μέσα από την καταγραφή των δεδομένων του πρωτογενούς αρχειακού υλικού η παρούσα εργασία στοχεύει να παρουσιάσει, με την ανάλυση όλων των παρεχόμενων στοιχείων, τις συνθήκες εγκαταστάσεις των προσφύγων, τα προβλήματα που αντιμετώπισαν αλλά και τον τρόπο που τους αντιμετώπισε το ελληνικό κράτος και ειδικότερα η τοπική κοινωνία της Φλώρινας. Η χρήση πινάκων και γραφημάτων που δημιουργήθηκαν ως αποτέλεσμα της έρευνας αποτυπώνουν τη συνολική εικόνα που μας έδωσε η καταγραφή και ανάλυση των δύο βασικών πρωτογενών πηγών, του Μητρώου και του Αρχείου της πρόνοιας.

Η παρούσα εργασία έχει κύριο στόχο να αποτυπώσει την καταγραφή της αστικής αποκατάστασης που έλαβαν οι πρόσφυγες του Μοναστηρίου και των περιχώρων στην πόλη της Φλώρινας. Για να υλοποιηθεί ο στόχος αυτός χρειάστηκε πολύμηνη έρευνα του αρχειακού υλικού της πρόνοιας που για πρώτη φορά ερευνήθηκε σε βάθος και τακτοποιήθηκε χρονολογικά και θεματολογικά με απόλυτη τάξη. Στη συνέχεια τα αριθμητικά δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα με τη βοήθεια των προγράμματος excel ομαδοποιήθηκαν σε διάφορες θεματικές κατηγορίες και προέκυψαν πληθώρα συμπερασμάτων που καταδεικνύουν τη συνολική εικόνα μίας απόλυτα ολοκληρωμένης αποτύπωσης των προσφυγικών συνοικισμών των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας.

Επί μέρους στόχοι

Παράλληλα με τον κύριο σκοπό της εργασίας ικανοποιήθηκαν αρκετοί επιμέρους στόχοι της έρευνας. Ξεδιπλώνοντας το θέμα της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών και ερμηνεύοντας τις σχετικές αποφάσεις των Δημοτικών Συμβουλίων και τη στάση του τοπικού έντυπου τύπου απέναντι τους, αναδεικνύεται το σύνολο των πολιτικών που εφαρμόστηκαν κατά καιρούς, από το επίσημο ελληνικό κράτος και συχνά ήρθαν σε σύγκρουση με τις αποφάσεις των τοπικών αρχόντων που λειτουργούσαν συνήθως υπό την πίεση των «ψηφοφόρων - δημοτών» τους. Μέσα από την λεπτομερή καταγραφή του Μητρώου που διατηρεί ο Σύνδεσμος Μοναστηριωτών και περίξ «Η Ελπίς» έγινε ολοκληρωμένη καταγραφή των 517 προσφυγικών οικογενειών ή των 1894 ατόμων που εγκαταστάθηκαν στον πόλη της Φλώρινας. Για πρώτη φορά δημιουργήθηκε μέσα από την έρευνα του αρχείου μία βάση πολλών αριθμητικών δεδομένων που αφορούν δημογραφικά στοιχεία όπως την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση, την καταγωγή τους, την ηλικία τους, τα επαγγέλματα και το χρόνο εγκατάστασής τους στη Φλώρινα. Η λεπτομερής ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων σε συνδυασμό με την υπάρχουσα βιβλιογραφία που υπάρχει σχετικά με τη κοινοτική ζωή στο Μοναστήρι και στα περίχωρα, πριν και μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, μας δίνει πλήθος πληροφοριών που αφορούν το μορφωτικό τους επίπεδο, την κοινωνικοπολιτιστική τους και οικονομική τους ανάπτυξη. Το γεγονός αυτό μας βοηθά να κατανοήσουμε σε βάθος το βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο οι Μοναστηριώτες εντάχθηκαν στον κοινωνικό ιστό της πόλης και συνέβαλαν στην αναβάθμιση της που λόγω της πολυπολιτισμικότητάς της μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία ιδιόμορφη περιοχή.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, το θεωρητικό, γίνεται μία ιστορική καταγραφή όλων των γεγονότων που διαμόρφωσαν την ιστορία και τον πολιτισμό του Μοναστηρίου και των ελληνικών κοινοτήτων του. Συγκεκριμένα γίνεται μια πολύπλευρη προσέγγιση – παρουσίαση του ελληνισμού του Μοναστηρίου μέσα από τον πολιτισμό, την εκπαίδευση και την κοινωνική του οργάνωση από τα μέσα κυρίως του 19^{ου} αιώνα και μετά, με ιδιαίτερη αναφορά σε τρεις καθοριστικές περιόδους. Την περίοδο του ένοπλου Μακεδονικού αγώνα, την περίοδο των Βαλκανικών πολέμων και την περίοδο του Α' παγκοσμίου πολέμου 1915-1918, με τις τραγικές του συνέπειες για το Μοναστήρι. Βιβλιογραφικές αναφορές στον ελληνισμό του Μοναστηρίου υπήρξαν αρκετές αλλά περιοριζόνταν κυρίως στα χρόνια της διαμόρφωσης και ακμής του. Οι αναφορές μέχρι σήμερα, στην περίοδο της φυγής των Ελλήνων από το Μοναστήρι και της εγκατάστασής τους σε άλλα μέρη και ειδικότερα στη Φλώρινα ήταν ένα θέμα που δεν ερευνήθηκε μέχρι σήμερα σε μεγάλο βαθμό αφού δεν αξιοποιήθηκαν οι

μοναδικές πρωτογενείς αρχειακές πηγές. Οι επιστημονικές εργασίες που αφορούν την μετεγκατάστασή του ελληνισμού του Μοναστηρίου, κυρίως μετά το 1912, είναι αρκετά περιορισμένες και αποσπασματικές. Πολύτιμη αρωγή στην παρούσα εργασία υπήρξαν ορισμένες ολοκληρωμένες βιβλιογραφικές εργασίες που συνέβαλαν ουσιαστικά στην καταγραφή του ιστορικού πλαισίου και βοήθησαν στη διαμόρφωση αυτής της εργασίας, όπως το έργο της κας Σοφίας Ηλιάδου – Τάχου, «Ο ελληνισμός του Μοναστηρίου Πελαγονίας, κοινοτικός βίος και εκπαίδευση» και η διδακτορική διατριβή της ίδιας συγγραφέως «Η εκπαίδευση στη Δυτική και βόρεια Μακεδονία (1840-1914) η οποία παρουσιάζει τις δομές της εκπαίδευσης στο Μοναστήρι αξιοποιώντας για πρώτη φορά το Αρχείο της Ιεράς Μητροπόλεως Πελαγονίας. Το έργο, επίσης του κ. Κωνσταντίνου Βακαλόπουλου «Νεότερη Ιστορία της Μακεδονίας (1830-1912)» καθώς και η διδακτορική διατριβή του κ. Ε. Πελαγίδη «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία».

Στο δεύτερο μέρος, το ερευνητικό-ερμηνευτικό, γίνεται μία λεπτομερή αναφορά στα δεδομένα που προκύπτουν από την καταγραφή της εγκατάστασης των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας όσο και από την αποτύπωση της συνολικής αποκατάστασής τους. Αξιοποιούνται για πρώτη φορά ολοκληρωμένα δύο βασικότερες αρχειακές πηγές, το Μητρώο των Μοναστηριωτών του Συνδέσμου Μοναστηριωτών και των Πέριξ «Η Ελπίς» Φλώρινας και το Αρχείο της Πρόνοιας, όπως διασώζεται σήμερα στη Δ/ση Υγείας της Περιφερειακής Ενότητας Ν. Φλώρινας. Χάρη στην αξιοποίηση αυτών των δύο σημαντικότερων πρωτογενών αρχειακών πηγών ολοκληρώνεται για πρώτη φορά, με συγκεκριμένα αριθμητικά και ποιοτικά δεδομένα το σύνθετο θέμα της αποτύπωσης της αστικής αποκατάστασής των Μοναστηριωτών στους διάφορους προσφυγικούς συνοικισμούς της Φλώρινας, που αφορά συνολικά 189 οικογένειες. Παράλληλα μέσα από τη διαδικασία της ολοκληρωμένης καταγραφής όλων των Μοναστηριωτών που αποκαταστάθηκαν στη Φλώρινα, παρουσιάζονται πλήθος στοιχείων που αφορούν το νομοθετικό πλαίσιο που εφαρμόστηκε στη διαδικασία της αποκατάστασής τους. Στο σημείο αυτό σημαντική υπήρξε και η αξιοποίηση των Πρακτικών των συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας σχετικά με την αντιμετώπιση συγκεκριμένων θεμάτων που αφορούν τους Μοναστηριώτες καθώς και του τοπικού έντυπου τύπου της εποχής με λεπτομερή αναφορά στην εφημερίδα «Φλώρινα» που αφορούν θέματα των Μοναστηριωτών, αλλά και ορισμένων άλλων τοπικών εφημερίδων.

Μεθοδολογία

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ανάγνωση των στοιχείων των δύο αρχειακών πρωτογενών πηγών, του Μητρώου και του Αρχείου της Πρόνοιας είναι η Ιστορική-Ερμηνευτική. Για την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τα λογιστικά φύλλα του Excell διευκολύνοντας σε μεγάλο βαθμό την κατηγοριοποίηση των προσφύγων με βάση ορισμένα κριτήρια. Παράλληλα αξιοποιήθηκαν σημαντικότερες πληροφορίες που απορρέουν από τη μελέτη των επίσης πρωτογενών πηγών όπως τα Πρακτικά των συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας και τα αποσπάσματα του τοπικού έντυπου τύπου της Φλώρινας που αναφέρονται σε θέματα των Μοναστηριωτών προσφύγων σε συγκεκριμένες περιόδους.

Από τη μελέτη και καταγραφή όλων των στοιχείων του Μητρώου προκύπτει ένα σύνολο δημογραφικών δεδομένων για τους Μοναστηριώτες που ήρθαν στη Φλώρινα. Η ολοκληρωμένη κατηγοριοποίηση αυτών των δεδομένων αφορά την εγκατάσταση των προσφύγων στην πόλη της Φλώρινας και έγινε με βάση ορισμένα κριτήρια όπως την καταγωγή, την ηλικία, το επάγγελμα, τη σύνθεση των οικογενειών τους, τις περιόδους και τους τόπους εγκατάστασης. Επίσης υπάρχει διάκριση των προσφύγων, με κριτήριο την ηλικία τους κατά την έναρξη του Α΄ Βαλκανικού πολέμου και την ηλικία τους κατά την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Αντίστοιχα από τη μελέτη και λεπτομερή καταγραφή όλων των φακέλων του Αρχείου της Πρόνοιας προκύπτει μία ακριβής αποτύπωση της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών στους διάφορους συνοικισμούς της πόλης της Φλώρινας, που δημιουργήθηκαν από το ελληνικό κράτος, στα πλαίσια της αντιμετώπισης γενικότερα του προσφυγικού ζητήματος. Η συστηματική κατηγοριοποίηση των προσφύγων και ταξινόμηση των συνοικισμών στους οποίους αποκαταστάθηκαν έγιναν με κριτήριο τον τόπο καταγωγής, το επάγγελμα που ασκούσαν και τη αριθμητική περιγραφή της σύνθεσης των οικογενειών τους. Η μεθοδολογία αυτή αποβλέπει στην όσο το δυνατόν ολοκληρωμένη ερμηνεία των στοιχείων που προκύπτουν με στόχο την εξαγωγή αξιόπιστων και ασφαλών συμπερασμάτων που θα συμβάλουν μέσω αυτής της εργασίας στον εμπλουτισμό των βιβλιογραφικών αναφορών που αναφέρονται στην αποκατάσταση των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας, σηματοδοτώντας νέες πτυχές του θέματος. Η παράλληλη αξιοποίηση των δευτερογενών πηγών όπως οι ιστορικές-βιβλιογραφικές αναφορές στο ιστορικό και νομοθετικό πλαίσιο της κάθε χρονικής περιόδου λειτούργησε συμπληρωματικά στην έρευνα. Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζονται τα δεδομένα- συμπεράσματα που προέκυψαν σχετικά με την εγκατάσταση και την αστική αποκατάστασή των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα.

Περιγραφή - Αξιολόγηση των πηγών

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας το ερευνητικό-ερμηνευτικό αξιοποιήθηκαν πρωτογενείς πηγές. Μία από αυτές είναι το Μητρώο των Μοναστηριωτών Φλώρινας όπως αυτό διασώζεται στο Σύνδεσμο Μοναστηριωτών και των Πέριξ « Η Ελπίς» Φλώρινας που ιδρύθηκε το 1913, με τον ερχομό των πρώτων προσφύγων. Το Μητρώο των μελών του Συνδέσμου, αφού μελετήθηκε λεπτομερώς, τα στοιχεία του τακτοποιήθηκαν κατά απόλυτη σειρά σε εννέα κάθετες στήλες. Στην πρώτη στήλη αναφέρεται πρώτα το ονοματεπώνυμο του αρχηγού της οικογένειας και από κάτω αναγράφονται τα συγγενικά πρόσωπα- μέλη που ανήκουν στην ίδια οικογενειακή μερίδα. Στη διπλανή, δεύτερη στήλη αναγράφεται το είδος της συγγενικής σχέσης που συνδέει τα μέλη της ίδιας οικογενειακής μερίδας. Στην τρίτη στήλη αναγράφεται το επάγγελμα μόνο του αρχηγού της οικογένειας και σπάνια και κάποιου άλλου μέλους της οικογένειας. Στην τέταρτη στήλη σημειώνεται το έτος γέννησης όλων των μελών του Μητρώου και στην πέμπτη στήλη αναγράφεται ο τόπος καταγωγής τους. Ακολουθεί η έκτη στήλη στην οποία αναγράφεται το έτος εγκατάστασης και πάλι όλων των μελών και στην έβδομη και όγδοη η πόλη και η ακριβής διεύθυνση κατοικίας αντίστοιχα. Στην ένατη και τελευταία στήλη που φέρει τον τίτλο παρατηρήσεις υπάρχει σε ορισμένα μέλη η σημείωση κάποιας ιδιότητας όπως σύζυγος, χήρα, ορφανός κ.ά. Συνολικά στο Μητρώο καταγράφονται 517 οικογένειες που αριθμούν 1894 άτομα.

Το αρχείο της Πρόνοιας είναι το δεύτερο Αρχείο που αξιοποιήθηκε και το οποίο φιλοξενείται στα γραφεία της Δ/σης Υγείας της Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας στον 4^ο όροφο του Διοικητηρίου Φλώρινας¹. Για την καταγραφή όλου του σχετικού αρχειακού υλικού απαιτήθηκε πολύμηνη προσπάθεια με συχνές επισκέψεις στο χώρο του Αρχείου λόγω της ανάγκης να καταγραφούν το σύνολο των σχετικών φακέλων και να ταξινομηθούν τόσο χρονολογικά όσο και θεματολογικά. Είναι η πρώτη συστηματική και ολοκληρωμένη προσπάθεια που έγινε προκειμένου να αποτυπωθεί με τον πληρέστερο τρόπο η αποκατάσταση των Μοναστηριωτών στους διάσπαρτους προσφυγικούς συνοικισμούς της πόλης. Στα αρχεία της Πρόνοιας Φλώρινας, βρέθηκαν συνολικά οι εξής φάκελοι:

- A ΑΣΤΙΚΟΣ (2)**
- B ΑΣΤΙΚΟΣ (2)**
- Γ ΑΣΤΙΚΟΣ (1)**
- Δ ΑΣΤΙΚΟΣ (1)**

¹ Η έρευνα των αρχείων της Πρόνοιας Φλώρινας, πραγματοποιήθηκε από τον Μάιο του 2016 έως και τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους.

A	ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ (2)
B	ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ (1)
Γ	ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ (2)
ΕΑΠ	ΖΩΝΗ Α' Β' Γ'
ΕΑΠ	ΑΤΕ
Ε	ΑΣΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ(2)
ΣΤ	ΑΣΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ(2)
Z	ΑΣΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ (2)
H	ΑΣΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ (1)
Θ	ΑΣΤΙΚΟΣ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΕΩΣ (2)
1 ^{ος}	ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ

Οι φάκελοι που αφορούν τους Μοναστηριώτες είναι σημειωμένοι με έντονη γραφή. Οι φάκελοι που μελετήθηκαν και αφορούν δικαιούχους Μοναστηριώτες πρόσφυγες είναι οι φάκελοι Β', Γ' και Δ' Αστικός, οι φάκελοι Α'-Β'-Γ' Αστικός Συνοικισμός Μοναστηριωτών και τέλος οι φάκελοι Ε' και ΣΤ' Αστικός Αυτοστεγάσεως. Στόχος της έρευνας των συνολικά 10.000 εγγράφων που μελετήθηκαν, ήταν η ολοκληρωμένη καταγραφή της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα. Συνολικά η αποκατάσταση αφορούσε 189 οικογένειες Μοναστηριωτών, από το σύνολο των 517 εγκατεστημένων οικογενειών. Πέρα από τους παραπάνω φακέλους μελετήθηκαν και τρεις φάκελοι εκ των οποίων ο ένας αναγράφει στο εξώφυλλό του «Γενική Αλληλογραφία» και περιέχει λίγα χειρόγραφα έγγραφα. Ο δεύτερος αναγράφει στο εξώφυλλό του Γ' «Αστικός Συνοικισμός Φλωρίνης- 20 οικήματα εργολαβίας Αποστολόπουλου» και ο τρίτος φάκελος αναγράφει «Κρατικός Α' Συνοικισμός Μοναστηριωτών Φλωρίνης -70 Οικήματα». Και οι τρεις φάκελοι περιέχουν έγγραφα και εσωτερική αλληλογραφία μεταξύ της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας και του Νομαρχιακού Συμβουλίου Προνοίας και Στεγάσεως Προσφύγων Ν. Φλώρινας (Ν.Σ.Π.Σ.) όπως και προς άλλες υπηρεσίες και οργανισμούς που εμπλέκονταν σε θέματα προσφυγικής αποκατάστασης σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Τα έγγραφα αυτά στην πλειοψηφία τους είναι χειρόγραφα και ορισμένα, κυρίως Πρακτικά αποφάσεων, δακτυλογραφημένα.

Ο συνολικός αριθμός των εγγράφων που περιέχονταν σε όλους τους φακέλους και αφορούσαν τους Μοναστηριώτες ήταν περίπου 10.000. Τα έγγραφα αυτά, στα πλαίσια της εργασίας μελετήθηκαν ένα προς ένα και καταγράφηκαν όλα τα δεδομένα. Η σημαντικότητα των συγκεκριμένων φακέλων έγκειται στην πληθώρα των πληροφοριών που προσφέρουν σχετικά με τους δικαιούχους, το καθεστώς πληρωμών και την ισχύουσα νομοθεσία που αφορά θέματα αποκατάστασης των Μοναστηριωτών στα πλαίσια της γενικότερης αντιμετώπισης του προσφυγικού ζητήματος.

Η πρωτοτυπία της εργασίας

Με την παρούσα εργασία αντιμετωπίζεται ίσως για πρώτη φορά το προσφυγικό ζήτημα και ειδικότερα των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα μέσα από μία νέα οπτική. Μέχρι σήμερα οι έρευνες επί του συγκεκριμένου θέματος αξιοποιούσαν αποσπασματικά αποφάσεις Πρακτικών Δημοτικών Συμβουλίων, από το Αρχείο του Δήμου Φλώρινας και πληροφορίες του τοπικού έντυπου τύπου εκείνης της εποχής, που αναφέρονταν σε θέματα αποκατάστασης των Μοναστηριωτών και είχαν στόχο τους να καταδείξουν ορισμένες πλευρές αυτού του θέματος.

Η έρευνα στη συγκεκριμένη εργασία, στρέφεται κυρίως στη μελέτη πρωτογενών αρχειακών πηγών, που αξιοποιήθηκαν ελάχιστα μέχρι σήμερα. Η αξιοποίηση των πρωτογενών αρχειακών πηγών, όπως το Μητρώο του Συνδέσμου Μοναστηριωτών Φλώρινας «Η Ελπίς» και το Αρχείο της Πρόνοιας, της πρώην Νομαρχίας Φλώρινας και νυν Περιφερειακής Ενότητας Ν. Φλώρινας, δίνει μία νέα προσέγγιση στο ζήτημα της αστικής τους αποκατάστασης. Έγινε ουσιαστικά, μία συστηματική καταγραφή και ανάλυση όλων των δεδομένων, που προέκυψαν από την έρευνα του Μητρώου των Μοναστηριωτών και αφορά το σύνολο των 517 οικογενειών Μοναστηριωτών (αφορά 1.894 άτομα), που εγκαταστάθηκαν στην πόλη της Φλώρινας, η οποία αποτυπώθηκε σε σχετικούς πίνακες και γραφήματα. Παράλληλα ερευνήθηκε και καταγράφηκε το Αρχείο της Κοινωνικής Πρόνοιας, της πρώην Νομαρχίας Φλώρινας, που αφορά το σύνολο των δικαιούχων απόρων Μοναστηριωτών προσφύγων που αποκαταστάθηκαν στεγαστικά από το ελληνικό κράτος. Τα στοιχεία που προέκυψαν, από τη έρευνα και τη μελέτη των σχετικών φακέλων της Πρόνοιας (συνολικά 10.000 έγγραφα), επεξεργάστηκαν και αποτυπώθηκαν επίσης σε αντίστοιχους πίνακες και γραφήματα. Η πρωτοτυπία της εργασίας αυτής, έγκειται στο γεγονός ότι, από την εξαγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων, οδηγούμαστε σε νέους και ενδιαφέροντες δρόμους προσέγγισης του θέματος της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα. Πρόκειται για μία εντελώς νέα και ενδιαφέρουσα προοπτική. Για πρώτη φορά παρουσιάζεται μία ολοκληρωμένη εικόνα, συνθέτοντας ένα «παζλ» που ουδέποτε είχε ολοκληρωθεί, παρά μονάχα αποσπασματικά και με συχνές αντιφάσεις όπως προέκυψε από τη διασταύρωση των σχετικών βιβλιογραφικών αναφορών.

Εικόνα 1 : ΠΙΝΑΞ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΗΣ (Από το Αρχείο της Πρόνοιας)

<u>Π Ι Ν Α Ξ</u>				
<u>ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΣΥΝ/ΣΜΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΗΣ</u>				
Α: ΠΑΛΑΙΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΣΥΝ/ΣΜΟΙ				
Αος	'Αστικός	Συν/σμός	Φλωρίνης	Αρ.Δ/τος 4534/56 οίκου. 35
Βος	"	"	"	" 4528/56 * 30
				οίκου. 1
Γος	"	"	"	" 4528/56 οίκου. 20
Δος	"	"	"	" 4526/56 * 20
Αος	"	"	" Κενάσ/των	" 4527/56 * 70
Βος	"	"	" "	" 4527/56 * 16
Γος	"	"	" "	" 4533/56 * 51
Ε.Α.Π.	Ζώνη Α:		"	" 4440/53 * 35
"	" Β:		"	" 4440/53 * 15
"	" Γ:		"	" 4440/53 * 12
"	"	'Ιδιωκ.Οίκου.	"	" 4447/53 * 43
Σύνολον:		ΟΙΚΗΜΑΤΑ:	347	
		ΟΙΚΟΠΕΔΑ:	1	
Β: ΝΕΟΙ ΣΥΝ/ΣΜΟΙ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΜΟΣ				
Βος	'Αστικός	Συν/σμός	Φλωρίνης	Αρ.Δ/τος 4892/63 οίκου. 25
ΣΤος	"	"	"	" 4892/63 * 23
Σος	"	"	" /Αρ.5 παρ.3/ Π.2044/52/	" 4892/63 * 37
Βος	"	"	"	" 4892/63 * 20
Βος	"	"	" " "	" 4892/63 * 29
Σύνολον:		ΟΙΚΟΠ:	134	
Σος	'Αστικός	Συν/σμός	'Αμυνταίου	" 4907/64 * 14

Α' ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ- ΙΣΤΟΡΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η καταγραφή της κοινωνικής οργάνωσης, του πολιτισμού και της εκπαίδευσης του Μοναστηρίου από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα

1.1 Η δημογραφική, κοινωνική και οικονομική δομή του Μοναστηρίου

Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα οι Τούρκοι άσκησαν αφόρητη πίεση στους χριστιανικούς πληθυσμούς της Μακεδονίας με αποτέλεσμα οι Έλληνες κάτοικοι της περιοχής να επιζητούν με κάθε τρόπο την απελευθέρωσή τους. Ειδικότερα μετά την επανάσταση του 1821 στο χώρο της Μακεδονίας οι χριστιανικοί πληθυσμοί άρχισαν να οργανώνουν επαναστατικά κινήματα τα οποία κορυφώθηκαν την περίοδο του Μακεδονικού αγώνα 1904-1908. Μετά το 1830 στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας η κατάσταση επιδεινώθηκε εξαιτίας των επιδρομών και λεηλασιών από τους Αλβανούς. Πλήθος τέτοιων επιδρομών εκδηλώθηκαν εκείνη την περίοδο στην περιοχή του Μοναστηρίου. Οι Έλληνες του Μοναστηρίου στήριζαν οικονομικά τον Τούρκο Πασά, προκειμένου να αντιμετωπίσει νικηφόρα τις επιθέσεις των Αλβανών και αυτός με τη σειρά του, ανταπέδωσε αυτή την κίνηση των Ελλήνων του Μοναστηρίου, παραχωρώντας τους οικονομικές διευκολύνσεις και ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις που τόνωσαν την εμπορική δραστηριότητα των Ελλήνων εμπόρων του Μοναστηρίου. Χαρακτηριστική υπήρξε η ενέργεια των Τούρκων το 1831 να αλλάξουν τη μέρα του παζαριού στο Μοναστήρι από Κυριακή σε Σάββατο, ικανοποιώντας αίτημά τους.² Το Μοναστήρι λόγω της γεωγραφικής θέσης που κατείχε, από το 1841 ήταν η έδρα του Γ' Σώματος Τουρκικού Στρατού³ αλλά και η έδρα των προξενείων των Μεγάλων Δυνάμεων⁴. Η εγκατάσταση του σώματος στρατού αλλά και του Γενικού Διοικητή (Βαλή) το 1864⁵ πρόσφερε στους κατοίκους του Μοναστηρίου μεγάλη ασφάλεια από τις επιδρομές των Αλβανών. Ταυτόχρονα ο τουρκικός στρατός εξασφάλιζε την προστασία των κατοίκων

² Βακαλόπουλος Α.Κωνσταντίνος, *Νεότερη Ιστορία της Μακεδονίας (1830-1912), από τη γένεση του νεοελληνικού κράτους ως την απελευθέρωση*, Θεσσαλονίκη 1986, σ.σ.18-23.

³ Γούναρης Κ. Βασίλης, *στις όχθες του Υδραγόρα. Οικογένεια, οικονομία και αστική κοινωνία στο Μοναστήρι, 1897-1911*, Εκδόσεις ΣΤΑΧΥ 2000, σ. 79 και

Τσάλλης Παντελής, *Το δοξασμένο Μοναστήρι, ήτοι Ιστορία της πατριωτικής δράσεως της πόλεως Μοναστηρίου και των περιχώρων από του έτους 1830 μέχρι του 1903*, Θεσσαλονίκη 1932, σ.7.

⁴ Βαβούσκος Κωνσταντίνος, *Η συμβολή του ελληνισμού της Πελαγονίας εις την Ιστορίαν της νεοτέρας Ελλάδος, Αριστοτέλης* (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τεύχος 33-34, Φλώρινα 1962, σ. 13.

⁵ Βασιλειάδης Α. Νικόλαος, *Η ελληνική παρουσία στη Νότια Σερβία από τους Βαλκανικούς πολέμους έως το Μεσοπόλεμο*, Θεσσαλονίκη 2004, σ.56.

γενικότερα καθώς έλεγχε τα σύνορα με όλες τις γειτονικές χώρες Μαυροβούνιο, Ελλάδα, Σερβία και Αλβανία.⁶

Μετά το 1860, στο βιλαέτι Μοναστηρίου οι συνθήκες ζωής των Χριστιανών σημείωσαν δραματική επιδείνωση, εξαιτίας της άδικης φορολογικής μεταχείρισης που εφάρμοσαν σε βάρος τους οι Τούρκοι. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου στο Μοναστήρι, είναι οι αναταραχές, οι λεηλασίες και τα επαναστατικά κινήματα που εκδηλώθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα με την Κρητική εξέγερση στην Ελλάδα (1866-1869). Μέσα στο κλίμα αυτό ιδρύθηκε η Φιλική Εταιρεία από τον εκπαιδευτικό Αναστάσιο Πηγεών από την Αχρίδα, τον γυμνασιάρχη Νικόλαο Φιλιππίδη από τη Μηλόβιστα Μοναστηρίου και τον γιατρό Ιωάννη Αργυρόπουλο από την Κλεισούρα. Στόχος της ίδρυσής της ήταν ο ξεσηκωμός των Ελλήνων της Μακεδονίας ενάντια των Τούρκων κατακτητών. Πολλά μέλη της οργάνωσης εκ των οποίων και πολλοί Μοναστηριώτες αποτέλεσαν τα μετέπειτα χρόνια στελέχη του μακεδονικού αγώνα. Τελικά οι Τούρκοι κατάφεραν να διαλύσουν τη δράση της οργάνωσης και ως αντίποινα συνέλαβαν και βασάνισαν πολλούς Έλληνες. Γεγονός πάντως ήταν ότι η ίδρυση της επαναστατικής Φιλικής Εταιρείας κατάφερε να ενώσει τους Έλληνες γενικότερα της Δυτικής Μακεδονίας, που εξαιτίας της ιδιαιτερότητας στην περιοχή, ήταν ελληνόφωνοι, βλαχόφωνοι, σλαβόφωνοι και αλβανόφωνοι. Το 1870 περίπου, στο Μοναστήρι ιδρύθηκε η βουλγαρική Εξαρχία που διεκδικούσε πρόσβαση τόσο στην εκκλησιαστική όσο και στην εκπαιδευτική διαδικασία του Μοναστηρίου. Ακολούθησε η ρήξη μεταξύ πατριαρχείου – Εξαρχίας και το σχίσμα του 1872 ενώ αυξήθηκε δραματικά τα επόμενα χρόνια η βουλγαρική πίεση στους χριστιανούς του Μοναστηρίου προκειμένου να υπαχθούν στην Εξαρχία. Την ίδια περίοδο ο ελληνοβλαχικός πληθυσμός του Μοναστηρίου δεχόταν ισχυρότατες πιέσεις από την ρουμανική προπαγάνδα που προσπαθούσε να τους προσηλυτίσει. Παράλληλα στο Μοναστήρι είχε δραστηριοποιηθεί και η καθολική ιεραποστολή των Λαζαριστών, η οποία βρήκε μεγάλη αντίσταση από τους Έλληνες του Μοναστηρίου, χάρη στο Μητροπολίτη Πελαγονίας Βενέδικτο και τον ιερέα Στόικο.⁷ Πλήθος επαναστατικών κινήματων εκδηλώθηκαν κυρίως την περίοδο Οκτώβριο- Νοέμβριο 1878 αλλά και μετέπειτα στην περιοχή του Μοναστηρίου, εξαιτίας των πολλών βιαιοπραγιών που εκδηλώθηκαν από τους Τούρκους σε βάρος των Ελλήνων, αλλά και εξαιτίας των ληστρικών επιδρομών των τουρκαλβανών, των συλλήψεων, φυλακίσεων και δολοφονιών σε βάρος αθώων κατοίκων των

⁶ Μόδης Χ. Γεώργιος, Το Μοναστήρι, *Αριστοτέλης* (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τεύχος 33-34, Φλώρινα 1962, σ. 37.

⁷ Βακαλόπουλος Κ. (1986), *ό.π.*, σ.σ. 61-71.

ελληνικών κοινοτήτων του Μοναστηρίου με πρόσχημα ότι δήθεν συνεργάζονταν με τα αντάρτικα σώματα⁸.

Την δεκαετία 1880-1890 που ακολούθησε ο χώρος της Μακεδονίας οργανώθηκε διοικητικά παίρνοντας μία οριστική μορφή. Περιλάμβανε πλέον τα βιλαέτια της Θεσ/νίκης, του Μοναστηρίου, ένα μέρος του βιλαετίου Κοσόβου και το σαντζάκι Σερβίων που ήταν ανεξάρτητο διοικητικά και γεωγραφικά. Το βιλαέτι του Μοναστηρίου περιλάμβανε τα σαντζάκια του Μοναστηρίου, της Κορυτσάς, της Δίβρας και της Πρισρένης. Το σαντζάκι του Μοναστηρίου αποτελούνταν από τους καζάδες του Μοναστηρίου, της Φλώρινας, του Περγλέ, του Κιρτσόβου, της Αχρίδας και από τα μουδιρλίκια Πρέσπας, Ρέσνας, Εξισού και Μοριχόβου.⁹

Ο ελληνισμός του πασαλικιού του Μοναστηρίου που περιλάμβανε τα σαντζάκια Μοναστηρίου, Αχρίδας και Κορυτσάς ήταν κυρίως αστικός ενώ με τον αγροτικό τομέα ασχολήθηκαν ελάχιστα. Οι Έλληνες του Μοναστηρίου έχοντας εθνική συνείδηση, ανέπτυξαν σταδιακά, πλούσια οικονομική δραστηριότητα και ήταν οργανώθηκαν σε συντεχνίες. Πληθυσμιακά υπήρχαν στο πασαλίκι Μοναστηρίου 1.393.491 κάτοικοι εκ των οποίων, 847.515 Μουσουλμάνοι, 538.976 Χριστιανοί, 4.000 Εβραίοι και 3.000 Τσιγγάνοι. Στο σαντζάκι Μοναστηρίου, ο χριστιανικός πληθυσμός ήταν 312.095, έναντι του συνολικού πληθυσμού που έφθανε τους 541.137 κατοίκους. Οι χριστιανοί μιλούσαν ελληνικά, βλάχικα, τούρκικα, σλάβικα και αλβανικά. Υπήρχαν όμως και έμποροι που μιλούσαν και άλλες γλώσσες όπως γαλλικά, ιταλικά και γερμανικά¹⁰.

Η μεγαλύτερη πόλη στο πασαλίκι του Μοναστηρίου ήταν το Μοναστήρι, που ενδιαφέρει την έρευνά μας. Το Μοναστήρι στα μέσα του 19ου αιώνα είχε 46.000 κατοίκους από τους οποίους 17.000 ήταν χριστιανοί, 25.000 μουσουλμάνοι, 3.000 Εβραίοι, 1.000 Τσιγγάνοι και 200-250 Ευρωπαίοι. Το Μοναστήρι ήταν η έδρα του Μουσίρη, του γενικού διοικητή, του γενικού εισπράκτορα, ενός επαρχιακού συμβουλίου, ενός εμποροδικείου, ενός ιεροδικείου και του διοικητή της αστυνομίας, ο οποίος είχε στις διαταγές του, 300 ζαπτιέδες. Το 1856 στο Μοναστήρι υπήρχαν 32 τζαμιά, ελληνική μητρόπολη, ένα καθολικό μοναστήρι και τρεις συναγωγές. Επίσης υπήρχαν 26 τούρκικα σχολεία, δύο ελληνικά και τρία εβραϊκά. Στο Μοναστήρι υπήρχε ελληνική, τουρκική, εβραϊκή και ευρωπαϊκή συνοικία. Παρ' όλο που το πασαλίκι του Μοναστηρίου γενικότερα διέθετε άθλιο οδικό δίκτυο, η πόλη του Μοναστηρίου εξελίχθηκε σε μεγάλο εμπορικό κέντρο και πολλοί Έλληνες έμποροι του Μοναστηρίου

⁸ Βακαλόπουλος Κ. (1986), ό.π., σ. 118.

⁹ Βακαλόπουλος Κ. (1986), ό.π., σ. 86.

¹⁰ Βακαλόπουλος Α. Κωνσταντίνος, *Πολιτική, Κοινωνική και οικονομική δομή του πασαλικιού Μοναστηρίου στα μέσα του 19^{ου} αιώνα*, ανάπτυπο από τον ΚΔ τόμο «Μακεδονικά» της εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Φλώρινα 1990, σ.σ.170-172.

ίδρυσαν υποκαταστήματα στη Βιέννη, Αυστρία, Γαλλία και Αγγλία¹¹. Την περίοδο αυτή διαπιστώθηκε εμπορευματοποίηση τόσο της αγροτικής παραγωγής όσο και της κτηνοτροφικής και οδήγησε με πιο γρήγορους ρυθμούς στην αστική συγκρότηση της πόλης του Μοναστηρίου. Ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομίας του Μοναστηρίου, στην ενίσχυση του μεταπρατικού τομέα και στην τελική επικράτησή του ως το μεγαλύτερο διαμετακομιστικό κέντρο της βορειοδυτικής Μακεδονίας, διαδραμάτισε η λειτουργία του σιδηροδρομικού σταθμού το 1894¹². Στα μέσα του 19ου αιώνα στο Μοναστήρι ζούσαν συνολικά περίπου 116 Έλληνες έμποροι, υπήρχαν 1875 εργαστήρια και καταστήματα και 69 εσνάφια από τα οποία τα 41 ήταν χριστιανικά, τα 19 ήταν τούρκικα και τα 9 εβραϊκά. Υπήρχαν επίσης ορισμένες συντεχνίες μικτές που αποτελούνταν από Έλληνες και Τούρκους. Ο ρόλος των εσναφιών ήταν να ρυθμίζουν θέματα που αφορούσαν προσλήψεις και πληρωμές εργαζομένων, ρύθμιση τιμών στα προϊόντα, εγγραφές νέων μελών κ. ά. Το σημαντικότερο εσνάφι την περίοδο αυτή ήταν των ραφτάδων που ανέπτυξε μεγάλη εμπορική δραστηριότητα¹³. Σχετικά με την αγροτική παραγωγή αυτό που γνωρίζουμε είναι ότι η καλλιεργήσιμη έκταση στο πασαλίκι του μοναστηρίου αφορά μόλις το ¼ της συνολικής αγροτικής έκτασης. Αρχικά η γη ανήκε σε Τούρκους τσιφλικούχους σταδιακά όμως εξαιτίας της αδυναμίας τους να ανταπεξέλθουν οικονομικά, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις πέρασαν στα χέρια Ελλήνων και Εβραίων εμπόρων που επένδυαν μέρος των κερδών τους αγοράζοντας γη. Το 1856 σχεδόν το 50% των τσιφλικιών πουλήθηκε από τους Τούρκους. Με την καλλιέργεια της γης ασχολούνταν κυρίως Βούλγαροι στους οποίους οι ιδιοκτήτες εξασφάλιζαν τα απαραίτητα γεωργικά εργαλεία¹⁴.

¹¹ Βακαλόπουλος Κ., (1990), ό.π., σ.σ.177-179.

¹² Γούναρης Β., (2000), ό.π., σ.σ.79-80.

¹³ Βακαλόπουλος Κ., (1990), ό.π., σ.σ.194-196.

¹⁴ Βακαλόπουλος Κ. (1990), ό.π., σ. 185.

1.2. Η κοινωνική εξέλιξη, η εκπαίδευση και ο πολιτισμός του Μοναστηρίου

Η εκπαιδευτική και εκκλησιαστική οργάνωση που παρατηρήθηκε στην ευρύτερη περιοχή του Μοναστηρίου σε συνδυασμό με το πλήθος των συλλόγων και κοινωνικοπολιτιστικών οργανώσεων που ιδρύθηκαν μαρτυρούν την οικονομική ευμάρεια του τόπου. Άλλωστε το Μοναστήρι κατέστη δεύτερο μεγάλο εμπορικό κέντρο στο χώρο της Μακεδονίας μετά από τη Θεσσαλονίκη και το μεγαλύτερο στη βορειοδυτική Μακεδονία.

Εκκλησιαστικά το πασαλίκι Μοναστηρίου αποτελούνταν από τη μητρόπολη Πελαγονίας, με έδρα το Μοναστήρι που περιλάμβανε το Μοναστήρι και το Περλεπέ και τη μητρόπολη Πρεσπών με έδρα αρχικά την Αχρίδα που περιλάμβανε την Αχρίδα, τη Ρέσνα και την Πρέσπα. Επίσης περιλάμβανε και οκτώ επισκοπές¹⁵. Το Μοναστήρι είχε δύο εκκλησίες, την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου και την εκκλησία της Αγίας Κυριακής. Η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου ξανακτίστηκε το 1830, ύστερα από καταστροφική πυρκαγιά από τον αρχιτέκτονα Παύλο Ζαγορίσιο¹⁶. Η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου είχε αναπτύξει και μία μορφή τραπεζικής λειτουργίας καθώς δεχόταν καταθέσεις χρημάτων, τις οποίες με τη σειρά της δάνειζε, με τόκο σε Έλληνες εμπόρους. Ένα χαρακτηριστικό της οικονομικής της δραστηριότητας, ήταν η έκδοση χάρτινου νομίσματος. Έτσι το Μοναστήρι απέκτησε το δικό του νόμισμα τους καϊμέδες- 5 παράδες. Μάλιστα η κυκλοφορία αυτού του νομίσματος ήταν ευρεία σε όλο το Μοναστήρι και μεταξύ των Τούρκων, Βουλγάρων και Εβραίων.¹⁷

Ο ελληνισμός του Μοναστηρίου επέδειξε ιδιαίτερη αγάπη και αξία στην καλλιέργεια της ελληνικής παιδείας. Η ελληνική εκπαίδευση στο Μοναστήρι παρουσίασε έντονη δραστηριότητα με οργανωμένα σχολεία από τα μέσα ακόμη του 19ου αιώνα. Οι αναφορές στην παιδεία του Μοναστηρίου δυστυχώς βασίζονται κυρίως σε προφορικές μαρτυρίες καθώς το μεγαλύτερο μέρος του πρωτογενούς αρχειακού υλικού βρίσκεται εκτός Ελλάδας.¹⁸ Γνωρίζουμε όμως ότι η οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας αρχικά ξεκίνησε με εράνους μεταξύ των κατοίκων και κυρίως με δωρεές ομογενών αλλά και πολλή εθελοντική εργασία.¹⁹

Το Γυμνάσιο του Μοναστηρίου ήταν ένα από τα σπουδαιότερα πνευματικά κέντρα της εποχής και αναγνωρίστηκε από τα ξένα Πανεπιστήμια ως ισότιμο με τις αντίστοιχες εκεί σχολές. Στο Μοναστήρι λειτούργησαν επίσης πλήρης αστική και ιερατική σχολή,

¹⁵ Βακαλόπουλος Κ. (1990), ό.π., σ. 183.

¹⁶ Σμυρνιού- Παπαθανασίου Βιολέττα, *Μοναστήρι Ιστορική περιπλάνηση στην πάτρια γη*, Θεσσαλονίκη 1993, σ.31.

¹⁷ Μόδης Γ., (Φλώρινα 1962), ό.π., σ. 40.

¹⁸ Ηλιάδου- Τάχου Σοφία, *Η εκπαίδευση στη Δυτική και Βόρεια Μακεδονία (1840-1914)*, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 455.

¹⁹ Σμυρνιού- Παπαθανασίου Β., (1993), ό.π., σ.16.

παρθεναγωγείο και αρρεναγωγείο, δέκα τέσσερα δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία. Η κοινότητα του Μοναστηρίου δαπανούσε ετησίως πέντε χιλιάδες λίρες για τα σχολεία και τα συσσίτιά της. Γενικότερα οι Μοναστηριώτες απόδημοι του εξωτερικού, βοήθησαν οικονομικά στην όλη εκπαιδευτική προσπάθεια που συντελούνταν στο Μοναστήρι. Το 1830 όταν λειτούργησε το πρώτο σχολείο τη συντήρησή του την είχε αναλάβει η εκκλησία και οι κάτοικοι του Μοναστηρίου. Η αστική σχολή κτίστηκε με έξοδα του Μοναστηριώτη Μουσίκου ο οποίος ζούσε στη Ρουμανία και γι' αυτό άλλωστε ονομάστηκε και «Μουσίκειος Αστική Σχολή». Το 1912 οι μαθητές που φοιτούσαν, στα σχολεία της πόλης του Μοναστηρίου, ανέρχονταν σε τρεις χιλιάδες²⁰. Με έξοδα των Μοναστηριωτών αδερφών Δημητρίου που ζούσαν στην Αλεξάνδρεια, κτίστηκε το κεντρικό παρθεναγωγείο και το ελληνικό Δημοτικό Νοσοκομείο Μοναστηρίου «Ευαγγελισμός», επίσης ανακαίνισαν και ορισμένα άλλα δημοτικά σχολεία της πόλης. Ταυτόχρονα εξασφάλισαν οι ίδιοι, μέσω επιχορηγήσεων, τα χρήματα για τη συντήρησή αυτών²¹. Αξίζει να διευκρινιστεί ότι το Νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» είχε ιδρυθεί το 1829 στο Μοναστήρι. Το 1900 περίπου κτίστηκε καινούργιο από τα αδέρφια Δημητρίου και δεχόταν για νοσηλεία δωρεάν τους κατοίκους της πόλης ενώ οι γιατροί εργάζονταν και οι ίδιοι δωρεάν.²²

Σχετικά με την εκπαιδευτική οργάνωση του Μοναστηρίου, η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Δ. Μακεδονίας, Σοφία Ηλιάδου –Τάχου στο βιβλίο της με τίτλο «Ο Ελληνισμός του Μοναστηρίου Πελαγονίας, Κοινοτικός βίος και Εκπαίδευση», αναφέρει στη σελ. 53 του βιβλίου της, ότι ο Μ. Παρανίκας²³ καταγράφει ως έτος ίδρυσης του πρώτου ελληνικού σχολείου στο Μοναστήρι, το 1830. Με την πληροφορία αυτή συμφωνούν ο Κωνσταντίνος Βακαλόπουλος²⁴ και ο Στ. Παπαδόπουλος²⁵ όπως και ο Τσάλλης Παντελής²⁶. Το πρώτο σχολείο δεν ήταν μέσο σχολείο και περιλάμβανε 5 τάξεις Δημοτικού και 3 τάξεις Αστικού Σχολείου και αναφέρεται επίσης ότι υπήρξε δάσκαλος του σχολείου ο Δ. Βαρνάβας. Η πρώτη τάξη Γυμνασίου εμφανίζεται στην ιδιωτική σχολή του Ιστορικού Μαργαρίτη Δήμιτσα που ιδρύθηκε το 1851.²⁷ Για την ακριβή ημερομηνία ίδρυσης του Γυμνασίου στο

²⁰ Μόδης Γ., (Φλώρινα 1962),ό.π. σ.39.

²¹ Βαβούσκος Κ.(Φλώρινα 1962),ό.π. σ.σ.5-6.

²² Μόδης Γ., (Φλώρινα 1962),ό.π. σ.σ. 39-40.

²³ Παρανίκας Ματθαίος, *Σχεδιάσμα περί της εν τω έθνει καταστάσεως των γραμμάτων από αλώσεως Κωνσταντινούπολεως, μέχρι της ενεστώσης εκατονταετηρίδος*, Κωνσταντινούπολις 1867, σ. 60.

²⁴ Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος, *Ο Βόρειος Ελληνισμός κατά την πρώιμη φάση του Μακεδονικού Αγώνα 1878-1894*, Θεσσαλονίκη 1983, σ.178.

²⁵ Παπαδόπουλος Στέφανος, *Εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα του Ελληνισμού της Μακεδονίας, κατά τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 133-140.

²⁶ Τσάλλης Παντελής, Το δοξασμένο Μοναστήρι, *Αριστοτέλης* (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τεύχος 33-34, Φλώρινα 1962, σ. 63.

²⁷ Ηλιάδου –Τάχου Σοφία, *Ο ελληνισμός του Μοναστηρίου Πελαγονίας, κοινοτικός βίος και Εκπαίδευση*, Θεσσαλονίκη 2003, σ.σ. 53.

Μοναστήρι δεν υπάρχουν σαφείς πληροφορίες.²⁸ Ο Γεώργιος Μόδης αναφέρει ότι το Μοναστήρι απέκτησε εξατάξιο Γυμνάσιο από το 1878 και απέναντί του ήταν η Μουσική και Αστική Σχολή²⁹.

Η κατασκευή του κτιρίου του Γυμνασίου έγινε ύστερα από εράνους των κατοίκων του Μοναστηρίου και αναγνωρίστηκε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Με την αναγνώριση αυτή οι απόφοιτοι του Γυμνασίου Μοναστηρίου γίνονταν δεκτοί στο Πανεπιστήμιο Αθηνών χωρίς εξετάσεις. Επίσης ακόμη και το Ελληνικό Προξενείο Μοναστηρίου συνέβαλε στην ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας χορηγώντας κρατικές υποτροφίες.³⁰

Από το 1887 και έως το 1900 το εκπαιδευτικό μοντέλο αλλάζει με τη δημιουργία εξαετούς Γυμνασίου. Ουσιαστικά η πρωτοβάθμια εκπαίδευση χάνει την έως τότε αυτονομία της και η εξατάξια Αστική Σχολή (συνένωση αστικής σχολής και ελληνικού σχολείου) θεωρείται προπαρασκευαστική βαθμίδα του Γυμνασίου δηλαδή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι μαθητές της Αστικής Σχολής προκειμένου να φοιτήσουν στο Γυμνάσιο υποβάλλονται από τους καθηγητές του Γυμνασίου για δεύτερη φορά σε εξετάσεις. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που αποσκοπούσε στην αναβάθμιση της μέσης εκπαίδευσης έγινε με βάση τις προτάσεις του Α' Συνεδρίου των Ελληνικών Συλλόγων που πραγματοποιήθηκε το 1879 στην Αθήνα. Την περίοδο 1898-1906, πραγματοποιήθηκε νέα αλλαγή και το δτάξιο Γυμνάσιο μετατρέπεται σε 7τάξιο αποτελούμενο από το 3τάξιο ελληνικό και το 4τάξιο Γυμνάσιο και οι εξετάσεις των αποφοίτων της Αστικής Σχολής καταργήθηκαν. Τη διετία 1911-1913 η δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο Μοναστήρι αποτελούνταν από δύο κύκλους σπουδών, το 4τάξιο Σχολαρχείο και το 4τάξιο Γυμνάσιο. Το δτάξιο Γυμνάσιο ως τύπος σχολείου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συναντάται μόνο στο Μοναστήρι και πουθενά αλλού στην περιοχή της Μακεδονίας. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι κατά την περίοδο 1912-1913 ο συνολικός αριθμός εγγεγραμμένων μαθητών στο Σχολαρχείο και στο Γυμνάσιο, δεν ξεπερνά τα 93 άτομα και πιθανότατα το γεγονός αυτό να δείχνει την τάση των Ελλήνων του Μοναστηρίου να αποχωρήσουν από τον τόπο τους και να εγκατασταθούν στην Ελλάδα³¹.

Παράλληλα με την πλήρη εκπαιδευτική και εκκλησιαστική οργάνωση στο Μοναστήρι δημιουργήθηκαν πολλοί σύλλογοι με χαρακτήρα φιλεκπαιδευτικό, φιλόμουσο και φιλανθρωπικό. Στο Μοναστήρι λειτουργούσε ελληνικό τυπογραφείο των αδελφών Πίλλη και εκδίδονταν εβδομαδιαία εφημερίδα με τον τίτλο «Φως». Ο πλούτος που υπήρχε στους

²⁸ Ηλιάδου- Τάχου Σοφία, (2001),ό.π., σ.457.

²⁹ Μόδης Γ., (Φλώρινα 1962),ό.π., σ. 39.

³⁰ Τσάλλης Π., (1962), ό.π., σ.σ. 65.

³¹ Ηλιάδου –Τάχου Σοφία, (2003), ό.π., σ.σ. 159-166.

κατοίκους του Μοναστηρίου από την εμπορική τους κυρίως δραστηριότητα υπήρξε καθοριστικός στην ανάπτυξη ενός ιδιαίτερα υψηλού πολιτιστικού επιπέδου, καθώς οι εύποροι κάτοικοι διέθεταν μεγάλα χρηματικά ποσά προκειμένου να ενισχύσουν τα σχολεία, τις εκκλησίες και τους διάφορους συλλόγους.³² Ο Βασίλης Γούναρης στο βιβλίο του «στις όχθες του Υδραγόρα» σχετικά με την κοινωνική οργάνωση του Μοναστηρίου αναφέρει ότι η χριστιανική κοινότητα του Μοναστηρίου που είχε αστικό πυρήνα ήταν μία κοινότητα εμπορευόμενων που στην πορεία των χρόνων είχαν αναπτύξει μεταξύ τους συγγενικούς δεσμούς. Ο συγγενικός δεσμός που αναπτύχθηκε μεταξύ τους ήταν καθοριστικός παράγοντας στην ανάπτυξη του εμπορίου και της κοινωνικής δομής. Γι' αυτό το λόγο υπήρξε μία συγγενική, κοινωνική, εθνική και οικονομική αλληλεγγύη μεταξύ των Ελλήνων του Μοναστηρίου³³. Στο Μοναστήρι πλήθος συλλόγων δραστηριοποιήθηκαν συμβάλλοντας τα μέγιστα στην πνευματική καλλιέργεια των κατοίκων του. Το 1852 ιδρύθηκε από απόφοιτους της σχολής Βαρνάβα το σωματείο με την επωνυμία «Δημοτικόν κατάστημα ή καζίνο» και σκοπός της ίδρυσής του ήταν η ενίσχυση του πατριωτικού αισθήματος των πολιτών και η προστασία τους από τις βιαιοπραγίες των Τούρκων.³⁴ Το 1874 ιδρύθηκε ο Φιλεκπαιδευτικός σύλλογος με την επωνυμία «Ευαγγελισμός» και ακολούθησε η ίδρυση του Εκπαιδευτικού συλλόγου «Η πρόνοια». Το 1880 ιδρύθηκε η φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα «Καρτερία» που ανέπτυξε πλούσια πολιτιστική δράση. Επίσης πλούσια δραστηριότητα ανέπτυξαν ο Γυμναστικός Σύλλογος Μοναστηρίου, ο Μουσικός σύλλογος «Η Λύρα» αλλά και η Φιλαρμονική Εταιρεία. Ακολούθησε μετά από μερικά χρόνια η δημιουργία της οργάνωσης Μαθητική Ένωση «Μέλισσα» του συλλόγου «Ελληνική Λέσχη». Ταυτόχρονα σε όλη την πόλη λειτουργούσαν καθημερινά συσσίτια για να στηρίζουν τους άπορους κατοίκους της πόλης³⁵. Σχετικά με την Φιλαρμονική μπάντα του Μοναστηρίου, είναι γνωστό ότι διατηρήθηκε μέχρι το έτος 1912 και αποτελούνταν από πνευστά μουσικά όργανα. Το 1906 εμφανίστηκε στους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας.³⁶ Αξίζει επίσης να αναφερθεί η δημιουργία του συλλόγου «Φιλόπτωχος Αδελφότης των Ελληνίδων Κυριών» το 1903 που στα πλαίσια της φιλανθρωπικής του δράσης δημιούργησε το εργαστήριο «Εργάνη Αθηνά» για άπορα κορίτσια που μάθαιναν την τέχνη της κοπτικής- ραπτικής³⁷.

³² Βαβούσκος Κ, (Φλώρινα 1962), ό.π., σ.14.

³³ Γούναρης Β., (2000), ό.π., σ.94.

³⁴ Βαβούσκος Κ, (Φλώρινα 1962), ό.π., σ.14.

³⁵ Σμυρνιού- Παπαθανασίου Β., (1993), ό.π., σ.σ. 20-27.

³⁶ Μόδης Χ. Γεώργιος, Αναμνήσεις από τη ζωή των σωματείων μοναστηρίου, *Αριστοτέλης* (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τεύχος 33-34, Φλώρινα 1962, σ.71.

³⁷ Βασιλειάδης Ν.(2004), ό.π., σ.70.

1.3. Το Μοναστήρι και ο ένοπλος Μακεδονικός αγώνας

Στην περιοχή της Μακεδονίας, κυρίως μετά το 1900, η βουλγαρική προπαγάνδα πήρε ανεξέλεγκτες διαστάσεις και η τρομοκρατία σε βάρος του χριστιανικού πληθυσμού εντάθηκε επικίνδυνα. Ιδιαίτερη αντίσταση κατά της προκλητικής βουλγαρικής προπαγάνδας εκδηλώθηκε στην περιοχή του Μοναστηρίου και της Καστοριάς. Το Μοναστήρι βίωσε ιδιαίτερα δύσκολες καταστάσεις και σταδιακά μεταβλήθηκε σε κέντρο του Μακεδονικού αγώνα. Τα βουλγαρικά ένοπλα σώματα με επικεφαλής βούλγαρους αξιωματικούς του Βουλγαρικού στρατού δρούσαν με ιδιαίτερο μένος στοχεύοντας να προσαρτήσουν τη Μακεδονία στη Βουλγαρία. Οι Έλληνες στη Βορειοδυτική Ελλάδα ζούσαν τον απόλυτο τρόμο και η κατάσταση οδηγήθηκε βαθμιαία στη σύγκρουση. Αποκορύφωμα της βουλγαρικής προπαγάνδας αποτέλεσε το 1903 το βουλγαρικό κίνημα γνωστό με το όνομα του «Πινден» που οργανώθηκε από τους Βουλγάρους με στόχο να προκαλέσουν το γενικό ξεσηκωμό όλων των κατοίκων της Μακεδονίας ενάντια στους Τούρκους. Τελικά το βουλγαρικό κίνημα απέτυχε αφού οι Τούρκοι κατάφεραν να το καταστείλουν. Οι καταστροφές όμως στα χωριά του Μοναστηρίου ήταν ανυπολόγιστες και εκατοντάδες άνθρωποι της περιοχής του Μοναστηρίου έχασαν τη ζωή τους και τις περιουσίες τους. Την ίδια περίοδο στο ελληνικό κράτος αφού προηγήθηκαν οι εκλογές του 1895 όταν ο Τρικούπης έχασε τις εκλογές και τη διακυβέρνηση ανέλαβε ο Θ. Δεληγιάννης, τα προβλήματα συσσωρεύτηκαν εξαιτίας κυρίως της άσχημης οικονομικής κατάστασης λόγω των τεράστιων χρεών της Ελλάδας. Στον υπόλοιπο ευρωπαϊκό χώρο υπήρξαν ταυτόχρονα έντονες πολιτικές ζυμώσεις. Το επίσημο ελληνικό κράτος ήταν εντελώς αδύναμο για οικονομικούς, πολιτικούς και στρατιωτικούς λόγους, να διεκδικήσει οτιδήποτε και πολύ περισσότερο να στηρίξει τους δοκιμαζόμενους Έλληνες. Παραμονές του Μακεδονικού αγώνα και ενώ οι Βούλγαροι από την μία πλευρά εντείνουν την εγκληματική τους δράση σε βάρος των Ελλήνων της περιοχής, με στόχο τον εκβουλγαρισμό τους και από την άλλη πλευρά οι Τούρκοι προσπαθώντας να επιβάλλουν την τάξη επιδίδονται σε πλήθος αυθαιρεσιών, ο Μητροπολίτης Καστοριάς Γερμανός Καραβαγγέλης και ο Γραμματέας του ελληνικού προξενείου στο Μοναστήρι Ίων Δραγούμης αναδείχθηκαν από τους μεγαλύτερους εμψυχωτές των Ελλήνων. Ο Μητροπολίτης Καστοριάς οργάνωσε επαναστατικά σώματα από ντόπιους κατοίκους στην περιοχή προκειμένου να αντιμετωπίσει τον βουλγαρικό κίνδυνο και ο Ίων Δραγούμης στο βιβλίο του «Μαρτύρων και ηρώων αίμα» αναφερόμενος στην ανάγκη συσπείρωσης των Ελλήνων της Μακεδονίας ενάντια στα βουλγαρικά σώματα τόνιζε τα εξής: *«...πρέπει όλες οι κοινότητες που έμειναν έξω από το ελληνικό βασίλειο, να πήξουν και να γίνουν ένα κράτος. Γιατί να*

περιμένουν την ελευθερία μόνο από την Ελλάδα; Ας δουλέψουν σαν να μην ήταν Ελλάδα και αυτή τότε θα τους βοηθήσει». Οι συγκρούσεις μεταξύ κυρίως ελληνικών και βουλγάρικων αντάρτικων ομάδων συνεχίστηκαν και το επίσημο ελληνικό κράτος άρχισε πλέον να ανησυχεί καθώς οι πυρπολήσεις, οι δολοφονίες και η βουλγαρική τρομοκρατία πήραν ανεξέλεγκτη τροπή. Η Ελλάδα αποφάσισε να στείλει ένοπλα σώματα με επικεφαλείς Έλληνες αξιωματικούς προκειμένου να προστατεύσει τους ανυπεράσπιστους τους Έλληνες στη Μακεδονία.³⁸

Λίγο πριν την έναρξη αλλά και κατά τη διάρκεια του ένοπλου Μακεδονικού αγώνα το Μοναστήρι υπήρξε το κέντρο του Μακεδονικού αγώνα. Από το ελληνικό προξενείο στο Μοναστήρι πέρασαν σημαντικότεροι Έλληνες οπλαρχηγοί και υπηρέτησαν σε αυτό σπουδαίοι πολιτικοί άνδρες. Ανάμεσά τους ο Πρόξενος Πεζάς, ο Καλλέργης και ο Ίωνας Δραγούμης.³⁹ Την ίδια περίοδο στο Μοναστήρι συγκροτήθηκαν σωματεία που είχαν ως κύριο στόχο τη στήριξη του ελληνικού πληθυσμού στις δύσκολες καταστάσεις που αντιμετώπιζε. Χαρακτηριστική ήταν η δράση του σωματείου «Μακεδονική Άμυνα» που ιδρύθηκε το 1902 και στήριξε με τη δράση του τους Έλληνες του Μοναστηρίου σε όλη τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα⁴⁰. Καθ' όλη τη διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα σημειώθηκαν πλήθος συγκρούσεων μεταξύ Βουλγάρων και Ελλήνων και αναδείχθηκαν πλήθος Μακεδονομάχων όπως ο Π. Μελάς, ο Χ. Κώτας κ.ά. Την ταραγμένη κατάσταση που επικρατούσε στη Μακεδονία εξαιτίας όλων αυτών των γεγονότων «εκμεταλλεύτηκαν» μορφωμένοι Τούρκοι αξιωματικοί, οι οποίοι βλέποντας τις Μεγάλες δυνάμεις να αναμειγνύονται όλο και πιο πολύ σε θέματα της Τουρκίας θεώρησαν πως ο μόνος τρόπος για να κρατήσουν στη δικαιοδοσία τους τη Μακεδονία ήταν να επαναστατήσουν με πρόσχημα την αδελφοσύνη όλων των εθνότητων της Μακεδονίας. Κάπως έτσι εκδηλώθηκε το 1908 η επανάσταση των Νεότουρκων. Πίσω όμως από το φιλελεύθερο χαρακτήρα της επανάστασής τους υποκρύπτονταν μία άκρως εθνικιστική διάθεση. Οι υπόδουλοι χριστιανοί αρχικά ενθουσιάστηκαν και πίστεψαν τις εξαγγελίες τους αλλά λίγο καιρό αργότερα οι Νεότουρκοι με τη στάση τους απογοήτευσαν τους κατοίκους της Μακεδονίας. Στο μεταξύ νέες ταραχές εκδηλώθηκαν κυρίως στην επαρχία, όπου τα βουλγάρικα σώματα επανεμφανίστηκαν τρομοκρατώντας τους Έλληνες και αναγκάζοντας τους να φύγουν για άλλη μια φορά στα βουνά, με αποτέλεσμα η ύπαιθρος να ερημώσει για άλλη μία φορά. Την ίδια περίοδο στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας η κατάσταση παρουσίαζε συνεχείς εναλλαγές προσώπων ενώ τα

³⁸ Βακαλόπουλος Ε. Απόστολος, *νέα ελληνική ιστορία 1204-1985*, Εκδ. ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη 2005, σ.σ. 320- 330.

³⁹ Βαβούσκος Κ.(Φλώρινα 1962),ό.π. σ. 22.

⁴⁰ Βασιλειάδης Ν.(2004), ό.π., σ.70.

οικονομικά της χώρας συνέχιζαν να βρίσκονται σε άθλια κατάσταση.⁴¹ Το 1910 το κόμμα των φιλελευθέρων με αρχηγό του τον Ελευθέριο Βενιζέλο κέρδισε τις εκλογές, ύστερα από μια σειρά έντονων πολιτικών ζυμώσεων και αναταραχών με κορυφαίο γεγονός το κίνημα των αξιωματικών στο Γουδί το 1909.⁴²

1.4. Το Μοναστήρι κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων (1912-1913)

Σε μία περίοδο που ήταν κρίσιμη για την Ελλάδα και κατά την οποία το ελληνικό κράτος προσπαθούσε να αναδιοργανωθεί, οι γενικότερες εξελίξεις οδηγούσαν σε έναν νέο πόλεμο. Η Σερβία και η Βουλγαρία ύστερα από πολλές διπλωματικές επαφές σχετικά με την τύχη της Χερσονήσου του Αίμου ένωσαν τις δυνάμεις τους και υπέγραψαν τη συνθήκη του Αίμου, στις 22-2-1912. Η συνθήκη αυτή όριζε κοινό μέτωπο των δύο χωρών κατά της Τουρκίας και διανομή των εδαφών της Τουρκίας, που βρίσκονταν σε ευρωπαϊκό έδαφος. Το Μάιο του ίδιου έτους η Ελλάδα υπέγραψε τριετή αμυντική συμμαχία με τη Βουλγαρία εναντίον της Τουρκίας χωρίς καμία απολύτως αναφορά στη διανομή των χωρών και λίγο αργότερα συνυπέγραψε και το Μαυροβούνιο. Τελικά το Σεπτέμβριο του 1912 ξεκίνησε ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος κατά τη διάρκεια του οποίου, οι Έλληνες στρατιώτες έδωσαν πολλές νικηφόρες μάχες. Στις 26 Οκτωβρίου του 1912 η πόλη της Θεσσαλονίκης παραδόθηκε από τον Τούρκο Διοικητή Χασάν Ταχσίν στον ελληνικό στρατό. Μία μέρα αργότερα οι Βούλγαροι με επικεφαλής τον στρατηγό Todorov εισέρχονται στην πόλη με το πρόσχημα της ολιγοήμερης ξεκούρασης του βουλγαρικού στρατεύματος και αώτερο σκοπό να καταλάβουν την πόλη. Παράλληλα άλλες ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις απελευθέρωναν την Ήπειρο, τη Β. Ήπειρο και νησιά του Αιγαίου⁴³.

Και ενώ η κήρυξη του Α΄ Βαλκανικού πολέμου έκανε αρχικά τους Έλληνες της Πελαγονίας να πιστέψουν πως σύντομα θα απαλλαγούν από τον τουρκικό ζυγό και ο ελληνικός στρατός θα κυριαρχήσει στην περιοχή, οι εξελίξεις υπήρξαν απογοητευτικές γι' αυτούς. Ο ελληνικός στρατός στράφηκε βόρεια και ο σερβικός στρατός κινήθηκε προς Νότο⁴⁴. Αποτέλεσμα ήταν στις 6 Νοεμβρίου του 1912 ο σερβικός στρατός να καταλάβει το Μοναστήρι. Οι Σέρβοι κατέλαβαν το Μοναστήρι έχοντας διπλωματικά τη στήριξη της Ρωσίας. Τη Ρωσία συνέφερε η σερβική κατοχή του Μοναστηρίου, που ήταν το μεγαλύτερο διαμετακομιστικό εμπορικό κέντρο εκείνης της εποχής, γιατί εξασφάλιζε με αυτό τον τρόπο

⁴¹ Βακαλόπουλος Α., (2005), ό.π., σ.σ..332-334.

⁴² Βακαλόπουλος Α., (2005), ό.π., σ.σ..342-343.

⁴³ Βακαλόπουλος Α., (2005), ό.π., σ.σ..346-348.

⁴⁴ Βασιλειάδης Ν.(2004),ό.π., σ. 75.

τον απόλυτο έλεγχο στην περιοχή των Βαλκανίων. Με τη είσοδό του σερβικού στρατού στο Μοναστήρι, οι Σέρβοι αξιωματικοί έλεγαν στους Έλληνες που τους υποδέχθηκαν με χειροκροτήματα, ότι πολέμησαν για λογαριασμό της Ελλάδας και ότι το Μοναστήρι ανήκε στους Έλληνες, γεγονός που έκανε τους Έλληνες του Μοναστηρίου να πιστέψουν πως η σερβική κατάληψη του Μοναστηρίου είχε προσωρινό χαρακτήρα.⁴⁵

Η νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε άφησε μουνδιασμένους τους Έλληνες του Μοναστηρίου, οι οποίοι αρχικώς χάρηκαν την απελευθέρωσή τους από το τουρκικό ζυγό αλλά αδυνατούσαν να αποδεχθούν την κατοχή του Μοναστηρίου από τους Σέρβους. Υπήρξε μία απογοήτευση σε συνδυασμό με μία συγκρατημένη αισιοδοξία ότι κάποια στιγμή ο ελληνικός στρατός που βρισκόταν εκεί κοντά, θα τους ελευθέρωνε και το Μοναστήρι θα παρέμενε στην Ελλάδα. Αυτή τους την πεποίθηση ενίσχυαν και οι συχνές αναφορές του σερβικού στρατού περί της ελληνικότητας του Μοναστηρίου. Οι κάτοικοι του Μοναστηρίου αδυνατούσαν να συνειδητοποιήσουν την απώλεια του Μοναστηρίου και στις 12 Νοεμβρίου 1912 όταν επισκέφθηκε την πόλη ο διάδοχος Κωνσταντίνος, μαζί με τους πρίγκιπες Γεώργιο, Αλέξανδρο και Παύλο, αλλά και τον Ίωνα Δραγούμη, του επιφύλαξαν θερμότατη υποδοχή, πανηγυρίζοντας. Πλήθος κόσμου παρακολούθησε τη μέρα εκείνη, τη θεία λειτουργία στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στο Μοναστήρι.⁴⁶ Ουσιαστικά, όμως, το Μοναστήρι είχε χαθεί με την είσοδο του σερβικού στρατού στις 7 Νοεμβρίου του 1912.⁴⁷

Τον Μάιο του 1913 υπογράφηκε η συνθήκη του Λονδίνου όπου κατόπιν έντονων διαπραγματεύσεων ο Σουλτάνος δέχτηκε και παραχώρησε στους νικητές του Α' Βαλκανικού πολέμου όλα τα εδάφη της Τουρκίας που βρίσκονται σε ευρωπαϊκό έδαφος δυτικά της γραμμής Αίνου- Μήδειας. Τότε ξέσπασε έντονη διαμάχη μεταξύ των συμμάχων Ελλήνων Βουλγάρων και Σέρβων για τη διάθεση των εδαφών. Οι Έλληνες αλλά και οι Σέρβοι ήταν δυσαρεστημένοι από τη στάση των Βουλγάρων οι οποίοι με τη στήριξη των μεγάλων δυνάμεων προέβαλαν παράλογες αξιώσεις σε βάρος τους. Οι Βούλγαροι έθεσαν στις διαπραγματεύσεις τους, ως όρο «τη Θεσσαλονίκη ή πόλεμο». Αποτέλεσμα αυτής της νέας κατάστασης που διαμορφώθηκε ήταν να αναπτυχθεί κοινό μέτωπο Σέρβων και Ελλήνων εναντίον των Βουλγάρων που οδήγησε σε έναν νέο πόλεμο μεταξύ των συμμάχων, στα Βαλκάνια, τον Β' Βαλκανικό πόλεμο, τον Ιούνιο του 1913. Στον πόλεμο αυτό οι Βούλγαροι ηττήθηκαν και ο πόλεμος έληξε με την υπογραφή της Συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913, ύστερα από πρωτοβουλία του Έλληνα Πρωθυπουργού Ελευθέριου

⁴⁵ Μόδης Γεώργιος, *αναμνήσεις*, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 156.

⁴⁶ Βασιλειάδης Ν., (2004), *ό.π.*, σ.σ.79-80.

⁴⁷ Κατσουγιάννης Τηλέμαχος, *Περί των Βλάχων των ελληνικών χωρών*. Β'. Εκ του βιβλίου και της ιστορίας των Κουτσοβλάχων επί τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 1966, σ.σ. 71-81.

Βενιζέλου. Με την Συνθήκη ουσιαστικά επικυρώθηκε και επίσημα η προσάρτηση του Μοναστηρίου στους Σέρβους. Η Ελλάδα βγήκε νικήτρια καθώς διπλασίασε την έκτασή της και εξελίχθηκε σε υπολογίσιμη δύναμη στον ευρωπαϊκό χώρο. Δυστυχώς όμως έχασε οριστικά το Μοναστήρι που πέρασε στα χέρια της Σερβίας καθώς και τη Βόρεια Ήπειρο που πέρασε στη δικαιοδοσία του νεοσύστατου ανεξάρτητου Αλβανικού κράτους και ο ελληνικός στρατός αναγκάστηκε να εκκενώσει την περιοχή ύστερα από την απαίτηση των Μεγάλων Δυνάμεων⁴⁸.

Την επικύρωση αυτής της συμφωνίας την πληροφορήθηκαν οι Έλληνες του Μοναστηρίου από τον ίδιο τον πρωθυπουργό κατά την επιστροφή του από το Βουκουρέστι. Εκεί ο Βενιζέλος, αφού συναντήθηκε στη Μητρόπολη του Μοναστηρίου με την κοινοτική αντιπροσωπεία, ανακοίνωσε στο συγκεντρωμένο πλήθος την απόφαση του Βουκουρεστίου, ότι δηλαδή το Μοναστήρι ανήκε στους Σέρβους και ότι η μοναδική δυνατότητα που υπήρχε, ήταν να τους εγκαταστήσει στη Φλώρινα για να ιδρύσουν εκεί το Νέο Μοναστήρι και είπε χαρακτηριστικά: *«Ελπίζω ότι θα δυνηθίτε να περάσετε καλά με τους Σέρβους, αλλά, αν θέλετε, ημπορώ να σας εγκαταστήσω εις την Φλώρινα, όπου να αποκτήσωμεν το Νέον Μοναστήρι...»*.⁴⁹ Επακόλουθο αυτής της εξέλιξης ήταν να μεταναστεύσουν περίπου πέντε χιλιάδες Έλληνες από το Μοναστήρι, τη Γευγελή και τη Δοϊράνη προς τη Φλώρινα αλλά και τη Θεσσαλονίκη. Η δήλωση του Βενιζέλου θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως μία παρότρυνση προς τους Μοναστηριώτες να μετεγκατασταθούν στη Φλώρινα.⁵⁰ Άλλωστε ένας αριθμός Μοναστηριωτών ήδη από το 1913 είχε ιδρύσει στην πόλη της Φλώρινας τον αρχικά ολιγομελή σύνδεσμο με την επωνυμία «Σύνδεσμος των Μοναστηριωτών και των πέριξ εν Φλωρίνη «η Ελπίς»». Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Καταστατικού του Συνδέσμου σκοπός της ίδρυσής του ήταν *«Η αλληλοβοήθεια των μελών του Συνδέσμου, ως και η πνευματική, εθνική και πολιτική διαπαιδαγώγησις αυτών»*. Ο σύνδεσμος τα επόμενα χρόνια και ειδικότερα μετά την έναρξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου και τον ερχομό στη πόλη της Φλώρινας του τεράστιου όγκου Μοναστηριωτών αύξησε τα μέλη του και ανέπτυξε πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα στην πόλη της Φλώρινας. Αξίζει να αναφερθεί η ίδρυση το 1927 της ορχήστρας με την επωνυμία «Ένωσις Μοναστηριωτών» που αποτελούνταν από 70 μέλη καθώς και η ίδρυση ποδοσφαιρικού συλλόγου με την ίδια επωνυμία⁵¹.

⁴⁸ Βακαλόπουλος Α.,(2005) ό.π., σ.σ.348-351.

⁴⁹ Κατσογιάννης Τ., (1966), ό.π., σ. 78.

⁵⁰ Βασιλειάδης Ν.(2004), ό.π., σ. 93.

⁵¹ Ηλιάδου –Τάχου Σ., (2003), σ.σ. 345-346.

1.5. Ο Α' παγκόσμιος πόλεμος την περίοδο 1914-1918

Το 1915 όταν ξέσπασε ο Α' παγκόσμιος πόλεμος η Ελλάδα ήταν πληθυσμιακά αλλά και ηθικά πολύ δυναμωμένη και υπολογίσιμη δύναμη. Ξεκίνησε όταν η Αυστροουγγαρία κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Σερβίας. Η Ρωσία και η Γαλλία εκδήλωσαν τη συμπαράστασή τους στη Σερβία, ενώ η Γερμανία τάχθηκε στο πλευρό της Αυστροουγγαρίας. Στην Ευρώπη τότε σχηματίστηκαν δύο αντίπαλες ομάδες : από τη μια ήταν οι Κεντρικές Δυνάμεις ή Τριπλή συμμαχία (Βουλγαρία, Γερμανία και Αυστροουγγαρία) και από την άλλη η Τριπλή συνεννόηση ή Αντάντ (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία). Σύντομα ο πόλεμος εξαπλώθηκε σε όλη σχεδόν την Ευρώπη αλλά και πέρα από αυτήν. Ήταν περισσότερο μία έντονη ευρωπαϊκή κρίση στην οποία ο Ελευθέριος Βενιζέλος από την αρχή τάχθηκε στο πλευρό των Δυνάμεων της Αντάντ⁵². Ο Βενιζέλος υπήρξε ο πιο ένθερμος υποστηρικτής αυτής της συμμαχίας και πίστευε πως αν η Ελλάδα έμπαινε σε αυτόν τον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ θα έβγαινε κερδισμένη. Μεσολάβησε μία περίοδος έντονων εσωτερικών πολιτικών συγκρούσεων στην Ελλάδα. Η χώρα διχάστηκε και ο λαός χωρίστηκε σε δύο παρατάξεις. Από τη μια οι Βενιζελικοί με το κίνημα της Θεσσαλονίκης και από την άλλη οι αντιβενιζελικοί με το φιλοβασιλικό κίνημα των Αθηνών. Συγκεκριμένα ο Βενιζέλος ακολουθώντας πιστά τη φιλοανταντική πολιτική του εμμένει στην αρχική του θέση για είσοδο της Ελλάδας στον πόλεμο σε αντίθεση με τον Κωνσταντίνο που τηρεί στάση ουδετερότητας και αρνείται οποιαδήποτε εμπλοκή της Ελλάδος στον πόλεμο. Τόνιζε χαρακτηριστικά: «Για την ώρα όπως κι αν έχη το πράγμα, πρέπει να μείνωμεν ουδέτεροι».⁵³ Οι σχέσεις Βενιζέλου και Ανακτόρων έφτασαν στα άκρα και ουσιαστικά διαμορφώθηκαν δύο φάσεις. Η μία ήταν η αρχική φάση της ουδετερότητας(1914-1915) και η μετέπειτα φάση της εξόδου από την ουδετερότητα (1916 έως τη λήξη του πολέμου). Ο Βενιζέλος με την καθοδήγηση των Δυνάμεων της Αντάντ ακολουθεί μία πολιτική που συμπορεύονταν στα σχέδια τους και που παρέκαμπε την ήπια πολιτική του Κωνσταντίνου. Τελικά ύστερα από μία περίοδο έντονου διπλωματικού παρασκηνίου, η Ελλάδα μπήκε στον πόλεμο μόλις το 1917 στο πλευρό της Αντάντ. Συγκεκριμένα ο Βενιζέλος μία μέρα μετά την ορκωμοσία της κυβέρνησής του, στις 28 Ιουνίου 1917 κήρυξε τον πόλεμο εναντίον των Κεντρικών Δυνάμεων και επιστράτευσε στρατό στο Μακεδονικό μέτωπο, στο πλευρό των συμμάχων. Ο ελληνικός στρατός σημείωσε πολλές νίκες μαζί με τους συμμάχους στο Μακεδονικό μέτωπο και συνέβαλε ουσιαστικά στη λήξη του πολέμου καθώς οι συνεχείς νίκες ανάγκασαν τις

⁵² Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945*, Αθήνα 2000, σελ.109.

⁵³ Μοσχόπουλος Γεώργιος, *Ιστορία του Νέου Ελληνικού κράτους, Πολιτικές προσεγγίσεις*, Αθήνα 1998, σ.135.

Κεντρικές Δυνάμεις να προχωρήσουν σε διαδοχικές συνθηκολογήσεις που σήμαναν το τέλος του Α' παγκοσμίου πολέμου⁵⁴. Η γνωστή στην ιστορία, νίκη του Σκρά το 1918 του ελληνικού στρατού συνέβαλε καθοριστικά προς αυτήν την κατεύθυνση. Ο Βενιζέλος δικαιώθηκε και βγήκε θριαμβευτής. Η αποτίμηση του πολέμου έδειξε ότι οι στρατιωτικές απώλειες ήταν μικρές αλλά οι απώλειες του άμαχου πληθυσμού κυρίως της Μ. Ασίας ήταν τεράστιες (900.000 εξοντώσεις και 450.000 διωγμοί) και επιπλέον 45.000 εξοντώσεις Ελλήνων στην Ανατολική Θράκη από τους Βουλγάρους⁵⁵.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Τα αίτια φυγής των Μοναστηριωτών στο ελληνικό έδαφος 1912-1920

Η σερβική κατάληψη του Μοναστηρίου το 1912, δημιούργησε νέα δεδομένα για τον ελληνισμό της Πελαγονίας. Οι Έλληνες του Μοναστηρίου είδαν ξαφνικά τα πάντα να αλλάζουν στη ζωή τους. Έως τότε είχαν καταφέρει να δημιουργήσουν έναν αρκετά υψηλό πολιτισμό όπως φαίνεται από τη δημιουργία τόσων σχολείων ιδρυμάτων και ποικίλων συλλόγων στην περιοχή τους. Παράλληλα η οικονομική ευμάρεια των Ελλήνων Μοναστηριωτών εξαιτίας της μεγάλης ανάπτυξης του εμπορίου σε συνδυασμό με την οικονομική στήριξη των εύπορων απόδημων του Μοναστηρίου, συντέλεσαν καθοριστικά στη διαμόρφωση μιας αστικοποιημένης κοινωνίας με υψηλό επίπεδο στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό.

Η έναρξη των Βαλκανικών πολέμων σήμαινε την παύση της λειτουργίας όλων των ελληνικών εκπαιδευτικών δομών στην περιοχή του Μοναστηρίου. Η άρνηση των Σέρβων στα αιτήματα των Ελλήνων το 1913 για επαναλειτουργία των ελληνικών σχολείων στην περιοχή, ο περιορισμός κάθε εκπαιδευτικής ελευθερίας σε βάρος τους και η προσπάθεια τους να ενσωματώσουν την ελληνική κοινότητα στο σερβικό κράτος διαλύοντας τους κοινοτικούς θεσμούς και παραβλέποντας τα διαβήματα του Μητροπολίτη Πελαγονίας προς αυτούς δημιούργησαν μία εντελώς διαφορετική εικόνα στο Μοναστήρι. Το 1914 εκδηλώθηκε μία προσπάθεια να βρεθεί λύση στο θέμα της εκπαίδευσης των Ελλήνων, από την πλευρά των Σέρβων αλλά ουσιαστικά οι συνεννοήσεις γινόντουσαν χωρίς τη συμμετοχή σημαντικών θεσμών του ελληνισμού όπως της Μητρόπολης Πελαγονίας και του ελληνικού προξενείου στο Μοναστήρι. Κάτω από αυτές τις συνθήκες οι Έλληνες του Μοναστηρίου αρνήθηκαν να φοιτήσουν τα παιδιά τους στα σερβικά σχολεία και απογοητεύθηκαν από την αδιαφορία του

⁵⁴ Μοσχόπουλος Γ.,(1998). ό.π., σ.σ. 133-141.

⁵⁵ Βακαλόπουλος Α.,(2005) ό.π., σ.σ. 363-364.

επίσημου ελληνικού κράτους να στηρίξει τα δίκαια αιτήματά τους⁵⁶. Στα επόμενα χρόνια το Μοναστήρι αρχίζει να μαραζώνει. Ο ελληνισμός της Πελαγονίας γνώρισε την οικονομική κατάρρευση εξαιτίας της πολιτικής που εφάρμοσαν οι Σέρβοι στην περιοχή (μεγάλη φορολόγηση και κακοδιοίκηση) αλλά και των συνεχόμενων πολεμικών συγκρούσεων στην περιοχή⁵⁷. Σταδιακά στην περιοχή της Φλώρινας από το 1912-1913 και κυρίως από το 1914 άρχισαν να καταφθάνουν οι πρώτοι Μοναστηριώτες. Η φυγή των Μοναστηριωτών προς την Ελλάδα και ειδικότερα προς τη Φλώρινα, που μας ενδιαφέρει στα πλαίσια της εργασίας, συνεχίστηκε και κορυφώθηκε τα επόμενα χρόνια εξαιτίας του Α' παγκοσμίου πολέμου που εξαπλώθηκε στην ευρύτερη περιοχή του Μοναστηρίου και της κατάληψής του από τους Γερμανοβούλγαρους τον Οκτώβριο του 1915. Ειδικότερα μετά την κατάληψη του Μοναστηρίου από τους Γερμανοβουλγάρους το 1915, εκδηλώθηκε το μεγαλύτερο κύμα φυγής των Μοναστηριωτών προς τη Φλώρινα. Η κατάσταση στο Μοναστήρι ήταν δραματική.

Τα σερβικά στρατεύματα αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν στις 27-11-1915 από το Μοναστήρι προκαλώντας όμως τεράστιες ζημιές, λεηλασίες και βανδαλισμούς στην πόλη. Οι Βούλγαροι στις 6-12-1915 κατέλαβαν το Μοναστήρι⁵⁸ και μέχρι και το 1916 προχώρησαν σε ακραίες καταστροφές των ελληνικών κοινοτήτων του Μοναστηρίου όπως της Νιζόπολης, του Μεγάροβου και το Τύρνοβου⁵⁹. Αποτέλεσμα της κατάληψης του Μοναστηρίου από τους Γερμανοβουλγάρους ήταν η μαζική φυγή των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα. Ταυτόχρονα χιλιάδες Έλληνες της περιοχής του Μοναστηρίου εξορίζονται ως όμηροι από τους Βουλγάρους για μία τετραετία σχεδόν στη Βουλγαρία και από εκεί περνούν με τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου το 1918 στην Ελλάδα⁶⁰. Εγκαθίστανται κυρίως στη Θεσσαλονίκη αλλά ένα μεγάλο μέρος αυτών των ελληνικών οικογενειών του Μοναστηρίου εγκαταστάθηκε και στη Φλώρινα. Η περιγραφή των συνθηκών που επικρατούσαν στο Μοναστήρι τα πρώτα δύο χρόνια του πολέμου δικαιολογεί απόλυτα το κύμα προσφύγων που δημιουργήθηκε από Έλληνες αλλά και μία ολιγομελή ομάδα Εβραίων⁶¹ του Μοναστηρίου, περίπου 80 οικογένειες, προς την πόλη της Φλώρινας.

Η Σοφία Ηλιάδου – Τάχου στο βιβλίο της «Ο ελληνισμός του Μοναστηρίου» στη σελίδα 324 σχολιάζοντας τις αναφορές της εφημερίδας «Φλώρινα» στο φ. 1/6-2-1916 περί μαζικής συρροής Μοναστηριωτών στη Φλώρινα αναφέρει ότι υπάρχουν περιγραφές των

⁵⁶ Βασιλειάδης Ν. (2004), ό.π., σ.σ.105-120.

⁵⁷ Βασιλειάδης Ν. (2004), ό.π., σ. 133.

⁵⁸ Βασιλειάδης Ν. (2004), ό.π., σ.σ. 162-163.

⁵⁹ Βασιλειάδης Ν. (2004), ό.π., σ. 165.

⁶⁰ Βαβούσκος Κ. (Φλώρινα 1962), ό.π. σ. 22.

⁶¹ Σύμφωνα με το Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας, στις 23-7-1915(συνεδρία 50).

βιαιοπραγιών που σημειώνονταν σε βάρος των Ελλήνων του Μοναστηρίου από τους Βούλγαρους κομιτατζήδες. Σύμφωνα επίσης με δημοσίευμα της ίδιας εφημερίδας σημειώνονται εξαφανίσεις και φυλακίσεις ιερέων και προκρίτων στο Δοβροβένι στο Μπροτ και την Οψίρινα. Οι κάτοικοι στα χωριά του Μοναστηρίου υπέστησαν μεγάλες διώξεις και τεράστιος αριθμός των κατοίκων δολοφονήθηκε. Επίσης σε άλλα φύλλα της εφημερίδας δημοσιεύονται ονόματα Ελλήνων της Πελαγονίας που εξορίστηκαν και φονεύθηκαν. Ιδιαίτερη αναφορά πάντα με βάση δημοσιεύματα της Εφημερίδας «Φλώρινα» γίνεται στις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων μέσα στην πόλη του Μοναστηρίου. Οι βιαιοπραγίες των Βουλγάρων κομιτατζήδων σε βάρος των Ελλήνων, η έλλειψη τροφίμων, η εξάπλωση της επιδημίας χολέρας, οι δύσκολες συνθήκες ζωής αλλά και η αποτέφρωση της συνοικίας Γένη Μαχαλά, όπου υπήρχαν πολλοί Έλληνες, είναι ορισμένοι από τους λόγους που οδήγησαν τους κατοίκους του Μοναστηρίου στη φυγή προς την Ελλάδα.⁶² Ένας εξίσου σημαντικός λόγος φυγής των Ελλήνων από το κατεχόμενο Μοναστήρι υπήρξε ο βομβαρδισμός της πόλης από τις δυνάμεις της Τριπλής Συνεννόησης. Συγκεκριμένα 12 γαλλικά αεροπλάνα της Αντάντ στις 23/1/1916 βομβάρδισαν την πόλη με απολογισμό 150 νεκρούς και πολλούς τραυματίες⁶³.

Στο μεταξύ στην πόλη της Φλώρινας εκδηλώθηκε η προσπάθεια για ίδρυση σερβικού σχολείου και συγκεκριμένα το έτος 1915 όταν οι Γερμανοβούλγαροι επιτέθηκαν και νίκησαν τη Σερβία, ένας αριθμός Σέρβων που ζούσαν στην περιοχή του Μοναστηρι κατέφυγε και φιλοξενήθηκε στην περιοχή της Φλώρινας. Στην εφημερίδα «Φλώρινα» στο φ. 3/17-2-1916 γίνεται αναφορά σε 300 Σέρβους πρόσφυγες στην πόλη της Φλώρινας που προέρχονταν από περιοχές που κατέλαβαν οι Γερμανοβούλγαροι.⁶⁴ Στο αμέσως επόμενο διάστημα οι φιλοξενούμενοι Σέρβοι με την προστασία κυρίως των Γάλλων συμμάχων άρχισαν να διεκδικούν την ίδρυση σερβικού σχολείου στη Φλώρινα. Ακολούθησαν, καθ' όλη τη διάρκεια του Α' παγκοσμίου πολέμου, πολλές κινήσεις προς αυτήν την κατεύθυνση και το 1918 εκδηλώθηκε έντονη κινητικότητα- αλληλογραφία μεταξύ του τότε Νομάρχη Φλώρινας Σταματίου με την ελληνική Κυβέρνηση σχετικά με την ίδρυση σερβικού σχολείου στην πόλη για τους λιγοστούς Σέρβους πρόσφυγες από το Μοναστήρι, που υπήρχαν εγκαταστημένοι. Ο τότε Νομάρχης που είχε απόλυτη γνώση του θέματος, χαρακτήρισε το ενδιαφέρον των Γάλλων που υποστηρίζουν την ίδρυση του σχολείου ως μία κίνηση που είχε καθαρά προπαγανδιστικό χαρακτήρα και στόχο οι Σέρβοι να διεισδύσουν στο σλαβόφωνο ελληνικό

⁶² Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ.σ. 324-325.

⁶³ Βασιλειάδης Νικόλαος, (2004), ό.π., σ. 165.

⁶⁴ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ. 326.

πληθυσμό που υπήρχε. Τόνισε ότι υπάρχουν μόνο πρόσφυγες Έλληνες από το Μοναστήρι που είχαν ελληνική υπηκοότητα και Έλληνες Εβραίοι στο θρήσκευμα που όμως φοιτούσαν στα ελληνικά σχολεία. Στην ίδια γραμμή κινήθηκε και ο τότε επιθεωρητής Δημοτικών σχολείων Ιωαννίδης με σχετικό υπόμνημά του. Κατά τις απόψεις του κ. Ιωαννίδη στόχος των Σέρβων ήταν να εκσερβίσουν τα παιδιά των φτωχών ελληνικών οικογενειών προερχόμενα από το Μοναστήρι δίνοντας τους ως αντάλλαγμα δωρεάν σπουδές φαγητό και ρούχα. Τελικά μετά από πέντε μήνες κατάφεραν οι Σέρβοι με τη βοήθεια των Γάλλων να λειτουργήσουν το σχολείο τους το οποίο ονομάστηκε «Γαλλοσερβικό» αν και δεν είχε ούτε έναν Γάλλο μαθητή. Οι μαθητές του ήταν κυρίως παιδιά ελληνικών οικογενειών από το Μοναστήρι εφόσον μόνο αυτά μιλούσαν σερβικά. Μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου τέτοια γεγονότα σταμάτησαν πλέον να εκδηλώνονται στη Φλώρινα και οι σύμμαχοι επέστρεψαν στην πατρίδα τους.⁶⁵ Ενώ ο μικρός αριθμός των Σέρβων προσφύγων επέστρεψε στη Γιουγκοσλαβία⁶⁶.

⁶⁵ Σκούρτης Ιωάννης, «Το Γαλλοσερβικό Σχολείο Φλώρινας, 1918», *Πρακτικά Συνεδρίου, Φλώρινα 1912-2002. Ιστορία και Πολιτισμός*, Φλώρινα, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας και Τμήμα Βαλκανικών σπουδών (Α.Π.Θ.), Φλώρινα, 2004, σ.σ. 530-539.

⁶⁶ Βακαλόπουλος Α.(2005), *ό.π.*, σ. 382.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες και η αντιμετώπιση των Μοναστηριωτών «ως προσφύγων» στη Φλώρινα

Τα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν από το 1919 έως το 1922 μια σειρά γεγονότων οδήγησαν την Ελλάδα στην μεγαλύτερη ήττα όλων των εποχών, τη Μικρασιατική καταστροφή. Η υπόθεση της Μ. Ασίας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία προέκταση του Α' παγκοσμίου πολέμου. Με βάση τη συνθήκη των Σεβρών στις 10 Αυγούστου 1920 η Ελλάδα είχε αποκτήσει δικαιοδοσία στη διοίκηση της Σμύρνης και προβλέπονταν ότι μετά από μία πενταετία θα μπορούσε να ανήκει οριστικά στην Ελλάδα με δημοψήφισμα⁶⁷.

Ο ελληνικός στρατός ήδη μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου βρισκόταν στη Σμύρνη με την έγκριση και των συμμάχων. Οι μεγάλες δυνάμεις έδωσαν εντολή στην Ελλάδα να παραμείνει στην περιοχή προκειμένου να προστατεύσει τους Έλληνες της Μικράς Ασίας από τις βαρβαρότητες των Τούρκων όπως αυτές εκδηλώθηκαν στη διάρκεια του Α' παγκοσμίου πολέμου. Οι Έλληνες τότε αποφάσισαν να διεκδικήσουν τα εδάφη αυτά και προχώρησαν στο εσωτερικό της Τουρκίας. Η Γαλλία και η Ιταλία, πρώην σύμμαχοι, αντέδρασαν στις διεκδικήσεις της Ελλάδας και άλλαξαν πολιτική. Η Ελλάδα έμεινε μόνη και αβοήθητη στο εσωτερικό της Τουρκίας, αφού οι σύμμαχοί της ανακάλεσαν τα στρατεύματά τους και παραχώρησαν όλο το πολεμικό τους υλικό στους Τούρκους, ενισχύοντάς τους. Αποτέλεσμα όλων αυτών των ραγδαίων μεταβολών ήταν η εγκατάλειψη των Ελλήνων στρατιωτών στα χέρια των Τούρκων, οι οποίοι με αρχηγό τους έναν σκληρό Τούρκο Αξιωματικό τον Μουσταφά Κεμάλ κατάφεραν να νικήσουν τον ελληνικό στρατό και αυτός αναγκάστηκε να υποχωρήσει και να εγκαταλείψει τη Μ. Ασία. Η Ελλάδα απομονωμένη σε διεθνές επίπεδο και οικονομικά αποδυναμωμένη, οδηγείται στη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 με ανυπολόγιστες ζημιές.⁶⁸ Ένα χρόνο αργότερα με τη Συνθήκη της Λωζάνης το 1923 συμφωνήθηκε η υποχρεωτική ανταλλαγή των Ελλήνων Ορθοδόξων Χριστιανών κατοίκων της Τουρκίας και αντίστοιχα των Μουσουλμάνων της Ελλάδας.

Η Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, ηθικά καταπονημένη και υλικά εξαντλημένη αδυνατούσε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την αποκατάσταση εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων ενώ οι πρόσφυγες βρέθηκαν με τη σειρά τους σε δύσκολη κατάσταση μέσα στο ελληνικό κράτος⁶⁹. Μέσα στο ενάμισι εκατομμύριο πρόσφυγων που ήρθαν στην Ελλάδα, πρέπει να υπολογιστούν και οι 170.000 Έλληνες πρόσφυγες από τη Βουλγαρία, τον

⁶⁷ Μοσχόπουλος Γ.(1998), ό.π., σ.141.

⁶⁸ Βακαλόπουλος Α.(2005), ό.π., σ.σ. 366-369.

⁶⁹ Πελαγίδης Ευστράτιος., *Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία (1923-1930)*, Θεσ/νίκη 1994, σ.σ.18-19.

Καύκασο και τη Ρωσία, την Γιουγκοσλαβία, την Αλβανία και τα Δωδεκάνησα. Επίσης έγιναν δεκτοί στην Ελλάδα και 50.000 Αρμένιοι Πρόσφυγες. Στο μεταξύ πολύ πριν, χιλιάδες Έλληνες του Μοναστηρίου και των περιχώρων είχαν εγκαταλείψει το Μοναστήρι και εγκαταστάθηκαν κυρίως σε πόλεις της Μακεδονίας. Αντίστοιχα ένας μικρός αριθμός Σέρβων προσφύγων που βρίσκονταν στη Μακεδονία από τον Α' παγκόσμιο πόλεμο επέστρεψε πίσω στη Γιουγκοσλαβία. Ο ερχομός τόσων πολλών προσφύγων στην Ελλάδα δημιούργησε τεράστια προβλήματα που σχετίζονταν με το θέμα της στέγασης, περίθαλψης και εργασίας τους. Σε αυτήν την προσπάθεια που κατέβαλλε το ελληνικό κράτος μεγάλος αρωγός της στάθηκε η Κοινωνία των Εθνών, συμβάλλοντας με εξειδικευμένο προσωπικό στην ενίσχυση της Ελλάδας, στο έργο της προσφυγικής αποκατάστασής τους. Η Ελλάδα συνάπτει δάνειο 12.300.000 λιρών και ιδρύεται ο διεθνής οργανισμός της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων – ΕΑΠ το 1923 έως το 1930. Η εγκατάσταση των προσφύγων έγινε κυρίως σε περιοχές της Μακεδονίας και της Δυτικής Θράκης και η αποκατάσταση ήταν αστική ή αγροτική. Αρχικά οι ελληνικές κυβερνήσεις προσπάθησαν να τους αποκαταστήσουν σε περιουσίες που ανήκαν στους Τούρκους και στη συνέχεια επειδή ήταν λίγοι οι οικισμοί προχώρησαν στην κατασκευή νέων συνοικισμών⁷⁰.

Η παρούσα εργασία ασχολείται με την αστική αποκατάσταση των Ελλήνων του Μοναστηρίου που εγκατέλειψαν το Μοναστήρι και εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα. Οι Μοναστηριώτες αρχικά αντιμετωπίστηκαν σαν μέρος του όλου προσφυγικού προβλήματος. Είχαν αστική προέλευση και η ενασχόλησή τους με τον πρωτογενή τομέα ήταν μηδαμινή όπως θα αποδειχθεί στη συνέχεια από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας. Αυτός ήταν ο λόγος που οι πρόσφυγες του Μοναστηρίου έτυχαν αποκλειστικά και μόνο αστική αποκατάσταση από το ελληνικό Δημόσιο και καθόλου από την ΕΑΠ η οποία ασχολήθηκε περισσότερο με την αγροτική αποκατάσταση των άλλων προσφυγικών ομάδων που εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα.

Αρχικά το 1914 όταν άρχισε να καταφθάνει στη Φλώρινα ο μεγάλος αριθμός Μοναστηριωτών το προσφυγικό ζήτημα άρχισε να απασχολεί σιγά-σιγά το ελληνικό κράτος. Κάποια από τα μέτρα που έλαβε αρχικά για την αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος και συνέβαλαν σε περιορισμένο όμως βαθμό, ήταν η ψήφιση του Νόμου 262/1914 *«Περί συμπληρώσεως του νόμου 147 της 5 Ιανουαρίου 1914 περί της εν ταις προσαρτωμέναις χώραις εφαρμοστέας νομοθεσίας και της δικαστικής αυτών οργανώσεως»* που στο άρθρο 9 προέβλεπε τα εγκαταλελειμμένα κτήματα των αποδημησάντων ή

⁷⁰ Βακαλόπουλος Α.(2005), ό.π., σ.σ. 381-383.

μεταναστευσάντων Τούρκων ή Βουλγάρων να περιέλθουν στο ελληνικό Δημόσιο. Στη συνέχεια με την εγκύκλιο του Υπουργείου στις 27-4-1914 προς τους οικονομικούς εφόρους των «Νέων Χωρών» αποφασίστηκε η εγκατάσταση των προσφύγων σε αυτά. Επίσης ένα άλλο μέτρο που αξίζει να αναφερθεί ήταν η σύσταση της «Κεντρικής Επιτροπής προς περίθαλψιν και εγκατάστασιν των εν Μακεδονία ομογενών» που ασχολούνταν με θέματα περίθαλψης και εγκατάστασης των προσφύγων. Η επιτροπή αποτελούνταν από ανώτερους δημοσίους υπαλλήλους και από ιδιώτες. Βέβαια τα μέτρα αυτά ήταν περιορισμένα και αποσπασματικά και δεν υπήρχε κάποιο οργανωμένο σχέδιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος των Μοναστηριωτών προσφύγων.

Στην πόλη της Φλώρινας τη δεκαετία 1910-1920 μέσα από τον έντυπο τοπικό τύπο της εποχής όσο και από το Αρχείο του δήμου Φλώρινας, διαπιστώνεται ότι η κατάσταση ήταν ασφυκτική και το πρόβλημα του επισιτισμού είχε λάβει τεράστιες διαστάσεις καθώς τα επόμενα δύο χρόνια σύμφωνα πάντα με πληροφορίες της εφημερίδας «Φλώρινα» κατοικούσαν, εκτός των Μοναστηριωτών προσφύγων, 300 περίπου Σέρβοι που εγκατέλειψαν την πατρίδα τους λόγω της Γερμανοβουλγαρικής κατοχής αλλά και Βούλγαροι λιποτάκτες. Στην περιοχή επίσης του Ξυνού Νερού έφθασαν το 1916 Άγγλοι και Γάλλοι στρατιώτες με επικεφαλής τον ταγματάρχη Σάρου με σκοπό τον έλεγχο της περιοχής. Ταυτόχρονα ο υποχρεωτικός περιορισμός των μετακινήσεων των κατοίκων και των εμπορευμάτων που επιβλήθηκε από τους Γάλλους με την έκδοση ειδικών διαβατηρίων από και προς τη Θεσσαλονίκη όξυνε το πρόβλημα του επισιτισμού στην περιοχή της Φλώρινας. Τα προβλήματα γρήγορα συσσωρεύτηκαν εξαιτίας του άδικου φορολογικού συστήματος που το ελληνικό κράτος διατήρησε με την ισχύ του φόρου της δεκάτης, που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της κερδοσκοπίας με την υπερτίμηση των αγαθών αλλά και εξαιτίας της εφαρμογής του μέτρου της επίταξης.⁷¹ Μέσα από τη μελέτη του Αρχείου Δήμου Φλώρινας και των πρακτικών του Δημοτικού Συμβουλίου παρατηρείται ότι το θέμα της αποκατάστασης των προσφύγων απασχόλησε την κοινωνία της Φλώρινας και αντιμετωπίστηκε κυρίως ως «τοπικό πρόβλημα». Υπάρχουν αναφορές, στο καθεστώς του ενοικιοστασίου που αποτελούσε έως το τέλος της δεκαετίας του 1920 τον κύριο τρόπο στέγασης των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας.

Τη δεκαετία 1920-1930 στην πόλη της Φλώρινας όπως και σε όλη τη Μακεδονία παρατηρούνται έντονες δημογραφικές μεταβολές, εξαιτίας της εγκατάστασης των προσφύγων. Στις επόμενες συνεδριάσεις ο Δήμος μέσα από τις αποφάσεις του Δημοτικού

⁷¹ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ.σ. 324-326.

Συμβουλίου ασχολήθηκε με το θέμα της στεγαστικής αποκατάστασής των Μοναστηριωτών και αποφάσισε την παραχώρηση δημοτικών απαλλοτριωθέντων εκτάσεων στο ελληνικό δημόσιο, για την κατασκευή προσφυγικών οικισμών. Την αποκατάστασή τους οι Μοναστηριώτες την διεκδίκησαν με επιτυχία μέσω του **Οικοδομικού συνεταιρισμού Πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου** που ιδρύθηκε ειδικά γι' αυτόν το σκοπό, να πετύχει δηλαδή την στεγαστική αποκατάσταση των μελών του. Μέχρι το 1934 οι Μοναστηριώτες αποκαταστάθηκαν σε διάφορους συνοικισμούς της πόλης «ως πρόσφυγες» χωρίς να είναι ανταλλάξιμος πληθυσμός και ίσχυσε στην περίπτωση τους η νομοθεσία που ίσχυε για τους άλλους πρόσφυγες, τους οποίους κάλυπτε η Συνθήκη της Λωζάνης.

Το 1934 σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο - Νόμος 6076/21-2-1934 «περί αστικής αποκαταστάσεως προσφύγων» ορίζονταν μεταξύ των άλλων, ως απαραίτητο δικαιολογητικό για τη στεγαστική αποκατάστασή τους από την Πρόνοια Φλώρινας, το *Πιστοποιητικό Προσφυγικής Ιδιότητας*, το οποίο εκδίδονταν από το Σύνδεσμο Μοναστηριωτών Φλώρινας⁷². Ειδικότερα τον Ιούνιο του 1934 σε δημοσίευμα της εφημερίδας «*Νέοι Καιροί*» αναφέρεται ότι βάση μίας νέας εγκυκλίου⁷³, οι Μοναστηριώτες θεωρούνταν πρόσφυγες και απαλλάσσονταν εκτός των άλλων απαλλαγών και από τον φόρο οικοδομών. Η εφημερίδα «*Νέοι Καιροί*» θεωρούσε πως αυτό αποτελούσε ανισότητα έναντι των πτωχών γηγενών, καθώς οι Μοναστηριώτες διαμένουν από εικοσαετίας στη Φλώρινα «*επλούτισαν και δύνανται να απαλλοτριώσωσι περιουσιακά στοιχεία εφ' όσον έχουσι τοιαύτα κείμενα εν Σερβία*»⁷⁴. Η Οικονομική Εφορία Φλώρινας ενημέρωνε -τον Ιούλιο του 1934- τους εκ Μοναστηρίου και Β. Ηπείρου ομογενείς που κατέφυγαν στην Ελλάδα μετά την 18^η Σεπτεμβρίου 1912 και ήταν Έλληνες υπήκοοι να υποβάλουν, εντός του Ιουλίου, τα ζητούμενα δικαιολογητικά προκειμένου να τύχουν απαλλαγής από το φόρο πρώτης κατοικίας. Ανάμεσα στα δικαιολογητικά που ζητούνταν ήταν και το *Πιστοποιητικό Προσφυγικής Ιδιότητας*, από το Σύλλογο Μοναστηριωτών Φλώρινας που να βεβαιώνει ότι πράγματι ήρθαν στην Ελλάδα μετά τις 18-9-1912 και ότι ήταν Έλληνες υπήκοοι⁷⁵. Η εφημερίδα «*Οι Νέοι Καιροί*» -σύμφωνα με καταγγελίες που είχε υπόψη της - αναφέρει ότι από το σύλλογο Μοναστηριωτών Φλώρινας, δόθηκαν «*ψευδείς πιστοποιήσεις*» και σε Μοναστηριώτες που εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα πριν από τις 18-9-1912⁷⁶. Στην ίδια

⁷² Από την έρευνα των φακέλων των δικαιούχων του Αρχείου της Πρόνοιας.

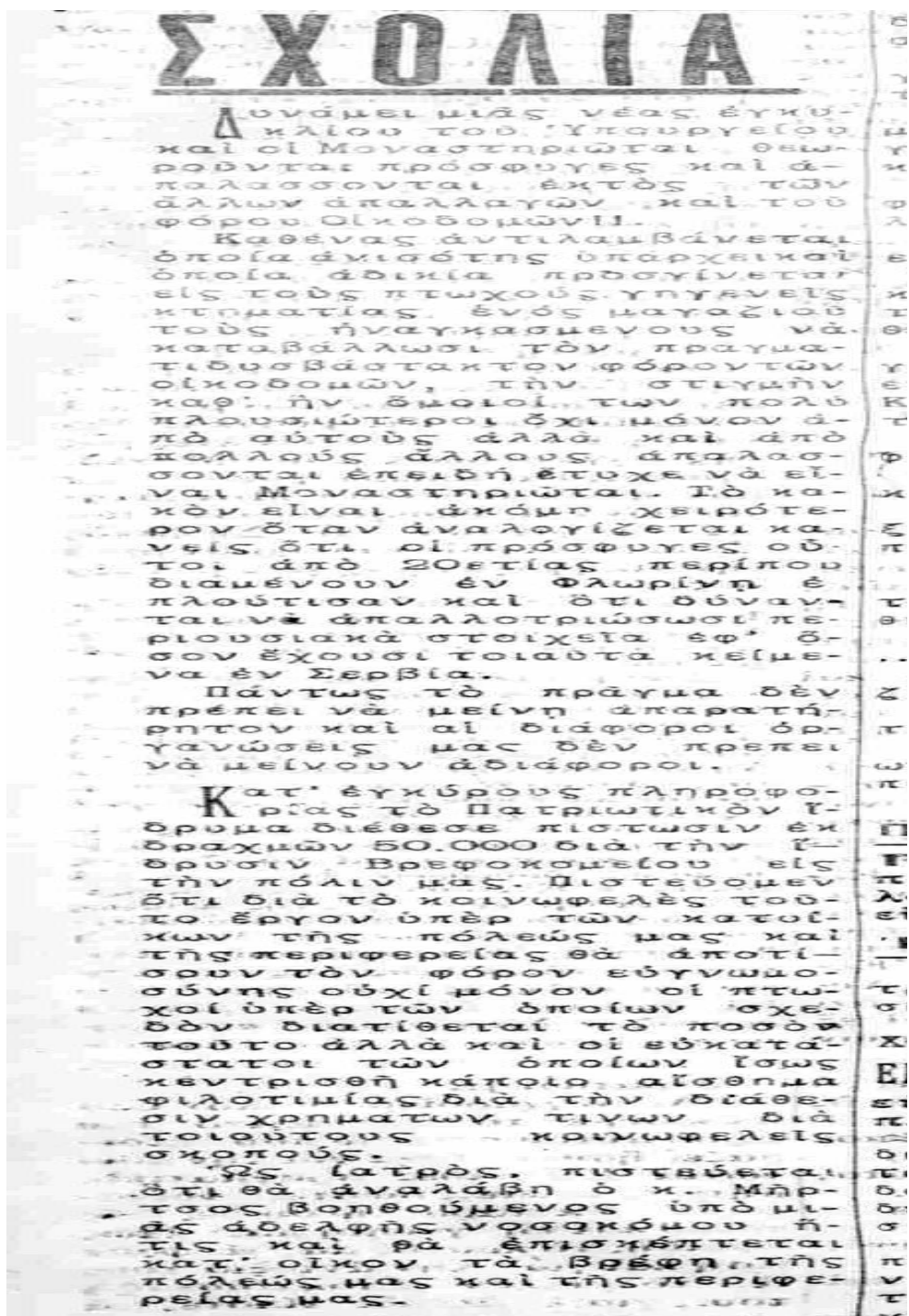
⁷³ Το σχετικό υλικό των εφημερίδων μου παραχώρησε ο κ. Αθανασιάδης Ανδρέας και τον ευχαριστώ θερμά για την παραχώρηση.

⁷⁴ *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας], 24.6.1934, σ. 2.

⁷⁵ *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας], 13.7.1934, σ. 2.

⁷⁶ *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας], 2.11.1934, σ. 1.

πάντα εφημερίδα αναφέρεται επίσης ότι ο γιατρός Σιάκος είχε υποβάλλει μήνυση κατά αυτών των παρανομιών του συλλόγου⁷⁷.

Εικόνα 2: Απόσπασμα από την εφημερίδα Νέοι Καιροί [Φλώρινας] 24.6.1934, σ.2

⁷⁷ Νέοι Καιροί [Φλώρινας], 2.11.1934, σ. 1.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Είδοποιούμεν τοὺς ἐκ Μοναστηρίου καὶ Β. Ἡπείρου ὁμογενεῖς τοὺς καταφυγόντας ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὴν 18ην Σεβρίου τοῦ 1912, οἵτινες κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσφυγῆς των ἦσαν Ἕλληνες ὑπήκοοι καὶ διετήρησαν ἢ ἀπέκτησαν τὴν Ἑλληνικὴν ὑπηκοότητα ἵνα ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐ. ἔ. ὑποβάλωσιν εἰς τὸν Οἶκον. Ἐφορον Φλωρίνης τὰ κάτωθι δικαιολογητικὰ προκειμένου νὰ τύχωσι τῆς ἐκ τοῦ φόρου Α' κατηγορίας (ἐξ οἰκοδομῶν) ἀπαλλαγῆς τοῦ Δ]τος τῆς 22]9] 32 διὰ τὰς παρ' αὐτῶν ἀνεγερθεῖσας, ἀγορασθεῖσας, ἀγορασθησομένας ἢ παραχωρηθεῖσας ὅπωςδῆποτε αὐτοῖς οἰκοδομᾶς ἀπὸ 15ης Αὐγούστου ἔτους 1922 μέχρι τέλους Δ]βρίου 1934.

1) Βεβαίωσιν περὶ τῆς προσφυγικῆς τοῦ ἰδιότητος, ἐν ἣ ἢ ἀναγράφηται ὁ χρόνος ἐγκαταστάσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ ὑπηκοότης αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἀρμοδίου Συλλόγου εἰς ὃν τυγχάνει ἐγγεγραμμένος.

2) Βεβαίωσιν περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἀποπερατώσεως τῆς οἰκοδομῆς, τῆς ἀγορᾶς ἢ παραχωρήσεως αὐτῆς.

3) Πρόχειρον σχεδιάγραμμα τῆς οἰκοδομῆς.

Δύνανται οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ λαμβάνωσι πληροφορίας συμπληκᾶς προσερχόμενοι εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Οἴκον. Ἐφορίας καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἀπὸ τῆς 9 - 12 ὥρας π. μ.

Εικόνα 3: Απόσπασμα από την εφημερίδα Νέοι Καιροί [Φλώρινας] 13.7.1934, σ. 2

ΘΑΥΜΑΣΑΤΕ ΤΟΥΣ

Ἡ πολιτεία δσονδήποτε τελεία καὶ ἀν εἶνε δὲν εἶνε δυνατόν διὰ τῶν νόμων τῆς νὰ ρυθμίση τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων πρὸς ἀλλήλα εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας, ὡστε ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτειακὴ ζωὴ νὰ εἶνε εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς τελείως ἁρμονικῆς.

Οἱ ἡθικοὶ νόμοι εἶνε ἐκεῖνοι πρὸ πάντων, οἱ ὅποιοι προστατεύουν τὰς κοινωνίας καὶ ἐξασφαλίζουν εἰς αὐτὰς ὁμαλήν καὶ προοίσιον ἐξέλιξιν καὶ χαλιναγωγὸν ἐξ ἄλλου τὰ κατωτέρω ἐνστικτά.

Ἄτομα, τὰ ὅποια δὲν σέβονται τὰς στοιχειωδὲς ἠθικὰς ἀρχάς, ἀνεξαρτήτως ἀν ἡ πράξις αὐτῆ ἐμπίπτει ἢ μὴ εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου, εἶνε τὰ ἐπικινδυνώδεστερα καὶ τὰ μᾶλλον φθοροποιὰ διὰ τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμόν καὶ πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἀντικοινωνικά, ἀξία τῆς περιφρονησεως ἐκ μέρους τῆς ἀλόγτης. Ὑπὸ τὸ κρίμα τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ἐρχόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν καὶ δημοσίᾳ σήμερον τὴν ἀνίερὸν πρᾶξιν, τὴν ὁποίαν διέπραξε ὁ Σύλλογος Μοναστηριωτῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ συμπολίται μας Μοναστηριῶται ἀφ' ἑτέρου.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Μοναστηριῶται μεθυσθέντες ἀπὸ τὰς πολλαπλᾶς εὐεργασίας τῶν ὁποίων ἐτήχον ἐκ μέρους τῆς πολιτείας κατώρθωσαν τελευταίως ἐμπορευόμενοι τὴν κομματικὴν τῶν ἰδεολογίαν, νὰ ἀπαλλαγῶν καὶ ἀπὸ τὸν φόρον οἰκοδομῶν. Τὸ εὐεργέτημα τοῦτο τοῦ νόμου ὡς εἶνε φυσικὸν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμπεριλάβῃ ὅλους παρὰ μόνον ἐκεῖνους ἐκ τῶν Μοναστηριωτῶν, ὅσοι λόγῳ τῶν πολεμικῶν γεγονότων κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1912. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικοὶ οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν ἐνταῦθα καὶ πρὸ τοῦ 1912.

Ἡ διαπίστωσις τοῦ γεγονότος τοῦτου ἀνετέθη ἐκ τοῦ νόμου εἰς τοὺς κατὰ τόπους Συλλόγους τῶν Μοναστηριωτῶν.

Ὁ δὲν τῆ πόλει μας Σύλλογος αὐτῶν, διὰ τῶν νομίμων ἐκπροσώπων του ἐπιστοποίησε ὅτι οἱ ἀδελφοί, Πέτρος, Ἰωάννης καὶ Δημήτριος Κουτουράτσα, ὁ Μιχαὴλ Λωζάνης, ὁ Ἰπποκράτης Δόσιος ἐγκατεστάθησαν ἐνταῦθα μετὰ τὸ 1912. Τοιαῦτα ψευδεῖς πιστοποιήσεις πιθανώτατα εἰ ἀποκαλυφθῶν καὶ πολλαὶ ἄλλαι ὑπὸ τῆς Ἀνακριτικῆς Ἀρχῆς ἠτις ἐκλήθη ἤδη τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς κατόπιν τῆς σχετικῆς μηνύσεως ἐκ μέρους τοῦ ἱατροῦ κ. Χρ. Σιάκου. Καὶ τὸ μὲν κοινὸν μέρος τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς ἀφορᾷ τὴν Βιολογικὴν Ἀρχὴν, τὸ δὲ ἠθικὸν ἀφορᾷ ἡμᾶς τὴν κοινωνίαν, ἠτις ἐδρίσκειται ἐνδεδικαιολογημένα ἀγανακτῆσει, διότι ὑπέστη καίριον πλήγμα εἰς τὴν βασικὴν τῆς ὑπόστασιν, τὴν ἠθικὴν.

Ἐρευνῶντες τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἀπὸ καθαρώς ἠθικῆς ἀπόψεως παρατηροῦμεν

ὅτι ὁ Σύλλογος Μοναστηριωτῶν, ἀπεδείχθη πρῶτον ἀνάξιος τῆς ἐμπιστασύνης τῆς Κυβερνήσεως ἠτις ἐνεμπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν ἐκαλήθευσιν τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν μελῶν του, εἶτα δὲ συνήργησεν ἀδίσφορον πῶς καὶ διατὶ εἰς πρᾶξιν καταστρέφουσαν ἀπ' εὐθείας τὰ συμφέροντα τοῦ Δημοσίου. Γεννᾶται δὲν τὸ ἐρώτημα πῶς ἡ πολιτεία εἰς ἐξέκλήρου τὸν προορισμὸν τῆς ὅταν οἱ στυλοβάται τῆς, ὡς εἶνε οἱ προϊστάμενοι τοῦ Συλλόγου Μοναστηριωτῶν, διαναοῦμενοι, τὴν πολεμὸν τόσον ἐπικινδύνως; Τί μένει λοιπὸν νὰ καταλογίσωμεν εἰς τοὺς ἀγρομάτους ἐκεῖνους πολίτας, οἱ ὅποιοι ἀπεκείρασαν νὰ στερήσουν τὸν δομοσιον ὀλίγων ἑκατονταδράχμων παρασυρόμενοι ἀπὸ τὰς κακὰς τῶν ἔξεις καὶ ἀπὸ τὸ στενὸν συμφέρον;

Πῶς λοιπὸν οἱ λοικοὶ Μοναστηριῶται σύσσωμοι, ἀπορίας ἀξίον, χάριν τοῦ γοήτρου τῶν τουλάχιστον δὲν ἐξηγήθησαν ἀποδοκιμάζοντες τὸ ἀνοσιούργημα αὐτὸ ὅπερ διέπραξαν ἐλάχιστοι κατωτέρωλοι συμπατριῶται τῶν;

Ἄλλ' ὅτε καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἔσπευσε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ στοιχειώδη εὐθείξιαν τουλάχιστον ἀν εἶχε.

Τί εἶνε λοιπὸν ὁ ἀνώτερος πολιτισμὸς καὶ ὁ μεγάλος πατριωτισμὸς τῶν Μοναστηριωτῶν, μήπως δὲν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ τοὺς ἐπιστρατεύσουν προκειμένον νὰ κολάσουν μίαν πρᾶξιν ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰς στοιχειώδεις ἠθικὰς ἀρχάς; ἢ τοὺς χρησιμοποίηθον μόνον ὅταν πρόκειται κατὶ νὰ προσκοπισθῶν;

Καὶ τί ἄλλο κάμνουν ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ βελλαμάρουν ἐπιτηδειότατα τὸν πατριωτισμὸν τους χωρὶς ποτὲ νὰ ἔχουν προεμοκοινηθῆ νὰ συντρέξουν τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα κατὰ τοὺς τελευταίους σκληροὺς ἀγῶνας τῆς ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν; Ἄν αὐτὸ δὲν ἐπραξάν τότε, δὲν μπορούσαν σήμερον ἠθικῶς τουλάχιστον νὰ προστατεύσουν τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν ἀπὸ τοὺς βεβήλους αὐτοὺς;

Αὐτῶν τῶν πολιτῶν τὰς πράξεις φέρομεν εἰς τὴν δημοσιότητα σήμερον διὰ νὰ τοὺς θαυμάσουν οἱ πολῖται ἀπὸ ποίας ἠθικῆς ἀρετᾶς ἐλαύνονται εἰς τὰς σχέσεις τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν. Θαυμάσατέ τους.

Ἄς τοὺς θαυμάση καὶ ἡ Κυβέρνησις ἢ ὅποια παρασυρομένη ἀπὸ τὰς ἀπατηλὰς εἰσηγήσεις τῶν βουλευτῶν κ. κ. Δραγούμη καὶ Μκνινοπούλου τόσας εὐεργασίας τοὺς ἐπεδαψίλευσε ἀπὸ κομματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ τοὺς κατέστησε προνομιοῦχον τάξιν μὲ τὸν προυπολογισμὸν τοῦ κράτους εἰς βάρος ἡμῶν ὄλων τῶν ἄλλων τῶν τιμῶν στρατιωτῶν καὶ εὐσυνειδήτων Ἑλλήνων πολιτῶν. Θαυμάσατέ τους.

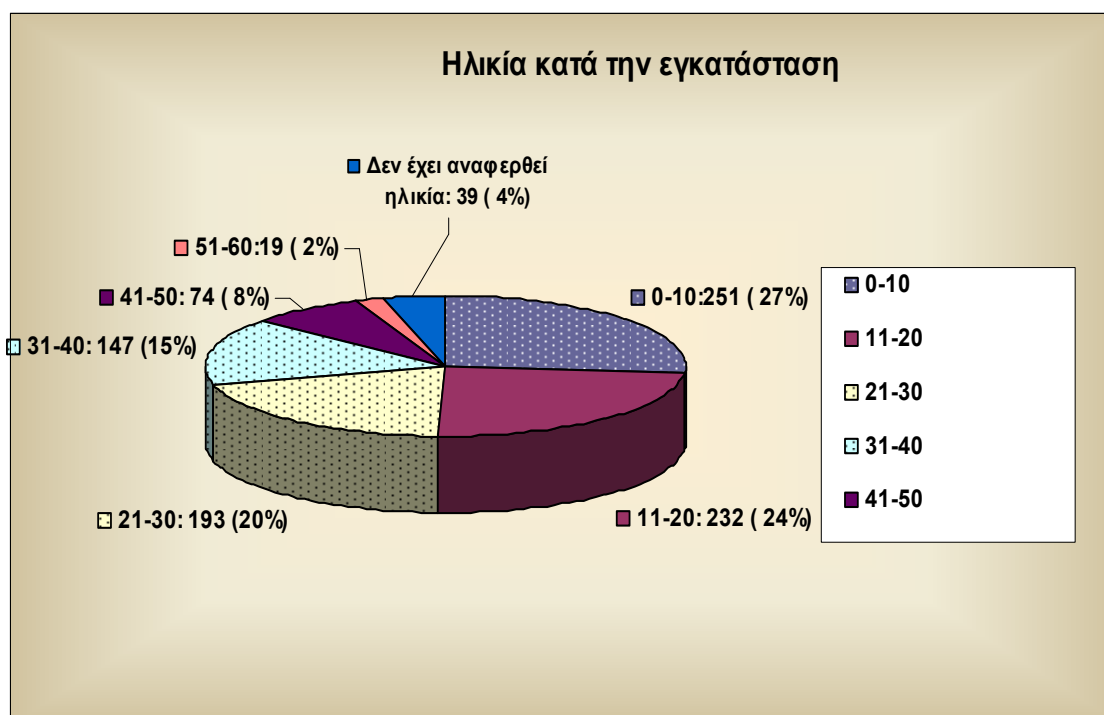
Εικόνα 4: Απόσπασμα από την εφημερίδα Νέοι Καιροί [Φλώρινας] 2.11.1934, σ. 1

Β' ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ- ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Δημογραφικά στοιχεία των εγκατεστημένων Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας, μέσα από το Μητρώο του Συνδέσμου των Μοναστηριωτών και των περίξ « Η Ελπίς » Φλώρινας

4.1. Η ηλικία των Μοναστηριωτών προσφύγων κατά την εγκατάσταση στη Φλώρινα

Ηλικιακή ομάδα κατά την εγκατάσταση στη Φλώρινα	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0-10	251	27
11-20	232	24
21-30	193	20
31-40	147	15
41-50	74	8
51-60	19	2
Δεν έχει αναφερθεί ηλικία	39	4
Σύνολο	955	100
Γεννήθηκαν στη Φλώρινα	939	
Γενικό Σύνολο	1894	

Με βάση τα στοιχεία του Μητρώου του Συλλόγου Μοναστηριωτών και των πέριξ «Η Ελπίς» Φλώρινας και σε ορισμένες περιπτώσεις, για κάποιες οικογένειες για τις οποίες δεν υπήρχε ολοκληρωμένη εικόνα των μελών τους, τα στοιχεία του αρχείου της Κοινωνικής Πρόνοιας της Π.Ε.Φλώρινας, έγινε διασταύρωση και καταγραφή των στοιχείων για όλους του Μοναστηριώτες που εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα. Στο παραπάνω γράφημα η ανάλυση των δεδομένων έγινε με βάση δύο κριτήρια. Πρώτο κριτήριο ήταν πόσοι πρόσφυγες είχαν γεννηθεί στο Μοναστήρι και δεύτερο κριτήριο ήταν η ηλικία που είχαν κατά τον χρόνο εγκατάστασής τους στη Φλώρινα. Από την καταγραφή των δεδομένων παρατηρούμε ότι από τους συνολικά 955 πρόσφυγες που γεννήθηκαν και εγκατέλειψαν το Μοναστήρι το 27% αυτών ήταν ηλικίας κάτω των 10 ετών και το 24% έως 20 ετών.

Διαπιστώνεται ότι το 51% των προσφύγων Μοναστηριωτών αφορά νέους ηλικίας έως 20 ετών. Το μεγάλο ποσοστό που αντιστοιχεί σε πρόσφυγες ηλικίας έως 20 ετών, μας οδηγεί στην υπόθεση ότι πιθανότατα να οφείλεται στην φυγή των νέων Μοναστηριωτών προκειμένου να αποφύγουν την υποχρεωτική στράτευσή τους στο σέρβικο στρατό λόγω της κήρυξης του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Στη συνέχεια τα ποσοστά μειώνονται σε ηλικίες άνω των είκοσι ετών και συγκεκριμένα τα άτομα ηλικίας 21-30 είναι μόλις 20% ενώ από 31-40 ετών είναι το 15%. Αν θελήσουμε να ερμηνεύσουμε την μείωση των ποσοστών σε ηλικίες μεγαλύτερες των είκοσι ετών πιθανότατα αυτή να σχετίζεται με τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων εκείνης της περιόδου στο Μοναστήρι, την αυξημένη θνησιμότητα λόγω των πολέμων, των δολοφονιών και των αιχμαλωσιών που υπέστησαν οι Μοναστηριώτες πριν τη φυγή τους προς την Ελλάδα και γενικότερα στο χαμηλό προσδόκιμο όριο ζωής εκείνη την εποχή. Όπως προαναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου πολέμου οι Βούλγαροι με την είσοδό τους στο Μοναστήρι επιδόθηκαν σε ακραίες καταστροφές ιδιαίτερα των ελληνικών βλαχόφωνων χωριών του Μοναστηρίου όπως Νιζόπολη, Μεγάροβο και Τύρνοβο. Από την άλλη το Μοναστήρι βομβαρδίστηκε το 1916 από γαλλικά αεροπλάνα με εκατοντάδες νεκρούς και τραυματίες.⁷⁸ Το προσφυγικό ρεύμα εξάλλου από την περιοχή της Πελαγονίας προς τη Μακεδονία και ειδικά προς τη Φλώρινα, πήρε τεράστιες διαστάσεις κυρίως μετά το 1914.⁷⁹ Τα ποσοστά συνεχίζουν αισθητά πιο μειωμένα σε ηλικίες άνω των 40 ετών και συγκεκριμένα το ποσοστό σε άτομα από 41-50 είναι μόλις 8% και σε άτομα από 51 έως 60 είναι μόλις 2%.

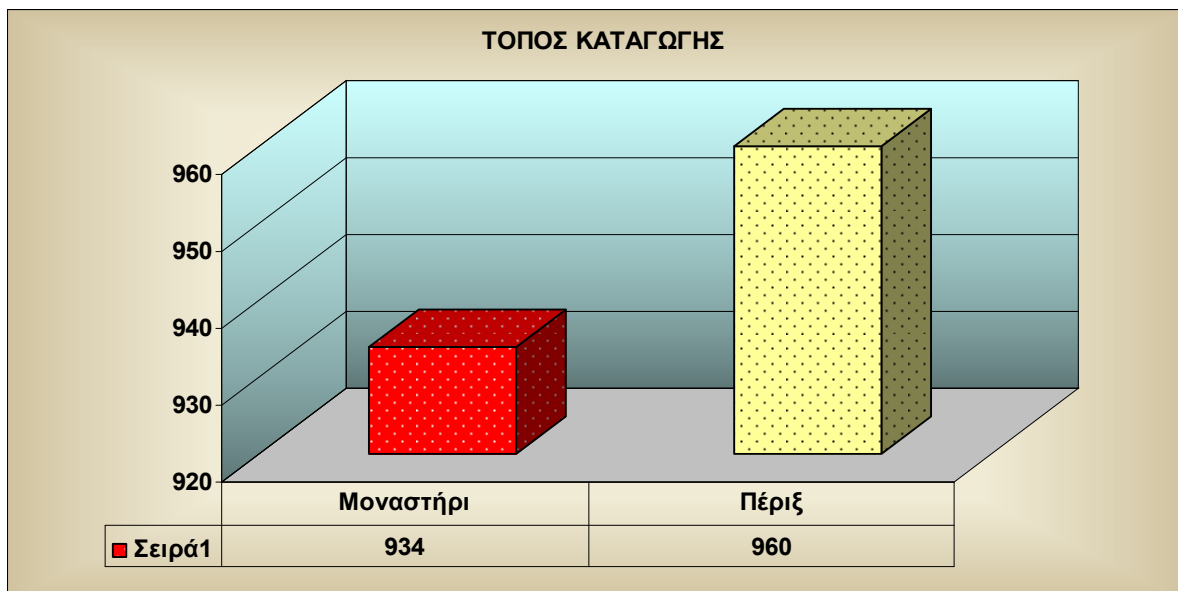
⁷⁸ Βασιλειάδης Ν., ό.π., σ.σ. 161-168

⁷⁹ Ηλιάδου – Τάχου Σ., ό.π.,σ.σ. 323-324

Στον πίνακα καταγράφεται και ένας αριθμός 39 ατόμων των οποίων δεν έχει δηλωθεί η ηλικία στο Μητρώο των Μοναστηριωτών προσφύγων και ούτε προκύπτει κάποιο άλλο στοιχείο από τη διασταύρωση με το αρχείο της Πρόνοιας. Τέλος αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι με βάση τα δεδομένα του Μητρώου των Μοναστηριωτών σχεδόν οι υπόλοιποι μισοί εξ αυτών που είναι καταγεγραμμένοι στο Μητρώο και συγκεκριμένα οι 939 γεννήθηκαν στην πόλη της Φλώρινας. Ο αριθμός αυτός φανερώνει ότι οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα ενσωματώθηκαν, οργανώθηκαν γρήγορα και αναπτύχθηκαν σε αυτή παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν τη ζωή τους. Κατάφεραν με επιτυχία να εδραιώσουν με τη δυναμικότητα που τους διέκρινε, την παρουσία τους στο χώρο και να αναπτύξουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα σε πολλούς και νέους τομείς επιβεβαιώνοντας την αστική τους προέλευση και αναβαθμίζοντας με την προσφορά το κοινωνικό και πνευματικό επίπεδο της κοινωνίας της Φλώρινας.

4.2. Η γεωγραφική προέλευση των Μοναστηριωτών προσφύγων- Μοναστήρι-Πέριξ

Τόπος καταγωγής	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
Μοναστήρι	934	49
Πέριξ	960	51
ΣΥΝΟΛΟ	1894	100

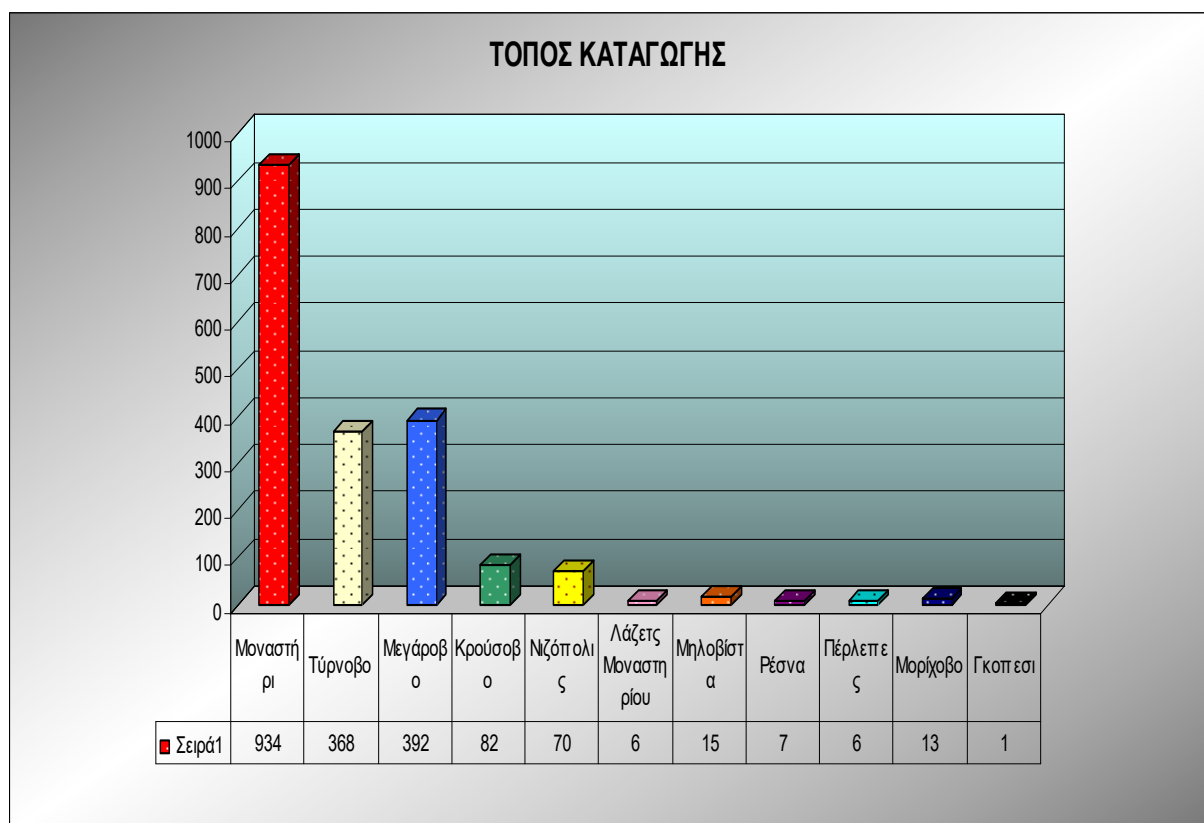

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα όπως και το γράφημα διαπιστώνουμε ότι με μία διαφορά της τάξεως του 2% οι πρόσφυγες που προέρχονται από τα περίχωρα του

Μοναστηρίου είναι περισσότεροι από αυτούς που προέρχονται από την πόλη του Μοναστηρίου. Συγκεκριμένα, το 51% προέρχεται από τις ελληνικές κοινότητες του Μοναστηρίου(Πέριξ) ενώ το 49% προέρχεται από την πόλη του Μοναστηρίου. Η γεωγραφική προέλευση των Μοναστηριωτών αν συνδυαστεί με τον πληθυσμό και την οικονομική - κοινωνική ζωή που υπήρχε στους τόπους προέλευσής τους, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι με διαφορά περίπου 26 ατόμων, η πλειοψηφία προέρχεται από τα περίχωρα που ήταν περισσότερο ημιαστικές και λιγότερο αγροτικές περιοχές. Οι προερχόμενοι από την πόλη του Μοναστηρίου, που αποτελούσε με βάση τα δεδομένα της εποχής, μεγάλο αστικό κέντρο, είχαν με μικρότερη συχνότητα. Μπορούμε να καταλήξουμε με ασφάλεια στη διαπίστωση ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των Μοναστηριωτών που ήρθαν στη Φλώρινα προέρχονταν από τα περίχωρα.

4.3. Η γεωγραφική προέλευση των Μοναστηριωτών προσφύγων- Μοναστήρι-Κοινότητες

Τόπος καταγωγής Μοναστηριωτών	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
Μοναστήρι	934	49
Τύρνοβο	368	19
Μεγάροβο	392	21
Κρούσοβο	82	4
Νιζόπολις	70	4
Λάζετς Μοναστηρίου	6	0,2
Μηλοβίστα	15	1,2
Ρέσνα	7	0,2
Πέρλεπες	6	0,2
Μορίχοβο	13	1
Γκόπεσι	1	0,2
Σύνολο	1894	100

Στον παραπάνω πίνακα και στο γράφημα αποτυπώνεται μία πιο λεπτομερής καταγραφή της προέλευσης του συνόλου των προσφύγων, με βάση τον ακριβή τόπο γέννησής τους. Παρατηρούμε λοιπόν ότι τα 934 άτομα από το σύνολο των 1894 ατόμων, κατάγονται μέσα από την πόλη του Μοναστηρίου, ενώ τα υπόλοιπα 960 άτομα που αποτελούν και την πλειοψηφία κατάγονται από δέκα ελληνικές Κοινότητες του Μοναστηρίου. Οι περιοχές αυτές ήταν περισσότερο ημιαστικές και λιγότερο αγροτικές περιοχές. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι οι κάτοικοι των χωριών ασχολούνταν ελάχιστα με τον πρωτογενή τομέα. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί την αστική αποκατάσταση που έλαβαν από ελληνικό κράτος κατά την εγκατάστασή τους στην πόλη της Φλώρινας.

Όσον αφορά τους 934 πρόσφυγες που κατάγονταν από την πόλη του Μοναστηρίου αξίζει να επισημανθεί ότι το Μοναστήρι από τα μέσα του 19ου έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, εξελίχθηκε σε δεύτερο μεγάλο εμπορικό και οικονομικό κέντρο μετά από την Θεσσαλονίκη, στην περιοχή της Μακεδονίας. Οι Έλληνες του Μοναστηρίου ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με το εμπόριο. Η πόλη του Μοναστηρίου μετεξελίχθηκε σε μεγάλο αστικό κέντρο. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα στο Μοναστήρι ζούσαν συνολικά περίπου 116 Έλληνες έμποροι, υπήρχαν 1875

εργαστήρια και καταστήματα και 69 εσνάφια από τα οποία τα 41 ήταν χριστιανικά, τα 19 ήταν τούρκικα και τα 9 εβραϊκά.⁸⁰

Στα επόμενα χρόνια, όταν το Μοναστήρι καταλήφθηκε από τους Σέρβους το 1912 και επίσημα αναγνωρίστηκε η προσάρτησή του στη Σερβία με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου στις 19 Σεπτεμβρίου του 1913, η κατάσταση για τους Έλληνες δυσκόλεψε σε όλους τους τομείς. Οι δύο βαλκανικοί πόλεμοι αλλά και ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος που ξέσπασε λίγο αργότερα τους ανάγκασε σε φυγή προς την Ελλάδα. Οι λεηλασίες, οι αιχμαλωσίες και οι φυλακίσεις πολλών Ελλήνων που σημειώθηκαν κυρίως στις ελληνικές κοινότητες του Μοναστηρίου, αύξησε το κύμα φυγής προς την Ελλάδα. Τα γεγονότα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και η γερμανοβουλγαρική κατοχή του Μοναστηρίου, οι δύσκολες συνθήκες που επικράτησαν στην περιοχή της Πελαγονίας όπως η έλλειψη τροφίμων, η εξάπλωση της επιδημίας τύφου και η αποτέφρωση της συνοικίας Γένη Μαχαλά, ενίσχυσαν τη φυγή τους.⁸¹ Ο βομβαρδισμός της πόλης από τα γαλλικά αεροπλάνα της Αντάντ στις 23/1/1916 με απολογισμό 150 νεκρούς και πολλούς τραυματίες⁸² επέτεινε το κύμα των προσφύγων προς την Ελλάδα. Αυτή ακριβώς η κατάσταση αποτυπώνεται στον παραπάνω πίνακα όσο και στο αντίστοιχο γράφημα και δικαιολογεί απόλυτα τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων από τα περίχωρα.

4.4. Περίοδοι εγκατάστασης των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας-

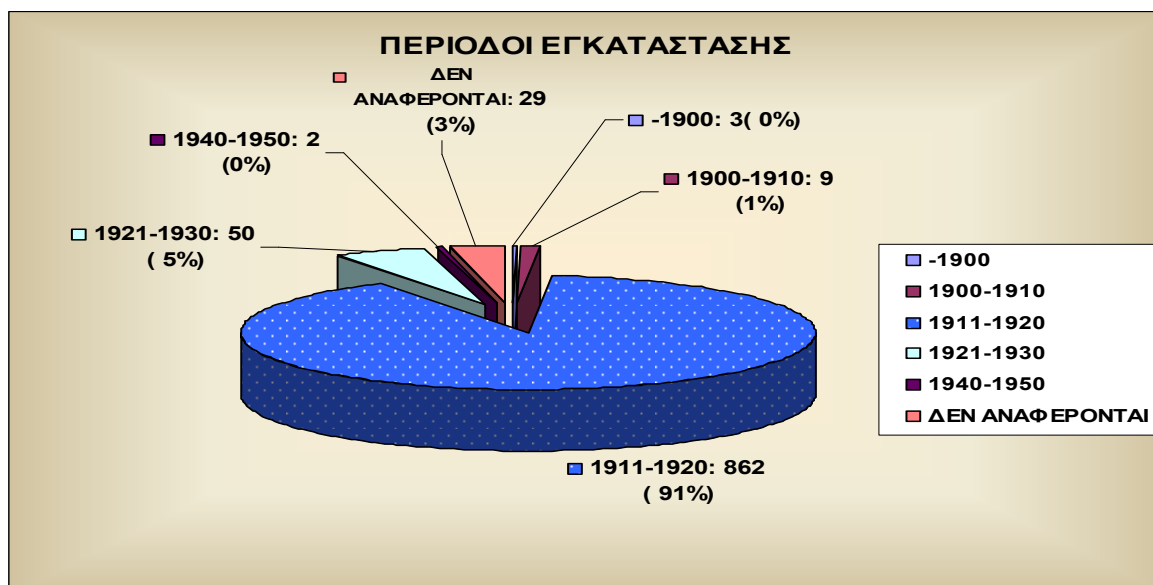
Ανά δεκαετία

Περίοδοι εγκατάστασης	Συχνότητα ατόμων	%
-1900	3	0
1900-1910	9	1
1911-1920	862	91
1921-1930	50	5
1940-1950	2	0
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ	29	3
ΣΥΝΟΛΟ	955	100
Γεννήθηκαν στη Φλώρινα	939	
ΣΥΝΟΛΟ	1894	

⁸⁰ Βακαλόπουλος Κ., (1990), ό.π., σ.194.

⁸¹ Ηλιάδου – Τάχου Σ.,(2003), ό.π. σ. 325.

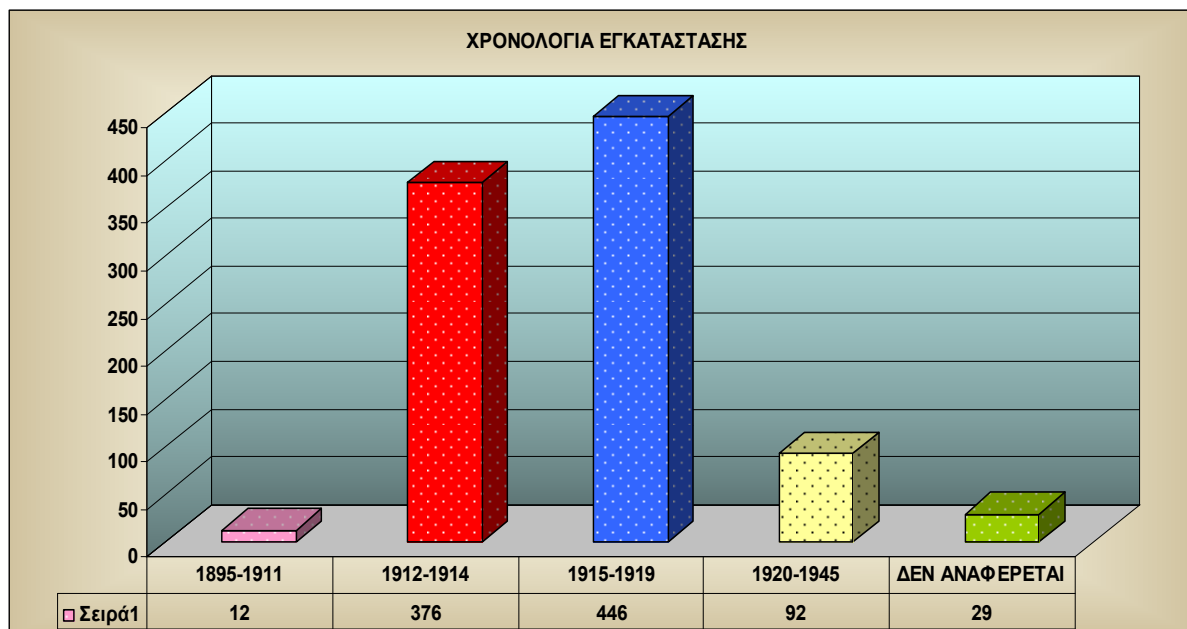
⁸² Βασιλειάδης Ν., (2004), ό.π., σ.σ.161-168.

Στον παραπάνω πίνακα και στο γράφημα φαίνεται ξεκάθαρα ότι η βασικότερη δεκαετία που αφορά το προσφυγικό ρεύμα από το Μοναστήρι προς τη Φλώρινα ήταν από το 1911 μέχρι το 1920. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι σε ποσοστό που φτάνει το 91%, τη δεκαετία 1911-1920 οι Έλληνες εγκατέλειψαν μαζικά την περιοχή του Μοναστηρίου. Το γεγονός αυτό έχει άμεση σχέση και εξάρτηση με τους πολέμους (Α' και Β' Βαλκανικοί και Α' παγκόσμιος πόλεμος) που εκδηλώθηκαν στην συγκεκριμένη περιοχή. Την επόμενη δεκαετία από το 1921 έως το 1930 μόλις ένα ποσοστό 5% έρχεται στη Φλώρινα. Από το 1930 έως το 1940 η συχνότητα των προσφύγων αφορά μόνο δύο άτομα, γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Φλώρινα δέχτηκε το μεγαλύτερο κύμα των Μοναστηριωτών προσφύγων από την έναρξη των Βαλκανικών πολέμων και συνεχίστηκε με αυξητική τάση στη διάρκεια του Α' παγκοσμίου πολέμου, έως το 1918.

4.5. Η εγκατάσταση των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα με ορόσημο τα έτη 1912 και 1915

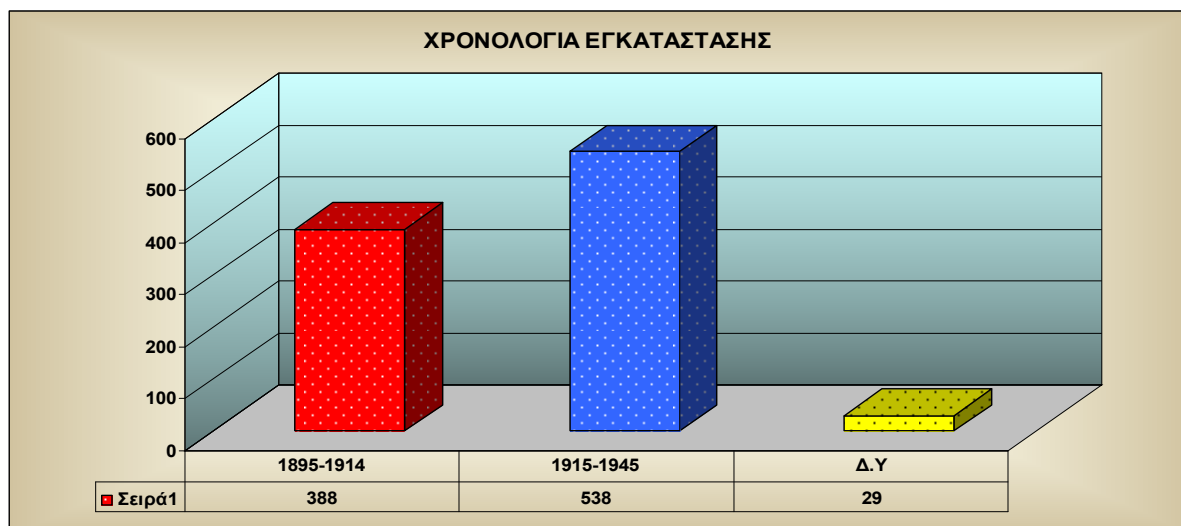
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
1895-1911	12	1
1912-1914	376	39
1915-1919	446	47
1920-1945	92	10
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	29	3
ΣΥΝΟΛΟ	955	100
Γεννήθηκαν στη Φλώρινα	939	
ΣΥΝΟΛΟ	1894	

Η έρευνα του Μητρώου Μοναστηριωτών, στον συγκεκριμένο πίνακα και στο αντίστοιχο γράφημα, έγινε με κριτήριο πόσοι Μοναστηριώτες έφυγαν στη Φλώρινα τα έτη 1912 και 1915. Στόχος ήταν να επιβεβαιωθεί ο προηγούμενος ισχυρισμός μας, ότι δηλαδή η σημαντικότερη δεκαετία φυγής των Μοναστηριωτών ήταν η περίοδος από το 1911 έως το 1920. Μία περίοδος που σηματοδοτήθηκε κυρίως από τους Βαλκανικούς πολέμους(1912-1914) και τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο (1914-1918). Διαπιστώθηκε ειδικότερα ότι κατά τα δύο αυτά έτη 1912 και 1915 το ποσοστό των προσφύγων Μοναστηριωτών που έφυγαν από την περιοχή του Μοναστηρίου στη Φλώρινα, φτάνει το 86% του συνολικού αριθμού των προσφύγων .

4.6. Η εγκατάσταση με ορόσημο την έναρξη του Α' παγκοσμίου πολέμου το 1914

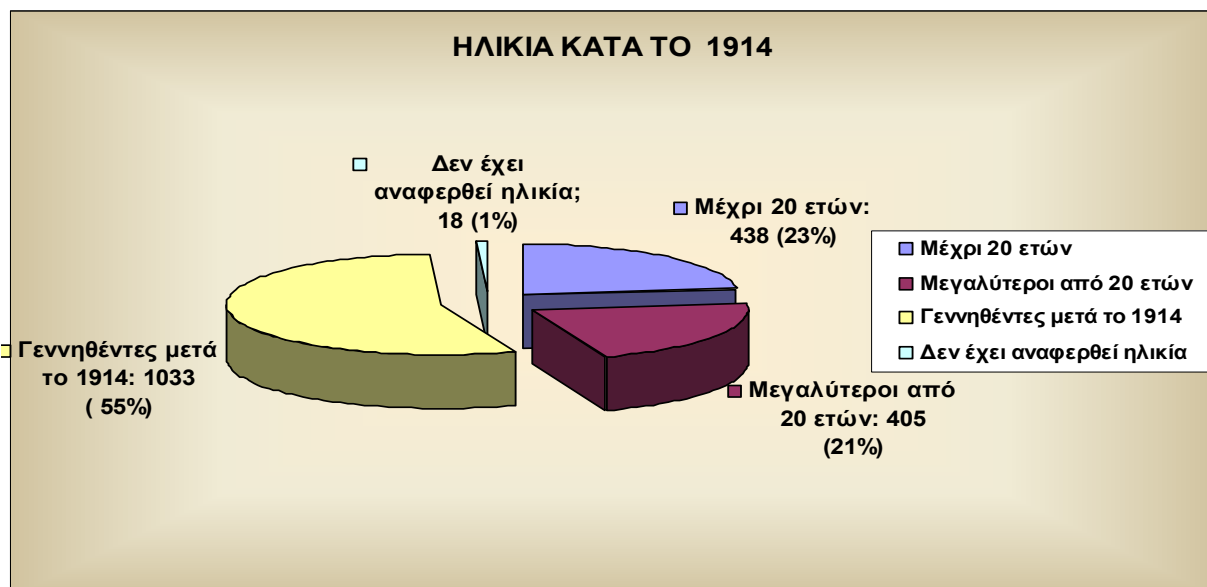
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	Συχνότητα	%
1895-1914	388	41
1915-1945	538	56
Δ.Υ	29	3
ΣΥΝΟΛΟ	955	100
ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ ΣΤΗ ΦΛΩΡΙΝΑ	939	
ΣΥΝΟΛΟ	1894	

Επειδή στους προηγούμενους πίνακες διαπιστώσαμε τη σπουδαιότητα των ετών 1912 και 1915 στο θέμα της φυγής και της εγκατάστασης των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα, θεωρήθηκε απαραίτητο να συμπεριληφθεί σε ένα επόμενο γράφημα και η τάση που καταδεικνύει την αύξηση των προσφύγων μετά την έναρξη του Α' παγκοσμίου πολέμου στην περιοχή της Πελαγονίας δηλαδή από το 1915 και ύστερα. Στον παραπάνω πίνακα και στο γράφημα, χωρίστηκε η περίοδος εγκατάστασης σε δύο μεγαλύτερες περιόδους. Η μία περίοδος φτάνει έως το 1914 και η επόμενη ξεκινά το 1915 με την έναρξη του Α' παγκοσμίου πολέμου. Στόχος ήταν να φανεί ότι η περίοδος κατά την οποία σημειώνεται το μεγαλύτερο ρεύμα φυγής από το Μοναστήρι και εγκατάστασης των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα είναι η περίοδος του Α' παγκοσμίου πολέμου.

4.7. Οι Μοναστηριώτες στην ηλικία των 20 ετών κατά το έτος 1914

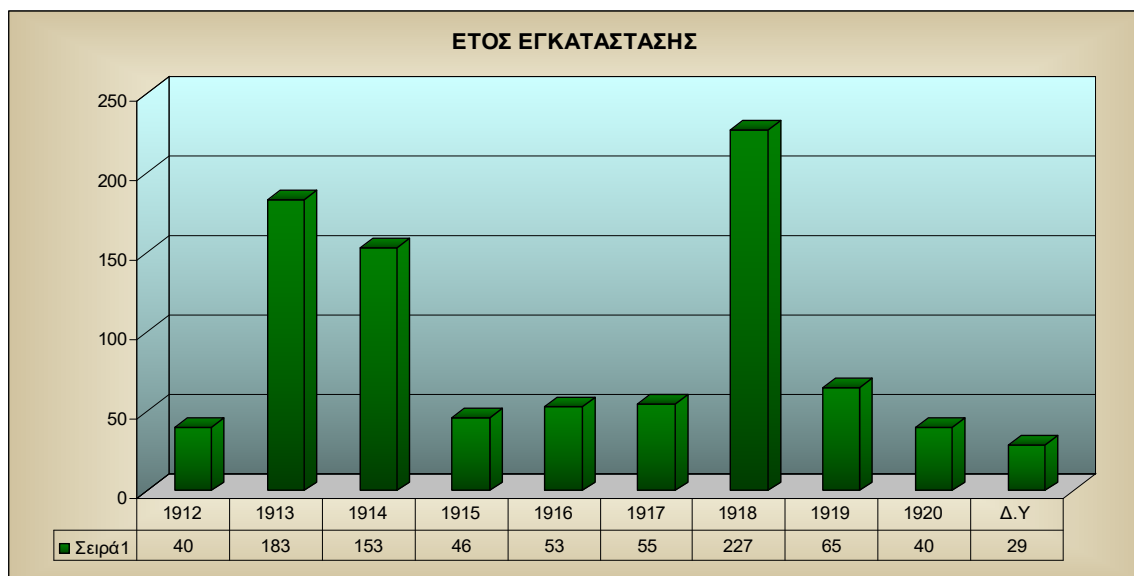
Ηλικία των προσφύγων κατά το έτος 1914	Συχνότητα	%
Μέχρι 20 ετών	438	23
Μεγαλύτεροι από 20 ετών	405	21
Γεννηθέντες μετά το 1914	1033	55
Δεν έχει αναφερθεί ηλικία	18	1
Σύνολο	1894	100

Στον παραπάνω πίνακα αλλά και το γράφημα αναδεικνύεται ο ακριβής αριθμός των νέων Μοναστηριωτών ηλικίας έως 20 ετών που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα το έτος 1914. Σκοπός είναι να δοθεί μία ολοκληρωμένη εικόνα που να δείχνει τον ακριβή αριθμό των Μοναστηριωτών προσφύγων θέλοντας να αποφύγουν τη στράτευση στο σερβικό στρατό, λόγω της νεαρής τους ηλικίας, ήρθαν στη Φλώρινα. Καταλήγουμε λοιπόν στη διαπίστωση ότι οι νέοι ηλικίας έως 20 ετών κατά το έτος 1914 ήταν το 23% του συνολικού αριθμού των προσφύγων και είχαν σαφή αριθμητική υπεροχή, έναντι των προσφύγων που ήταν άνω των είκοσι ετών σε ποσοστό 21%.

4.8. Αριθμός προσφύγων ανά δηλωθέν έτος εγκατάστασης

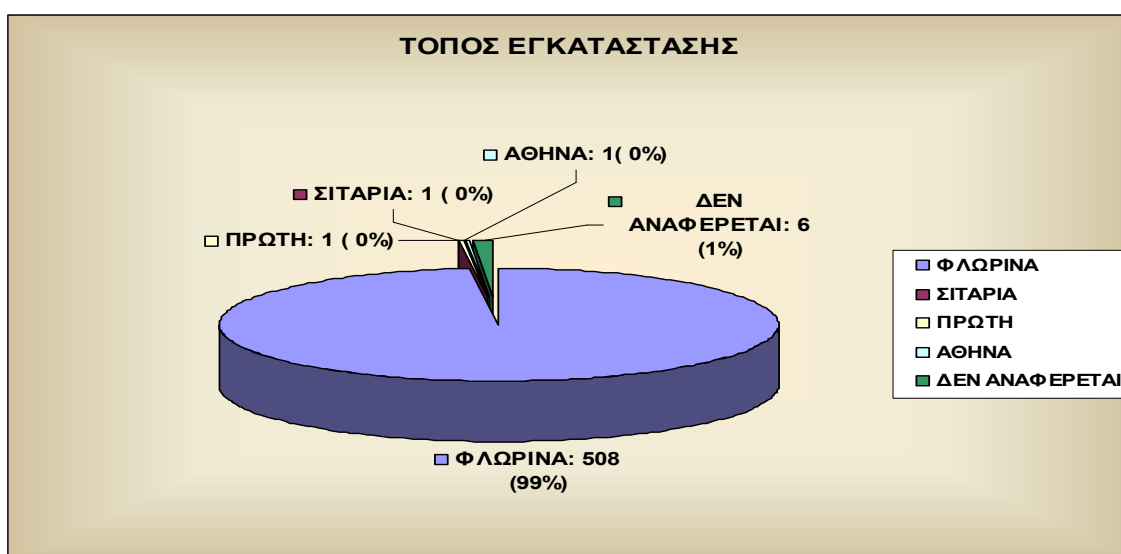
ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
1895	3
1902	1
1905	2
1906	1
1908	2
1909	1
1910	2
1911	0
1912	40
1913	183
1914	153
1915	46
1916	53
1917	55
1918	227
1919	65
1920	40
1921	5
1922	14
1923	3
1924	4
1925	19
1926	0
1927	3
1930	2
1941	1
1945	1
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	29
ΣΥΝΟΛΟ ΑΤΟΜΩΝ	955
Γεννήθηκαν στη Φλώρινα	939
ΣΥΝΟΛΟ	1894

Ο παραπάνω πίνακας και το αντίστοιχο γράφημα διαμορφώθηκαν με στόχο να δείξουν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια, την εγκατάσταση των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα ανά έτος. Για την ασφαλή κατηγοριοποίηση των δεδομένων που θα μας οδηγήσουν σε ασφαλή επίσης συμπεράσματα κρίθηκε αναγκαίος ο διαχωρισμός των προσφύγων σε δύο κατηγορίες, σε αυτούς που γεννήθηκαν στο Μοναστήρι και σε αυτούς που γεννήθηκαν στη Φλώρινα αμέσως μετά την εγκατάσταση. Στη συνέχεια καταγράφηκε ο ακριβής αριθμός των προσφύγων που ήρθαν σε κάθε έτος από το 1895 έως το 1945 στη Φλώρινα. Από την καταγραφή των δεδομένων που μας παρέχει το Μητρώο, προέκυψε ότι τα έτη εγκατάστασης που συγκεντρώνουν τους πιο πολλούς πρόσφυγες είναι πρωτίστως το 1918 και ακολουθούν το 1913, το 1914, το 1919 και το 1916 αντίστοιχα. Οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι κατά την περίοδο 1915-1917 ο αριθμός των προσφύγων είναι ελαφρώς συγκρατημένος προς τα κάτω πιθανότατα λόγω της υποχρεωτικής στράτευσης των νέων σε ηλικία στον πόλεμο που ξέσπασε στην περιοχή το 1915 και περιόρισε τη φυγή τους προς την Ελλάδα. Η άποψή μας ενισχύεται από την κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των προσφύγων που εισρέουν στη Φλώρινα κατά το έτος 1918, με τη λήξη του πολέμου και φτάνει τα 227 άτομα. Η επόμενη μεγάλη φυγή καταγράφεται την περίοδο των Βαλκανικών πολέμων και ειδικότερα τα έτη 1913 και 1914 και φτάνει τα 183 και τα 153 άτομα αντίστοιχα.

4.9. Τόποι εγκατάστασης των προσφύγων στην περιοχή της Φλώρινας

ΤΟΠΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	%
ΦΛΩΡΙΝΑ	508	99
ΣΙΤΑΡΙΑ	1	0
ΠΡΩΤΗ	1	0
ΑΘΗΝΑ	1	0
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	6	1
ΣΥΝΟΛΟ	517	100

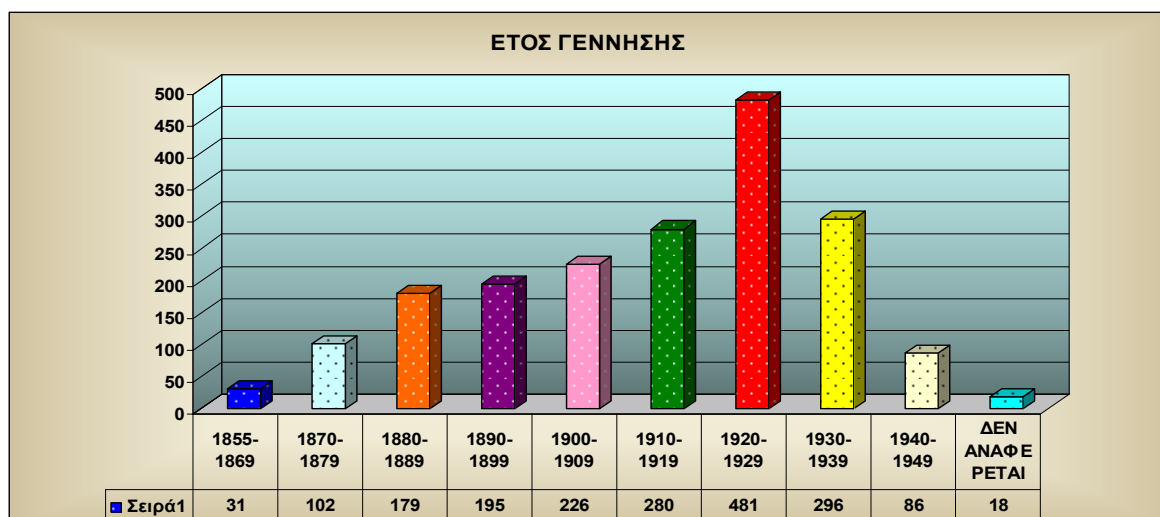

Παρατηρώντας τα δεδομένα του πίνακα και του αντίστοιχου γραφήματος παραπάνω, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε με ασφάλεια στο συμπέρασμα ότι από το σύνολο των 517 οικογενειών που είναι καταγεγραμμένες στο Μητρώο Μοναστηριωτών, μόλις τρεις οικογένειες εγκαταστάθηκαν εκτός της πόλης της Φλώρινας. Πιο συγκεκριμένα προκύπτει ότι 508 οικογένειες εγκαταστάθηκαν στην πόλη της Φλώρινας ενώ από τις τρεις οικογένειες οι δύο εγκαταστάθηκαν σε τοπικές κοινότητες της Φλώρινας και συγκεκριμένα μία οικογένεια (πρόκειται για την οικογένεια του Μακεδονομάχου Θεόδωρου Βοσδίκου, με καταγωγή από το Τύρνοβο) εγκαταστάθηκε στην Τοπική Κοινότητα Σιταριάς, της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Μελίτης και μία στην Τοπική Κοινότητα Πρώτης, της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Φλώρινας. Τέλος μία οικογένεια εκ των τριών που προαναφέρθηκε, έφυγε από τη Φλώρινα και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Η εικόνα αυτή ενισχύει την άποψη ότι οι Μοναστηριώτες εξαιτίας της μεσοαστικής τους προέλευσης και της ενασχόλησής τους με αστικά κυρίως επαγγέλματα του μεταπρατικού κυρίως τομέα, στα οποία και διέπρεψαν,

προτίμησαν να εγκατασταθούν στην πόλη και όχι στα χωριά. Στην πόλη της Φλώρινας άλλωστε, από το 1913 δραστηριοποιήθηκαν και οργανώθηκαν οι πρώτοι αφιχθέντες Μοναστηριώτες, ιδρύοντας το Σύνδεσμο Μοναστηριωτών και των πέριξ « Η Ελπίς» Φλώρινας. Αξίζει να επισημανθεί ότι για έναν αριθμό έξι οικογενειών δεν αναφέρεται στο Μητρώο, ο ακριβής τόπος εγκατάστασής τους.

4.10. Έτος γέννησης των Μοναστηριωτών ανά δεκαετία

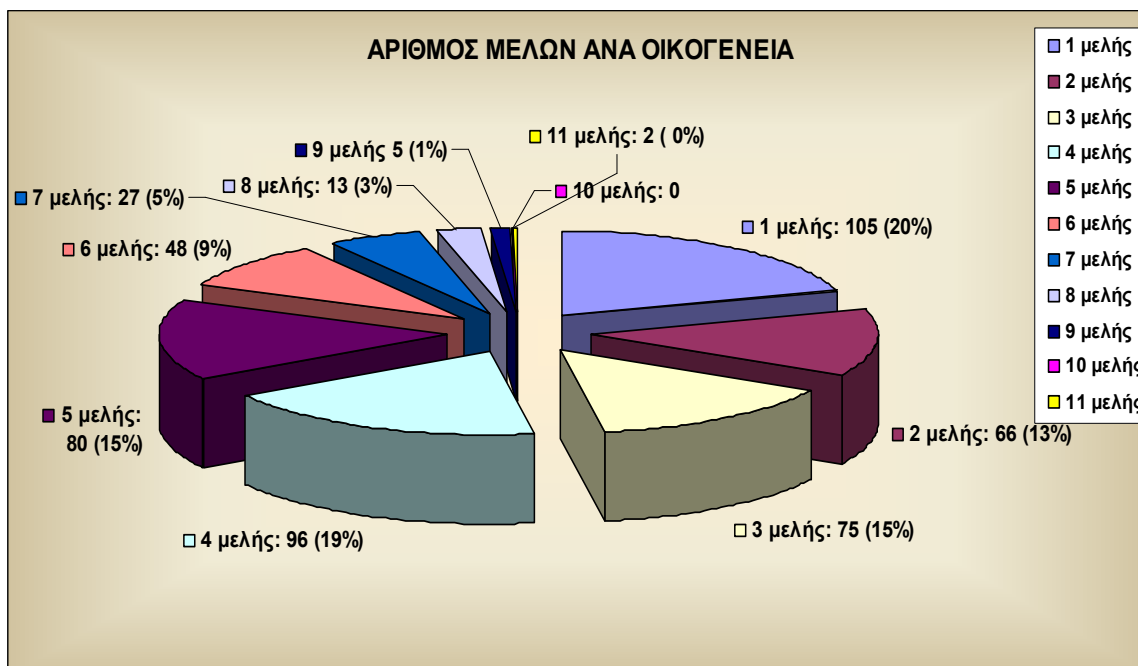
ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1855-1869	31	2,00%
1870-1879	102	5,00%
1880-1889	179	9,00%
1890-1899	195	10,00%
1900-1909	226	12,00%
1910-1919	280	15%
1920-1929	481	25,00%
1930-1939	296	16,00%
1940-1949	86	5,00%
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	18	1,00%
ΣΥΝΟΛΟ	1894	100,00%

Παρατηρείται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός γεννήσεων πραγματοποιήθηκε κατά την ειρηνική περίοδο που ακολούθησε με τη λήξη του Α' παγκοσμίου πολέμου 1920-1929 σε ποσοστό 25% και ακολουθεί με ποσοστό 16% η δεκαετία 1930-1939. Η αυξητική τάση των γεννήσεων μετά τη λήξη του Α' παγκοσμίου πολέμου δείχνει ότι οι πρόσφυγες αναπτύχθηκαν δημογραφικά μετά τη φυγή και την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα.

4.11. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών

Αριθμός μελών ανά οικογένεια	Συχνότητα	%
1 μελής	105	20
2 μελής	66	13
3 μελής	75	15
4 μελής	96	19
5 μελής	80	15
6 μελής	48	9
7 μελής	27	5
8 μελής	13	3
9 μελής	5	1
10 μελής	0	0
11 μελής	2	0
Σύνολο οικογενειών	517	100

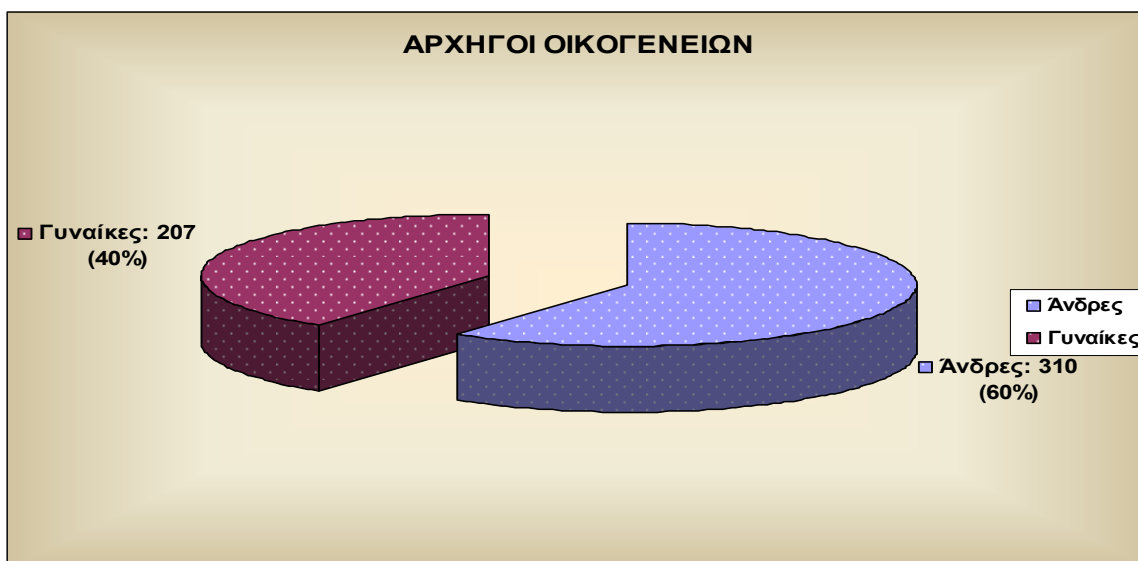

Μελετώντας την καταγραφή στο Μητρώο, όλων των οικογενειών των Μοναστηριωτών που εγκαταστάθηκαν στην πόλη της Φλώρινας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συχνότητα των μονομελών οικογενειών που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό στον παραπάνω πίνακα και στο αντίστοιχο γράφημα και φτάνει το 20%. Αυτό μας οδηγεί στη υπόθεση ότι πιθανότατα κάποιοι πρόσφυγες έφυγαν μόνοι τους από το Μοναστήρι αφήνοντας τις πατρικές τους οικογένειες για τους εξής πιθανούς λόγους: είτε επειδή αυτές ξεκληρίστηκαν λόγω των δύσκολων συνθηκών που αντιμετώπιζαν (πολέμους, βιαιοπραγίες, βίαιες στρατολογήσεις) είτε επειδή οι ίδιοι ήρθαν στην Ελλάδα προκειμένου να αποφύγουν

την επιστράτευση λόγω του Α' παγκοσμίου πολέμου ή για να αποφύγουν κάποιο άλλον κίνδυνο όπως δολοφονία ή φυλάκιση. Σε δεύτερη μεγαλύτερη συχνότητα ακολουθούν οι τετραμελείς οικογένειες (με δύο παιδιά) με ποσοστό 19% και στη συνέχεια οι οικογένειες με ένα ή με τρία παιδιά και ποσοστό 15%. Εξίσου σημαντικό ποσοστό κατέχουν οι διμελείς οικογένειες με ποσοστό 13% που ύστερα από σχετικό έλεγχο των οικογενειακών μερίδων στο Μητρώο, προέκυψε ότι πρόκειται για άτεκνες οικογένειες. Διαπιστώθηκε τέλος ότι οι πολυπληθείς- πολύτεκνες οικογένειες είναι πολύ λίγες και τα ποσοστά τους κυμαίνονται σε μονοψήφια νούμερα. Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι οι οικογένειες των Μοναστηριωτών δεν ήταν πολυμελείς και πιθανότατα αυτό να οφείλεται στις δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν στο Μοναστήρι κυρίως μετά το 1912. Οι πόλεμοι, οι άθλιες συνθήκες ζωής, ο επισιτισμός και οι αρρώστιες δεν τους βοήθησαν να δημιουργήσουν μεγάλες οικογένειες.

4.12. Αρχηγοί οικογενειών- Άνδρες και γυναίκες

ΑΡΧΗΓΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	Συχνότητα	%
Άνδρες	310	60
Γυναίκες	207	40
Σύνολο	517	100

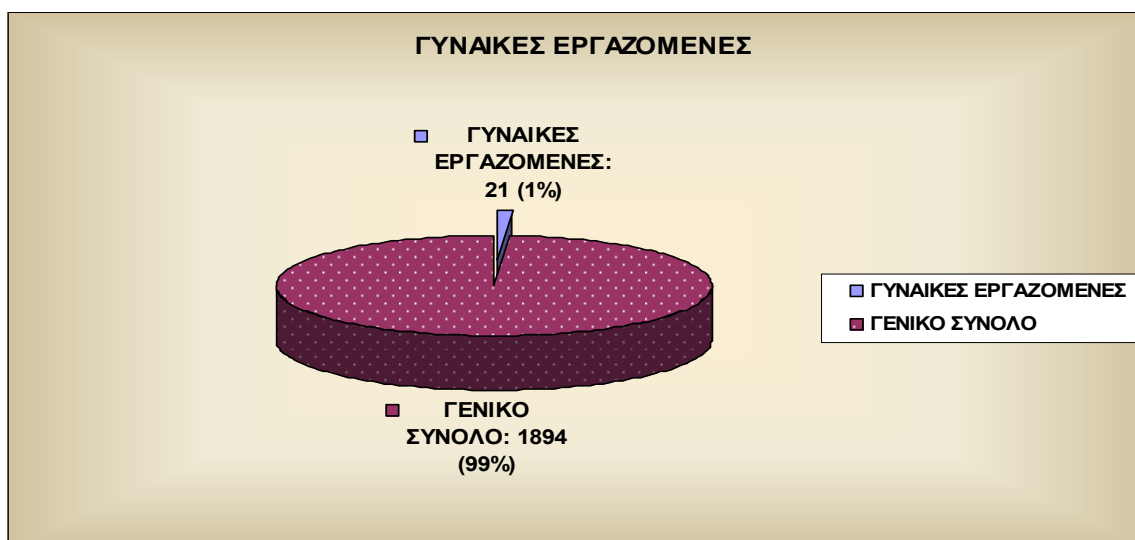

Τα στοιχεία για τους αρχηγούς των 517 οικογενειών Μοναστηριωτών που εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα προκύπτουν με βάση το Μητρώο του Συνδέσμου όπου χρειάστηκε πολλές φορές να καταγράψουμε τα δεδομένα συνδυαστικά αντιπαραβάλλοντας τα με τα στοιχεία του αρχείου της Πρόνοιας προκειμένου να διασφαλιστεί σε μεγαλύτερο βαθμό η ακρίβεια των συμπερασμάτων μας. Διαπιστώθηκε λοιπόν ότι κατά την περίοδο εγκατάστασης στην πόλη της Φλώρινας, οι άνδρες αρχηγοί άγγιζαν το 60% έναντι του 40% των γυναικών αρχηγών. Το ποσοστό του 40% των γυναικών αρχηγών οικογενειών δηλώνουν χήρες. Αν θελήσουμε να δώσουμε μία ερμηνεία για αυτήν την εικόνα πιθανολογείται να οφείλεται στο γεγονός ότι οι πρόσφυγες έζησαν δύσκολες καταστάσεις στο Μοναστήρι όπως πολέμους, διώξεις και βιαιοπραγίες αλλά και αρρώστιες όπως την επιδημία τύφου, που κόστισαν τη ζωή πολλών δικών τους ανθρώπων, όπως προαναφέρθηκε. Αξίζει να τονιστεί ότι το ελληνικό κράτος κατά την περίοδο της φυγής των προσφύγων Μοναστηριωτών στη Φλώρινα το έτος 1915 (όπως μαρτυρούν ο τοπικός τύπος της εποχής και το αρχείο του Δήμου Φλώρινας), είχε δώσει εντολή στις τοπικές αρχές της πόλης της Φλώρινας, για την ανέγερση

ενός περιπτέρου – απομονωτηρίου «ίνα χρησιμεύση δια την διανυκτέρευσιν των λάθρα εισερχομένων εκ του σερβικού εδάφους και ως απομονωτηρίου των τυχόν προσβληθησομένων εκ των λοιμωδών νόσων».⁸³ Σε αυτό το οίκημα που τοποθετήθηκε στο Μεσονήσι όπου βρίσκονταν εκείνη την εποχή ο σιδηροδρομικός σταθμός Φλώρινας υπήρχε και απολυμαντικός κλίβανος ύστερα από εισήγηση του Διευθυντή του Τμήματος Υγιεινής Θεσσαλονίκης προκειμένου να αποκλειστεί ο κίνδυνος της εξάπλωση της επιδημίας τύφου που σάρωνε την περιοχή του Μοναστηρίου, σε εκείνη την εποχή. Το μεγάλο ποσοστό των χήρων γυναικών αρχηγών οικογενειών θα μπορούσε να ερμηνευτεί και από το γεγονός των μεγάλων διαφορών στην ηλικία που καταγράφονται μεταξύ των ζευγαριών των Μοναστηριωτών όπως προκύπτει από την έρευνα των αρχείων.

4.13. Αριθμός των εργαζόμενων γυναικών

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ	Συχνότητα	%
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ	21	1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1894	99
		100

Με βάση το Μητρώο των Μοναστηριωτών και καταγράφοντας το δηλωθέν επάγγελμα των καταγεγραμμένων μελών, διαπιστώνεται ότι το επάγγελμα της συζύγου αναγράφεται μόνο στις περιπτώσεις που αυτή είναι αρχηγός της οικογένειας. Από μελέτη και της δεύτερης πηγής, του αρχείου της Πρόνοιας, διαπιστώνουμε και εδώ να συμβαίνει το ίδιο: Το επάγγελμα δηλώνεται μόνο στην περίπτωση που η σύζυγος είναι αρχηγός της οικογένειας ή

⁸³ Ηλιάδου- Τάχου,(2003) ό.π., σ. 333

κληρονόμος της παρεχόμενης οικίας λόγω χηρείας του συζύγου της. Συγκεκριμένα από την εικόνα που μας δίνει ο πίνακας όσο και το παραπάνω γράφημα προκύπτει ότι οι εργαζόμενες γυναίκες ήταν ελάχιστες σε ποσοστό μόλις 1% ενώ όπου αλλού αναφέρεται το επάγγελμά τους σχεδόν πάντα δηλώνεται: οικιακά. Βέβαια το γεγονός αυτό, δεν προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση καθώς είναι γνωστό από τα χρόνια της ζωής τους στο Μοναστήρι οι γυναίκες ασχολούνταν αποκλειστικά και μόνο με τα οικιακά και το νοικοκυριό του σπιτιού όπως ήταν φυσικό λόγω του αστικού τους προσανατολισμού. Ακόμη και ο πληθυσμός των Ελλήνων που κατοικούσε στις ελληνικές κοινότητες του Μοναστηρίου ήταν κυρίως ημιαστικής προέλευσης και οι γυναίκες ασχολούνταν κυρίως με τα οικιακά και λιγότερο με αγροτικές δουλειές.

4.14. Τα επαγγέλματα των Μοναστηριωτών προσφύγων

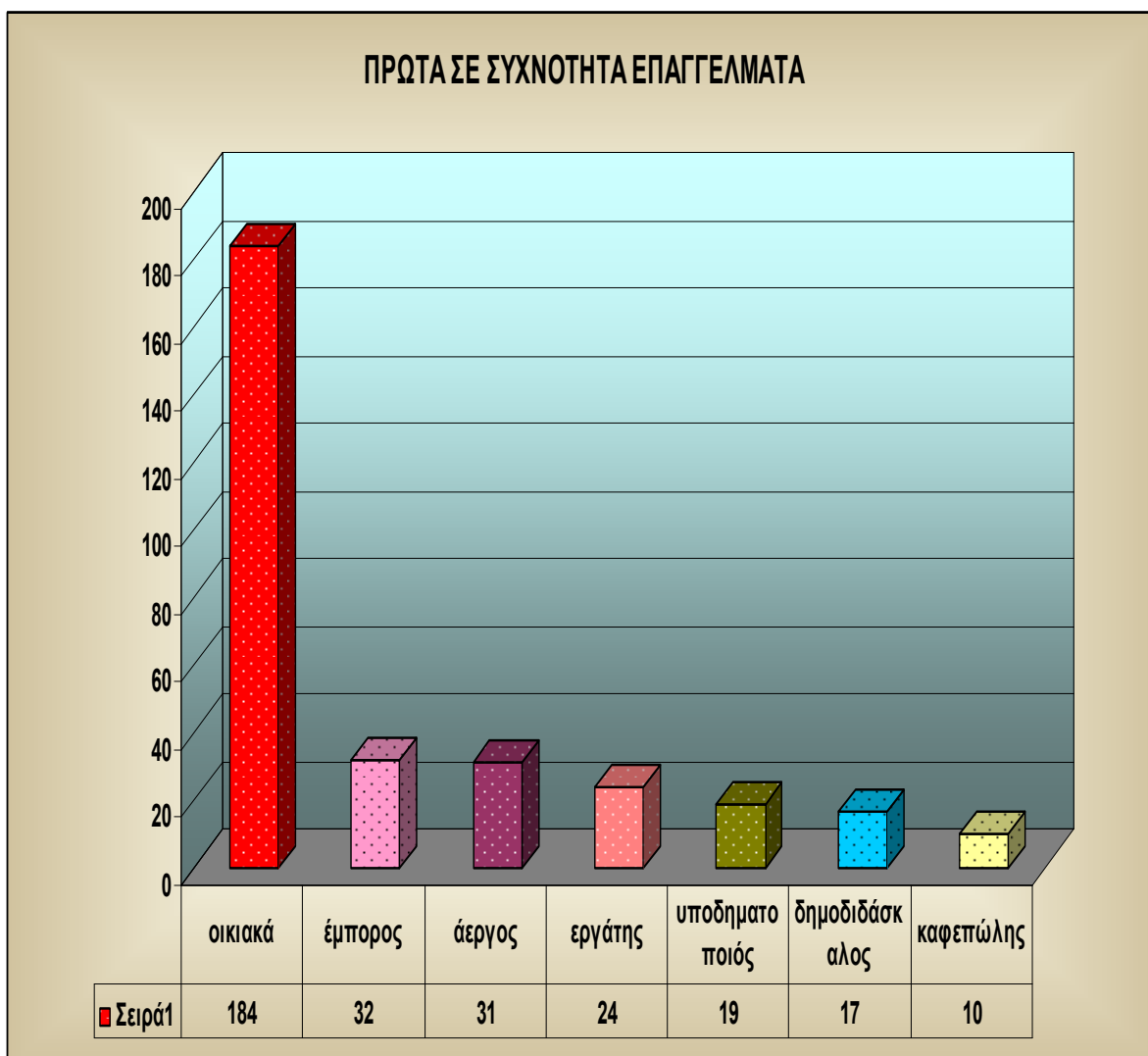
Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται όλα τα επαγγέλματα που δηλώθηκαν από τους πρόσφυγες Μοναστηριώτες κατά το χρόνο εγκατάστασή τους στη Φλώρινα, σύμφωνα με το Μητρώο του Συνδέσμου Μοναστηριωτών και των πέριξ Φλώρινας « Η Ελπίς ». Τα στοιχεία σε όσες περιπτώσεις ήταν εφικτό διασταυρώθηκαν με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα του αρχείου της Πρόνοιας. Η εικόνα των επαγγελμάτων των Μοναστηριωτών αναλυτικά έχει ως εξής:

Επαγγέλματα	Συχνότητα
οικιακά	184
έμπορος	32
άεργος	31
εργάτης	24
υποδηματοποιός	19
δημοδιδάσκαλος	17
καφεπώλης	10
μικροπωλητής	9
ξύλουργός	9
συνταξιούχος	9
δημ. Υπάλληλος	7
καραγωγέυς	6
νηπιαγωγός	6
γανωτής	5
δικηγόρος	5
ζαχαροπλάστης	5
πλανόδιος	5

ράφτης	5
γαλακτοπώλης	4
κρεοπώλης	4
μάγειρας	4
παντοπώλης	4
τσαγγάρης	4
υπάλληλος	4
χρυσοχόος	4
ανίκανος	3
αρτοποιός	3
δικ. κλητήρ	3
κτηματίας	3
σερβιτόρος	3
σιδηρουργός	3
υποδηματεργάτης	3
φωτογράφος	3
αχθοφόρος	2
βιβλιοπώλης	2
γεωργός	2
γουναράς	2
ελαιοχρωματιστής	2
εστιάτωρ	2
ζωέμπορος	2
καθηγητής	2
καρροποιός	2
κοιν. Γρ/τευς	2
κουρεύς	2
λαχανοπώλης	2
τρ. υπάλληλος	2
φανοποιός	2
φοροτ. Υπάλληλος	2
αγωγιάτης	1
ανθρακέμπορος	1
αρτεργάτης	1
ασβεστοπώλης	1
βαφέας	1
βιβλιοδέτης	1
γεωπόνος	1
δερματέμπορας	1
δημοτ. υπάλληλος	1
δικ. Υπάλληλος	1
εμποροϋπάλληλος	1
ηλεκτροτεχνίτης	1
ιατρός	1

ιδ. Υπάλληλος	1
κασσιτερωτής	1
κηροποιός	1
κήρυξ	1
κλητήρ	1
κτηνοτρόφος	1
κτίστης	1
λαχανοπαραγωγός	1
μαλάς	1
μανάβης	1
μεσίτης	1
μυλεργάτης	1
ξυλέμπορος	1
οδοντίατρος	1
παπλωματάς	1
ποδηλατάς	1
σιτέμπορος	1
ταχ. Υπάλληλος	1
τυρέμπορος	1
υπάλ. Ενώσεως	1
υπαλ. ΕΤΕ	1
υφασματέμπορος	1
φαρμακοποιός	1
φοροτεχνίτης	1
χαλκοποιός	1
Δεν αναφέρονται	22
ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΗΘΟΣ	530

Πρώτα σε συχνότητα Επαγγέλματα	Συχνότητα	%
οικιακά	184	35,00
έμπορος	32	6,00
άεργος	31	6,00
εργάτης	24	5,00
υποδηματοποιός	19	4,00
δημοδιδάσκαλος	17	3,00
καφεπώλης	10	2,00
Σύνολο	317	61,00
Υπόλοιπα Επαγγέλματα	213	39,00
Γενικό σύνολο	530	100

Ο επόμενος πίνακας, που δείχνει την κατάταξη των επαγγελμάτων με κριτήριο τους τομείς παραγωγής, μας δίνει την εξής εικόνα:

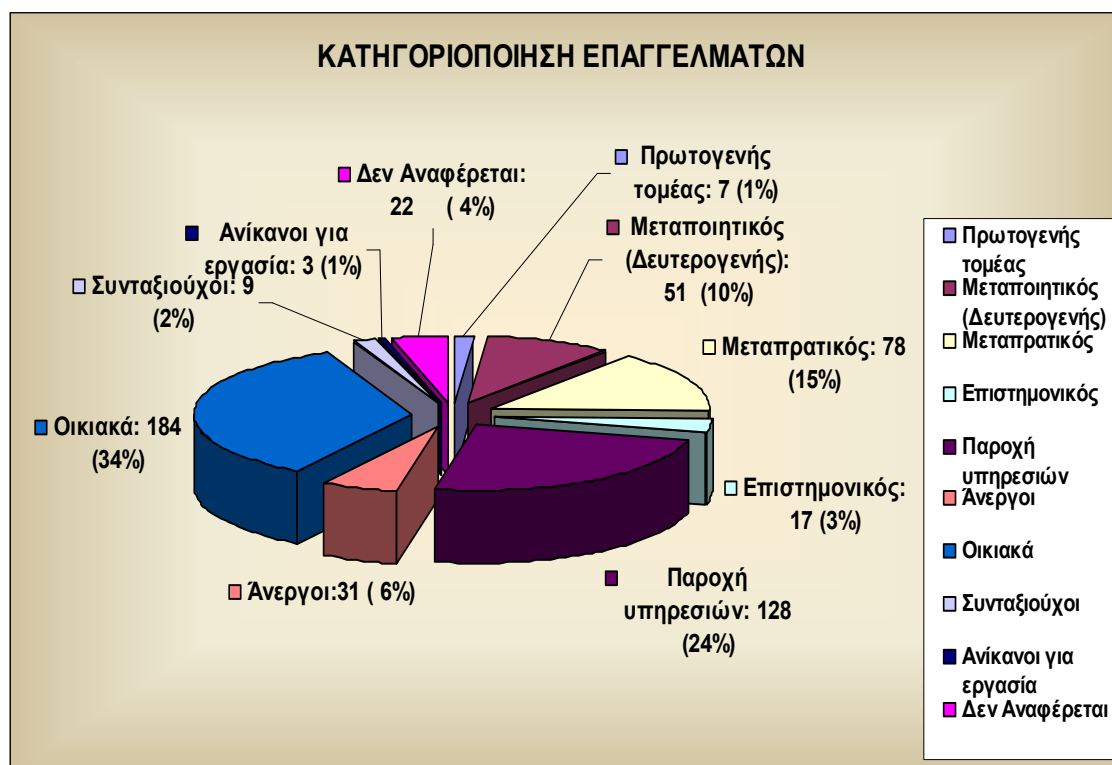
Κωτσαλίδου Ι. Ευαγγελή

Πρωτογενής	συχν	Δευτερογενής	συχν	Τριτογενής τομέας παραγωγής					
				Μεταπρατικός	συχν.	Επιστημονικός	συχν	Παροχή υπηρεσιών	συχ ν.
γεωργός	2	αρτοποιός	3	ανθρακέμπορος	1	γεωπόνος	1	αγωγεύς	1
κτηματίας	3	βαφεύς	1	ασβεστοπώλης	1	δικηγόρος	5	αρτεργάτης	1
κτηνοτρόφος	1	καρροποιός	2	δερματέμπορος	1	ιατρός	1	αχθοφόρος	2
λαχανοπαραγωγός	1	ξυλουργός	9	έμπορος	32	καθηγητής	2	βιβλιοπώλης	2
		παπλωματάς	1	ζωέμπορος	2	νηπιαγωγός	6	γαλακτοπώλης	4
		σιδηρουργός	3	καφεπώλης	10	οδοντίατρος	1	δημ. Υπάλληλος	7
		υποδηματοποιός	19	κηροποιός	1	φαρμακοποιός	1	δημοδιδάσκαλος	17
		φανοποιός	2	κρεοπώλης	4			δημοτ Υπάλληλος	1
		χαλκοποιός	1	λαχανοπώλης	2			δικαστ. Κλητήρας	3
		χρυσόχοος	4	μεσίτης	1			δικ. Υπάλληλος	1
		Γουναράς	2	ξυλέμπορος	1			εμποροϋπάλληλος	1
		ελαιοχρωματιστής	2	παντοπώλης	4			εργάτης	24
		Ηλεκτροτεχνίτης	1	σιτέμπορος	1			ιδ. Υπάλληλος	1
		Κασσιτερωτής	1	τυρέμπορος	1			καραγωγεύς	6
				υφασματέμπορος	1			κλητήρ	1
				Μανάβης	1			κοιν. Γραμματεύς	2
				Μικροπωλητής	9			κουρεύς	2
				Πλανόδιος	5			μάγειρος	4
								μυλεργάτης	1
								ράπτης	5
								σερβιτόρος	3
								ταχ. Υπάλληλος	1
								τραπ. Υπάλληλος	2
								τσαγγάρης	4
								υπάλληλος ένωσης	1
								υπάλληλος	4
								υπάλληλος ΕΤΕ	1
								υποδηματεργάτης	3
								φοροτ. Υπάλληλος	2
								βιβλιοδέτης	1
								ζαχαροπλάστης	5
								Γανοτής	5
								Εστιάτωρ	2
								Κήρυξ	1
								Κτίστης	1
								Μαλάς	1
								Ποδηλατάς	1
								Φοροτεχνίτης	1
								Φωτογράφος	3
ΣΥΝΟΛΟ	7	ΣΥΝΟΛΟ	51	ΣΥΝΟΛΟ	78	ΣΥΝΟΛΟ	17	ΣΥΝΟΛΟ	128

4.14.1. Κατηγοριοποίηση των επαγγελματιών των Μοναστηριωτών

Κατηγοριοποίηση επαγγελματιών	Συχνότητα	%
Πρωτογενής τομέας	7	1
Μεταποιητικός (Δευτερογενής)	51	10
Μεταπρατικός	78	15
Επιστημονικός	17	3
Παροχή υπηρεσιών	128	24
Άνεργοι	31	6
Οικιακά	184	34
Συνταξιούχοι	9	2
Ανίκανοι για εργασία	3	1
Δεν Αναφέρεται	22	4
Σύνολο εγγεγραμμένων	530	100

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει την κατάταξη των επαγγελματιών με κριτήριο την ένταξή τους σε τομείς παραγωγής και έχει ως εξής:

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν σχετικά με τα επαγγέλματα των Μοναστηριωτών προσφύγων είναι τα εξής:

Ένα ποσοστό 34% που αφορά γυναικείο πληθυσμό ασχολείται με τα οικιακά. Το γεγονός αυτό είναι απολύτως κατανοητό με δεδομένο ότι οι γυναίκες σύζυγοι των Μοναστηριωτών

δεν εργάζονταν όπως προαναφέρθηκε. Ακολουθεί σε ποσοστό 24% ο τομέας παροχής υπηρεσιών και σε ποσοστό 15% ο μεταπρατικός τομέας.

Το πρώτο σε συχνότητα επάγγελμα που ασκούν οι Μοναστηριώτες στη Φλώρινα, είναι το **επάγγελμα του εμπόρου** και με διαφορά από τα υπόλοιπα δηλωθέντα επαγγέλματα. Η διαπίστωση αυτή συνάδει απόλυτα με το γεγονός ότι στην ελληνική κοινότητα του Μοναστηρίου υπήρχε πληθώρα επαγγελμάτων καθώς το Μοναστήρι αποτελούσε σημαντικότατο οικονομικό και εμπορικό κέντρο των Βαλκανίων, με συνηθέστερο επάγγελμα αυτό του εμπόρου. Η ανάπτυξη του εμπορίου ήταν ευρύτατη λόγω του αυξημένου αριθμού εισαγωγών και εξαγωγών προϊόντων από και προς όλα τα Βαλκάνια και την υπόλοιπη Ευρώπη. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα η πόλη του Μοναστηρίου εξελίχθηκε σε μεγάλο εμπορικό κέντρο με 1875 εργαστήρια και καταστήματα. Πολλοί Έλληνες έμποροι του Μοναστηρίου ίδρυσαν υποκαταστήματα στη Βιέννη, Αυστρία, Γαλλία και Αγγλία⁸⁴.

Οι Μοναστηριώτες ερχόμενοι στη Φλώρινα μετέφεραν κυρίως αστικά επαγγέλματα που μέχρι τότε ήταν άγνωστα στους κατοίκους της περιοχής της Φλώρινας όπως το επάγγελμα του Βιβλιοδέτη και του βιβλιοπώλη που εντάσσονται στον τομέα παροχής υπηρεσιών⁸⁵. Ο τομέας αυτός συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό που φτάνει το 24% και μπορεί να δικαιολογηθεί από το αρκετά υψηλό μορφωτικό επίπεδο των Μοναστηριωτών καθώς βλέπουμε πολλούς Δημοδιδάσκαλους, μουσικοδιδάσκαλους, και γραμματείς στο δημόσιο τομέα. Δεύτερος με ποσοστό 15% είναι ο μεταπρατικός τομέας και ακολουθεί με ποσοστό αρκετά υψηλό 10% ο δευτερογενής- μεταποιητικός τομέας με μεγαλύτερο αριθμό εργαζόμενων στην κατηγορία του υποδηματοποιού (19 άτομα).

Στο επιστημονικό τομέα τα ποσοστά είναι αρκετά ικανοποιητικά και αγγίζουν το ποσοστό 3%. Καταγράφεται ο αριθμός 6 ατόμων εργαζομένων στην κατηγορία των νηπιαγωγών, 5 ατόμων στην κατηγορία του δικηγόρου και από 1 άτομο στις κατηγορίες ιατρού, οδοντιάτρου, γεωπόνου και φαρμακοποιού.

Το ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό της τάξεως του 1% που αφορά τον πρωτογενή τομέα δείχνει ξεκάθαρα ότι οι πρόσφυγες του Μοναστηρίου ήταν ένας πληθυσμός με καθαρά αστικό και ημιαστικό προσανατολισμό που ελάχιστη σχέση είχε με την γεωργία. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί απόλυτα και την αστική αποκατάσταση που έλαβαν από το ελληνικό κράτος έναντι άλλων προσφύγων εξαιτίας της αστικής τους προέλευσης. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι Μοναστηριώτες πρόσφυγες μετά την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα ασχολήθηκαν και με

⁸⁴ Βακαλόπουλος Κ., (1990), ό.π., σ.σ.177-179.

⁸⁵ Ανδρέου Α.- Ηλιάδου-Τάχου Σ., Πρακτικά διεθνούς Συνεδρίου, Necati Cumali., «Η Φλώρινα της Οθωμανικής περιόδου σύμφωνα με τον εκλογικό κατάλογο του 1914-1915», Περίβιβλος 2007, Φλώρινα, 2008, σ.71.

επαγγέλματα που μέχρι προ τινός ήταν άγνωστα στην κοινωνία της Φλώρινας, όπως το επάγγελμα του φωτογράφου, του σωφέρ και του πράκτορα.⁸⁶ Καταγράφεται επίσης ένα ποσοστό 6% ανέργων, το οποίο όμως ύστερα και από διασταύρωση με στοιχεία που μας παρέχει και το αρχείο της Πρόνοιας διαπιστώθηκε ότι συνέβαινε το εξής: οι πρόσφυγες που δηλώνουν άνεργοι δε σημαίνει ότι αδυνατούν να βρουν εργασία αλλά ανήκουν σε δύο άλλες περιπτώσεις: είτε ότι είναι υπερήλικες είτε ότι έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας όπως δήλωναν στις υπεύθυνες δηλώσεις που κατέθεταν ως δικαιολογητικό για να λάβουν αστική αποκατάσταση τα μετέπειτα χρόνια. Τέλος στον παραπάνω πίνακα ένα ποσοστό προσφύγων 2% δηλώνει συνταξιούχος και μόλις 1% δηλώνει ανίκανος για εργασία χωρίς περαιτέρω διευκρίνιση. Τέλος υπάρχει και μία κατηγορία ατόμων που δε δηλώνουν κανένα επάγγελμα σε ποσοστό 4%.

⁸⁶ Ηλιάδου- Τάχου Σοφία, «Η δημογραφική, οικονομική, κοινωνική και εκπαιδευτική εξέλιξη της πόλης της Φλώρινας τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα» *Πρακτικά Συνεδρίου, Φλώρινα 1912-2000, Ιστορία και Πολιτισμός*, Φλώρινα 2004, σ.σ. 187-188.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Η αντιμετώπιση των Μοναστηριωτών κατά την εγκατάστασή τους στην πόλη της Φλώρινας

5.1. Μέσα από τις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας

Από το 1914 και μετά παρατηρείται να ξεκινά το μεγαλύτερο κύμα φυγής των Μοναστηριωτών προς τις πόλεις της Μακεδονίας κυρίως όπως Θεσσαλονίκη και Φλώρινα. Πολλές οικογένειες Μοναστηριωτών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα. Κατά την περίοδο 1914 - 1923, διαπιστώνεται η απουσία συγκεκριμένων μέτρων από το επίσημο ελληνικό Κράτος για τη στήριξή τους. Στο Αρχείο του Δήμου Φλώρινας μέχρι το 1915 δεν υπάρχει καμία αναφορά σε θέματα σχετικά με τους Μοναστηριώτες. Για πρώτη φορά αναφορά σε θέμα σχετικό με το Μοναστήρι συναντάται κατά τη 37η συνεδρία του Δημοτικού Συμβουλίου στις 31-3-1915⁸⁷ ύστερα από αίτηση τριών Ισραηλιτών προσφύγων από το Μοναστήρι. Οι Ισραηλίτες ζητούσαν να αλλάξει η ημέρα διεξαγωγής της λαϊκής αγοράς που πραγματοποιούνταν στην πόλη της Φλώρινας μία φορά την εβδομάδα, κάθε Σάββατο, λόγω της αργίας του Σαββάτου στη θρησκεία τους. Με απόφασή του, το Δ.Σ. Φλώρινας, απέρριψε την αίτηση των Ισραηλιτών επικαλούμενο τον μικρό αριθμό Ισραηλιτών προσφύγων του Μοναστηρίου που εγκαταστάθηκαν στην πόλη και εξέφραζε την εκτίμηση ότι η διαμονή τους στην πόλη θα ήταν προσωρινή και σύντομα μόλις «*αποκατασταθεί η ησυχία*», θα επέστρεφαν στο Μοναστήρι. Ταυτόχρονα το Δημοτικό Συμβούλιο θεώρησε ότι η συγκεκριμένη απόφαση περί μη αλλαγής της ημέρας ευνοούσε ιδιαίτερα τους κατοίκους των χωριών. Το δεύτερο θέμα που απασχόλησε στην ίδια συνεδρία το Δημοτικό Συμβούλιο ήταν επίσης σχετικό με το Μοναστήρι και αφορούσε την κατασκευή ενός περιπτέρου- απομονωτηρίου στο Μεσονήσι, όπου ήταν εκείνη την εποχή η αφετηρία του Σιδηροδρομικού Σταθμού Φλώρινας. Το σκεπτικό αυτού του θέματος ήταν ότι η κατασκευή του περιπτέρου-απομονωτηρίου ήταν επιτακτική, προκειμένου να διανυκτερεύουν άτομα που εισέρχονταν λαθραία από τη Σερβία στο ελληνικό έδαφος το τελευταίο διάστημα, αλλά και για την απολύμανση, σε ειδικό κλίβανο που θα τοποθετούνταν στο συγκεκριμένο κτίσμα, των ατόμων που εισέρχονταν λόγω της επιδημίας χολέρας που είχε εξαπλωθεί στην περιοχή του Μοναστηρίου. Αξίζει να αναφερθεί ότι είχε προηγηθεί πρωτοβουλία της Δ/σης του Τμήματος Υγιεινής Θεσ/νίκης να κατασκευάσει έναν απολυμαντικό κλίβανο στο συγκεκριμένο σημείο. Μάλιστα το θέμα είχε ξανά τεθεί σε δύο προηγούμενες συνεδριάσεις του Δ.Σ. ένα μήνα πριν και συγκεκριμένα στην

⁸⁷ Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας, συνεδρία 37, 31-3-1915, σ.145.

30^η και στην 31^η συνεδρίαση του⁸⁸ αλλά στην τωρινή συνεδρίαση υπήρχε και αντίστοιχο έγγραφο από την Αστυνομία και τη Νομαρχία που ζητούσαν από την πλευρά τους, από το Δημοτικό Συμβούλιο να ενεργήσει άμεσα για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα αυτή η κατάσταση. Ουσιαστικά ήταν η πρώτη περίπτωση στήριξης από το επίσημο ελληνικό κράτος έως εκείνη τη χρονική στιγμή, που αφορούσε θέμα σχετικό με το Μοναστήρι. Βέβαια η κίνηση αυτή στόχευε και στην προστασία της υγείας των μονίμων κατοίκων της Φλώρινας μιας από τον κίνδυνο της χολέρας. Σε μία άλλη συνεδρίαση στις 16-11-1915 (Συνεδρία 58), το Δημοτικό Συμβούλιο αποφασίζει τη συγκρότηση μικτής επιτροπής Χριστιανών και Μουσουλμάνων με σκοπό να φροντίσουν για την εγκατάσταση και περίθαλψη των προσφύγων εκ Σερβίας. Η επιτροπή αποτελούνταν από τους: Στ. Ρόλη, Σ. Ιωαννίδη, Ι. Βαλάκη, Γ. Στεφάνου, Ι. Καπουλίτσα, Χαλήλ Χατζή Σουλεϊμάν και Μουσταφά Χατζή Σαΐτ Αχμέτ. Επίσης αποφασίστηκε η διάθεση ενός μικρού χρηματικού ποσού περίπου 1.500 δραχμών για τη βοήθεια των *«πράγματι αναξίως δεινοπαθόντων προσφύγων»* και συγκεκριμένα: *«λόγοι φιλανθρωπίας κατά την έκτακτου ταύτην περίπτωση επιβάλλουσι τη λήψη μέτρων για την αρωγή των πράγματι αναξίως δεινοπαθόντων προσφύγων»*.⁸⁹

Μετά τη μικρασιατική καταστροφή του 1922 και ύστερα από την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας Τουρκίας όπως υπαγόρευε η συνθήκη της Λωζάνης, το προσφυγικό πρόβλημα πήρε τεράστιες διαστάσεις στην Ελλάδα. Αυτή η περίοδος 1920-1930 ήταν πολύ σημαντική για την περιοχή της Φλώρινας, εξαιτίας τριών βασικών γεγονότων: το 1924 ολοκληρώθηκε η αποχώρηση των Μουσουλμάνων από την πόλη της Φλώρινας, το 1928 εγκαταστάθηκαν σε όλο το Νομό 12.463 πρόσφυγες και με βάση το Αρχείο του Δήμου στην πόλη έως το 1930 είχαν εγκατασταθεί και οι 450 περίπου οικογένειες Μοναστηριωτών.⁹⁰ Η έρευνα βέβαια η δική μας στο Μητρώο των Μοναστηριωτών αριθμεί συνολικά 517 οικογένειες Μοναστηριωτών που εγκαταστάθηκαν στη Φλώρινα. Όλα αυτά τα χρόνια και μέχρι το τέλος περίπου της δεκαετίας του 1920, οι οικογένειες των Μοναστηριωτών ζουν σε ξένα σπίτια με το καθεστώς του ενοικιοστασίου⁹¹ ή αυθαίρετα σε εγκαταλελειμμένα σπίτια, κυρίως τούρκικα⁹². Τα δύο τελευταία χρόνια αυτής της περιόδου 1928-1930 πληροφορούμαστε με βάση το Αρχείο του Δήμου ότι επί Δημάρχου Ι. Θεοδοσίου, οι Μοναστηριώτες διεκδίκησαν την περιοχή του οθωμανικού Νεκροταφείου

⁸⁸ Π.Σ.Δ.Σ Φλώρινας, συνεδρία 30^η στις 3-2-1915 και 50^η στις 5-2-1915.

⁸⁹ Ηλιάδου- Τάχου Σ., (2003),ό.π., σ.σ. 332- 333.

⁹⁰ Φωτιάδης Κωνσταντίνος, «Το προσφυγικό ζήτημα στο νομό Φλώρινας μέσα από τις πηγές της τοπικής Ιστορίας», *Πρακτικά συνεδρίου ΦΛΩΡΙΝΑ 1912-2002*, Φλώρινα, 2004, σ.232.

⁹¹ Ηλιάδου- Τάχου Σ., (2003),ό.π., σ.337, με πηγή το Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας, στις 22/7/1930.

⁹² Ηλιάδου- Τάχου Σ., (2003),ό.π., σ.335.

προκειμένου να κτισθεί συνοικισμός. Ειδικότερα στις 21-6-1928 στη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου για πρώτη φορά διαφάνηκε η διάθεση από πλευράς του Δήμου να ιδρύσει «Συνοικισμό Μοναστηριωτών» και γι' αυτό το σκοπό αναζητούνταν ο κατάλληλος χώρος για την ανέγερσή του. Στην συνεδρίαση σχετικά με την κατασκευή συνοικισμού για τους Μοναστηριώτες πρόσφυγες, ο Δημοτικός Σύμβουλος που τύχαινε και Πρόεδρος του Συλλόγου Μοναστηριωτών, Γεώργιος Τσάπανος, πρότεινε τη μη συμμετοχή του Δήμου ως ανταγωνιστή στην απαλλοτρίωση του χώρου του οθωμανικού Νεκροταφείου που επρόκειτο να διενεργηθεί από την ΕΤΕ (ως περιουσία που προέκυψε από τους μουσουλμάνους μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών) «..καθόσον ούτως εξυπηρετείται και ο σκοπός της ανεγέρσεως του Συνοικισμού των Μοναστηριωτών». Τελικά όμως η πρόταση του Γ. Τσάπανου απορρίφθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Φλώρινας και το οικόπεδο περιήλθε στη δικαιοδοσία του Δήμου⁹³.

Στην ίδια συνεδρίαση αξίζει να αναφερθεί ότι αρχικά συζητήθηκαν δύο άλλα θέματα. Στο πρώτο θέμα, πάρθηκε η απόφαση ανέγερσης Δημοτικού Γυμναστηρίου στην περιοχή του Αγίου Γεωργίου και για το δεύτερο θέμα συζητήθηκε ο καθορισμός χώρου για ανέγερση Δημοτικού Νοσοκομείου. Κατατέθηκαν επ' αυτού δύο προτάσεις. Ο τότε πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας Ανδρέας Δασκαλάκης είχε προτείνει ως καταλληλότερο σημείο, το χώρο των πρώην Γαλλικών Νεκροταφείων για την ανέγερσή του Νοσοκομείου, με το σκεπτικό ότι ανήκε ιδιοκτησιακά στο Δήμο. Πράγματι στη ψηφοφορία που ακολούθησε το Δημοτικό Συμβούλιο κατά πλειοψηφία ενέκρινε την ανέγερση του Νοσοκομείου στο οικόπεδο των πρώην Γαλλικών Νεκροταφείων. Η επόμενη αναφορά σε θέμα σχετικό με την αποκατάσταση των Μοναστηριωτών, σύμφωνα πάντα με το Αρχείο του Δήμου Φλώρινας έγινε στις 22-12-1932. Συγκεκριμένα, στα πρακτικά αναφέρεται ότι κατά την περίοδο 1928-1932, έγινε η κατασκευή «*πενήντα οικίσκων ανεπαρκεσάτων για την κάλυψιν των αναγκών στεγάσεως υπέρ 200 οικογενειών*»⁹⁴

Την επόμενη δεκαετία του 1930 άρχισε να διαμορφώνεται ένα θεσμικό πλαίσιο με την εφαρμογή Νόμων και λήψη μέτρων σχετικά με την αποκατάσταση των προσφύγων γενικότερα στον ελλαδικό χώρο. Μέσα από αυτό το θεσμικό πλαίσιο οι Μοναστηριώτες θα καταφέρουν τη στεγαστική τους αποκατάσταση με το καθεστώς της αυτοστέγασης. Συγκεκριμένα το 1933 οι Μοναστηριώτες ζητούν πλέον ως «οικοδομικός συνεταιρισμός πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου» με βάση το Νόμο 3875/1929 «*περί οικοδομικών συνεταιρισμών*» την παραχώρηση οικοπέδου βόρεια του 3^{ου} Δημοτικού σχολείου και των

⁹³ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), όπ., σ. 336, με πηγή το Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας στις 21-6-1928.

⁹⁴ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), όπ., σ. 337, με πηγή το Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας στις 22-12-1932.

Στρατώνων. Το Δημοτικό Συμβούλιο διαφωνεί καθώς το συγκεκριμένο οικόπεδο είχε αποφασισθεί ήδη να το εκποιήσει ο Δήμος προκειμένου να εξασφαλίσει τα απαιτούμενα χρήματα για την κατασκευή του δημοτικού Νοσοκομείου Φλώρινας. Μάλιστα επικαλέστηκε και την ύπαρξη θετικής γνωμοδότησης επί της απόφασης του από τον τότε Γενικό Διοικητή Μακεδονίας με αριθμ.127140/1932. Σύμφωνα με το Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας στις 31/8/1932 (συνεδρίαση 280^η), το θέμα ξανασυζητήθηκε και το Δημοτικό Συμβούλιο ξανά αρνήθηκε επικαλούμενο λόγους αισθητικής και οικονομίας που αφορούν «*τη σοβαρή μελλοντική δαπάνη της ύδρευσης και αποχέτευσης του νέου οικισμού*». Το θέμα πήρε τεράστιες διαστάσεις και η δημοπρασία για την εκποίηση του οικοπέδου τελικά ακυρώθηκε με την τηλεγραφική διαταγή 51432 του νέου Γενικού Διοικητή Μακεδονίας Φ. Δραγούμη. Το Μάιο του 1933 και το Δημοτικό Συμβούλιο συστήνει Επιτροπή προκειμένου να μεταβεί σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα, προκειμένου να αποσπάσουν τη σύμφωνη γνώμη των εμπλεκόμενων φορέων. Τελικά τον Οκτώβριο του 1933 ξεκινά πλέον η κατασκευή του συνοικισμού. Το γεγονός επιβεβαιώνει μία εντοιχισμένη πλάκα που υπάρχει σε σπίτι του συγκεκριμένου συνοικισμού, όπου αναγράφεται ως έτος θεμελίωσής του, το 1933. Ο Δήμος συνεχίζει ακόμη να αρνείται την κατασκευή ζητώντας τη λήψη προσωρινών μέτρων και προβαίνοντας σε διαμαρτυρία, για παραβίαση του σχεδίου πόλεως μέσω του συμβουλίου Στεγάσεως, σύμφωνα με το Π.Σ.Δ.Σ. στις 6/10/1933⁹⁵.

⁹⁵ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ.σ. 339-340 με πηγή τα Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας.

5.2. Η στάση του τοπικού έντυπου τύπου- Η περίπτωση της εφημερίδας «Φλώρινα»

Η εφημερίδα «Φλώρινα» αποτελεί μία σημαντική πηγή της τοπικής ιστορίας εκείνης της εποχής, καθώς μέσα από τα άρθρα της εφημερίδας, αποτυπώνεται η κοινωνική κατάσταση του τόπου, με αναφορές σε θέματα που αφορούν τόσο τη Φλώρινα όσο και την περιοχή της Πελαγονίας. Στα αποσπάσματα της εφημερίδας που αναφέρονται σε θέματα των Μοναστηριωτών, παρατηρείται ότι υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για όσα διαδραματίζονταν στο Μοναστήρι. Σχεδόν σε κάθε φύλλο της εφημερίδας υπήρχε αναφορά στο Μοναστήρι. Μελετώντας τα άρθρα και τα αποσπάσματα της εφημερίδας που αναφέρονται στα θέματα των Μοναστηριωτών κατά το έτος 1916, περίοδο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου (ειδικότερα από το φύλλο 9 /19-3-1916 μέχρι το φύλλο 28 / 30-7-1916) παρατηρείται ότι υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για τα θέματα και τις εξελίξεις που αφορούν το Μοναστήρι. Είναι αξιοσημείωτο ότι από τις 14/5/1916 (αρ. φ. 17) και μετά στην εφημερίδα καθιερώνεται μόνιμη στήλη με τον τίτλο «*Ειδήσεις εκ Μοναστηρίου*», γεγονός που δείχνει το έντονο ενδιαφέρον για τα τεκταινόμενα στην περιοχή του Μοναστηρίου.

Σχετικά με τους Έλληνες του Μοναστηρίου, υπάρχουν πολλές αναφορές που αφορούν: Την κατάληψη του Μοναστηρίου από τους Γερμανοβουλγάρους και το κύμα φυγής εξαιτίας των δύσκολων συνθηκών, των βιαιοπραγιών, της έλλειψης τροφίμων αλλά και της έλλειψης ασφάλειας που ένιωθαν οι Έλληνες του Μοναστηρίου. Επίσης στην εφημερίδα γίνονται αναφορές στη σύσταση κατά το έτος 1914 της «*Κεντρικής Επιτροπής προς περίθαλψιν και εγκατάστασιν των εν Μακεδονία ομογενών*», όπως και στο νόμο 350/1914 με τον οποίο δίνονταν η δυνατότητα στους πρόσφυγες του Μοναστηρίου να καταλάβουν τη γη των Βουλγάρων και των Τούρκων που μετανάστευσαν ή αποδήμησαν. Άλλα φύλλα της εφημερίδας αναφέρονται στις ενέργειες του τότε Νομάρχη Φλώρινας και στις διαπραγματεύσεις του με το Βούλγαρο Νομάρχη Μοναστηρίου περί ανταλλαγής Βουλγάρων λιποτακτών, με ελληνικές οικογένειες του Μοναστηρίου.

Στις 26/3/1916 γίνεται η πρώτη εμφάνιση ζητήματος σχετικά με τον ερχομό Μοναστηριωτών στην περιοχή της Φλώρινας.⁹⁶ Εκεί υπάρχει αναφορά σε πληροφορίες που μιλάνε για αμοιβαία ανταλλαγή οικογενειών μεταξύ Φλώρινας και Μοναστηρίου, η οποία και επρόκειτο να διευθετηθεί από τις αντίστοιχες Νομαρχίες, πλην όμως μέχρι στιγμής και καθώς προχωρούν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο πλευρών δεν γίνεται γνωστή η ημερομηνία αυτής της ανταλλαγής.

⁹⁶ *Φλώρινα*, [Φλώρινας], 26-3-1916, σ. 3.

Σημαντικό μέρος της εφημερίδας κατέχουν οι ανταποκρίσεις από τις πολεμικές συγκρούσεις και την κατάσταση στο Μοναστήρι, με τη θέση της εφημερίδας να αγκαλιάζει το Μοναστήρι ως αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνισμού που πρέπει να βοηθηθεί, αλλά και τον φόβο όσον αφορά τα της Φλώρινας και την ενδεχόμενη επέκταση του πολέμου στην περιοχή. Στο ίδιο φύλλο της εφημερίδας στις 26/3/1916⁹⁷ παρουσιάζεται «ακριβής κατάλογος των μέχρι τούδε φονευθέντων και εξορισθέντων ομογενών εις το τμήμα Μοριχόβου...». Μερικά χαρακτηριστικά γεγονότα που καταγράφει η εφημερίδα είναι οι καταστροφές από βομβαρδισμούς των Γερμανοβουλγάρων,⁹⁸ η φυλάκιση των προκρίτων των ελληνικών κοινοτήτων της Αχρίδας στο Μοναστήρι και η λεηλασία των Βουλγάρων στην περιφέρεια Μοναστηρίου, Μοριχόβου και Ρέσνης, κατά την οποία σκότωσαν, απήγαγαν και βασάνισαν τους ομογενείς πληθυσμούς⁹⁹. Σε άλλο σημείο η εφημερίδα αναφέρει την παρατήρηση γερμανικών αεροπλάνων, τα οποία προερχόμενα από το Μοναστήρι κατασκόπευαν τις κατασκηνώσεις των γαλλικών στρατευμάτων στην περιοχή, ενώ έχει καταφθάσει πριν δύο εβδομάδες στο Μοναστήρι ο Γερμανός Διάδοχος για να επιθεωρήσει τον γερμανικό στρατό μέχρι και την περιφέρεια της Αχρίδας με τη συνοδεία του στρατάρχη¹⁰⁰.

Στις 30/4/1916 αναφέρεται σε ένα δημοσίευμα η πληροφορία πως η συνοικία Γενή – Μαχαλά του Μοναστηρίου αποτεφρώθηκε από βομβαρδισμό συμμαχικού αεροπλάνου, πληροφορία που αντικρούεται όμως από έναν επιβάτη που ήρθε στη Φλώρινα από την εν λόγω συνοικία¹⁰¹, ενώ σε άλλο φύλλο δίνεται η αναλυτική πληθυσμιακή καταγραφή των βουλγαρικών στρατευμάτων στον τομέα του Μοναστηρίου, τα οχυρωματικά έργα των Βουλγάρων στα οποία εργάζονται μόνο τη νύχτα και απαγορεύονται οι συνομιλίες των στρατιωτών με τους χωρικούς για να μη διαρρέουν πληροφορίες, καθώς και η τοποθέτηση ενός ειδικού κατασκοπευτικού μηχανήματος τριών κατόπτρων στο λόφο του Μοριχόβου, έτσι ώστε να φαίνεται η πεδιάδα της Φλώρινας¹⁰².

Στις 30/4/1916, υπάρχει η πληροφορία για την έλλειψη ζάχαρης και αλατιού στο Μοναστήρι¹⁰³ και συγκεκριμένα: «Κατ' ασφαλείς εκ Μοναστηρίου πληροφορίας, από τινών ημερών υπάρχει αυτόθι αφθονία αλεύρων και μάλιστα εις τιμάς χαμηλάς. Σπανίζει όμως το άλας και η ζάχαρις. Με την άφιξην των αλεύρων εις Μοναστήριον οι ενταύθα Μοναστηριώται, και αυτοί οι πεινώντες ακόμη ησύχασαν, διότι τους εν Μοναστηρίω συγγενείς των δεν απειλεί

⁹⁷ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ. 333.

⁹⁸ Φλώρινα, [Φλώρινας], 19-3-1916, σ. 2.

⁹⁹ Φλώρινα, [Φλώρινας], 16-4-1916, σ. 1.

¹⁰⁰ Φλώρινα [Φλώρινας], 23-4-1916, σ. 3.

¹⁰¹ Φλώρινα [Φλώρινας], 30-4-1916, σ. 2.

¹⁰² Φλώρινα [Φλώρινας], 20-5-1916, σ. 4.

¹⁰³ Φλώρινα [Φλώρινας], 30-4-1916, σ. 2.

πλέον ο εξ' ασιτίας θάνατος». ¹⁰⁴ Στις 14/5/1916 η ασιτία και η κερδοσκοπία επί των τροφίμων επιδεινώνεται με τις πληροφορίες από το Μοναστήρι να αναφέρουν, σύμφωνα πάντα με την εφημερίδα «Φλώρινα», ότι: «*Η πείνα φοβερά μαστίζει το Μοναστήριον. Το συσσίτιον του βουλγαρικού στρατού έφθασεν εις το τέταρτον σχεδόν του άλλοτε δεδομένου. Οι δε δυστυχείς κάτοικοι λιμοκτονούν μη εξευρίσκοντες ουδέ οκάν αλεύρου. Το εξ' αραβοσίτου άλευρον επωλήθη προς δύο δραχμάς κατ' οκάν*». ¹⁰⁵ Η κατάσταση σύμφωνα με πληροφορίες που δημοσιεύονται στις 2/7/1916, βελτιώνεται καθώς «*η Βουλγαρική Κυβέρνησις μετέφερεν εις Μοναστήριον την παρελθούσαν ενβδομάδα αρκετήν ποσότητα σίτου δια τους κατοίκους. Ήδη η τιμή του άρτου υπετιμήθη και η οκά τιμάται ολιγώτερον της δραχμής*», παράλληλα βέβαια με την αποστράτευση των «*τέκνων της Ελλάδος, τα οποία με υπερήφανον το μέτωπον επανέρχονται εις τα της ειρήνης έργα των*». ¹⁰⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Μορφές αποκατάστασης- Νομοθετικό πλαίσιο

6.1. Η ίδρυση της Επιτροπής Αποκατάστασης των Προσφύγων –ΕΑΠ (1923-1930)

Το θέμα της στεγαστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών προσφύγων που είχαν αρχίσει κυρίως μετά το 1912 να εισρέουν στην Ελλάδα, αντιμετωπίστηκε μετά το 1922 ως ένα μέρος του συνολικού προσφυγικού προβλήματος. Αρχικά μέχρι περίπου το 1924, λόγω του τεράστιου αριθμού προσφύγων που υπήρχε στον Ελλαδικό χώρο, δεν εφαρμόστηκε οργανωμένο σχέδιο από το ελληνικό κράτος, σχετικά με την αποκατάστασή τους. Τα μέτρα και τα προγράμματα που ίσχυσαν έως τότε είχαν κυρίως περιστασιακό χαρακτήρα. Γι' αυτό το λόγο την περίοδο αμέσως μετά την μικρασιατική καταστροφή του 1922 κρίθηκε αναγκαία η ίδρυση της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ) με Νομοθετικό Διάταγμα (ΦΕΚ 289/13-10-1923) σύμφωνα με το *Πρωτόκολλο της Γενεύης*. Από την ίδρυσή της, το Σεπτέμβριο του 1923 και έως το Δεκέμβριο του 1930 η ΕΑΠ ανέλαβε εξ ολοκλήρου την ευθύνη για την αστική και αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων. Τα μέτρα κοινωνικής στήριξης όπως τροφή, ρούχα, περίθαλψη δεν ήταν αρμοδιότητα της ΕΑΠ. Σχετικά με την οργάνωση της ΕΑΠ, το Ν.Δ. όριζε ότι υπό τη δικαιοδοσία της περνούν όλες οι υπηρεσίες

¹⁰⁴ Φλώρινα [Φλώρινας], 16-4-1916, σ. 2.

¹⁰⁵ Φλώρινα [Φλώρινας], 14-5-1916, σ. 3.

¹⁰⁶ Φλώρινα [Φλώρινας], 2-7-1916, σ. 1 & σ.2.

των Υπουργείων Πρόνοιας και Γεωργίας που έχουν σχέση με θέματα της προσφυγικής αποκατάστασης. Ακόμη και η Ε.Τ.Ε παραχώρησε το 1924 μέρος του προσωπικού της στην ΕΑΠ για να βοηθήσει στην εύρυθμη λειτουργία της. Συνολικά η ΕΑΠ είχε πέντε Διευθύνσεις. Οι τρεις εξ αυτών, αφορούσαν Διευθύνσεις Εποικισμού, η μία αφορούσε τη Δ/νση Αστικής Αποκατάστασης (πρώην αρμοδιότητες του Υπουργείου Πρόνοιας) και η πέμπτη αφορούσε τη Δ/νση Οικονομικού. Ο Νομός Φλώρινας υπάγονταν στη Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας. Επειδή όμως το ελληνικό κράτος αδυνατούσε να εφαρμόσει μία συστηματική πολιτική το θέμα της προσφυγικής αποκατάστασης λόγω της έλλειψης οικονομικών πόρων κατέφυγε στο δανεισμό από ξένες Τράπεζες-Προσφυγικά δάνεια- ύστερα από τη μεσολάβηση της κοινωνίας των Εθνών.¹⁰⁷ Σε γενικές γραμμές η ΕΑΠ ασχολήθηκε περισσότερο με την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων και λιγότερο με την αστική την οποία ανέλαβε το κυρίως ελληνικό Δημόσιο. Με θέματα που αφορούσαν την εξεύρεση εργασίας των αστών προσφύγων συνήθως ασχολούνταν οι διάφοροι σύλλογοί τους. Στην περίπτωση των Μοναστηριωτών της Φλώρινας, τη συγκεκριμένη μέριμνα ανέλαβε ο Σύλλογος Μοναστηριωτών και των πέριξ « Η Ελπίς» που είχε ιδρυθεί στην πόλη της Φλώρινας, από το έτος 1913.¹⁰⁸

Η παρούσα εργασία ασχολείται αποκλειστικά με την αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών, οι οποίοι είχαν αστική προέλευση καθώς ασκούσαν αστικά- βιοτεχνικά επαγγέλματα και η ενασχόλησή τους με τον πρωτογενή τομέα ήταν μηδαμινή¹⁰⁹ όπως αποδείχθηκε και από τα αποτελέσματα της έρευνας μας. Γι' αυτό το λόγο θα αναφερθούμε αρχικά στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, καθώς οι Μοναστηριώτες μέχρι το 1934 αντιμετωπίστηκαν με την ίδια νομοθεσία που ίσχυε για τους πρόσφυγες της Συνθήκης της Λωζάνης και ευεργετήθηκαν «ως πρόσφυγες», όπως αποδεικνύεται από τα στοιχεία της έρευνάς μας.

Από τις αρχές του 1925, στα πλαίσια της ίδρυσης αστικών προσφυγικών συνοικισμών η ΕΑΠ ασχολήθηκε με την αστική αποκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας και ειδικότερα στη Φλώρινα, στην Καστοριά και στην Κοζάνη και ίδρυσε τρεις αντίστοιχους αστικούς συνοικισμούς. Η Δ. Μακεδονία διοικητικά αποτελούνταν από δύο Νομούς, της Κοζάνης και της Φλώρινας. Η Καστοριά ανήκε διοικητικά στη Νομαρχία Φλώρινας ενώ τα Γρεβενά στην Κοζάνη¹¹⁰.

¹⁰⁷ Πελαγίδης Ε., (1994), ό.π., σ.σ. 23-33.

¹⁰⁸ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ.σ. 334-335.

¹⁰⁹ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ.331.

¹¹⁰ Πελαγίδης Ε., (1994), ό.π., σ.51.

Ειδικότερα στην Νομαρχία Φλώρινας υπήρχαν δύο κατηγορίες αστικής αποκατάστασης. Στην πρώτη κατηγορία ανήκαν οι πρόσφυγες που έμεναν σε δικά τους σπίτια και σε προσφυγικούς συνοικισμούς και η δεύτερη κατηγορία ανήκαν οι πρόσφυγες που έμεναν σε ξένα σπίτια πληρώνοντας ενοίκιο (ενοικιοστάσιο) ή μένοντας αυθαίρετα σε ανταλλάξιμα σπίτια (κυρίως σε τούρκικα σπίτια)¹¹¹. Στην πρώτη κατηγορία τα σπίτια τα έχτιζαν είτε οι ίδιοι με ευνοϊκό άτοκο δάνειο, που κυμαίνονταν συνήθως στις 30.000 δρχ. (αυτοστέγαση, μέσω του οικοδομικού συνεταιρισμού) είτε η ΕΑΠ (περιπτώσεις αγροτικής αποκατάστασης) ή το ελληνικό κράτος με ανάθεση της κατασκευής σε εργολάβο¹¹². Η ΕΑΠ σε όλη τη συγκεκριμένη περίοδο και έως το 1930 που μεταβιβάζονται όλες της οι αρμοδιότητες στο Ελληνικό Δημόσιο, ασχολήθηκε αποκλειστικά με το θέμα της στέγασης και μόνο, των προσφύγων και διαχειρίστηκε κυρίως τις «ανταλλάξιμες γαίες».

Μετά το 1930 η ΕΑΠ διαλύεται και μεταβιβάζεται όλη η κινητή και ακίνητη περιουσία της στο ελληνικό Δημόσιο. Το θέμα της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών αντιμετωπίστηκε εξ ολοκλήρου από το ελληνικό Δημόσιο. Η περίοδος αυτή ουσιαστικά διήρκησε έως το 1939. Στην περίοδο που ακολούθησε η Αγροτική Τράπεζα (ΑΤΕ), η οποία είχε ιδρυθεί από τον Ιούλιο του 1929, ανέλαβε τις εισπράξεις των οφειλών των προσφύγων προς την ΕΑΠ στα πλαίσια της αστικής τους αποκατάστασης, με ειδική σύμβαση που σύναψε με το ελληνικό Δημόσιο, βάση του Ν. 5151(ΦΕΚ 207/16-7-1931), και η οποία συμπληρώθηκε δύο χρόνια αργότερα με τον ψηφισθέν Αναγκαστικό Νόμο 5866, (ΦΕΚ 313/18-10-1933) «*Περί κυρώσεως της μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Αγροτικής Τραπέζης της Ελλάδος συμβάσεως περί εισπράξεως των προς το Δημόσιον χρεών εξ αποκαταστάσεως αστών προσφύγων*». Ο Νόμος προέβλεπε μεταξύ των άλλων η ΑΤΕ να καταθέτει τα εισπραττόμενα χρέη από τους οφειλότες πρόσφυγες, για λογαριασμό της Υπηρεσίας Διαχείρισης Αστικών προσφυγικών Οικισμών, στην Τράπεζα της Ελλάδος, έναντι προμήθειας. Ο Νόμος εκχωρούσε στο Υπουργείο Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως το δικαίωμα να καθορίζει με απόφασή του το μίσθωμα, την παραχώρηση για δωρεάν χρήση του ακινήτου ή την έξωση από αυτό κατόπιν σύμφωνης γνώμης μιας εξαμελούς Επιτροπής με τριετή θητεία, που συστάθηκε σύμφωνα με το άρθρο 6 του ίδιου Νόμου και απαρτιζόνταν από δύο υπαλλήλους του Υπουργείου Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως, δύο υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών και δύο υπαλλήλους της ΑΤΕ¹¹³. Στο διάστημα αυτό και έως το 1939 ολοκληρώθηκε η αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών.

¹¹¹ Ηλιάδου- Τάχου Σ, (2003),ό.π., σ.335.

¹¹² Πελαγίδης Ε., (1994), ό.π., σ.158.

¹¹³ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ.σ. 337-338.

6.2. Η περίοδος του ενοικιοστασίου και η αυθαίρετη διαμονή σε ανταλλάξιμα σπίτια- Νομοθετικό πλαίσιο

Αρχικά οι Μοναστηριώτες ερχόμενοι στη Φλώρινα στεγάστηκαν είτε σε ανταλλάξιμα σπίτια στα οποία έμεναν αυθαίρετα είτε σε ξένα σπίτια με ενοίκιο που προστατεύονταν από το ενοικιοστάσιο (κρατική προστασία). Το ενοικιοστάσιο ήταν μία διάταξη που προστάτευε τον εκμισθωτή με παράταση του χρόνου μίσθωσης και περιορισμό στην αύξηση του ενοικίου.

Στην πρώτη περίπτωση αυθαίρετης διαμονής Μοναστηριωτών σε ανταλλάξιμα οικήματα κυρίως τούρκικα εγκαταστάθηκαν *«ιδίως πτωχαί οικογένειαι εκ Τυρνόβου και Μεγαρόβου, αι οποίαι απαχθείσαι το 1916 όμηροι εις βουλγαρίαν, επανήλθον εκείθεν μετά το πέρας του πολέμου εις κατάστασιν όχι καλυτέραν των σημερινών προσφύγων. Εγκαταστάθησαν δε εις Φλώριναν, δια να διασώσουν τουλάχιστον τον εθνισμόν των μετά την απώλεια όλης της κινητής και ακινήτου περιουσίας των»*, όπως αναφέρει η εφημερίδα *«Μακεδονία»* στις 10-10-1924¹¹⁴. Κατά την περίοδο 1913-1923 στην περιοχή της Φλώρινας, παρά την απαγόρευση που υπήρχε, πωλήθηκαν πολλά κτήματα αλλά και σπίτια από τους γηγενείς μουσουλμάνους στους ντόπιους κατοίκους που είχαν την οικονομική δυνατότητα. Μεταξύ τους γινόταν ένα είδος ιδιωτικού συμφωνητικού ή συμβολαιογραφική πράξη. Το 1923 με διαταγή του Γ' Σώματος Στρατού είχε απαγορευτεί οποιαδήποτε πράξη αγοροπωλησίας των γηγενών με τους Μουσουλμάνους και πολλά σπίτια Τούρκων έμειναν κενά και εγκαταλελειμμένα. Σ' αυτά στεγάστηκαν πολλοί Μοναστηριώτες πρόσφυγες. Τελικά με νέο Νόμο *«Περί απαγορεύσεως δικαιοπραξιών επί ακινήτων»* (ΦΕΚ 214/4-9-1924) που ψηφίστηκε μετά την αναχώρηση των Μουσουλμάνων από την πόλη απαγορεύτηκε και επίσημα κάθε δικαιοπραξία σε ακίνητα που ανήκαν σε Μουσουλμάνους και η κατάσταση εξομαλύνθηκε αρκετά. Με τον ερχομό των προσφύγων από τη Μ. Ασία μετά το 1922 στη Φλώρινα παρατηρήθηκαν αρκετές συγκρούσεις με τους γηγενείς κυρίως για το θέμα των διεκδικήσεων σπιτιών και κτημάτων. Τότε αποφασίστηκε να γίνει η έξωση ορισμένων οικογενειών Μοναστηριωτών από τα τούρκικα σπίτια στα οποία διέμεναν αυθαίρετα και να εγκατασταθούν οι νέοι πρόσφυγες σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης. Ακολούθησαν πλήθος διαμαρτυριών και επεισοδίων στην πόλη της Φλώρινας αλλά λίγο αργότερα το Υπουργείο Γεωργίας με εντολή του,

¹¹⁴ *Μακεδονία* [Φλώρινας], στις 10-10-1924.

ανέστειλε την έξωση των Μοναστηριωτών και σύμφωνα με καταγγελίες που είδαν το φως της δημοσιότητας μέσω του τοπικού τύπου, πολλοί πρόσφυγες έμειναν άστεγοι¹¹⁵.

Στο επόμενο διάστημα το θέμα της στέγασης των προσφύγων απασχόλησε ιδιαίτερα το Δήμο Φλώρινας. Αφορούσε κυρίως την περίπτωση των Μοναστηριωτών που έμεναν σε ξένα σπίτια με ενοίκιο. Ειδικότερα στη 22^η συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου που πραγματοποιήθηκε στις 22-7-1930 ζητήθηκε η γνωμοδότηση του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας για την επέκταση και στην πόλη της Φλώρινας του νέου νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης για άρση του ενοικιοστασίου (Νόμος 4.784 - ΦΕΚ 211/21-7-1930). Κατά τη συνεδρίαση αυτή προκλήθηκε μεγάλη αναστάτωση καθώς ο σύλλογος Μοναστηριωτών Φλώρινας δια μέσου του Γ. Τσάπανου αντιπρότεινε την παράταση του ενοικιοστασίου για άλλα τρία χρόνια. Συγκεκριμένα ο Πρόεδρος του Συλλόγου Μοναστηριωτών και Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Γεώργιος Τσάπανος κοινοποίησε στο Δημοτικό Συμβούλιο έγγραφο μέσω του οποίου, αναφερόταν στην κατάσταση των προσφύγων Μοναστηριωτών που ζούσαν με το καθεστώς του ενοικιοστασίου. Ισχυρίστηκε ότι η αλλαγή του νομού περί ενοικιοστασίου θα σήμαινε για τις 450 οικογένειες που στεγάζονταν με ενοίκιο αδυναμία καταβολής του ενοικίου λόγω της εξαθλιωμένης οικονομικής τους κατάστασης. Γι' αυτό το λόγο ζήτησε να παραταθεί για τρία τουλάχιστον χρόνια το ενοικιοστάσιο ελπίζοντας ότι στο επόμενο διάστημα θα λυνόταν το πρόβλημα «της στεγάζσεως τόσων δυστυχών οικογενειών» όπως ισχυρίστηκε και ταυτόχρονα ζήτησε το Δημοτικό Συμβούλιο να δώσει τη σύμφωνη γνώμη του¹¹⁶. Ακολούθησε έντονη διαφωνία κυρίως με τον Δημοτικό Σύμβουλο Χρήστο Σιάκο, ο οποίος αρνήθηκε κατηγορηματικά να στηρίξει την πρόταση του Γ. Τσάπανου χαρακτηρίζοντας ως απαράδεκτο το γεγονός οι Μοναστηριώτες πληρώνουν τόσο μικρά ενοίκια. Τελικά μετά από την έντονη λογομαχία μεταξύ των δύο συμβούλων Χ. Σιάκου- Γ. Τσάπανου, αποφασίστηκε το θέμα να συζητηθεί σε επόμενη συνεδρίαση, αφού όμως πρώτα ζητηθεί σχετική γνωμοδότηση από το Νομικό Σύμβουλο του Δήμου¹¹⁷.

¹¹⁵ Αθανασιάδης Ανδρέας, *Στη σκιά του «Βουλγαρισμού»*, ανέκδοτη μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας 2016, σ.σ.17-20.

¹¹⁶ Ηλιάδου-Τάχου Σ. (2003). *ό.π.*, σ.σ. 335-337.

¹¹⁷ Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας, στις 22-7-1930.

6.3. Η περίοδος της ίδρυσης του «οικοδομικού συνεταιρισμού πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου»

Την ίδια χρονιά που πραγματοποιήθηκε η εκκαθάριση της ΕΑΠ, ψηφίστηκε ο Νόμος 3875/1929 «Περί συστάσεως οικοδομικών συνεταιρισμών αστών προσφύγων» (ΦΕΚ 47/11-2-1929) που φέρει την υπογραφή του Προέδρου της Δημοκρατίας Παύλου Κουντουριώτη και έκτοτε οι Μοναστηριώτες πρόσφυγες της Φλώρινας διεκδίκησαν την στεγαστική τους αποκατάσταση ως «**Οικοδομικός Συνεταιρισμός Πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου**» που συστάθηκε σύμφωνα με τον παραπάνω Νόμο¹¹⁸. Πρόκειται για την τρίτη περίπτωση στεγαστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών προσφύγων με το καθεστώς της αυτοστέγασης. Με το καθεστώς της **αυτοστέγασης** η αποκατάσταση των Μοναστηριωτών πραγματοποιήθηκε ως εξής: είτε με παραχώρηση έκτασης και ανέγερση οικήματος απευθείας από τους ίδιους με έξοδα του ελληνικού δημοσίου (1931- περίπτωση του Γ' Συνοικισμού) είτε με παραχώρηση έκτασης και ανέγερση οικήματος με ανάθεση σε οικοδομική εταιρεία κατόπιν έγκρισης από το Υπουργείο Πρόνοιας (1933-1934 –περίπτωση των Α& Β Συνοικισμών) είτε με παραχώρηση οικοπέδου και ανέγερση οικήματος απευθείας από τους ίδιους μέσω άτοκου δανείου που χορηγούνταν από την Πρόνοια (1955-1957- περίπτωση των Ε' & ΣΤ' Συνοικισμού). Στην τελευταία περίπτωση τα μέλη του οικοδομικού συνεταιρισμού έκτιζαν μόνα τους, μέσω χορηγούμενου άτοκου δανείου και με χρονικό περιορισμό έξι μηνών. Σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες περιπτώσεις που τα σπίτια και τα οικόπεδα δίνονταν κατόπιν κλήρωσης, στην τελευταία περίπτωση τα οικόπεδα παραχωρούνταν με κοινωνικά κριτήρια όπως οικονομική κατάσταση της οικογένειας, πολυμελείς οικογένειες κ.ά., γεγονός που προκάλεσε πολλές διαμαρτυρίες και καταγγελίες από υποψήφιους δικαιούχους στέγασης που δεν ικανοποιήθηκε το αίτημά τους από την Πρόνοια.

Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 1 του Νόμου 3875/1929, απαραίτητη προϋπόθεση για την ίδρυση οικοδομικού συνεταιρισμού, ήταν να υπάρχουν τουλάχιστον επτά μέλη αστών προσφύγων. Στόχος τους ήταν η Κρατική ενίσχυση για τη στεγαστική αποκατάστασή τους μέσω της αυτοστέγασης. Μπορούσαν να ανεγείρουν δηλαδή οικίες ή καταστήματα «*προς ιδίαν χρήσιν των μελών του συνεταιρισμού ή των οικογενειών των*». Σύμφωνα με τα οριζόμενα του άρθρου 2, την εποπτεία για την τήρηση του καταστατικού των συνεταιριών του οικοδομικού Συνεταιρισμού την είχε ο Νομάρχης ως εντολοδόχος του Υπουργείου Πρόνοιας.

¹¹⁸ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ. 339

Στο άρθρο 7 του ίδιου Νόμου προβλέπονταν μεταξύ των άλλων, πως μέσα σε ένα μήνα από την απόφαση παραχώρησης της έκτασης «γηπέδων» στον οικοδομικό συνεταιρισμό το Υπουργείο Πρόνοιας δια μέσου του Νομάρχη Φλώρινας όφειλε να ορίσει μία επιτροπή αποτελούμενη από τρεις δημοσίους υπαλλήλους, δύο εκ των οποίων κατά προτίμηση μηχανικοί αν υπήρχαν. Έργο της επιτροπής σύμφωνα πάντα με το ίδιο άρθρο ήταν η ρυμοτόμηση της παραχωρηθείσας έκτασης για ανέγερση συνοικισμού και η διαίρεσή της σε οικοδομικά τετράγωνα καθώς και η χάραξη δρόμων, πλατειών, γηπέδων για ανέγερση σχολείων, εκκλησίας, αγοράς και άλλων κοινόχρηστων χώρων. Στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Νόμου, ο οικοδομικός συνεταιρισμός όφειλε να αποστείλει στο υπουργείο Πρόνοιας, πίνακα με τα ονόματα των μελών του συνεταιρισμού που δικαιούνται οικοπέδα και μέσα σε ένα χρόνο από την έκδοση απόφασης διανομής των οικοπέδων, ο οικοδομικός συνεταιρισμός υποχρεούνταν με τη σειρά του να προβεί στη θεμελίωση και στην ολοκλήρωσή του (ένας χρόνος από τη θεμελίωση). Διαφορετικά ο συνεταιρισμός αν δεν τηρούσε το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα κηρύττονταν από το υπουργείο Πρόνοιας έκπτωτος από κάθε δικαίωμα. Στο άρθρο 9 στη παρ. 1 ορίζεται ότι «ο συνεταιρισμός προβαίνει εις την ανέγερσιν των οικιών είτε απευθείας είτε μέσω οικοδομικής εταιρείας». Η σύμβαση με οικοδομική εταιρεία απαιτούσε πρώτα έγκριση από το υπουργείο Πρόνοιας.

Σύμφωνα με το άρθρο 10 , παρ.3 του Νόμου, σε κάθε μέλος του συνεταιρισμού χορηγούνταν οικονομική ενίσχυση έως 30.000 δρχ με τη μορφή «μακροπόθεσμου» άτοκου δανείου που χορηγούνταν από το Υπουργείο Πρόνοιας σε βάρος ενός Ειδικού Προϋπολογισμού ο οποίος πιστώνονταν κάθε έτος. Η χορήγηση γινόταν υπό την προϋπόθεση που ορίζονταν με τη παρ. 1 του άρθρου 10, σύμφωνα με την οποία, τα μέλη του οικοδομικού συνεταιρισμού για να λάβουν το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης όφειλαν να καταθέσουν σε κάποια αναγνωρισμένη Τράπεζα το ήμισυ τουλάχιστον της οικοδομικής δαπάνης ή να το έχουν δαπανήσει σε οικοδομικές εργασίες. Το δάνειο αποτελούσε τίτλο εγγραφής πρώτης υποθήκης υπέρ του δημοσίου «επί του γηπέδου και της οικοδομής εκάστου των συνεταιρίων δια το αναλογούν ποσόν».

Μία ακόμη σημαντική νομοθετική ρύθμιση που συνέβαλε στην ενίσχυση του έργου της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών ήταν η ίδρυση από τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας του **Συμβουλίου Πρόνοιας και Στεγάσεως** σύμφωνα με το Ν.Δ. 27-11-1929 «Περί ιδρύσεως παρά τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας Συμβουλίου Πρόνοιας και στεγάσεως»(ΦΕΚ 430, τ.Α')¹¹⁹.

¹¹⁹ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ. 339.

Στο διάστημα αυτό και έως το 1939 όπως προαναφέρθηκε ολοκληρώθηκε σε μεγάλο μέρος του η αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών. Με το Β.Δ. στις 22-3-1939 (ΦΕΚ 335) περνά σταδιακά η διαχείριση των ανταλλάξιμων περιουσιών στο Ελληνικό Δημόσιο καθώς παύει η σύμβαση που είχε συναφθεί με την Εθνική Τράπεζα - ΕΤΕ κατά το έτος 1925. Αργότερα με τον Αναγκαστικό Νόμο 1822 (ΦΕΚ 164/5-6-1951) παύει και η σύμβαση με την Αγροτική Τράπεζα ΑΤΕ που είχε συναφθεί το 1933 και περνά εξ ολοκλήρου η διαχείριση των ανταλλάξιμων περιουσιών στο Ελληνικό Δημόσιο.

Έως το 1950 υπήρξε στασιμότητα σε θέματα αποκατάστασης προσφύγων, εξαιτίας της κατοχής και του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα. Το ελληνικό κράτος την περίοδο αυτή, δεν είχε τη δυνατότητα να ασχοληθεί με θέματα που αφορούσαν την οριστική αποκατάστασή των προσφύγων με την έκδοση Οριστικών Παραχωρητηρίων στους νόμιμους κατόχους των προσφυγικών ακινήτων¹²⁰.

Τη διετία 1955-1957 πραγματοποιήθηκε η στεγαστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών μέσω της αυτοστέγασης και αφορούσε παραχώρηση οικοπέδων με κοινωνικά κριτήρια στους δικαιούχους και ανέγερση οικημάτων από τους ίδιους μέσω άτοκου δανείου. Η στεγαστική τους αποκατάσταση των Μοναστηριωτών πλέον ολοκληρώθηκε, την περίοδο αυτή.

6.4. Η έκδοση των οριστικών παραχωρητηρίων – Νομοθετικό πλαίσιο

Η έκδοση όμως των οριστικών τίτλων παραχώρησης των οικημάτων πραγματοποιήθηκε μετά το 1950 όταν ουσιαστικά ολοκληρώθηκαν όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες για την έκδοση των οριστικών παραχωρητηρίων προς τους απόρους δικαιούχους των οικιών από την Πρόνοια. Αυτό που παρατηρείται γενικότερα στο θέμα της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών και αφορά σε όλους τους Προσφυγικούς συνοικισμούς είναι ότι ο χρόνος εγκατάστασης των προσφύγων ποτέ δεν συμπίπτει με το χρόνο παραχώρησης των οριστικών τίτλων ιδιοκτησίας προς αυτούς ούτε και με το χρόνο έγκρισης των συνοικισμών στο σχέδιο πόλεως. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι ανάγκες για άμεση στέγαση των προσφύγων ήταν τόσο έντονες και επείγουσες που δεν μπορούσαν να καθυστερούν εξαιτίας των πολλών γραφειοκρατικών διαδικασιών. Διαδικαστικά σε πρώτη

¹²⁰ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ. 338-339

φάση γινόταν η εγκατάσταση των προσφύγων και ακολουθούσε μετέπειτα η διαδικασία οριστικής παραχωρήσεως¹²¹.

Στην επιτάχυνση της διαδικασίας έκδοσης οριστικών παραχωρητηρίων, συνέβαλε ο Αναγκαστικός Νόμος 1822/1951 (ΦΕΚ 164/ 5-6-1951) σύμφωνα με τον οποίο παύει η σύμβαση του Δημοσίου με την Αγροτική Τράπεζα και ορίζεται πλέον το Υπουργείο Πρόνοιας υπεύθυνο για την έκδοση τίτλων οριστικής κυριότητας των παραχωρηθέντων προσφυγικών οικημάτων στους δικαιούχους. Θετικά προς αυτήν την κατεύθυνση συνέβαλαν επίσης το ΒΔ 1952 περί «*Σύστασης Νομαρχιακού συμβουλίου πρόνοιας και στεγάσεως προσφύγων*» όπως και ο ορισμός Τριμελούς επιτροπής περί «*άρσης των απαγορευτικών διατάξεων του ΑΝ 1366/38*»¹²².

Όσον αφορά τη διαδικασία για την έκδοση ενός οριστικού Παραχωρητηρίου προηγούνταν η αίτηση του ενδιαφερόμενου μαζί με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και στη συνέχεια διαβιβάζονταν από το Κέντρο Κ. Πρόνοιας έγγραφη εισήγηση προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο Πρόνοιας και Στεγάσεως προσφύγων για να γνωμοδοτήσει περί της έκδοσης παραχωρητηρίου. Ο αιτών όφειλε μαζί με την αίτηση να καταθέσει και Τριπλότυπο είσπραξης του Δημοσίου Ταμείου υπέρ του προϋπολογισμού εσόδων του Ταμείου Α.Π.Α.Π. (Ν.Δ. 3713/57) και γραμμάτιο είσπραξης υπέρ ΥΔΑΠΣ (Ν.Δ. 4176/61). Επίσης απαραίτητη ήταν η έκδοση Απόφασης της Επιτροπής Α.Ν.1366/38 η οποία ήταν τριμελής και αποτελούνταν από το Νομάρχη Φλωρίνης, το Διευθυντή Γεωργίας νομού Φλωρίνης και Εκπρόσωπο του 1^{ου} Συντάγματος Πεζικού και ήταν αρμόδια για την άρση της απαγόρευσης του Α.Ν. 1366/38 «*περί συνάψεως δικαιοπραξιών επί ακινήτων εν τη περιοχή του Νομού Φλωρίνης*». Η επιτροπή συνεδρίαζε κατόπιν αίτησης του δικαιούχου που ζητούσε την άρση των απαγορευτικών διατάξεων του Α.Ν. 1366/38 προκειμένου να προχωρήσει η διαδικασία της έκδοσης του οριστικού παραχωρητηρίου από το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας..

Το οριστικό παραχωρητήριο εκδίδονταν από το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Φλώρινας με Απόφαση Νομάρχη, αφού έχει προηγηθεί η γνωμοδότηση του Νομαρχιακού συμβουλίου στέγασης και η απόφαση έγκρισης της γνωμοδότησης από το Νομάρχη. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο Στέγασης Φλωρίνης συστήνονταν στην έδρα κάθε Νομού ύστερα από σχετική απόφαση του Νομάρχη που αφορά τη σύνθεσή του. Ο ορισμός της σύνθεσης από τον Νομάρχη βασιζόνταν στο ΒΔ/1952 που όριζε ότι το Νομαρχιακό Συμβούλιο Πρόνοιας και Στεγάσεως Προσφύγων «*αποτελείται από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών*

¹²¹ Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., *Η πορεία του ρυμοτομικού σχεδίου πόλης Φλώρινας*, Φλώρινα 2002, σ. 53.

¹²² Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003), ό.π., σ.σ. 337-339.

, το Διευθυντή Νομαρχίας, Το Διευθυντή του Κέντρου Πρόνοιας, τον Οικονομικό έφορο και δύο μέλη πρόσφυγες που τους ορίζει απευθείας ο Νομάρχης. Εισηγητής ήταν ο προϊστάμενος του Γραφείου Κοινωνικής πρόνοιας. Αρμοδιότητες του Συμβουλίου ήταν: ο χαρακτηρισμός των δικαιούχων, η παραχώρηση ακινήτων, η κήρυξη κάποιου ως έκπτωτου, η μεταβίβαση κληρονομικών δικαιωμάτων, η παραχώρηση ή η άρση της δωρεάς». Ακολούθησαν άλλα δύο βασιλικά διατάγματα το ΒΔ 9-Z-53 (ΦΕΚ 27)¹²³ και το ΒΔ 330/60 (ΦΕΚ 69/23-5-60) «Περί κωδικοποίησης της περί αποκατάστασης των Αστών Προσφύγων Νομοθεσίας Νόμος 2044/52» τα οποία συνέβαλαν συμπληρωματικά στο θέμα της αστικής αποκατάστασης των προσφύγων. Η σύσταση του Νομαρχιακού Συμβουλίου Στεγασεως ήταν ουσιαστικά μία μορφή αποκέντρωσης της όλης γραφειοκρατικής διαδικασίας που αφορούσε το θέμα της στεγαστικής αποκατάστασης των προσφύγων και δεν απαιτούνταν πλέον η χρονοβόρα διαδικασία λήψης μιας σειράς αποφάσεων από την κεντρική Διοίκηση του Κράτους. Η σύστασή της επιτάχυνε όλους τους ρυθμούς σχετικά με τη διαδικασία έκδοσης των παραχωρητηρίων και επέλυσε οριστικά χρόνια προβλήματα που δημιουργήθηκαν.¹²⁴

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο Στέγασης Προσφύγων Φλωρίνης (Ν.Σ.Σ.Π.Φ) προτού γνωμοδοτήσει για την «κατά πλάσμα νόμου ύπαρξιν νομίμου τίτλου» για το εκάστοτε παραχωρηθέν οίκημα λάμβανε υπόψη του τα εξής δικαιολογητικά:

- Πιστοποιητικό του Δήμου Φλώρινας περί εγγραφής του δικαιούχου στα Δημοτολόγια του Δήμου Φλώρινας.
- Ληξιαρχική πράξη θανάτου του δικαιούχου (όταν μεσολαβεί θάνατος)
- Ένορκη Βεβαίωση δύο μαρτύρων περί μονίμου κατοικίας του δικαιούχου.
- Πιστοποιητικό του Συνδέσμου Μοναστηριωτών Φλωρίνης «Η Ελπίς». Ο Σύνδεσμος Μοναστηριωτών της Φλώρινας όπως και οι αντίστοιχοι Σύνδεσμοι στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη συνέβαλαν στο θέμα της στεγαστικής τους αποκατάστασης των μελών τους καθώς σύμφωνα με το άρθρο 6 του Νόμου 6076/21-2-1934 «Περί αστικής αποκατάστασης προσφύγων» αλλά και της διευκρινιστικής Εγκυκλίου που ακολούθησε ένα μήνα αργότερα με Αρ.Πρωτ. 26900/20-3-1934 ορίζεται ως απαιτούμενο δικαιολογητικό για την παραχώρηση ακινήτου «Πιστοποιητικόν ανεγνωρισμένου προσφυγικού σωματείου...» Πλήθος τέτοιων πιστοποιητικών μελετήθηκαν στη διάρκεια της έρευνάς μας στα Αρχεία της Πρόνοιας στους φακέλους των απόρων Μοναστηριωτών. Το Πιστοποιητικό

¹²³ ΒΔ 9-Z-53, ΦΕΚ 27, σ.113, «Περί κωδικοποίησης διατάξεων αναφερόμενων εις την αποκατάστασιν των αστών προσφύγων», Νόμος 2044/52.

¹²⁴ Ηλιάδου-Τάχου Σ., (2003) ό.π., σ.σ.. 341-342.

του Συνδέσμου, ως απαιτούμενου δικαιολογητικού έφερε υπογραφή του εκάστοτε Προέδρου του Συνδέσμου και βεβαίωνε την προσφυγική ιδιότητα του υπογήφιου δικαιούχου. Αξίζει να επισημανθεί ότι το συγκεκριμένο Πιστοποιητικό δεν υπήρχε στο σύνολο των φακέλων που ερευνήθηκαν.

- Εισήγηση του οριζόμενου ως εισηγητή, στο Νομαρχιακό Συμβούλιο Στέγασης που βεβαιώνει ότι όντως ο δικαιούχος ήταν εγγεγραμμένος στα Δημοτολόγια του Δήμου και ότι κατείχε το ακίνητο από το έτος που εγκαταστάθηκε σε αυτό και διαμένει τόσο ο ίδιος όσο και η οικογένεια του μέχρι και σήμερα.
- Ομόφωνη γνωμοδότηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου σχετικά με την Παραχώρηση Οριστικού Τίτλου στον δικαιούχο ή στους νόμιμους κληρονόμους του (σε περίπτωση θανάτου).

Ακολουθεί η Απόφαση Νομάρχη περί έγκρισης της γνωμοδότησης του Νομαρχιακού Συμβουλίου Φλωρίνης και ύστερα η Απόφαση αυτή διαβιβάζεται στο Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας για να εκδώσει το Οριστικό Παραχωρητήριο. Στο Παραχωρητήριο αναγράφεται η απόφαση περί παραχώρησης και μεταβίβασης «κατά πλήρη κυριότητα νομής και κατοχήν» στον δικαιούχο ή στους νόμιμους κληρονόμους. Την απόφαση του Παραχωρητηρίου την υπογράφει ο Νομάρχης Φλώρινας. Στη συνέχεια ο δικαιούχος παραλαμβάνει και υπογράφει με Απόδειξη παραλαβής το Οριστικό Παραχωρητήριο του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Φλωρίνης. Ταυτόχρονα το Οριστικό παραχωρητήριο μαζί με όλα τα συνοδευτικά έγγραφα κοινοποιείται στο υπουργείο Κοινωνικής πρόνοιας στην Αθήνα. Επίσης ένα αντίγραφο του στέλνεται από το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας στο Υποθηκοφυλακείο Φλωρίνης προκειμένου να γίνει η μεταγραφή του οικοπέδου με την υποχρέωση της μετέπειτα ενημέρωσης του Κέντρου κοινωνικής Πρόνοιας από το Υποθηκοφυλακείο σχετικά με τα στοιχεία της μεταγραφής¹²⁵.

Το θέμα της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών κλείνει ουσιαστικά το 1977 όταν ο Υπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών απαντώντας στη Βουλή σε επερώτηση που κατέθεσε ο Βουλευτής Φλώρινας δήλωσε ότι δεν υπάρχει καμία αίτηση Μοναστηριώτη που να εκκρεμεί¹²⁶.

Διαπιστώνεται ότι οι Μοναστηριώτες αν και δεν υπήρξαν ανταλλάξιμος πληθυσμός εντούτοις αποκαταστάθηκαν ως πρόσφυγες. Η αποκατάστασή τους δε διέπεται από κανένα Νόμο περί ανταλλαγής καθώς δεν υπήρξε σύμβαση ανταλλαγής μεταξύ Ελλάδας – Γιουγκοσλαβίας και το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά τους Μοναστηριώτες επηρεάζεται

¹²⁵ Σύμφωνα με τα έγγραφα του Αρχείου Πρόνοιας.

¹²⁶ Ηλιάδου-Τάχου Σ., (2003). ό.π., σ. 344.

κυρίως από το πλαίσιο που διαμορφώθηκε για τους Μικρασιάτες πρόσφυγες, όπως φαίνεται από τα στοιχεία της έρευνάς μας.

Σύμφωνα με Εγκύκλιο της κυβέρνησης τον Ιούνιο του 1934, οι Μοναστηριώτες καταφέρνουν και αναγνωρίζονται ως πλέον πρόσφυγες και απαλλάσσονται εκτός των άλλων και του φόρου οικοδομών.¹²⁷ Σύμφωνα με την σχετική κυβερνητική εγκύκλιο οι εκ Μοναστηρίου και Β. Ηπείρου ομογενείς που κατέφυγαν στην Ελλάδα μετά την 18^η Σεπτεμβρίου 1912 και ήταν Έλληνες υπήκοοι καλούνταν να υποβάλουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά προκειμένου να τύχουν απαλλαγής από το φόρο πρώτης κατοικίας¹²⁸. Μεταξύ των απαραίτητων δικαιολογητικών για την απαλλαγή από το φόρο πρώτης κατοικίας ήταν και μια Βεβαίωση από το Σύλλογο Μοναστηριωτών ότι πράγματι ήρθαν στην Ελλάδα μετά το 1912¹²⁹.

¹²⁷ *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας], 24.6.1934, σ. 2.

¹²⁸ *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας], 13.7.1934, σ. 2.

¹²⁹ Το σχετικό υλικό των εφημερίδων, μου παραχώρησε ο κ. Αθανασιάδης Ανδρέας και τον ευχαριστώ θερμά για την παραχώρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: Η αποτύπωση της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας μέσα από την έρευνα του αρχείου της Πρόνοιας

7.1. Ο Γ' αστικός συνοικισμός Μοναστηριωτών

7.1.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο

Ο Γ' Συνοικισμός Μοναστηριωτών είναι ο πρώτος συνοικισμός που χτίζεται προκειμένου να καλύψει τις επείγουσες ανάγκες για στέγασή τους.

Τα οικήματα ανεγέρθηκαν ύστερα από την παραχώρηση ανταλλάξιμης έκτασης απέναντι από την μετέπειτα Οικοκυρική Σχολή, επί της οδού Αλβανικών συνόρων και φτάνει μέχρι την πάνω είσοδο του Δημοτικού Νοσοκομείου. Η κατασκευή του οικισμού υλοποιήθηκε με δαπάνες του ελληνικού Δημοσίου. Ο Γ' συνοικισμός που χρονικά προηγείται έναντι των άλλων δύο έγινε σε ανταλλάξιμη έκταση που αγόρασε ο δήμος Φλώρινας και στη συνέχεια παραχώρησε στην Πρόνοια. Αρχικά παραχωρήθηκαν με κλήρωση τα οικοπέδα και στη συνέχεια οι δικαιούχοι έχτισαν τα σπίτια τους οι ίδιοι με έξοδα εξ' ολοκλήρου του ελληνικού δημοσίου. Πρόκειται για 51 οικήματα και αποτελεί το μοναδικό συνοικισμό που κτίστηκε εξ' ολοκλήρου από τους ίδιους τους δικαιούχους με έξοδα του δημοσίου(αρ. κτημ διαγ/τος 4533/56). Ο συνοικισμός κτίστηκε μεταξύ των ετών 1930-1931 ύστερα από αίτημα του οικοδομικού συνεταιρισμού προς τον τότε Νομάρχη Φλώρινας Π. Καλλιγά. Συνολικά εγκαταστάθηκαν σε αυτόν 47 οικογένειες Μοναστηριωτών δικαιούχων. Τα σπίτια που έκτισαν οι Μοναστηριώτες αποτελούνταν από δύο δωμάτια και βοηθητικούς χώρους. Τα οικήματα αυτά κατασκευάστηκαν με δαπάνες του Δημοσίου και μάλιστα χωρίς δάνειο αφού στα παραχωρητήρια σχετικά με το τίμημα των οικημάτων αναφέρεται ότι: *«Το τίμημα της παραχωρούμενης κατοικίας δεν υφίσταται εκτίμησις»*.

Στα παραχωρητήρια των οικημάτων που εκδόθηκαν από το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Φλώρινας μεταξύ του 1957-1965 αναφέρεται επίσης ότι *«...το οικόπεδον περιήλθεν εις την κυριότητα του υπουργείου προνοίας μετά μείζονος εκτάσεως εκ της αναλλαξίμου περιουσίας εξαγορασθείσης παρά της Ε.Τ.Ε.»*. Η κατασκευή του συγκεκριμένου συνοικισμού έγινε ύστερα από την παρέμβαση του Οικοδομικού Συνεταιρισμού πολεμοπαθών προσφύγων εκ Μοναστηρίου. Άλλωστε ο σκοπός της ίδρυσής του ήταν ακριβώς αυτός, να τύχουν δηλαδή τη στήριξη του ελληνικού κράτους προκειμένου να πραγματοποιηθεί η στεγαστική τους αποκατάσταση. Αυτό λοιπόν το κατάφεραν οι Μοναστηριώτες μέσω του συνεταιρισμού τους και στις 5-5-1931 το Τεχνικό Τμήμα του

Γραφείου Εποικισμού Μακεδονίας – Θράκης της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας συνέταξε τη μελέτη παραχώρησης οικοπέδων στα μέλη του Οικοδομικού Συνεταιρισμού.¹³⁰

Σύμφωνα με το Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας στις 22-12-1932 στην 327^η συνεδρίαση, αναφέρεται ότι ο Οικοδομικός συνεταιρισμός Μοναστηριωτών είχε υποβάλλει αναφορά προς το Δημοτικό Συμβούλιο όπου δίνεται η πληροφορία ότι η πολιτεία έχει ήδη μεριμνήσει για την ανοικοδόμηση «50 οικίσκων ανεπαρκεστάτων δια την κάλυψιν των αναγκών στεγάσεως υπε 200 οικογενειών, στερουμένων στέγης».¹³¹ Μάλιστα στην ίδια αναφορά ο οικοδομικός συνεταιρισμός τονίζει ότι το καταστατικό του Συνεταιρισμού έχει εγκριθεί και δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης¹³².

Ένα χρόνο αργότερα στις 14-7-1932 το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε την εκτέλεση έργου διαμόρφωσης της οδού του συνοικισμού συνολικής αξίας 14.000δρχ. και στις 27-10-1932 το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε και τον ηλεκτροφωτισμό του συνοικισμού. Ο συνοικισμός εντάχθηκε στο σχέδιο πόλεως, πολλά χρόνια αργότερα, το 1982.¹³³

Οι δικαιούχοι Μοναστηριώτες εγκαταστάθηκαν στον συνοικισμό το 1931 και τα σπίτια ήταν σχετικά μεγάλα καθώς αποτελούνταν από δύο δωμάτια και βοηθητικούς χώρους.

- Ο Γ' Συνοικισμός αποτελείται συνολικά από **51 οικήματα** (αριθμ. Κτηματολογικού Διαγράμματος 4533/56).
- Στον φάκελο όμως του αρχείου της Πρόνοιας πρέπει να σημειωθεί ότι βρέθηκαν 49 ατομικοί υποφάκελοι, (δεν βρέθηκαν στοιχεία για του αριθμούς οικημάτων 5, 45, 51 και 52). Οι φάκελοι με αριθμό οικοπέδου 46 και 53 ανήκουν σε πρόσφυγες που δεν κατάγονταν από το Μοναστήρι. Ουσιαστικά στον συγκεκριμένο συνοικισμό εγκαταστάθηκαν 47 οικογένειες Μοναστηριωτών.

¹³⁰ Από την έρευνα του Αρχείου Κοινωνικής Πρόνοιας Φλώρινας- Φάκελος Γ' Αστικός Συνοικισμός Μοναστηριωτών.

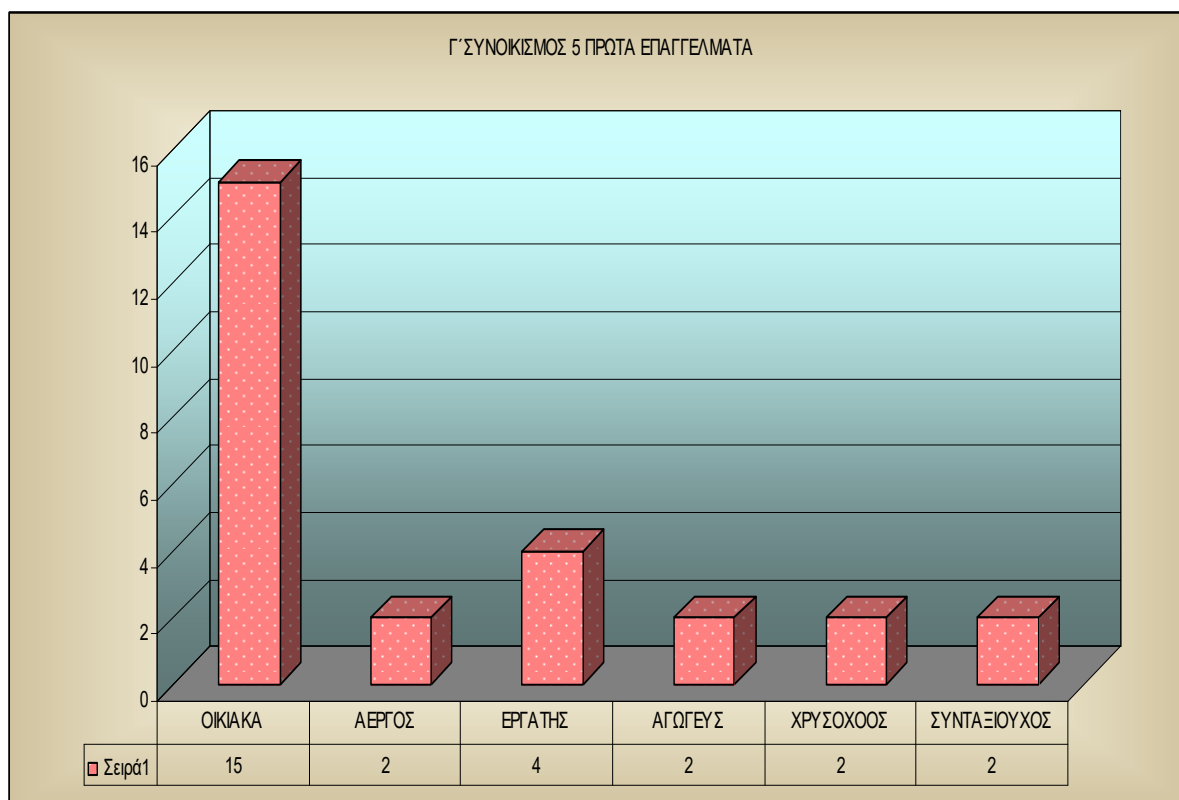
¹³¹ Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας, στις 22-12-1932.

¹³² Φωτιάδης Κ., (2004), ο.π., σ. 238.

¹³³ Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., (2002), ό.π., σ. 52.

7.1.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Γ' συνοικισμού

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΟΙΚΙΑΚΑ	15	32
ΑΕΡΓΟΣ	2	4,2
ΕΡΓΑΤΗΣ	4	9
ΑΓΩΓΕΥΣ	2	4,2
ΧΡΥΣΟΧΟΟΣ	2	4,2
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ	2	4,2
ΣΤΑΘΜΑΡΧΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΚΤΕΛ	1	2,1
ΡΑΠΤΗΣ	1	2,1
ΠΕΡΙΠΤΕΡΙΟΥΧΟΣ	1	2,1
ΔΗΜ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	1	2,1
ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	1	2,1
ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ	1	2,1
ΜΑΓΕΙΡΑΣ	1	2,1
ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ	1	2,1
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ	1	2,1
ΞΥΛΟΥΡΓΟΣ	1	2,1
ΕΜΠΟΡΟΣ	1	2,1
ΜΙΚΡΟΠΩΛΗΤΗΣ	1	2,1
ΚΑΦΕΠΩΛΗΣ	2	4
ΣΩΦΕΡ	1	2
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ ΕΜΠΟΡΟΣ	1	2
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	4	9
ΣΥΝΟΛΟ	47	100

Στους φακέλους της Πρόνοιας που αφορούν τον Γ' Συνοικισμό Μοναστηριωτών διαπιστώθηκε ότι υπήρχε αρίθμηση για 53 φακέλους- οικήματα. Από αυτούς οι τέσσερις φακέλοι είναι εντελώς άδειοι και οι δύο δεν αφορούσαν Μοναστηριώτες. Ειδικότερα δύο οικογένειες δεν κατάγονταν από το Μοναστήρι, η πρώτη κατάγονταν από την Κορυτσά Βορείου Ηπείρου ενώ η δεύτερη από τη Μάδυτο Καλλιπόλης της Ανατολικής Θράκης. Στον Γ' Συνοικισμό ο συνολικός αριθμός των οικημάτων ανέρχεται σύμφωνα πάντα από την έρευνα στο Αρχείο της Πρόνοιας στα 51 οικήματα.

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι δικαιούχοι οικημάτων στον Γ' συνοικισμό ήταν σε ποσοστό 32% γυναίκες – χήρες. Το μεγάλο ποσοστό των χήρων γυναικών πιθανότατα να οφείλεται στο γεγονός ότι οι οικογένειες των Μοναστηριωτών που εγκαταστάθηκαν στον συνοικισμό είχαν έρθει από πολέμους και δύσκολες συνθήκες εκεί στο Μοναστήρι, με αποτέλεσμα τη θνησιμότητα πολλών εξ αυτών που σε συνδυασμό με το χαμηλό προσδόκιμο όριο ζωής των ανθρώπων εκείνης της εποχής, μας δίνει αυτήν την εικόνα.

Σχετικά με την πληθώρα των επαγγελμάτων που ασκούσαν οι δικαιούχοι του Γ' συνοικισμού και καταγράφονται στον παραπάνω πίνακα μπορούμε να θεωρήσουμε ως ένα γεγονός απόλυτα φυσιολογικό αν λάβουμε υπόψη μας ότι η πόλη του Μοναστηρίου υπήρξε μεγάλο αστικό κέντρο. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα στο Μοναστήρι υπήρχαν περίπου 116

Έλληνες έμποροι, 1875 εργαστήρια και καταστήματα και 69 εσνάφια από τα οποία τα 41 ήταν χριστιανικά, τα 19 ήταν τούρκικα και τα 9 εβραϊκά.¹³⁴

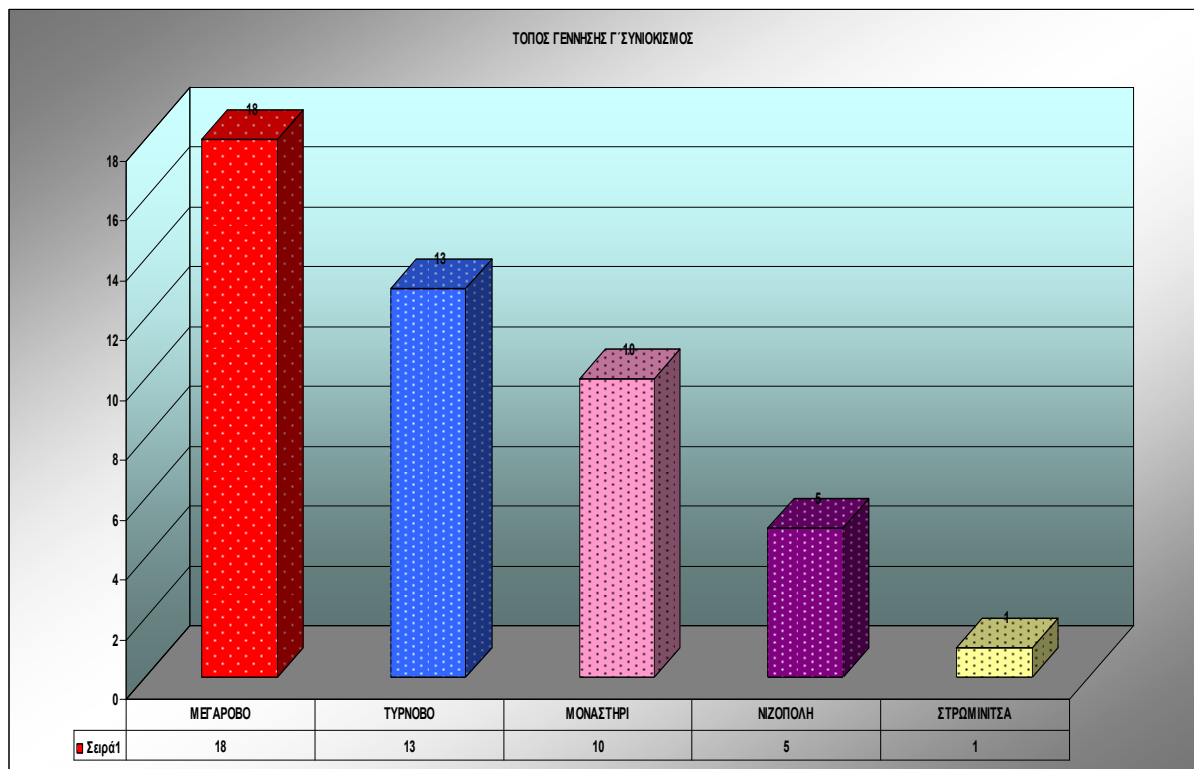
Από την έρευνα των φακέλων οδηγούμαστε στην διαπίστωση ότι οι πρόσφυγες του συγκεκριμένου συνοικισμού ασχολήθηκαν με πλήθος επαγγελμάτων και με συνηθέστερο σε συχνότητα το επάγγελμα του εργάτη σε ποσοστό 9% και ίσως αυτό το ποσοστό να οφείλεται στην οικιστική ανοικοδόμηση που άρχισε να παρουσιάζεται στην πόλη της Φλώρινας εκείνη τη χρονική περίοδο. Γενικότερα όμως η πλειοψηφία των επαγγελμάτων με τα οποία ασχολήθηκαν οι δικαιούχοι του οικισμού αυτού αφορούσαν επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών και ίσως να σχετίζονταν με το γεγονός ότι η Φλώρινα αποτελούσε πέρασμα προς τα Βαλκάνια, την Ευρώπη και την Αλβανία. Όσον αφορά τον επιστημονικό τομέα αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο αριθμός ατόμων που ασχολήθηκε με επαγγέλματα αυτού του τομέα ήταν περιορισμένος. Καταγράφηκαν μόλις δύο δημοδιδάσκαλοι, ένας άνδρας και μία γυναίκα. Το γεγονός αυτό πιθανότητα οφείλεται στο ότι πρόκειται για πρόσφυγες προερχόμενους σε ποσοστό σχεδόν 80% από τις ελληνικές κοινότητες του Μοναστηρίου όπου ασχολούνταν κυρίως με το δευτερογενή τομέα και λιγότερο με τον τριτογενή. Στον πίνακα επίσης καταγράφεται ένα ποσοστό 4,2% που αφορά άτομα που δηλώνουν άεργα. Αξίζει επίσης να σημειωθεί η ύπαρξη δύο ατόμων που ασχολούνται με το επάγγελμα του κρατικού υπάλληλου¹³⁵. Επίσης στον πρωτογενή τομέα δεν υπάρχει ούτε ένας που να ασχολείται με τη γεωργία ή την κτηνοτροφία, γεγονός που μπορεί να κατανοηθεί απόλυτα λόγω της αστικής-ημιαστικής τους προέλευσης και της περιορισμένης ενασχόλησής του με τον πρωτογενή τομέα. Τέλος καταγράφεται ένα ποσοστό 9% και αφορά αριθμητικά 4 οικογένειες, οι οποίες δεν αναφέρουν το επάγγελμα που ασκεί ο αρχηγός της οικογενείας.

¹³⁴ Βακαλόπουλος Κ., (1990), ό.π., σ. 194.

¹³⁵ Ανδρέου Α.- Ηλιάδου-Τάχου Σ, (Περίβιβλος 2007) , ό.π., σ.78.

7.1.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Γ' συνοικισμού

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	18	38
ΤΥΡΝΟΒΟ	13	28
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	10	21
ΝΙΖΟΠΟΛΗ	5	11
ΣΤΡΩΜΝΙΤΣΑ	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	47	100

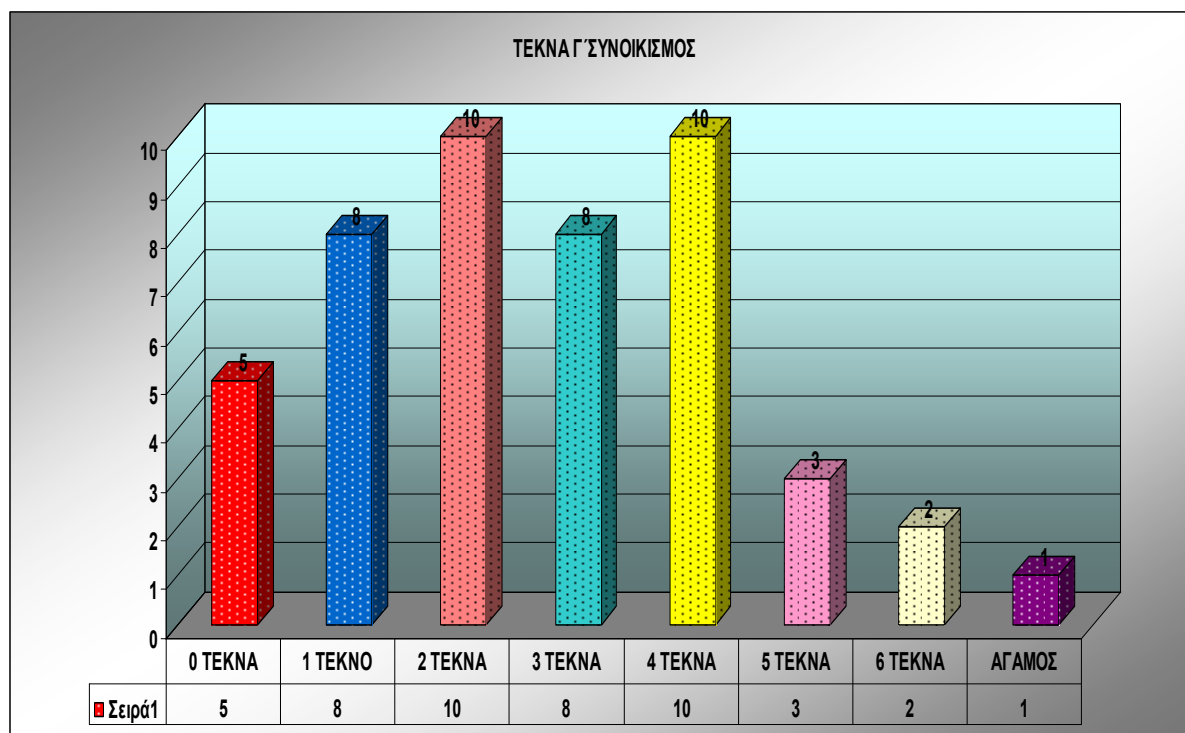
Η πλειοψηφία των προσφύγων του Γ' συνοικισμού, προέρχεται από τις ελληνικές κοινότητες του Μοναστηρίου, Μεγάροβο και Τύρνοβο. Ακολουθούν οι οικογένειες που κατάγονται από το Μοναστήρι και τη Νιζόπολη και μόνο μία οικογένεια που κατάγεται από τη Στρώμνιτσα.

Αναλυτικότερα και με βάση το Αρχείο της Πρόνοιας παρατηρείται ότι σε ποσοστό 79% οι εγκατασταθέντες πρόσφυγες του Μοναστηρίου στον Γ' συνοικισμό προέρχονταν από τα

περίχωρα του Μοναστηρίου και μόλις ένα ποσοστό της τάξεως του 21% των προσφύγων προέρχεται από την πόλη του Μοναστηρίου. Πιθανότατα οι βιαιοπραγίες, οι λεηλασίες αλλά και οι ολοκληρωτικές καταστροφές αρκετών χωριών του Μοναστηρίου που σημειώθηκαν κυρίως κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων να εξαθλίωσε τους κατοίκους τους, καθιστώντας τους άπορους και γι' αυτό να αποτέλεσαν και την πλειοψηφία των δικαιούχων του συγκεκριμένου συνοικισμού.

7.1.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Γ' συνοικισμού

ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	5	11
1 ΤΕΚΝΟ	8	17
2 ΤΕΚΝΑ	10	21,5
3 ΤΕΚΝΑ	8	17
4 ΤΕΚΝΑ	10	21,5
5 ΤΕΚΝΑ	3	6
6 ΤΕΚΝΑ	2	4
ΑΓΑΜΟΣ	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	47	100

Στον παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι από τις 51 οικογένειες προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στον συνοικισμό οι 47 ήταν οικογένειες Μοναστηριωτών. Από τις υπόλοιπες τέσσερις οικογένειες, οι δύο αφορούν πρόσφυγες από την Κορυτσά και την Ανατολική Θράκη ενώ για τις άλλες δύο δεν υπάρχουν στοιχεία.

Από τα ποσοστά που προέκυψαν με την καταγραφή των δεδομένων και αφορούν τη σύνθεση των οικογενειών τους, παρατηρείται ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι οικογένειες με δύο και με τέσσερα παιδιά σε ποσοστό 21,5%. Με ένα παιδί υπάρχουν οχτώ οικογένειες σε ποσοστό 17%.

Αναλυτικότερα με δύο και με τέσσερα παιδιά καταγράφονται από δέκα οικογένειες (ποσοστό 21,5%). Με τρία και με ένα παιδί καταγράφονται οχτώ οικογένειες (ποσοστό 17%). Με πέντε παιδιά καταγράφονται μόλις τρεις οικογένειες (6%) και με 6 παιδιά μόλις δύο οικογένειες (4%). Αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό 11% που αφορά πέντε οικογένειες οι οποίες δηλώνουν άτεκνες. Τέλος στον πίνακα καταγράφεται και μία οικογένεια πρόσφυγα , ο οποίος δηλώνει άγαμος.

Σε συνάρτηση με την ύπαρξη μεγάλου αριθμού χήρων γυναικών –αρχηγών οικογενειών, οδηγούμαστε στη διαπίστωση ότι πρόκειται για οικονομικά φτωχές, πολυμελείς οικογένειες προσφύγων-βιοπαλαιστών που προέρχονταν στην πλειοψηφία τους από τα περίχωρα (πέριξ) του Μοναστηρίου.

7.2. Ο συνοικισμός της «Αγίας Παρασκευής»- Α' και Β' Αστικοί Συνοικισμοί Μοναστηριωτών

7.2.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο

Η ιστορία της κατασκευής του Συνοικισμού στην περιοχή της Αγίας Παρασκευής σίγουρα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί περιπετειώδης με πολλές εντάσεις και συγκρούσεις. Ένα χρόνο μετά την κατασκευή του Γ' συνοικισμού, το έτος 1932, οι Μοναστηριώτες υπέβαλαν ως «Οικοδομικός συνεταιρισμός πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου» νέο αίτημα προς το Δημοτικό Συμβούλιο Φλώρινας επί δημάρχου Τέγου Σαπουντζή, ζητώντας τη δωρεάν παραχώρηση οικοπέδου από το Δήμο για την ανέγερση νέου συνοικισμού προκειμένου να στεγαστούν κι άλλες οικογένειες Μοναστηριωτών προσφύγων. Αρχικά ζητήθηκε από το Δήμο Φλώρινας να τους παραχωρηθεί μία συγκεκριμένη έκταση που βρισκόταν στην είσοδο της πόλης στον δρόμο μεταξύ του Γ' Δημοτικού σχολείου και της περιοχής των στρατώνων όπου γινόταν εκείνη την εποχή κάθε βδομάδα το γνωστό ζωοπάζαρο. Σε συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου το αίτημα των Μοναστηριωτών απορρίφθηκε και αποφασίστηκε από το Δ.Σ. η συγκεκριμένη έκταση να εκποιηθεί προκειμένου ο Δήμος να αποκτήσει επιπλέον έσοδα με τα οποία θα κάλυπτε ένα μέρος των εξόδων που αφορούσαν την ανέγερση του Δημοτικού Νοσοκομείου που εκείνη την εποχή κτίζονταν. Για το σκοπό αυτό, ο Δήμος είχε καταφέρει να αποσπάσει και τη σύμφωνη γνώμη του τότε Γενικού Διοικητή της Γενικής Διοίκησης Θεσ/νίκης. Το 1933 όμως ο νέος υπουργός Γενικός Διοικητής Μακεδονίας, Φίλιππος Δραγούμης ανακάλεσε την προηγούμενη απόφαση περί εκποίησης των δημοτικών οικοπέδων για την εξεύρεση εσόδων προκειμένου να κατασκευασθεί το Δημοτικό Νοσοκομείο Φλώρινας και το Υπουργείο Πρόνοιας εγγράφως ζήτησε την απαλλοτρίωση του οικοπέδου προκειμένου να ικανοποιηθεί το αίτημα των Μοναστηριωτών. Ο Δήμος Φλώρινας αρχικά αντέδρασε έντονα στην απόφαση ανάκλησης της εκποίησης και έστειλε μια επιτροπή που αποτελούνταν από τον ίδιο το Δήμαρχο Τέγο Σαπουντζή και τους δημοτικούς συμβούλους Χ. Σιάκο και Γ. Αργυρόπουλο στη Γενική Διοίκηση Θεσ/νίκης και κατόπιν στην Αθήνα για να διαμαρτυρηθούν¹³⁶. Η επιτροπή διαμαρτυρήθηκε τόσο στο υπουργείο Πρόνοιας όσο και στον Πρόεδρο της Κυβέρνησης, αλλά η απόφαση δεν άλλαξε και στις 24-8-1933 το Υπουργείο Γεωργίας εκδίδει διαταγή περί απαλλοτρίωσης του συγκεκριμένου οικοπέδου¹³⁷. Οι αντιδράσεις του Δημοτικού Συμβουλίου συνεχίστηκαν και στις επόμενες συνεδριάσεις του

¹³⁶ Αθανασιάδης Ανδρέας, (2016), ό.π., σ. 211.

¹³⁷ Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., (2002), ό.π., σ. 52.

θέτοντας και θέματα υπέρογκων δαπανών για τη μελλοντική αποχέτευση και ύδρευση του νέου υπό κατασκευή συνοικισμού που οριοθετούνταν εκτός των ορίων της πόλης της Φλώρινας¹³⁸.

Η εφημερίδα¹³⁹ *Φωνή του Λαού* στην πρώτη σελίδα της απέδιδε την απόφαση απαλλοτρίωσης των οικοπέδων για χάρη της στέγασης των Μοναστηριωτών αποκλειστικά στον τότε Υπουργό Φ. Δραγούμη¹⁴⁰ ενώ η εφημερίδα *Μακεδονική* σε άρθρο της σχολίαζε ότι «έπρεπε να έλθη η Λαϊκή Κυβέρνησις Τσαλδάρη δια να τελειώση πλέον η αποκατάστασις των Μοναστηριωτών»¹⁴¹. Η εφημερίδα *Έθνος* δήλωνε την ικανοποίησή της για την εξέλιξη αυτή και ανέφερε επίσης ότι: «[...] Δεν είναι δίκαιον και νόμιμον να αφαιρεθούν βιαίως παρά την θέλησιν των ενδιαφερομένων και άνευ αποζημιώσεως τινος οι αγροί και τα κτήματα εν γένει τα οποία έχουν διατεθή εις τους πρόσφυγας της πόλεώς μας δια της οριστικής διανομής και έχουν χρεωθή εις τον λογαριασμόν των εφ' όσον μάλιστα υπάρχουν διαθέσιμα οικόπεδα του Δήμου ή της Τραπεζής»¹⁴².

Η κατασκευή του Α' συνοικισμού ξεκίνησε στις 22-10-1933 επί πρωθυπουργίας Παναγή Τσαλδάρη και στη θεμελίωση του παρών ήταν ο ίδιος ο τότε Γενικός διοικητής Μακεδονίας Φίλιππος Δραγούμης και ο Νομάρχης Φλώρινας Στέφανος Πετρούλας. Μάλιστα ο Γενικός Διοικητής Μακεδονίας Φίλιππος Δραγούμης «κατέθεσεν το θεμέλιον λίθον» του Συνοικισμού Αγίας Παρασκευής για τη στέγαση των Μοναστηριωτών προσφύγων.¹⁴³ Ακόμη και σήμερα διασώζεται στον εξωτερικό τοίχο ενός σπιτιού του συνοικισμού εντοιχισμένη πλάκα που μαρτυρεί την αλήθεια αυτού του γεγονότος¹⁴⁴.

Ο Α' συνοικισμός όσο και ο Β' συνοικισμός, που κτίστηκε λίγο καιρό αργότερα, σχεδόν δίπλα στον Α', βρίσκονταν βόρεια των στρατώνων και αποτελούνταν από 86 συνολικά οικήματα και οι δύο μαζί. Από τα 70 οικήματα του Α' συνοικισμού τα 50 είναι κατασκευασμένα από τον εργολάβο Ιωάννη Δημητριάδη και τα υπόλοιπα 20 είναι κατασκευασμένα από τον εργολάβο Εύδοξο Βασιλειάδη και όλα μαζί αποτελούν τον Α' συνοικισμό Μοναστηριωτών. Η ιστορία του που ξεκίνησε στις 22-12-1932 με συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου, ύστερα από αίτημα του οικοδομικού συνεταιρισμού πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου, θεμελιώθηκε στις 27-10-1933¹⁴⁵ και ολοκληρώθηκε οριστικά

¹³⁸ Ηλιάδου-Τάχου Σ., (2003), ό.π., σ. 337, με πηγή το Π.Σ.Δ.Σ Φλώρινας στις 31-8-1933.

¹³⁹ Το σχετικό υλικό των εφημερίδων μου παραχώρησε ο κ. Αθανασιάδης Ανδρέας και τον ευχαριστώ θερμά για την παραχώρηση.

¹⁴⁰ *Φωνή του Λαού* [Φλώρινας], 8.8.1933, σ. 1.

¹⁴¹ *Μακεδονική* [Φλώρινας], 19.7.1933, σ. 1.

¹⁴² *Έθνος* [Φλώρινας], 22.7.1933, σ. 1.

¹⁴³ Αθανασιάδης Ανδρέας, (2016), σ. 213, με πηγή την εφημ. *Μακεδονική* [Φλώρινας], στις 27-10-1933, σ. 2.

¹⁴⁴ Ηλιάδου- Τάχου Σ., (2003), ό.π., σ. 340.

¹⁴⁵ Εφημ. *Μακεδονική* [Φλώρινας].

το έτος 1937 (Π.Σ.Δ.Σ, συνεδρίαση 327η). Από τα 70 συνολικά κατασκευασμένα οικήματα τα 66 παραχωρήθηκαν σε οικογένειες από το Μοναστήρι. Η εκτίμηση των ακινήτων κυμαίνονταν για τα πρώτα 50 οικήματα από 49.250 δρχ. έως 52.750 δρχ. ενώ για τα υπόλοιπα 20 κυμαίνονταν από 25.500δρχ. έως 26.000δρχ. Η κατασκευή των σπιτιών έγινε από εργολάβους και τα σπίτια δόθηκαν με κλήρωση στους δικαιούχους Μοναστηριώτες.¹⁴⁶

Κατά την ανέγερση των συγκεκριμένων οικημάτων καταπατήθηκε και μία δημοτική έκταση πιθανότατα από κάποιο λάθος συνολικής έκτασης περίπου 2 στρεμμάτων. Βέβαια ο Δήμος Φλώρινας αντέδρασε τότε έντονα αλλά η απόφαση του Γενικού Διοικητή ήταν αμετάκλητη. Ο εν λόγω συνοικισμός παρέμεινε εκτός σχεδίου πόλεως μέχρι το έτος 1987¹⁴⁷. Τα υπόλοιπα 16 οικήματα που αφορούν το Β' συνοικισμό Μοναστηριωτών κατασκευάστηκαν αργότερα από τον εργολάβο Ιάκωβο Γεωργιάδη.¹⁴⁸ Τα οικήματα του Β' συνοικισμού αποτελούν προέκταση του Α' συνοικισμού και μοιάζουν σαν ενιαίος συνοικισμός. Τόσο τα σπίτια του Α' όσο και του Β' συνοικισμού παραδόθηκαν ολοκληρωμένα το 1937 και το 1938 αντίστοιχα, στους δικαιούχους Μοναστηριώτες πρόσφυγες με κλήρωση. Βέβαια τα οριστικά παραχωρητήρια όπως και στην περίπτωση του Γ' Συνοικισμού εκδόθηκαν πολλά χρόνια αργότερα. Ο συνοικισμός «Αγίας Παρασκευής» όπως επικράτησε να λέγεται τα μετέπειτα χρόνια, εντάχθηκε στο σχέδιο πόλεως μόλις το 1987.

¹⁴⁶ Από το αρχείο της Πρόνοιας, Φάκελος Α'.

¹⁴⁷ Τσάπανου – Κωτσοπούλου Ε., (2002), ό.π, σ. 53.

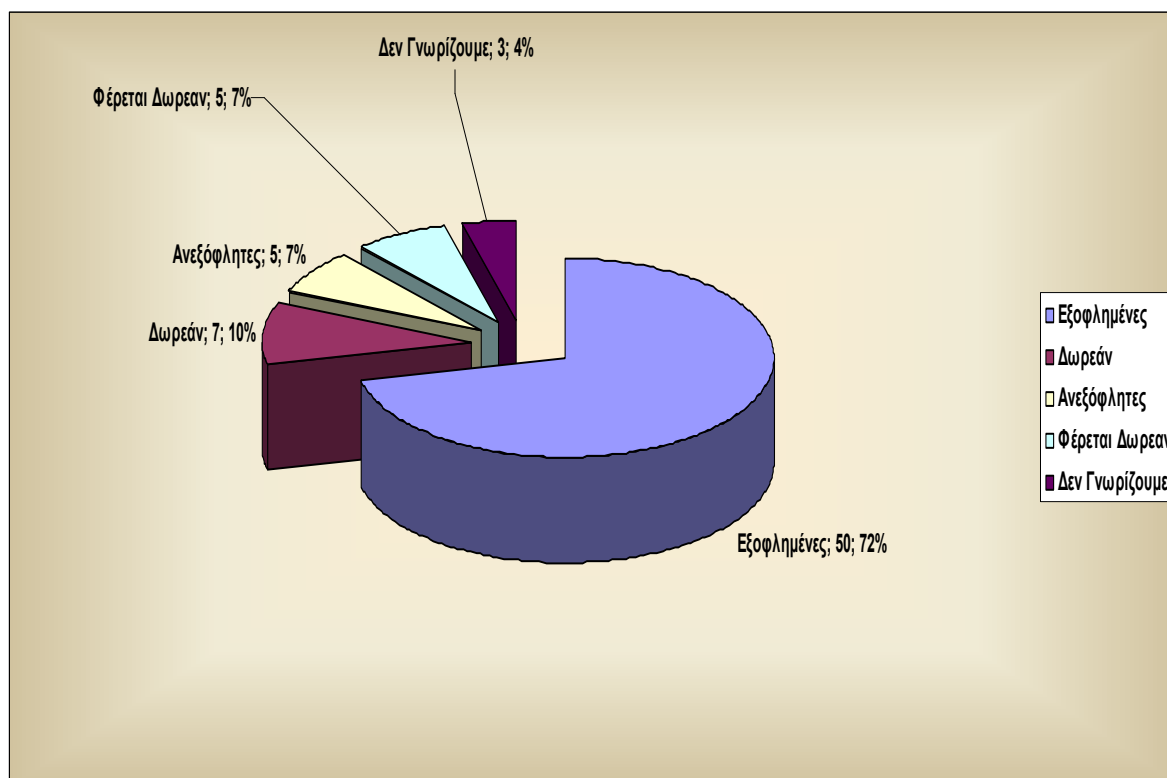
¹⁴⁸ Από το αρχείο της Πρόνοιας, Φάκελος- Κρατικός.

7.2.2. Ο Α' Αστικός Συνοικισμός Μοναστηριωτών- Ο Φάκελος του Αρχείου Πρόνοιας

Από τη μελέτη του φακέλου που φέρει στο εξώφυλλό του τον τίτλο ΚΡΑΤΙΚΟΣ –Α' Αστικός Συνοικισμός Μοναστηριωτών Φλωρίνης- 70 οικημάτων διαπιστώθηκε ότι περιέχει όλη τη σχετική αλληλογραφία που αφορούσε την στέγαση των Μοναστηριωτών στον Α' προσφυγικό Συνοικισμό και συγκεκριμένα¹⁴⁹:

1. Πρακτικό από 15-10-1934 που συνέταξε η Επιτροπή Εκτίμησης αξίας των 70 οικημάτων σύμφωνα με τον Νόμο 3764. Την επιτροπή την αποτελούσαν οι : Θεοφ. Μπρίλλης, Διευθυντής Νομαρχίας Φλωρίνης, Γεώργιος Ζωγραφίδης, Νομομηχανικός Φλώρινας και Β. Πομπρότσικης , Μηχανικός Μ.Υ.Κ Φλώρινας. Η αξία των 50 οικημάτων του Α' συνοικισμού του εργολάβου Ιωάννη Δημητριάδη εκτιμήθηκαν μεταξύ 49.250 και 52.750 δρχ. και των 20 οικημάτων του εργολάβου Εύδοξου Βασιλειάδη εκτιμήθηκαν μεταξύ 25.500-26.000.
2. Ονομαστική «Κατάστασις εμφανίνοσα την κυριότητα των υπό της ΓΔΜ χορηγηθησών οικιών του αστικού Συν/σμού Μοναστηριωτών Αγ. Παρ.» για τα 70 οικήματα όπου στην δεύτερη στήλη αναγράφεται αν έχει εξοφληθεί ή όχι και στην τρίτη στήλη –παρατηρήσεις αναγράφεται η ημερομηνία εισόδου-εγκατάστασης στην κατοικία ή και οποιαδήποτε άλλη μεταβολή. Φαίνεται ότι από τις 70 συνολικά κατοικίες που παραχωρήθηκαν, οι 50 έχουν παραχωρηθεί έναντι κάποιας αμοιβής, οι 7 έχουν παραχωρηθεί δωρεάν ενώ άλλες 5 «φέρονται ως δωρεάν», 5 είναι ανεξόφλητες και για 3 δεν αναφέρεται καθώς οι ιδιοκτήτες δεν αναφέρονται σε κάποια άλλη κατάσταση της Αγροτικής Τράπεζας. Παρατηρούνται επίσης ονόματα που δεν εμφανίζονται σε άλλες γενικές καταστάσεις και μάλλον θα πρόκειται για κληρονόμους, ενοικιαστές ή νέους ιδιοκτήτες που προήλθαν από αλλαγές στις παραχωρήσεις.

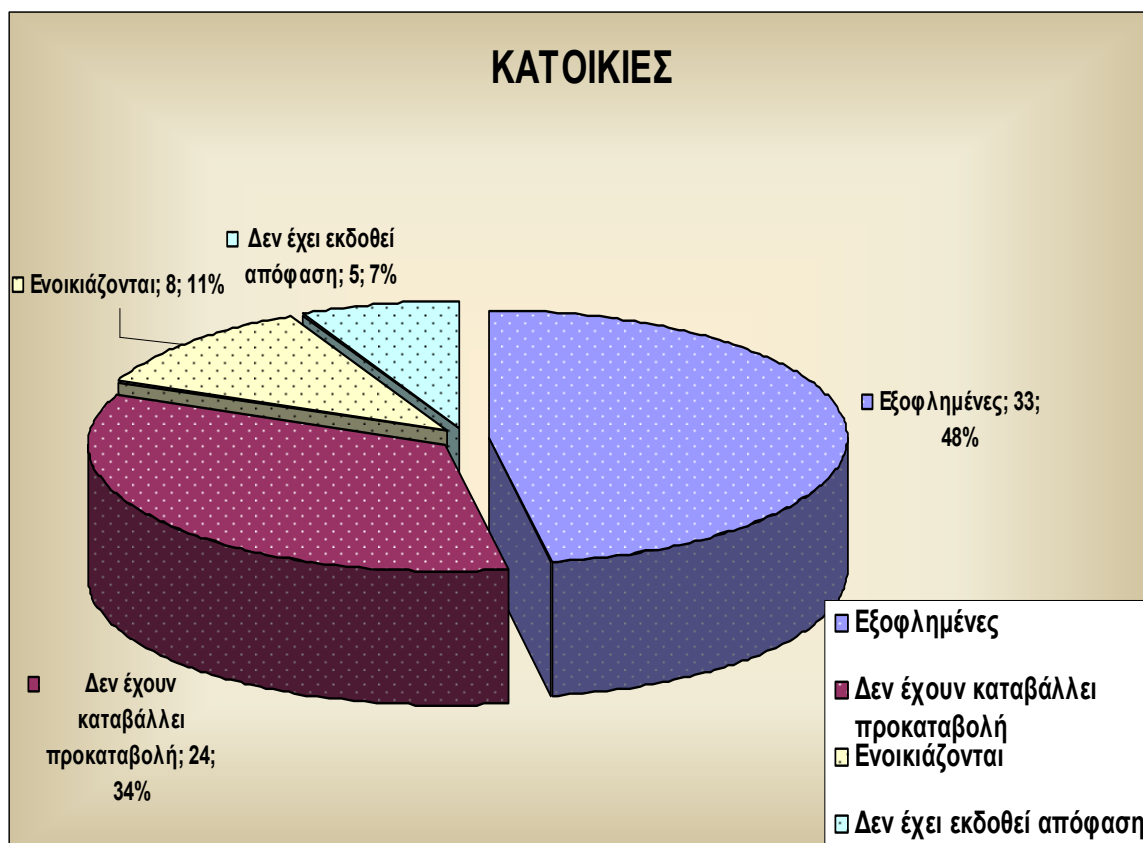
¹⁴⁹ Από την έρευνα στο αρχείο της Πρόνοιας.

3. Κατάσταση «εμφαίνουσα τους αποκατασταθέντες πρόσφυγας» της Αγροτικής Τράπεζας τη Ελλάδος – Πρακτορείον Φλωρίνης με ημερομηνία 3-6-1938, όπου αναφέρονται ο αριθμός του οικήματος, το όνομα του δικαιούχου, το καθεστώς ιδιοκατοίκησης ή το καθεστώς ενοικίασης, αν υπέβαλλε τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και μία στήλη παρατηρήσεων. Στο τέλος του εγγράφου υπάρχει σημείωση που αναφέρει ότι όσοι δεν κατέβαλλαν τα ποσά για να νομιμοποιήσουν την εγκατάστασή τους σύμφωνα με το υπ' αριθμ. 51206/10-7-36 έγγραφο, τους επιτράπηκε η παραμονή τους μέχρι και τις 10-7-1937 και μετά τη λήξη αυτής της προθεσμίας θα πρέπει να καταβάλλουν τα καθοριζόμενα ποσά για να μονιμοποιήσουν το οίκημά τους.

Σύμφωνα με αυτήν την κατάσταση στον Α' συνοικισμό έχουμε τα εξής δεδομένα:

1. **33 από τα 70 «εξοφλήθησαν»,**
2. **24 από τα 70 δεν έχουν καταβάλλει προκαταβολή,**
3. **Για τα 5 από τα 70 δεν έχει εκδοθεί απόφαση,**
4. **8 από τα 70 νοικιάζονται .**

4. Έγγραφο του Τμήματος Δημόσιας Αντιλήψεως- Γραφείο Λαϊκής Κατοικίας Θεσσαλονίκης με Α.Π.:57206/10-7-1936 που περιλαμβάνει κατάσταση 19 ονομάτων **απόρων** Μοναστηριωτών με το αντίστοιχο αριθμό οικήματος που τους παραχωρείται προσωρινά για ένα χρόνο. Το έγγραφο κοινοποιείται στην Αγροτική Τράπεζα Φλώρινας και υπογράφεται από τον υπουργό Γενικό Διοικητή Μακεδονίας.
5. Έγγραφα που αφορούν αλληλογραφία μεταξύ του Γραφείου Λαϊκής Κατοικίας Φλώρινας προς τη Γενική Διεύθυνση Θεσ/νίκης- Δ/ση Κοιν. Πρόνοιας σχετικά με την αποστολή κτηματογραφικών διαγραμμάτων όλων των συνοικισμών των Μοναστηριωτών «*δι' εφαρμογήν Ν.Δ. 571*».
6. Χειρόγραφη Κατάσταση με τα ονόματα των δικαιούχων στα 50 οικήματα – Για τα ΜΕΓΑΛΑ ΣΠΙΤΙΑ (όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά). Η κατάσταση αυτή στο τέλος του εγγράφου αναφέρεται ως ακριβές αντίγραφον από τον Δ/ντή του Κ.Κ. Πρόνοιας Φλωρίνης και υπογράφεται από τον πρόεδρο(άνευ ονοματεπώνυμου), τα μέλη (Τσούπτσης, Ωρολογάς, Ζουρδούμης) και ο γραμματέας Ι. Τσουρίλλας,

7. Έγγραφο του Γραφείου Λαϊκής κατοικίας της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας με Αρ.Πρωτ.98439/3-10-1935 και θέμα: *Απόφασις, με θέμα: «Περί παραχωρήσεως 38 οικημάτων εκ των 70 τοιούτων εις ισάριθμους οικογενείας ακυρουμένης ημετέρας προγενεστέρας αποφάσεως Παραχωρήσεως με αρ. 126864»*. Το έγγραφο περιέχει ονομαστικό κατάλογο των 38 αρχηγών οικογενειών που δικαιούνται οικήματα εργολαβίας Ι. Δημητριάδη και κοινοποιείται στην Αγροτική τράπεζα Φλώρινας προκειμένου να συντάξει χρεωστικές μερίδες και στο γραφείο ΥΔΑΠΣ για να συντάξει τους ατομικούς φακέλους.
8. Έγγραφο του Γραφείου Λαϊκής κατοικίας της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας με Αρ.Πρωτ.35683/6-8-1935 προς Νομαρχία Φλώρινας σχετικά με την υπ. Αριθμ.67720 διαταγής τους με την οποία υποβλήθηκαν δικαιολογητικά για τα 56 οικήματα από τα 70 του συννοικισμού. Στο έγγραφο γίνονται κάποιες παρατηρήσεις που αφορούν υποχρεώσεις και μεταβολές στους δικαιούχους των οικημάτων και ζητούνται περαιτέρω πληροφορίες. Ζητείται επίσης λεπτομερής έκθεση των απόρων στους οποίους δόθηκαν οικήματα προκειμένου να κυρωθεί η διάθεσή τους και τέλος να τους υποβάλλουν και για τα υπόλοιπα 14 οικήματα δικαιολογητικά μέχρι τέλος του μήνα.
9. Χειρόγραφη Κατάσταση μη πωληθέντων οικημάτων του Α' συννοικισμού. Δεν αναφέρεται ημερομηνία και σε στήλες καταγράφονται οι ιδιοκτήτες 14 οικημάτων που δεν εξοφλήθησαν καθόλου, ο αριθμός του οικημάτός τους, η αξία του, ο αριθμός απόφασης παραχώρησης(εκτός από μία που εκδόθηκε το 1935 όλες οι άλλες εκδόθηκαν το έτος 1936, αριθμός καταλογισμού απόφασης (αφορούν το έτος 1953), καθορισμός τρέχουσας αξίας και στην τελευταία στήλη καθορίζεται το νέο τίμημα για τη χρήση από 10-6-1952 έως 30-6-1953.
10. Κατάσταση χειρόγραφη με καταλογισμό τιμήματος χρήσεως για 15 ονόματα δικαιούχων εκ των οποίων οι 12 χαρακτηρίζονται «μη παρουσιασθέντες» και οι τρεις «παρουσιασθέντες». Δεν αναφέρεται τίμημα παρά μόνο η ένδειξη «ναι»
11. Κατάσταση χειρόγραφη με ονόματα των δικαιούχων και το είδος παραχώρησης (πώληση ή άνευ)για τα 70 οικήματα .
12. Απόφαση με ΑΠ:61550/10-7-36 του Τμήματος Δημόσιας Αντίληψης- Γραφείο Λαϊκής Κατοικίας Θεσ/νίκης με τα ονόματα 10 δικαιούχων και το οφειλόμενο ποσό της τετραμηνιαίας δόσης.

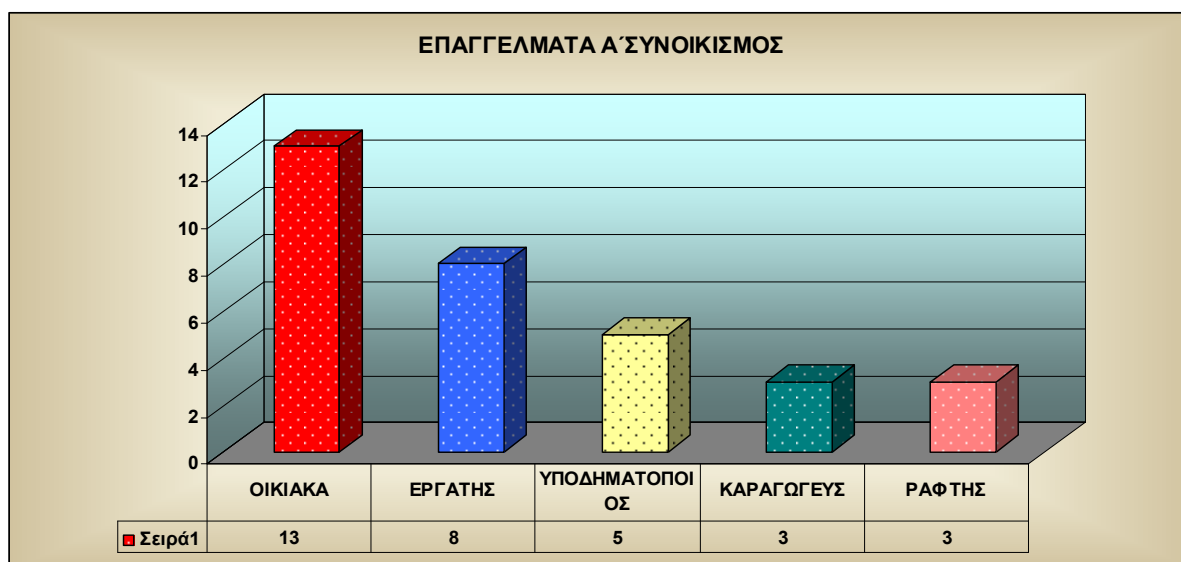
13. Κατάσταση με μεταβολές στους δικαιούχους δεκαπέντε οικημάτων Αναγράφονται ονοματεπώνυμο, αριθμός οικήματος, εκτιμώμενη αξία οικήματος, τρέχουσα αξία *120, ποσό χρήσεως, μεταβολές και Διεύθυνση του οικήματος.
14. Πίνακας με χειρόγραφη καταγραφή 24 ονομάτων που φέρουν τίτλους κυριότητας με ημερομηνίες και τον αριθμό του οικήματος.
15. Χειρόγραφη κατάσταση 70 δικαιούχων για τα 70 οικήματα του συνοικισμού
16. «ΠΙΝΑΞ ΕΙΣ ΟΥΣ ΠΑΡΕΧΩΡΗΘΗΣΑΝ ΟΙΚΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΝ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΝ ΤΩΝ 70 ΟΙΚΙΣΚΩΝ». Πρόκειται για χειρόγραφη κατάσταση 36 ατόμων, με ημερομηνία 9-5-1935 από το Γραφείο Κοινωνικής Πρόνοιας Φλώρινας με υπογραφή από τον Διευθυντή Νομαρχίας Θ. Μπρίλη και αποδέκτη τον Γενικό Διευθυντή Μακεδονίας. Περιλαμβάνει σε στήλες: Ονοματεπώνυμο Δικαιούχου, Αριθμός απόδειξης Αγροτικής Τραπέζης για εγγύηση, Χρονολογία, Ποσό εγγύησης, Αριθμός απόδειξης για Α' δόση, Χρονολογία, Ποσό Α' δόσης, Αριθμ. γραμματίου υπέρ ΥΔΑΠΣ, Χρονολογία, Ποσό ΥΔΑΠΣ, Αριθμός οικήματος.
Αναλυτικότερα αναφέρονται ονομαστικά 36 παραχωρήσεις με τα ανάλογα ποσά. Η έναρξη καταβολής εγγύησης και Α' δόσης έγινε το διάστημα 1934 -1935. Πιο συγκεκριμένα, οι 10 ενάρξεις έγιναν το 1934 ενώ 26 έγιναν το 1935 σύμφωνα με τις χρονολογίες των αποδείξεων. Το ποσό των εγγυήσεων κυμαίνονταν από 1800 δραχμές ως 4000 δραχμές, με τις περισσότερες εγγυήσεις να είναι 3500 δραχμές και άνω.

Χρονολογία	Οικίες
1934	10
1935	26
Σύνολο	36

7.2.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Α' συνοικισμού

	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
1	ΟΙΚΙΑΚΑ	13	18
2	ΕΡΓΑΤΗΣ	8	11
3	ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ	5	6,7
4	ΚΑΡΑΓΩΓΕΥΣ	3	4
5	ΡΑΦΤΗΣ	3	4
6	ΞΥΛΟΥΡΓΟΣ	2	3
7	ΠΛΑΝΟΔΙΟΣ ΠΩΛΗΤΗΣ	2	3
8	ΜΥΛΕΡΓΑΤΗΣ-	2	3
9	ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΚΛΗΤΗΡΑΣ	2	3
10	ΑΕΡΓΟΣ	1	1,3
11	ΜΙΚΡΟΤΥΡΟΠΩΛΗΤΗΣ	1	1,3
12	ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ	1	1,3
13	ΖΩΕΜΠΟΡΟΣ	1	1,3
14	ΑΓΩΓΙΑΤΗΣ	1	1,3
15	ΑΡΤΟΠΟΙΟΣ	1	1,3
16	ΑΣΒΕΣΤΟΠΩΛΗΣ	1	1,3
17	ΑΧΘΟΦΟΡΟΣ	1	1,3
18	ΓΑΖΟΣΤΣΗΣ(Δ/ΝΤΗΣ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ)	1	1,3
19	ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΗΣ	1	1,3
20	ΔΑΣΟΦΥΛΑΚΑΣ	1	1,3
21	ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΑΣ	1	1,3
22	ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΛΗΤΗΡΑΣ	1	1,3
23	ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΗΣ	1	1,3
24	ΘΕΡΜΑΣΤΡΟΠΟΙΟΣ	1	1,3
25	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	1	1,3
26	ΙΧΘΥΟΠΩΛΗΣ	1	1,3
27	ΚΑΡΡΟΠΟΙΟΣ	1	1,3

28	ΚΑΦΕΠΩΛΗΣ	1	1,3
29	ΚΟΥΡΕΥΣ	1	1,3
30	ΜΙΚΡΟΠΩΛΗΤΗΣ	1	1,3
31	ΜΠΑΛΩΜΑΤΗΣ	1	1,3
32	ΠΑΝΤΟΠΩΛΗΣ	1	1,3
33	ΠΛΑΝΩΔΙΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	1	1,3
34	ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΣ	1	1,3
35	«ΤΟΥ ΠΟΔΑΡΙΟΥ»	1	1,3
36	ΛΑΧΑΝΟΠΩΛΗΣ	1	1,3
37	ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΠΩΛΗΤΗΣ	1	1,3
38	ΧΑΡΤΟΠΩΛΗΣ	1	1,3
39	ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΣ	1	1,3
40	ΟΠΩΡΟΠΩΛΗΣ	1	1,3
	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ - ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	3	4
	ΣΥΝΟΛΟ	74	100

Στο γράφημα αποτυπώνονται τα 5 πρώτα επαγγέλματα που ασκούσαν, με τη μεγαλύτερη συχνότητα

Στον παραπάνω πίνακα υπάρχει πληθώρα επαγγελμάτων που φτάνουν τα 40 συνολικά. Πρέπει να σημειωθεί ότι στον πίνακα καταγράφηκαν οχτώ αρχηγοί οικογενειών που δήλωσαν δύο επαγγέλματα. Κατά την έρευνα του αρχείου της Πρόνοιας διαπιστώθηκε ότι στους

φακέλους οχτώ Μοναστηριωτών –αρχηγών οικογενείας στην πρώτη «Υπεύθυνη δήλωση Πρόσφυγος» που κατέθεσαν το έτος 1934 όταν εγκαταστάθηκαν στα οικήματα δηλώνεται από τον αρχηγό της οικογένειας κάποιο επάγγελμα αλλά στην μεταγενέστερη του 1954 ή του 1956 «Υπεύθυνη δήλωση πρόσφυγος» που κατατέθηκε ως δικαιολογητικό για την έκδοση οριστικού τίτλου κυριότητας δηλώθηκε κάποιο άλλο επάγγελμα. Το γεγονός αυτό μας οδηγεί να υποθέσουμε ότι πιθανότατα λόγω των δύσκολων συνθηκών που επικρατούσαν την εποχή της εγκατάστασης τους στη Φλώρινα οι πρόσφυγες πέρα από το θέμα της στεγαστικής τους αποκατάστασης είχαν να αντιμετωπίσουν και το θέμα της εξεύρεσης εργασίας. Μέσα στο διάστημα των είκοσι χρόνων που μεσολάβησε έως την παραχώρηση των οριστικών τίτλων ήταν απολύτως κατανοητό ότι πολλοί αναγκάζονταν να αλλάξουν επάγγελμα προκειμένου να επιβιώσουν. Παρατηρούμε λοιπόν στις δηλώσεις επαγγέλματος των οχτώ προσφύγων – αρχηγών οικογενειών τις εξής αλλαγές: Από Υπάλληλος (1934)- Μηλεργάτης (1954), από Πλανόδιος πωλητής- διδάσκαλος, από υποδηματοποιός- μικροτυροπωλητής, από μπαλωματής- υποδηματοποιός, από μυλεργάτης- караγωγεύς, από δουλειά «του ποδαριού» όπως δηλώνει χαρακτηριστικά - λαχανοπώλης, από καφεπώλης- δηλώνει «άνευ επαγγέλματος» και από εργάτης- ζωέμπορος.

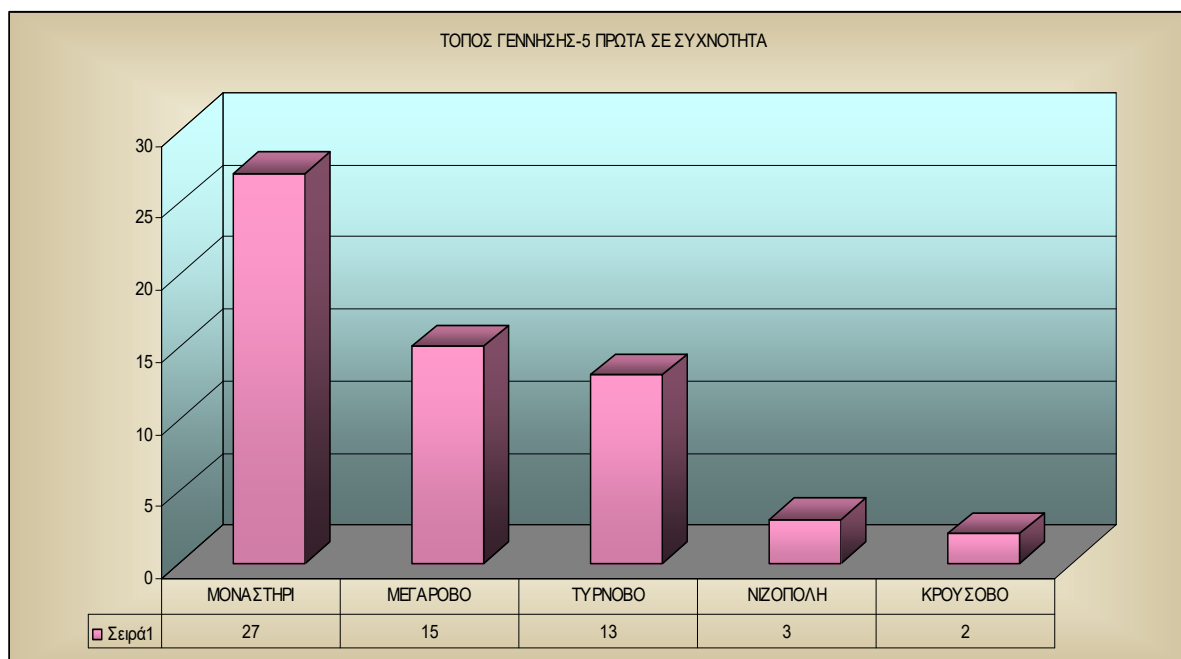
Το γεγονός ότι στον Α' συνοικισμό το 40% αντιστοιχεί σε Μοναστηριώτες που κατάγονται από την πόλη του Μοναστηρίου δίνει εξήγηση στο γεγονός ότι συναντούμε αστικά κυρίως επαγγέλματα μιας και η πλειοψηφία των προσφύγων Μοναστηριωτών είχαν αστική προέλευση και στην πλειοψηφία τους ασκούσαν επαγγέλματα που είχαν σχέση με το εμπόριο και με την παροχή υπηρεσιών. Αξιοσημείωτο είναι ότι φέρνουν μαζί τους και επαγγέλματα καινούργια για την κοινωνία της Φλώρινας όπως το επάγγελμα του Βιβλιοδέτη¹⁵⁰ και παρουσιάζουν σχετικά υψηλό μορφωτικό επίπεδο γεγονός που διαφαίνεται και από την ονοματοδοσία¹⁵¹ των δρόμων του συνοικισμού με ονόματα αρχαίων Ελλήνων Φιλοσόφων.

¹⁵⁰ Ηλιάδου- Τάχου Σοφία, (Φλώρινα 2004), σ.188.

¹⁵¹ Σύμφωνα με την έρευνα του Αρχείου της Πρόνοιας.

7.2.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Α' συνοικισμού

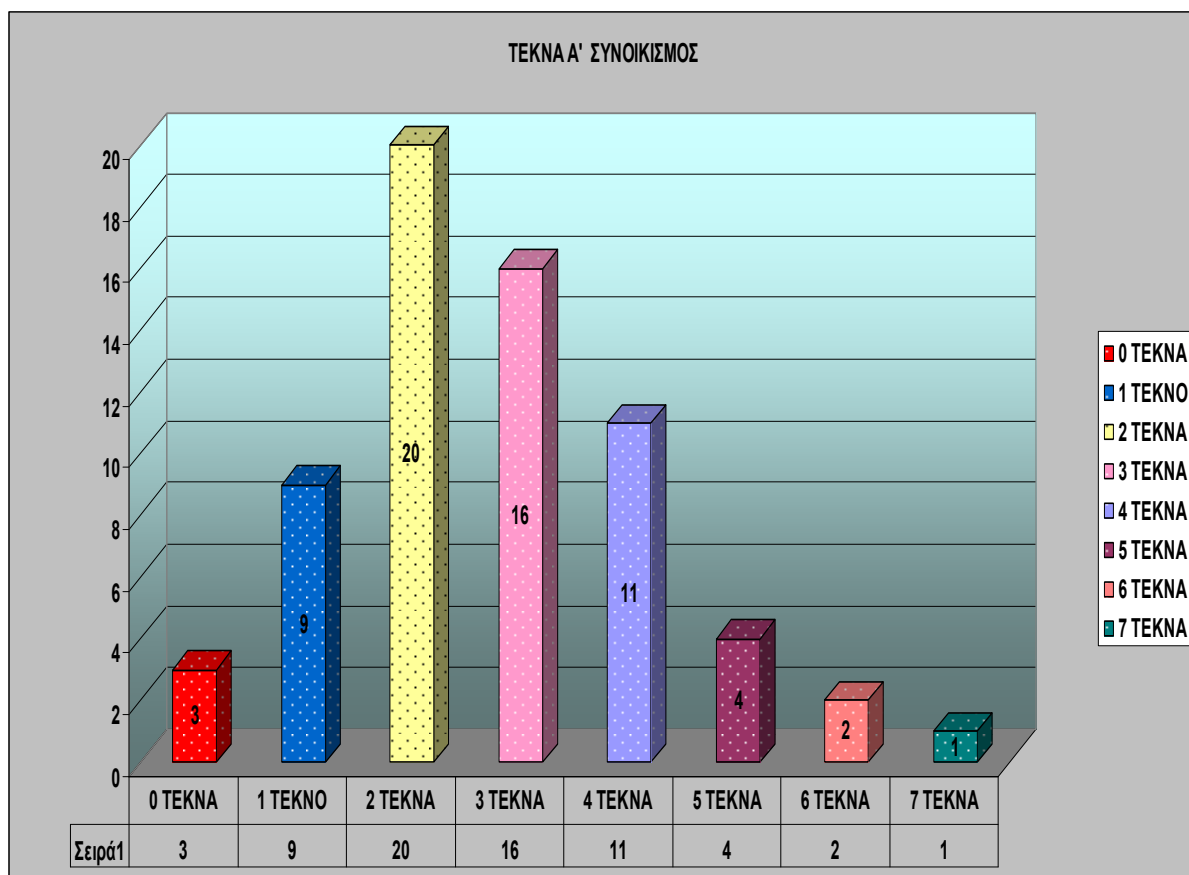
ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	27	40
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	15	22
ΤΥΡΝΟΒΟ	13	19
ΝΙΖΟΠΟΛΗ	3	4
ΚΡΟΥΣΟΒΟ	2	3
ΡΕΣΝΑ	1	2
ΜΟΛΟΒΙΣΤΑ	1	2
ΠΕΡΛΕΠΕ	1	2
ΜΟΡΙΧΟΒΟ	1	2
ΜΗΠΡΟΤ	1	2
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	66	100

Σε αντίθεση με τον Γ' Συνοικισμό Μοναστηριωτών, παρατηρείται ότι το 40% των προσφύγων κατάγεται μέσα από την πόλη του Μοναστηρίου. Ακολουθούν οι καταγόμενοι από τις κοινότητες Μεγάροβο και Τύρνοβο με ποσοστά 22% και 19% αντίστοιχα. Αντιθέτως μονοψήφιοι είναι οι αριθμοί για τους πρόσφυγες καταγόμενους από τα άλλα χωριά. Με ποσοστό 4% οι προερχόμενοι από τη Νιζόπολη, με 3% οι καταγόμενοι από το Κρούσοβο και με ποσοστό από 2% οι καταγόμενοι από τη Ρέσνα, τη Μολόβιστα, το Περλεπέ, το Μορίχοβο και το Μπροτ αντίστοιχα. Μόνο σε έναν πρόσφυγα- αρχηγό οικογενείας δεν αναφέρεται καθόλου ο τόπος καταγωγής ενώ υπάρχει και ένας εντελώς άδειος φάκελος πρόσφυγα-δικαιούχου, που φέρει μόνο αρίθμηση, από τα 20 παραχωρηθέντα οικήματα. Επίσης πρέπει να αναφερθεί ότι στον συγκεκριμένο συνοικισμό εγκαταστάθηκαν και δύο οικογένειες προσφύγων που δεν προέρχονταν από την περιοχή του Μοναστηρίου. Συγκεκριμένα η μία οικογένεια είχε καταγωγή από τη Μεσοποταμία Καστοριάς και η άλλη από τη Ραιδεστό της Ανατολικής Θράκης.

7.2.5. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Α' συνοικισμού

ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	3	5
1 ΤΕΚΝΟ	9	14
2 ΤΕΚΝΑ	20	29
3 ΤΕΚΝΑ	16	24
4 ΤΕΚΝΑ	11	17
5 ΤΕΚΝΑ	4	6
6 ΤΕΚΝΑ	2	3
7 ΤΕΚΝΑ	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	66	100

Από την έρευνα του Αρχείου της Πρόνοιας προκύπτει ότι η πλειοψηφία των προσφύγων δικαιούχων του Α' συνοικισμού απέκτησε από δύο έως τέσσερα παιδιά. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ποσοστό 29% οι οικογένειες έχουν από δύο παιδιά. Ακολουθούν σε

ποσοστό 24% οικογένειες με τρία παιδιά και σε ποσοστό 17% οικογένειες με τέσσερα παιδιά. Ακολουθούν σε ποσοστό 14% όσες είναι με ένα παιδί, ενώ στις οικογένειες με 5 παιδιά το ποσοστό είναι μονοψήφιος αριθμός 6%, με 6 παιδιά είναι 3% και με 7 παιδιά μόλις 2% δηλαδή μόνο μία οικογένεια. Αξίζει να αναφερθεί ότι στον συνοικισμό αυτό οι άτεκνοι είναι πολύ λιγότεροι σε σχέση με τον Γ' Συνοικισμό και συγκεκριμένα είναι μόνο τρεις οικογένειες και ποσοστό 5%.

Παρατηρείται ότι στις οικογένειες των προσφύγων οι αρχηγοί των οικογενειών είναι όλοι εργαζόμενοι και δεν δηλώνει κανένας άνεργος. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το ποσοστό των γυναικών χήρων –αρχηγών οικογενειών που είναι αρκετά χαμηλό μόλις 17%, δικαιολογεί την ύπαρξη πολυμελών οικογενειών.

7.3. Ο Β' Αστικός Συνοικισμός Μοναστηριωτών

7.3.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο

Σύμφωνα με το Αρχείο της Πρόνοιας ο Β' Συνοικισμός ξεκίνησε να οικοδομείται λίγο πιο ύστερα από τον πρώτο. Γνωρίζουμε ότι αρκετά πριν παραχωρηθεί επίσημα από το Δήμο πολλές οικίες είχαν αρχίσει ήδη να κτίζονται. Ο Β' Συνοικισμός χτίστηκε λίγο πιο πάνω από τον Α' συνοικισμό και βρίσκεται στην περιοχή βόρεια των στρατώνων από τον εργολάβο Ιάκωβο Γεωργιάδη. επικράτησε να ονομάζεται μαζί με τον Α' συνοικισμό «Συνοικισμός Αγίας Παρασκευής». Την εποχή που οικοδομήθηκε ο Α' και Β' συνοικισμός η περιοχή αυτή βρισκόταν εκτός σχεδίου πόλεως και άργησε πάρα πολλά χρόνια έως ότου να ενταχθεί.

Αρχικά το 1933 σε συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου απορρίφθηκε το αίτημα ένταξης παρά το γεγονός ότι είχε κατατεθεί στα πρακτικά του Συμβουλίου έγγραφη διαταγή της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας μαζί με το σχεδιάγραμμα του Συνοικισμού. Συνολικά όλα τα οικήματα τόσο τα 70 του Α' συνοικισμού όσο και τα 16 του Β' συνοικισμού κληρώθηκαν αμέσως μετά την ολοκλήρωσή τους και κατοικήθηκαν τα έτη 1937 και 1938 αντίστοιχα. Εντάχθηκαν στο σχέδιο πόλης μόλις το 1987¹⁵².

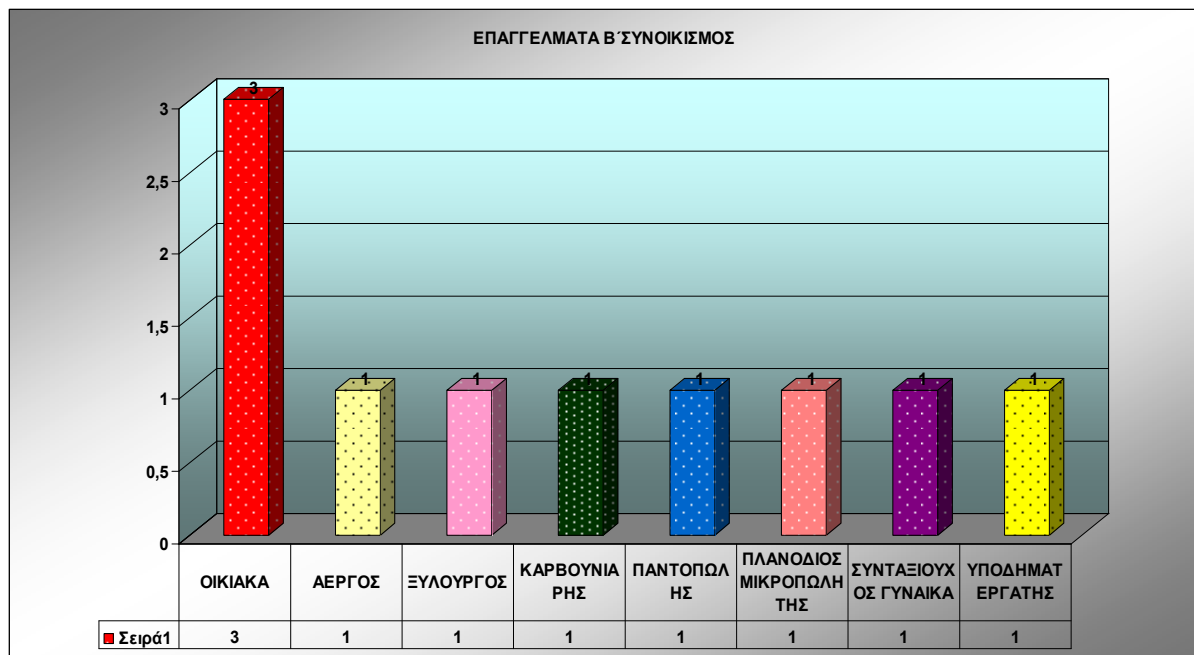
¹⁵² Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., (2002), ό.π., σελ. 53.

Από τα 16 οικήματα του Β' συνοικισμού μόνο τα 10 αφορούν Μοναστηριώτες πρόσφυγες. Τα υπόλοιπα έξι οικήματα δόθηκαν σε άλλους πρόσφυγες ως εξής: Ένα οίκημα σε προσφυγική οικογένεια από την Αττάλεια της Μ. Ασίας, ένα σε προσφυγική οικογένεια από το Καρς, ένα σε προσφυγική οικογένεια από την Τραπεζούντα, ένα σε προσφυγική οικογένεια από τη Μάργαρη της Ανατολικής Θράκης, ένα σε προσφυγική οικογένεια από τη Μοσχόπολη και ένα σε προσφυγική οικογένεια από την Κορυτσά της Βορείου Ηπείρου¹⁵³.

7.3.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Β' συνοικισμού

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΟΙΚΙΑΚΑ	3	30
ΑΕΡΓΟΣ (λόγω ασθενείας)	1	10
ΞΥΛΟΥΡΓΟΣ	1	10
ΚΑΡΒΟΥΝΙΑΡΗΣ	1	10
ΠΑΝΤΟΠΩΛΗΣ	1	10
ΠΛΑΝΟΔΙΟΣ ΜΙΚΡΟΠΩΛΗΤΗΣ	1	10
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ/ΓΥΝΑΙΚΑ	1	10
ΥΠΟΔΗΜΑΤΕΡΓΑΤΗΣ	1	10
ΣΥΝΟΛΟ	10	100

¹⁵³ Αρχείο Πρόνοιας -Φάκελος Β' Αστικός Μοναστηριωτών.

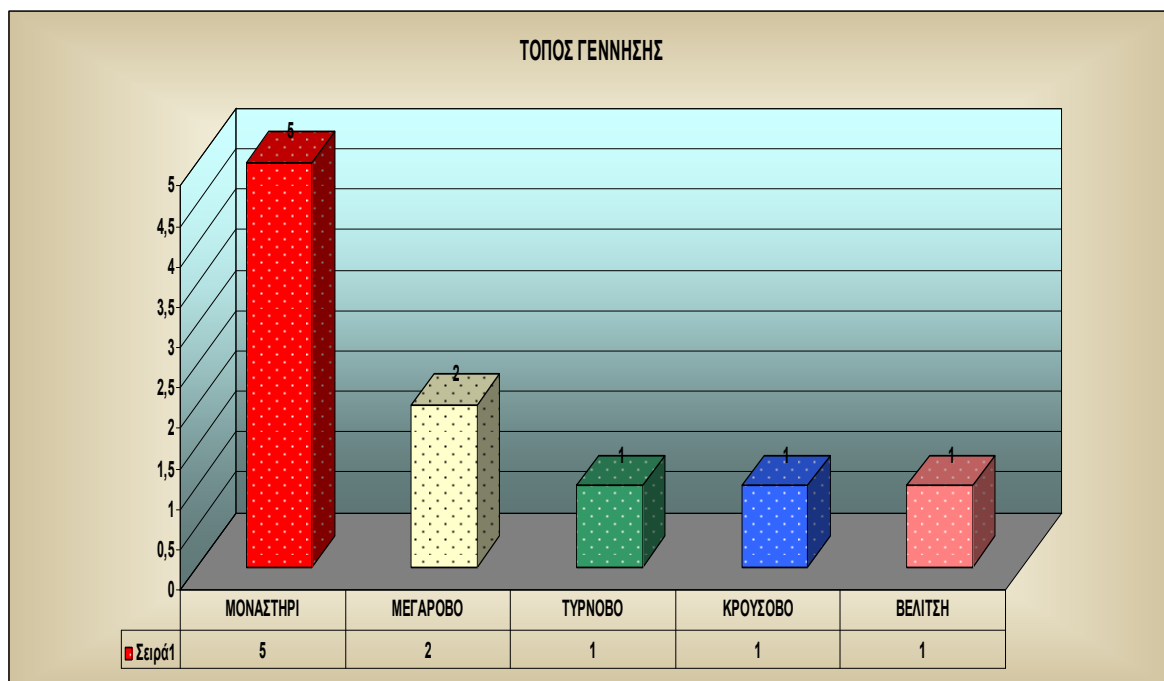

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν και αποτυπώνονται στους παραπάνω πίνακες όπως και στα αντίστοιχα γραφήματα, δείχνουν ότι ο αριθμός των χήρων- αρχηγών οικογενειών είναι πολύ μικρός, μόλις τρεις, ενώ ένας μόνο πρόσφυγας δηλώνει άεργος λόγω ασθενείας, όλα τα υπόλοιπα δηλωθέντα επαγγέλματα των προσφύγων –αρχηγών οικογενειών έχουν ακριβώς το ίδιο ποσοστό που αντιστοιχεί το καθένα στο 1%. Δύο αρχηγοί οικογενειών ασχολούνται με επαγγέλματα του δευτερογενή τομέα (ξύλουργός και καρβουνιάρης). Τέσσερις ασκούν επαγγέλματα του τριτογενή τομέα και ειδικότερα δύο ασκούν επαγγέλματα του μεταπρατικού τομέα και δύο επαγγέλματα που ανήκουν στον τομέα της παροχής υπηρεσιών. Διαπιστώθηκε επίσης ότι ενώ στις πιο πολλές περιπτώσεις στεγαστικής αποκατάστασης σε άλλους συνοικισμούς, οι πρόσφυγες εκ Μοναστηρίου δηλώνουν στην Υπεύθυνη δήλωση αστικής αποκατάστασης άεργοι λόγω προχωρημένης ηλικίας (υπερήλικες), σε αυτόν τον οικισμό ένας πρόσφυγας μόνο δηλώνει άεργος λόγω ασθενείας.

Στον παρακάτω πίνακα διαπιστώνεται ότι πληθυσμιακά οι πρόσφυγες του Β' συνοικισμού κατά 50% προέρχονταν από την πόλη του Μοναστηρίου και το υπόλοιπο 50% προέρχονταν από τα περίχωρα του Μοναστηρίου. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τα επαγγέλματα που ασκούσαν επιβεβαιώνει ότι οι Μοναστηριώτες ήταν κυρίως πληθυσμός με αστική προέλευση.

7.3.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Β' συνοικισμού

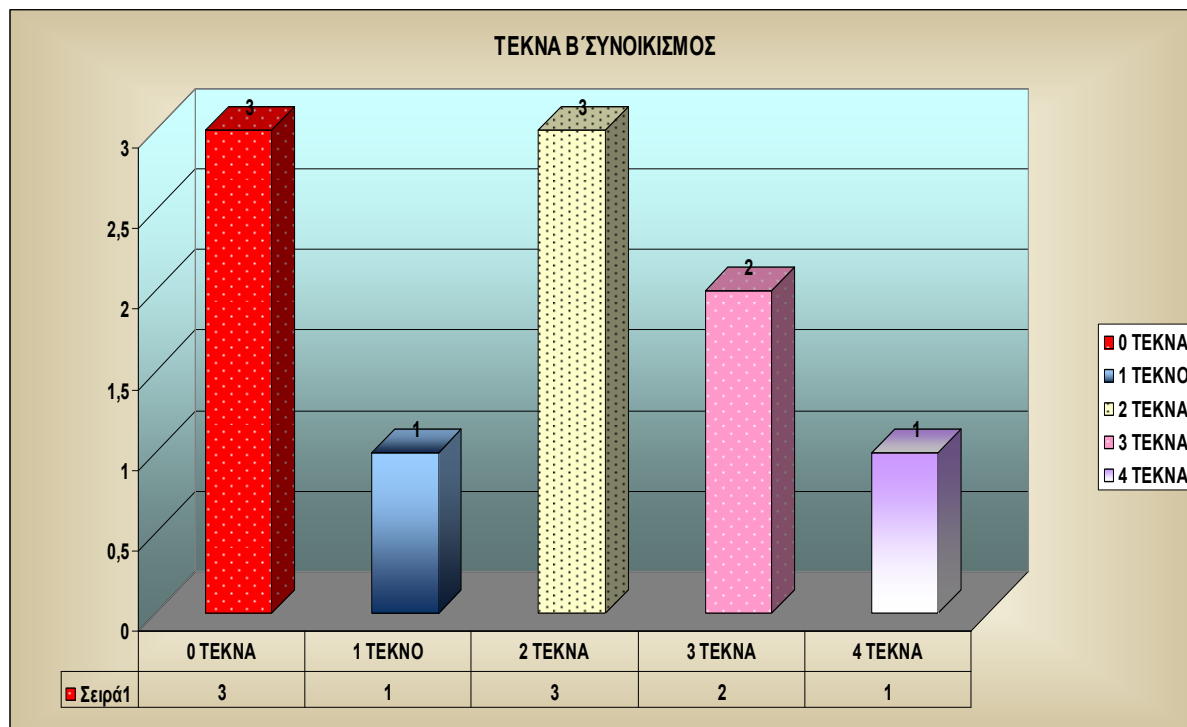
ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	5	50
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	2	20
ΤΥΡΝΟΒΟ	1	10
ΚΡΟΥΣΟΒΟ	1	10
ΒΕΛΙΤΣΗ	1	10
ΣΥΝΟΛΟ	10	100

7.3.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Β' συνοικισμού

ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	3	30
1 ΤΕΚΝΟ	1	10
2 ΤΕΚΝΑ	3	30

3 ΤΕΚΝΑ	2	20
4 ΤΕΚΝΑ	1	10
ΣΥΝΟΛΟ	10	100

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι επί του συνολικού αριθμού των δέκα οικογενειών Μοναστηριωτών δικαιούχων του Β' Συνοικισμού, το 1/3 σχεδόν ήταν άτεκνοι και συγκεκριμένα τρεις οικογένειες και ποσοστό 30%, ενώ άλλες τρεις οικογένειες δήλωσαν από δύο παιδιά και ποσοστό 30%. Επίσης διαπιστώνεται ότι πρόκειται ως επί των πλείστον για οικογένειες ολιγομελείς και μόνο μία οικογένεια είναι πολύτεκνη με τέσσερα παιδιά και ποσοστό 10%. Ακολουθούν με ποσοστό 20% οικογένειες με 3 παιδιά και με ποσοστό 10% μία οικογένεια με ένα παιδί. Η γενική εικόνα που προκύπτει δείχνει οι οικογένειες να ασκούν δύσκολα επαγγέλματα για να ζήσουν και ίσως οι δυσκολίες που αντιμετώπιζαν να μην τους ενθάρρυνε στη δημιουργία μεγαλύτερων οικογενειών

7.3.5. Συμπεράσματα που αφορούν τους τρεις συνοικισμούς Μοναστηριωτών

Πίνακας 1: Αποτύπωση της συνολικής αποκατάστασης, στους συνοικισμούς Α' Β' Γ' Μοναστηριωτών

A/A	Έτος κατασκευής	Συνοικισμός	Αρ. Οικήμάτων	Δικαιούχοι Μον/τες	Εργολάβος	Όρια Οικισμού
1	1933	Α'	70(50 + 20)	66	ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ & ΕΥΔΟΞΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ (ΚΑΒΑΛΛΑΣ-ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ-ΠΕΛΟΠΙΔΑ-ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ- ΟΜΗΡΟΥ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ)
2	1933-1934	Β'	16	10	ΙΑΚΩΒΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ (ΕΛ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ-ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ-ΠΛ. ΠΛΑΤΩΝΟΣ)
3	1931	Γ'	51	47	Έξοδα δημοσίου	ΠΕΡΙΟΧΗ ΩΔΕΙΟΥ- ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΠΑΙΔΟΠΟΛΗ (ΚΑΛΛΙΓΑ-ΚΑΝΑΡΗ- ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ- ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ- ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ)
ΣΥΝΟΛΟ			137	123		

Διαπιστώνουμε ότι ο αριθμός των παραχωρηθέντων οικημάτων στους τρεις συνοικισμούς Μοναστηριωτών (Α', Β' και Γ' συνοικισμός Μοναστηριωτών) είναι συνολικά 137 οικήματα. Οι Μοναστηριώτες πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στα 123 από αυτά. Τα υπόλοιπα δεκατέσσερα (14) οικήματα παραχωρήθηκαν σε πρόσφυγες από άλλες περιοχές όπως για παράδειγμα σε πρόσφυγες από τη Βόρειο Ήπειρο, τη Μ. Ασία και την Αν. Θράκη. Και οι τρεις συνοικισμοί χτίστηκαν από το 1931 έως το 1934 και κατοικήθηκαν αντίστοιχα το 1931 ο Γ' συνοικισμός, το 1937 ο Α' συνοικισμός και το 1938 ο Β' συνοικισμός. Οι τρεις συνοικισμοί έγιναν ύστερα από αίτημα του «Οικοδομικού Συνεταιρισμού πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου», που συστάθηκε γι' αυτόν ακριβώς το σκοπό, να καταφέρει την στεγαστική αποκατάσταση των μελών του. Στον Γ' συνοικισμό παραχωρήθηκε ανταλλάξιμη έκταση, επί Νομαρχίας Παύλου Καλλιγά, όπου κτίστηκαν 51 οικήματα από τους ίδιους τους δικαιούχους

με δαπάνες του ελληνικού Δημοσίου. Από τα 51 οικήματα δόθηκαν τα 47 σε οικογένειες Μοναστηριωτών, ύστερα από κλήρωση. Η παραχωρηθείσα έκταση ήταν στα όρια του σχεδίου πόλεως της Φλώρινας και εντάχθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στο σχέδιο πόλεως.

Ο Α' συνοικισμός έγινε επίσης, ύστερα από αίτημα του «Οικοδομικού συνεταιρισμού πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου» το 1932 προς το Δημοτικό συμβούλιο, για παραχώρηση δημοτικής έκτασης. Ο Δήμος αρνήθηκε την παραχώρηση της έκτασης και υποστήριξε ότι η συγκεκριμένη έκταση επρόκειτο να δημοπρατηθεί προκειμένου να εξοικονομηθούν τα αναγκαία χρήματα για την ανέγερση Δημοτικού Νοσοκομείου. Τελικά με απόφαση του Γενικού Διοικητή Μακεδονίας Φ. Δραγούμη η εκποίηση ακυρώθηκε και ο συνοικισμός ξεκίνησε στις 22-10-1933 να οικοδομείται, παρά τις αντιδράσεις και τις διαμαρτυρίες του Δήμου Φλώρινας. Πρόκειται για συνολικά 70 οικήματα (50 κατασκευής Ι. Δημητριάδη και 20 κατασκευής Ε. Βασιλειάδη) εκ των οποίων τα 66 δόθηκαν το 1937 ύστερα από κλήρωση σε Μοναστηριώτες.

Ο Β' συνοικισμός (κατασκευής Ιάκωβου Γεωργιάδη) κτίστηκε δίπλα σχεδόν στον Α' συνοικισμό με το ίδιο καθεστώς αυτοστέγασης που ίσχυσε και στην κατασκευή του Α' συνοικισμού. Περιλαμβάνει 16 οικήματα εκ των οποίων σε Μοναστηριώτες δόθηκαν τα 10 οικήματα, ύστερα επίσης, από κλήρωση. Ο Α' και ο Β' συνοικισμός ονομάζονται από κοινού «Συνοικισμός Αγίας Παρασκευής» λόγω της περιοχής στην οποία κτίστηκαν

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: Η εγκατάσταση των Μοναστηριωτών προσφύγων σε αστικούς οικισμούς εντός της πόλης της Φλώρινας

Από την έρευνα των 10.000 περίπου εγγράφων που ερευνήθηκαν στους αντίστοιχους φακέλους του Αρχείου της Πρόνοιας Φλώρινας προέκυψε ότι, πέρα των τριών συνοικισμών που κτίστηκαν από το ελληνικό κράτος προκειμένου να στεγαστούν οι άπορες ελληνικές οικογένειες του Μοναστηρίου κατά την περίοδο 1931 έως 1934, αρκετές οικογένειες άπορων Μοναστηριωτών προσφύγων έλαβαν οικήματα και σε άλλους αστικούς οικισμούς εντός της πόλης, που χτίστηκαν για την στέγαση προσφύγων προερχόμενων από άλλες περιοχές. Στο Αρχείο της Πρόνοιας κατόπιν έρευνας διαπιστώθηκε ότι στους Α', Θ', Η, Ζ' και ΕΑΠ ΖΩΝΗ αστικούς οικισμούς δεν υπάρχει καμία οικογένεια Μοναστηριωτών¹⁵⁴.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι αστικοί οικισμοί Α', Β' και Γ' κατασκευάστηκαν με παρέμβαση του τότε Νομάρχη Φλώρινας Παύλου Καλλιγά προκειμένου να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες για στέγαση των προσφύγων.¹⁵⁵ Μοναστηριώτες αποκαταστάθηκαν μόνο στους αστικούς οικισμούς Β', Γ' και Δ' που βρίσκονταν εντός της πόλης και αφορούν την έρευνά μας. Η εικόνα τους έχει ως εξής:

8.1. Ο Β' Αστικός οικισμός

8.1.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο

Ο Β' αστικός οικισμός περιλάμβανε τις οδούς Ολυμπιάδος- Ι. Καραβίτη- Κιουταχείας και Σ. Κοντογούρη.¹⁵⁶

Σύμφωνα με Β.Δ. στις 24/5/1926 «περί κυρώσεως της μεταξύ του ελληνικού δημοσίου και της εθνικής Τραπέζης συμβάσεως περί διαχειρίσεως των εν Ελλάδι κτημάτων των ανταλλαγέντων μουσουλμάνων» αποφασίστηκε η έκταση του Δήμου που βρισκόταν στο βόρειο τμήμα της πόλης και εντός σχεδίου πόλεως, να περιέλθει στη δικαιοδοσία της ΕΤΕ. Επρόκειτο δηλαδή για ανταλλάξιμη έκταση που εξαγοράστηκε από την ΕΤΕ. Το 1927 ο

¹⁵⁴ Σύμφωνα με το Αρχείο Πρόνοιας- Φάκελοι Β' ΑΣΤΙΚΟΣ.

¹⁵⁵ Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., (2002), ό. π ,σ. 51.

¹⁵⁶ Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., (2002), ό. π ,σ.σ. 39- 51.

Δήμος Φλώρινας αποφάσισε τη δημιουργία δημοτικού κήπου στην συγκεκριμένη έκταση και ύστερα από την υπ' 213/21-7-1927 απόφαση του δημοτικού Συμβουλίου προέβηκε στην αγορά της. Μετά από κάποιους μήνες αποφασίστηκε από το γραφείο Εποικισμού η κατασκευή πρόσφυγικού συνοικισμού στην παραπάνω έκταση. Με διαταγή της ΕΑΠ και της Γ.Δ.Ε.Μ. πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στα γραφεία της Νομαρχίας όπου παρίσταντο και ο Δήμαρχος Φλώρινας και αποφασίστηκε να δοθεί η έκταση για την ανέγερση οικισμού. Στις 16-2-1928 στη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου με το ίδιο θέμα αντέδρασε ο Νομομηχανικός της Νομαρχίας υποστηρίζοντας ότι η συγκεκριμένη έκταση ήταν κατάλληλότερη για Δημοτικός κήπος. Εξαιτίας της εμπλοκής που προέκυψε, το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε τη συγκρότηση μίας επιτροπής με σκοπό την εξεύρεση νέας κατάλληλης για το σκοπό αυτό, έκτασης. Μέλη της επιτροπής ορίστηκαν ο Δήμαρχος και οι Δημοτικοί υπάλληλοι Βασίλειος Σεντέτσης, Στέφανος Χατζηνίκος και Νικόλαος Παναγιώτου. Πριν όμως η επιτροπή να υποδείξει κάποια έκταση, η Επιτροπή αποτελούμενη από το Νομάρχη, το Δήμαρχο, τον μηχανικό του Δήμου, τον μηχανικό του Εποικισμού και τον Προϊστάμενο του γραφείου Εποικισμού αποφάσισε τελικά την ανέγερση του συνοικισμού στην επίμαχη έκταση που προοριζόνταν για Δημοτικό πάρκο. Στην απόφαση αντιδρά ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου με το επιχείρημα ότι δεν έχει ακόμη γνωμοδοτήσει η συσταθείσα για το σκοπό αυτό επιτροπή του Δήμου. Τελικά όμως το Δημοτικό Συμβούλιο με την υπ' αριθμ 130 /1928 απόφασή του τροποποίησε το σχέδιο πόλεως, σύμφωνα με την οποία καταργήθηκε ένα τμήμα του Δημοτικού κήπου και μετατοπίστηκε κάποια μέτρα η Περιφερειακή οδός. Η απόφαση εν συνεχεία, στάλθηκε στον Νομάρχη για έγκριση και κατόπιν για υπογραφή στον τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και ακολούθως δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 220^A/23-10-1928. Ακολούθησε η απαλλοτρίωση της έκτασης και η ανέγερση των οικημάτων με δαπάνη του Δημοσίου (Υπουργείο Πρόνοιας). Στον Α' αστικό οικισμό πρέπει να διευκρινιστεί ότι ύστερα από λεπτομερή έρευνα του Αρχείου της Πρόνοιας, δεν εγκαταστάθηκαν καθόλου πρόσφυγες Μοναστηριώτες παρά μόνο πρόσφυγες από την Τουρκία. Ο Β' αστικός οικισμός, που εκτείνονταν ανατολικά του Δημοτικού κήπου, κατασκευάστηκε από τον εργολάβο Αναγνωστόπουλο και περιελάμβανε συνολικά 30 οικήματα¹⁵⁷.

¹⁵⁷ Σύμφωνα με το Αρχείο Πρόνοιας- Φάκελος Β' ΑΣΤΙΚΟΣ.

8.1.2. Τα στοιχεία από την έρευνα του φακέλου «Β' ΑΣΤΙΚΟΣ» οικισμός

Από τα τριάντα οικήματα, παραχωρήθηκαν τα δεκατέσσερα μόνο σε Μοναστηριώτες πρόσφυγες και βρίσκονται επί των οδών Ολυμπιάδος και Καστοριάς. Τα οικήματα παραχωρήθηκαν στους δικαιούχους κατόπιν κλήρωσης και ορίστηκε στους δικαιούχους η καταβολή ενός ποσού ως τίμημα. Τα οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν μετά το 1953

Ορισμένα εξ αυτών διαπιστώθηκε μετά από έρευνα των αρχείων της Πρόνοιας ότι δόθηκαν δωρεάν αρχικά για ένα χρόνο σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 25137/23-2-1933 Απόφαση του Υπουργού Γενικού Διοικητή Μακεδονίας και μετά λόγω αδυναμίας καταβολής της οριζόμενου ποσού προκαταβολής τους δόθηκε νέα παράταση ενός έτους με Απόφαση Νομάρχη για δωρεάν παραχώρηση. Τα οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν μετά το 1953..

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η περίπτωση του πρόσφυγα με τα αρχικά Ο.Π. ο οποίος με αίτησή του στις 9-7- 1931 προς τον τότε Νομάρχη Φλώρινας (Π. Καλλιγά), επικαλείται ως λόγους που συνιστούν τη στεγαστική του αποκατάσταση : *«το λίαν πολυμελές της οικογενείας μου, την εξαιρετική απορίαν μου εις ην έχει συντελέση η καταστροφή μου εκ του Ευρωπαϊκού πολέμου και το πατριωτικόν του παρελθόν»*. Στον αιτούντα πράγματι παραχωρήθηκε οίκημα και σύμφωνα με την υπ' αριθμ.25137/23-2-1933 απόφαση του Αναπληρωτή Γενικού Διοικητή Μακεδονίας Σ. Δημητρακάκη, εγκρίθηκε η δωρεάν παραχώρηση για ένα έτος. Ακολούθησε νέα απόφαση της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στις 23-4-1937 που ενημέρωνε για τη λήξη της δωρεάν παραχώρησης του οικήματος και ο εν λόγω πρόσφυγας επανερχόμενος με αίτησή του στις 18-6-1937 προς τον κ. Γενικό Διοικητή Μακεδονίας αναφέρει τους λόγους για τους οποίους ζητά αναστολή της έξωσής του από το παραχωρηθέν για ένα έτος οίκημα κατόπιν ειδοποίησης που έλαβε από την Αστυνομία για να εγκαταλείψει το οίκημα-το οποίο περιλαμβάνει ένα μόνο δωμάτιο- μέσα σε δέκα ημέρες. Τελικά εκδίδεται απόφαση του Νομάρχη Φλώρινας κ. Ι. Τσακτσίρα βάση της οποίας δίνεται παράταση παραμονής και του παραχωρείται για έναν ακόμη χρόνο δωρεάν το οίκημα.

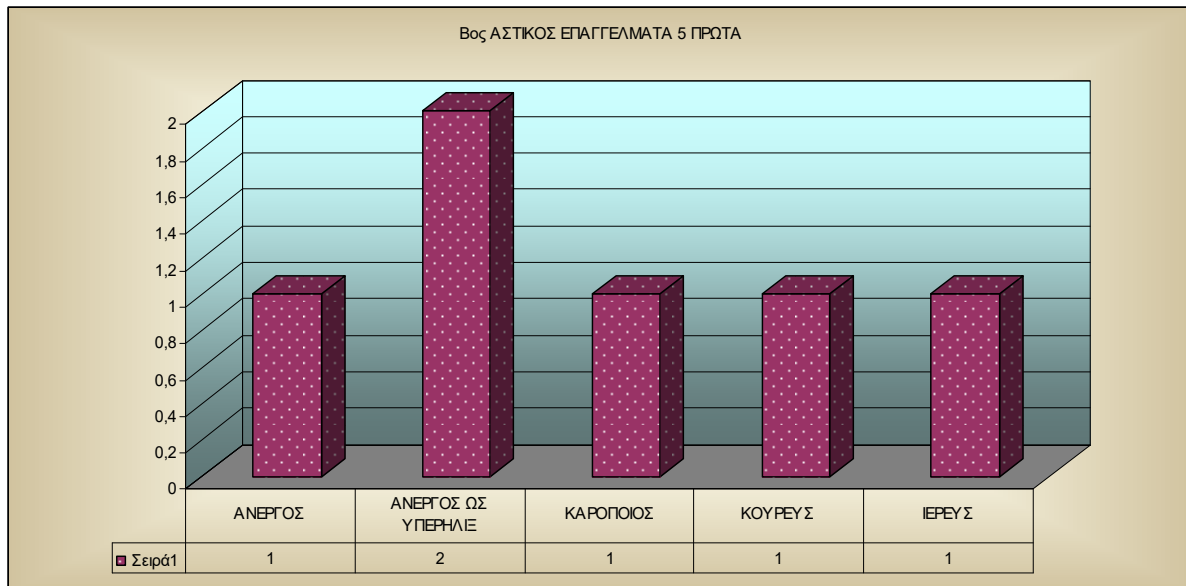
Από τη μελέτη του φακέλου του συγκεκριμένου πρόσφυγα διαφαίνεται η δύσκολη κατάσταση και η ανέχεια που αντιμετώπιζαν στην καθημερινότητά τους ορισμένες οικογένειες προσφύγων του Μοναστηρίου αλλά ταυτόχρονα αποτυπώνονται μέσα από τις επιστολές τους, τα γνήσια πατριωτικά τους αισθήματα. Ο εν λόγω πρόσφυγας επικαλείται χαρακτηριστικά, τα πενήντα χρόνια που υπηρέτησε την Ελληνική του Πατρίδα, στο κατεχόμενο από τους Τούρκους Μοναστήρι, αλλά καταγγέλλει και τις μετέπειτα θηριωδίες

των Σέρβων που τον ανάγκασαν να το εγκαταλείψει το έτος 1917 και να εγκατασταθεί μόνιμα πλέον στη Φλώρινα¹⁵⁸.(βλ. Παράρτημα)

8.1.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Β' Αστικού οικισμού

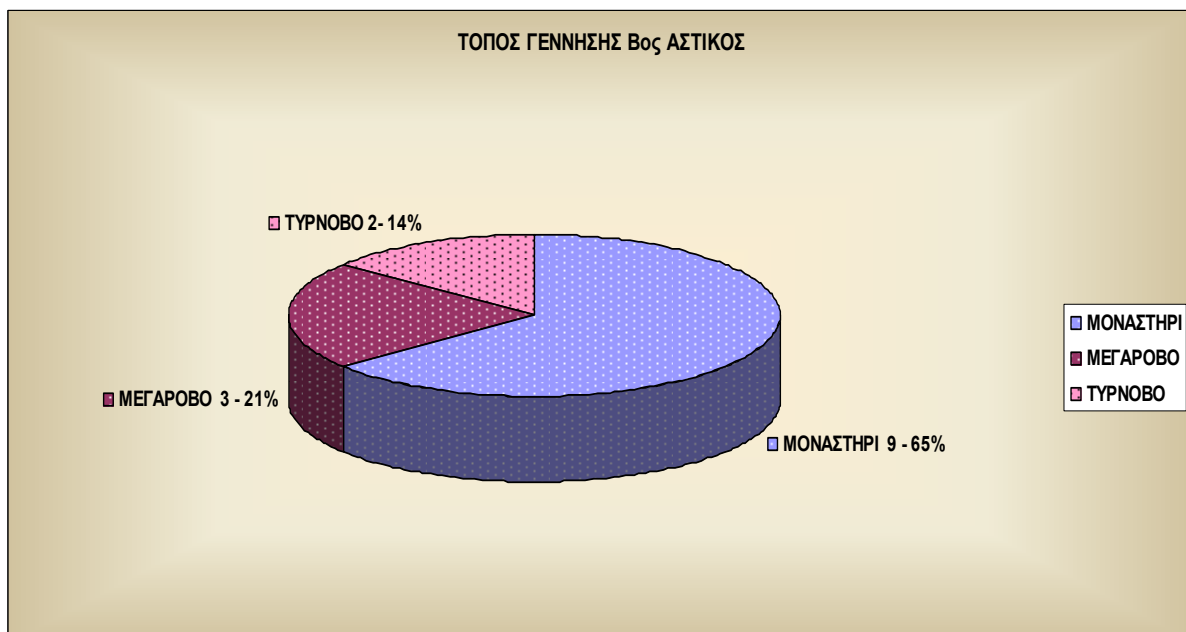
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΑΝΕΡΓΟΣ	1	7,1
ΑΝΕΡΓΟΣ ΩΣ ΥΠΕΡΗΛΙΞ	2	14,8
ΚΑΡΟΠΟΙΟΣ	1	7,1
ΚΟΥΡΕΥΣ	1	7,1
ΙΕΡΕΥΣ	1	7,1
ΟΙΚΙΑΚΑ	1	7,1
ΠΛΑΝΟΔΙΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ	1	7,1
ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΚΛΗΤΗΡΑΣ	1	7,1
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΥΣ	1	7,1
ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ	1	7,1
ΜΑΓΕΙΡΑΣ	1	7,1
ΟΔΟΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΔΗΜΟΥ	1	7,1
ΑΝΘΡΑΚΕΜΠΟΡΟΣ	1	7,1
ΣΥΝΟΛΟ	14	100

¹⁵⁸ Σύμφωνα με τους φακέλους που αφορούν το Β' Αστικό στο Αρχείο Πρόνοιας

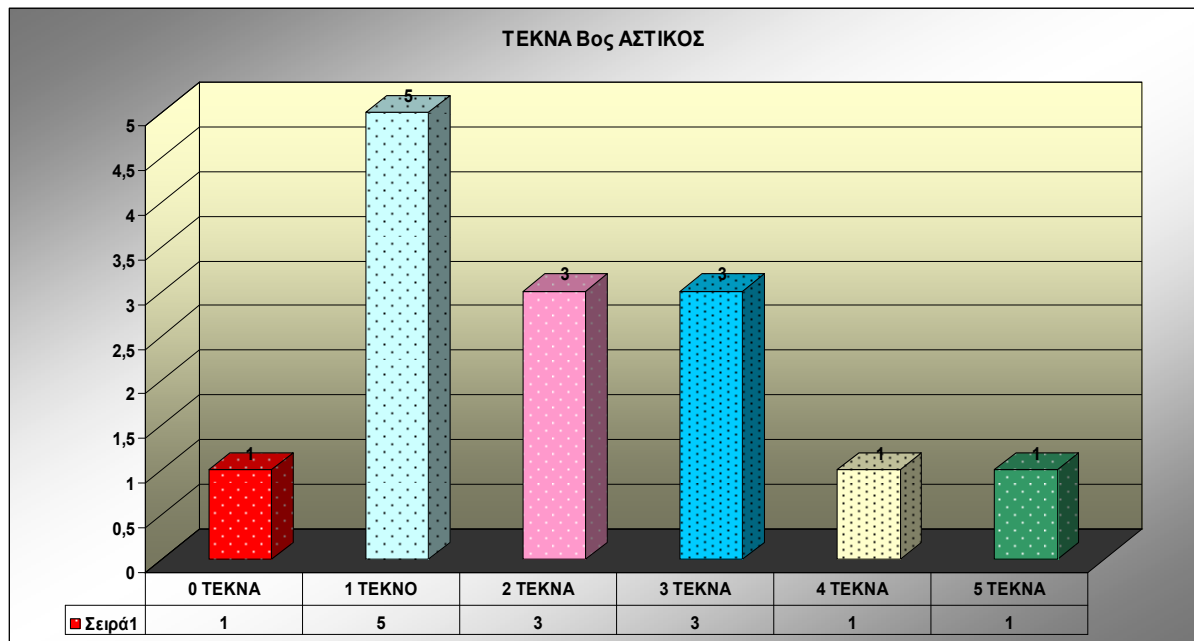
8.1.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Β' αστικού οικισμού

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	9	65
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	3	21
ΤΥΡΝΟΒΟ	2	14
ΣΥΝΟΛΟ	14	100

8.1.5. Σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Β'ΑΣΤΙΚΟΥ

ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	1	7
1 ΤΕΚΝΟ	5	37
2 ΤΕΚΝΑ	3	21
3 ΤΕΚΝΑ	3	21
4 ΤΕΚΝΑ	1	7
5 ΤΕΚΝΑ	1	7
ΣΥΝΟΛΟ	14	100

Στον Β' Αστικό οικισμό αποκαταστάθηκαν δεκατέσσερις οικογένειες Μοναστηριωτών. Η πλειοψηφία αυτών είχε καταγωγή από την πόλη του Μοναστηρίου με ποσοστό 65% και μόνο 5 αρχηγοί οικογενειών είχαν καταγωγή από τις κοινότητες Μεγάροβο και Τύρνοβο με ποσοστό 21% και 14% αντίστοιχα. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι πρόσφυγες προέρχονται μόνο από τις τρεις αυτές περιοχές. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν ανήκουν τα μισά στην κατηγορία της παροχής υπηρεσιών και ακολουθούν δύο άτομα- αρχηγοί οικογενειών που ασκούν επάγγελμα που ανήκει στο δευτερογενή και ένας που ασκεί επάγγελμα που ανήκει στον μεταπρατικό τομέα. Για άλλη μια φορά επιβεβαιώνεται η

διαπίστωση ότι οι Μοναστηριώτες με την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα συνέχισαν την παράδοση και ασχολήθηκαν κι εδώ με αστικά επαγγέλματα που ανήκουν κυρίως στον τομέα της παροχής υπηρεσιών και του εμπορίου. Όσον αφορά τη σύνθεση των οικογενειών διαπιστώνεται ότι οι οικογένειές τους δεν ήταν πολύ μεγάλες μόλις δύο είχαν πάνω από τέσσερα παιδιά, τρεις είχαν από δύο και τρία παιδιά ενώ η πλειοψηφία των οικογενειών είχε από ένα παιδί σε ποσοστό 37 %. Τέλος μία οικογένεια ήταν άτεκνη. Η πλειοψηφία ολιγομελών οικογενειών μπορεί να αποδοθεί στις δύσκολες συνθήκες ζωής που αντιμετώπιζαν οι Μοναστηριώτες πρόσφυγες στην καθημερινότητά τους όσο και στις αντιξοότητες που αντιμετώπισαν πριν έρθουν στην Ελλάδα.

8.2. Ο Γ' αστικός οικισμός

8.2.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο

Ο Γ' Αστικός οικισμός αφορά 20 οικήματα κατασκευασμένα από τον εργολάβο Α. Αποστολόπουλο το 1934 σε επιπλέον δημοτική έκταση που παραχωρήθηκε μετά από αίτημα του Νομάρχη.¹⁵⁹ Ο οικισμός κατασκευάστηκε επί των οδών Ολυμπιάδος- Ι. Καραβίτη-Κιουταχείας και Σ. Κοντογούρη. Στον συγκεκριμένο οικισμό οι δικαιούχοι Μοναστηριώτες πρόσφυγες ανέρχονται σε δεκατρείς και τα παραχωρηθέντα οικήματα σε αυτούς βρίσκονται επί των οδών Δελαπόρτα, Μπιζανίου, Σπηλιάδου και Ολυμπιάδος.

Ο οικισμός κατασκευάστηκε ύστερα από την υπ. αριθμ. 448/31-10-1934 απόφαση επείγουσας Συνεδρίασης του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας υπό την Προεδρία του Θ. Παπαθανασίου και παρουσία του Δημάρχου Φλώρινας Νικόλαου Χάσου. Στο πρακτικό του Δημ. Συμβουλίου αναφέρεται ότι το Δ.Σ. αποφασίζει ομόφωνα τη δωρεάν παραχώρηση στο Δημόσιο και ειδικότερα στο Υπουργείο Κρατικής Υγιεινής και Περιθάλψεως, Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, Τμήμα Προνοίας, του οικοπέδου που βρίσκεται εντός σχεδίου πόλεως, επί της οδού Δελαπόρτα και ανήκει στο Δήμο κατόπιν αγοράς του από την Εθνική Τράπεζα (ανταλλάξιμη έκταση). Αναφέρεται επίσης ότι το συγκεκριμένο οικόπεδο καταλαμβάνει έκταση 3738 τ.μ. και παραχωρείται για την ανέγερση είκοσι «οικίσκων» του νέου συνοικισμού προσφύγων.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Τσάπανου –Κωτσοπούλου Ε., ό.π , σ. 51.

¹⁶⁰ Αρχείο Πρόνοιας- ΦΑΚΕΛΟΣ Γ' Αστικός Συνοικισμός Φλωρίνης.

Στο σκεπτικό της απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου αναφέρονταν οι δύο κύριοι λόγοι που οδήγησαν σε αυτήν την απόφαση και ήταν οι εξής: α) Η παραχώρηση εκ μέρους του Δήμου Φλώρινας έγινε προς όφελος των αστέγων κατοίκων της πόλης και β) Το οικόπεδο αυτό είχε αγορασθεί από το Δήμο με σκοπό να ανεγερθεί Διδασκαλείο τώρα όμως «ο λόγος ούτος εξέλιπε». Στο ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 443/21-12-1934 δημοσιεύθηκε η παραπάνω απόφαση και μάλιστα χαρακτηρίζεται το παραχωρηθέν οικόπεδο ως δημοτικό γήπεδο. Φέρει την υπογραφή του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Αλέξανδρου Ζαΐμη και του Υπουργού Εσωτερικών Γ. Χλώρου.

Τα οικήματα δόθηκαν με κλήρωση, σε απόρους πρόσφυγες από το τέλος του 1935 και μετά. Μάλιστα σύμφωνα με το Πρακτικό Κλήρωσης του Συμβουλίου Πρόνοιας και Στεγάσεως προσφύγων στις 11/3/1936 αποτελούμενη από τον Νομάρχη Φλώρινας Αθανάσιο Σκλάβανο, τον Ιατρό Αθανάσιο Γιαννούλη και τον Προϊστάμενο του Γραφείου Δημόσιας Αντιλήψεως Αχιλλέα Γεωργιάδη, τέθηκαν σε κλήρωση και τα ονόματα δέκα προσφύγων από τη Βόρεια Ήπειρο και κληρώθηκαν έξι εξ αυτών.

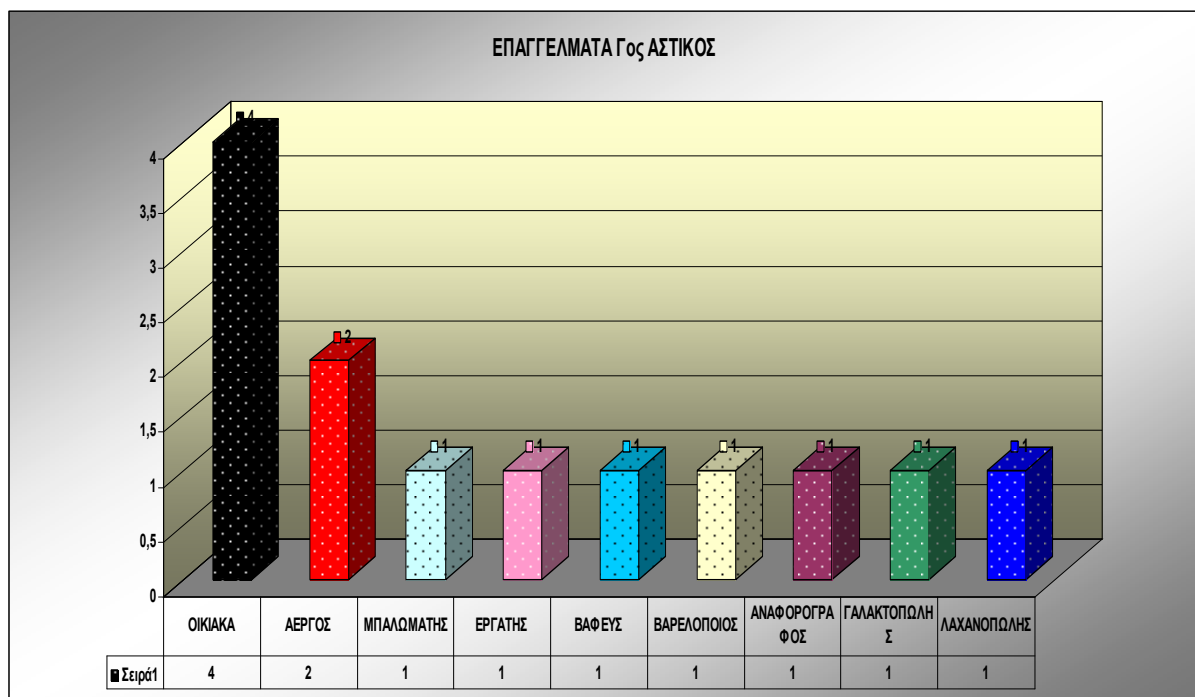
Στους φακέλους της Πρόνοιας που αφορούν τον συγκεκριμένο οικισμό, υπάρχει η Απόφαση με αρ. Πρωτ. 106.684/5-11-1936 του Υπουργού Γενικού Διευθυντή Μακεδονίας ο οποίος λαμβάνοντας υπόψη την 670^η «συνεδριαν του παρ' ημών Συμβουλίου Πρόνοιας» αποφασίζει την μείωση λόγω απορίας πέντε προσφύγων της καταβάλλουσας εγγύησης που όφειλαν, από το 1/10 της αξίας των παραχωρηθέντων οικημάτων στο 1/20 της αξίας, στον εν λόγω οικισμό. Μετά από σχετική έρευνα στα αρχεία της Πρόνοιας διασταυρώθηκε ότι δεν αφορά η απόφαση αυτή Μοναστηριώτες πρόσφυγες.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας Φλώρινας με έγγραφό της με Αρ. Πρωτ. 1135/17-6-1958 ζητούσε από το Υπουργείο Πρόνοιας στην Αθήνα, την οικονομική ενίσχυση ορισμένων κατόχων νόμιμων τίτλων των παραχωρηθέντων οικημάτων προκειμένου να επεκτείνουν τα οικήματά τους καθώς οι ανάγκες τους λόγω αύξησης των μελών των οικογενειών τους πολλαπλασιάστηκαν και πλέον το ένα δωμάτιο και οι λοιποί βοηθητικοί χώροι δεν επαρκούσαν για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Η απάντηση που έλαβαν από το Υπουργείο ένα - δύο μήνες αργότερα ήταν αρνητική με το σκεπτικό ότι δεν προβλέπεται στη νομοθεσία κάτι τέτοιο (οικονομική ενίσχυση ή δάνειο), εφόσον οι συγκεκριμένοι δικαιούχοι των οικημάτων ήδη έχουν λάβει στεγαστική αποκατάσταση. Τα οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν στην πλειοψηφία τους το έτος 1953 και 1954 και λιγότερα τα έτη 1955 (2), 1962(1) και το έτος 1965(1)¹⁶¹.

¹⁶¹ Σύμφωνα με το φάκελο που αφορά τον Γ' Αστικό οικισμό-Αρχείο Πρόνοιας

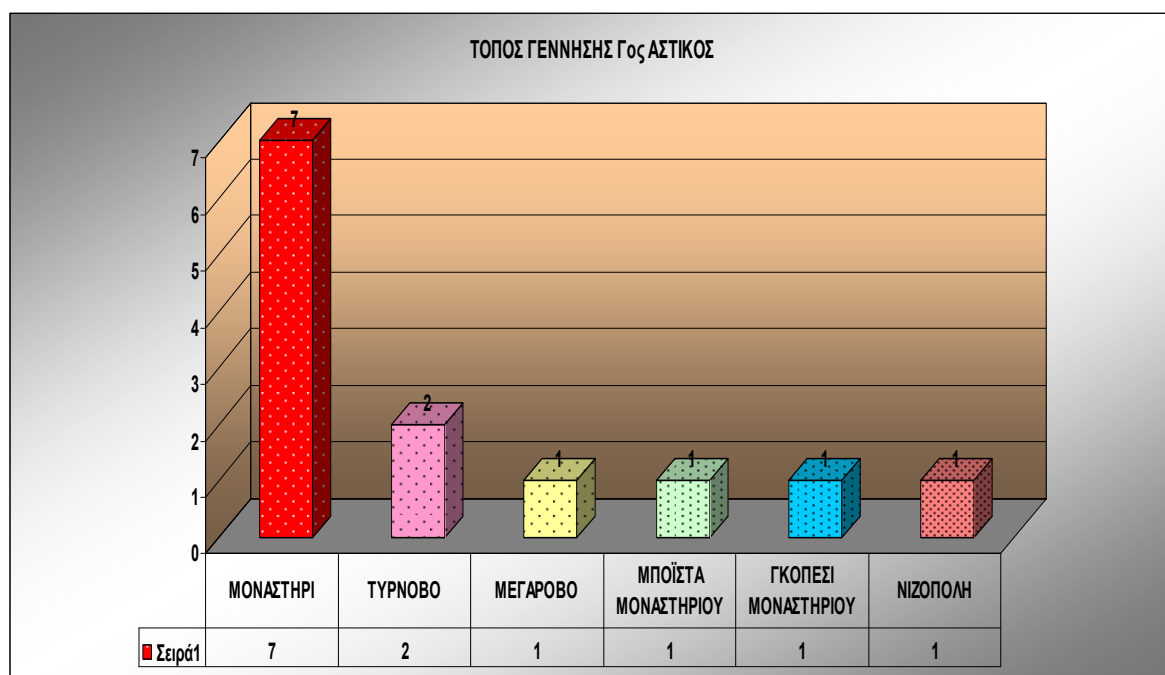
8.2.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Γ' Αστικού οικισμού

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΟΙΚΙΑΚΑ	4	30
ΑΕΡΓΟΣ	2	14
ΜΠΑΛΩΜΑΤΗΣ	1	8
ΕΡΓΑΤΗΣ	1	8
ΒΑΦΕΥΣ	1	8
ΒΑΡΕΛΟΠΟΙΟΣ	1	8
ΑΝΑΦΟΡΟΓΡΑΦΟΣ	1	8
ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΗΣ	1	8
ΛΑΧΑΝΟΠΩΛΗΣ	1	8
ΣΥΝΟΛΟ	13	100

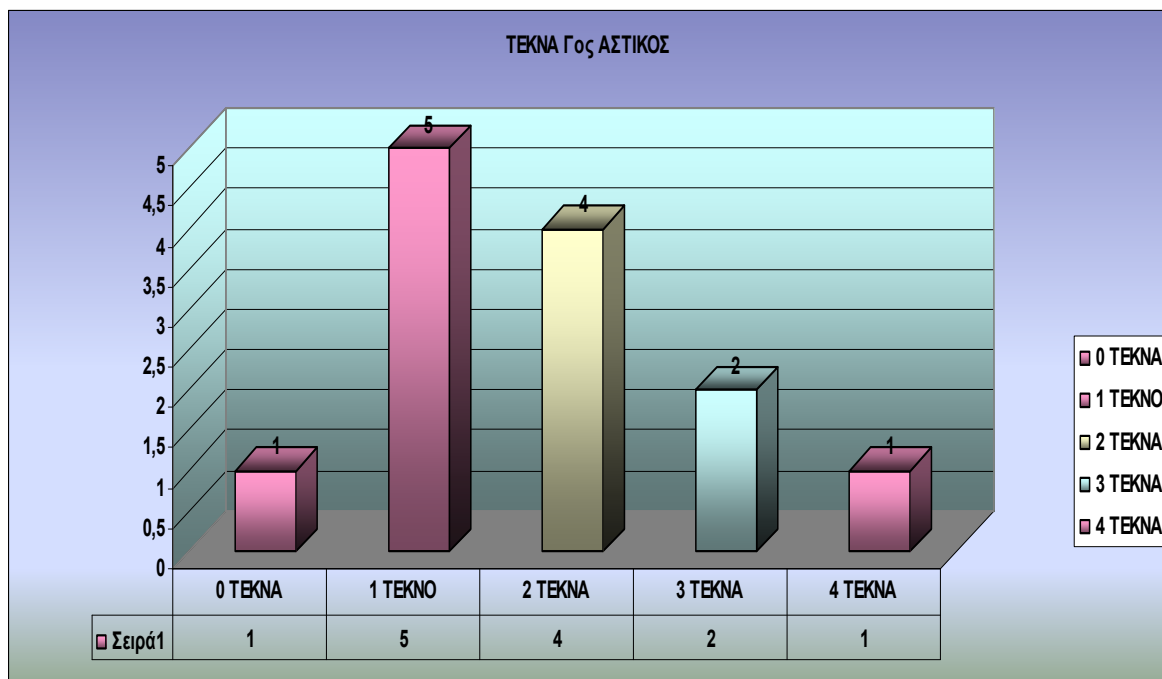
8.2.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Γ' Αστικού οικισμού

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	7	53
ΤΥΡΝΟΒΟ	2	15
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	1	8
ΜΠΟΪΣΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ	1	8
ΓΚΟΠΕΣΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ	1	8
ΝΙΖΟΠΟΛΗ	1	8
ΣΥΝΟΛΟ	13	100

8.2.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Γ' Αστικού οικισμού

ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	1	8
1 ΤΕΚΝΟ	5	38
2 ΤΕΚΝΑ	4	31
3 ΤΕΚΝΑ	2	15
4 ΤΕΚΝΑ	1	8
ΣΥΝΟΛΟ	13	100

Τα δεδομένα των παραπάνω πινάκων και γραφημάτων μας δίνουν την εξής εικόνα: Οι αποκατασταθέντες Μοναστηριώτες- 13 οικογένειες- κατάγονται σε ποσοστό 53% από το Μοναστήρι, ενώ οι υπόλοιποι από τα περίχωρα. Ασκούν επαγγέλματα που ανήκουν στον τριτογενή κυρίως τομέα και ειδικότερα στον μεταπρατικό και στην παροχή υπηρεσιών εκτός από δύο άτομα – αρχηγούς οικογενειών που ασκούν επαγγέλματα που ανήκουν στον δευτερογενή τομέα. Υπάρχουν επίσης τέσσερις χήρες- αρχηγοί οικογενειών και ένας που δηλώνει κατά την πρώτη υπεύθυνη δήλωση αστικής αποκατάστασης το 1934 σε ηλικία 54

ετών, το επάγγελμα του «αναφορογράφου» και στην δεύτερη υπεύθυνη δήλωση αστικής αποκατάστασης το 1953 σε ηλικία πλέον 73 ετών, δηλώνει άεργος. Οι οικογένειες των δικαιούχων στην πλειοψηφία τους έχουν από ένα έως δύο παιδιά. Το 15% των οικογενειών έχει τρία παιδιά και μόλις το 8% - πρόκειται για μία οικογένεια- έχει ένα παιδί. Επίσης μία οικογένεια δηλώνει άτεκνη. Υποθέτουμε ότι γενικότερα εγκαταστάθηκαν στον συγκεκριμένο οικισμό, κυρίως άπορες οικογένειες Μοναστηριωτών που αδυνατούσαν να αυξήσουν τον αριθμό των μελών των οικογενειών τους, λόγω των χαμηλών εισοδημάτων τους και των καθημερινών δύσκολων συνθηκών διαβίωσης που αντιμετώπιζαν. Τα σπίτια που τους παραχωρήθηκαν ήταν σπίτια μικρά και αποτελούνταν από ένα μόνο δωμάτιο και βοηθητικό χώρο.

8.3. Ο Δ' Αστικός οικισμός-ΚΡΑΤΙΚΟΣ

8.3.1..Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο

Ο Δ' Αστικός Οικισμός αφορά 20 οικήματα κατασκευασμένα από τον εργολάβο Ανδρέα Κοσματόπουλο το 1937 και στον οποίο έτυχαν αποκατάστασης μόνο τέσσερις Μοναστηριώτες πρόσφυγες. Η έκταση για την ανέγερση του οικισμού παραχωρήθηκε με την υπ' αριθμ. 16571/20-7-1937 απόφαση Νομάρχη γι' αυτό καταγράφεται στους αντίστοιχους φακέλους ως Κρατικός και αφορά την περιοχή που βρίσκεται κοντά στην Πλατεία Ηρώων και στις Εργατικές κατοικίες¹⁶². Τα τέσσερα οικήματα που παραχωρήθηκαν στους Μοναστηριώτες πρόσφυγες βρίσκονται επί της οδού Ολυμπιάδος¹⁶³.

Μελετώντας το Αρχείο της Πρόνοιας διαπιστώθηκαν τα εξής :

Οι δικαιούχοι πήραν τα σπίτια με κλήρωση και πλήρωσαν ως προκαταβολή το 10% της αξίας του παραχωρηθέντος οικήματος το οποίο εν συνεχεία μειώθηκε κατά 50%. Το υπόλοιπο ποσό το πλήρωναν σε διμηνιαίες δόσεις. Τέλος κατέβαλαν και ένα ποσοστό χρημάτων προς την ΥΔΑΠΣ.

Από τους τέσσερις δικαιούχους στους δύο παραχωρήθηκαν τα οικήματα σύμφωνα με Απόφαση Νομάρχη Φλώρινας το έτος 1939, στον τρίτο το 1937 και στον τέταρτο το 1943. Τα

¹⁶² Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., (2002), ό. π ,σελ. 51

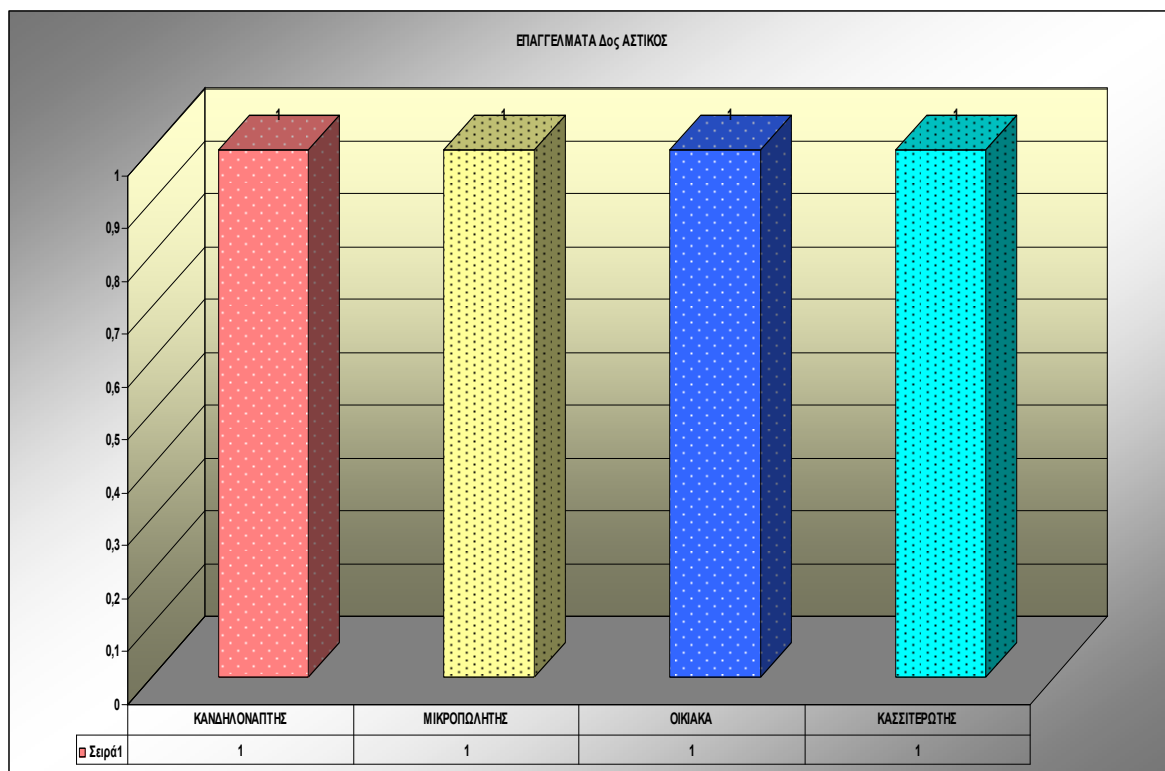
¹⁶³ Αρχείο Πρόνοιας, *Φάκελος Δ' Αστικός-Κρατικός*

οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν για τους δύο το έτος 1963 και για τους άλλους δύο τα έτη 1962 και 1966 αντίστοιχα.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι για την έκδοση των οριστικών παραχωρητηρίων υποβλήθηκαν ως απαιτούμενα δικαιολογητικά, πέραν των αποδείξεων καταβολής των οφειλόμενων ποσών, μόνο Πιστοποιητικό γεννήσεως, πιστοποιητικό Πλησιεστέρων συγγενών και ληξιαρχική πράξη θανάτου στις περιπτώσεις θανάτου του αρχικού δικαιούχου από τα Δημοτολόγια του Δήμου Φλώρινας. Δεν υπάρχουν στους φακέλους τους, όπως υπάρχουν φακέλους που αφορούν άλλους οικισμούς, ούτε «Υπεύθυνος Δήλωσις πρόσφυγος Αστικής Αποκαταστάσεως Πρόσφυγος», ούτε Βεβαίωση από τον Σύνδεσμο Μοναστηριωτών Φλώρινας, ούτε επιπλέον έγγραφα από υποθηκοφυλακείο κ.λ.π..

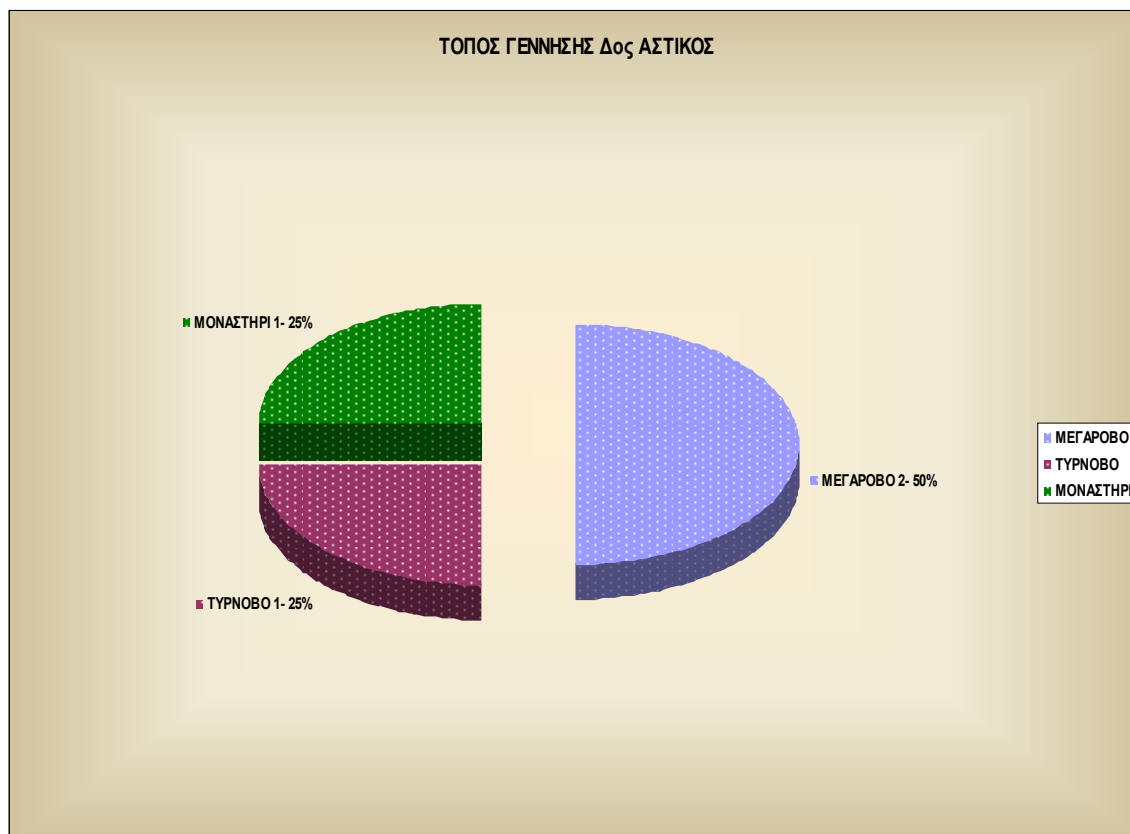
8.3.2. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Δ' Αστικού οικισμού

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΚΑΝΔΗΛΟΝΑΠΤΗΣ	1	25
ΜΙΚΡΟΠΩΛΗΤΗΣ	1	25
ΟΙΚΙΑΚΑ	1	25
ΚΑΣΣΙΤΕΡΩΤΗΣ	1	25
ΣΥΝΟΛΟ	4	100

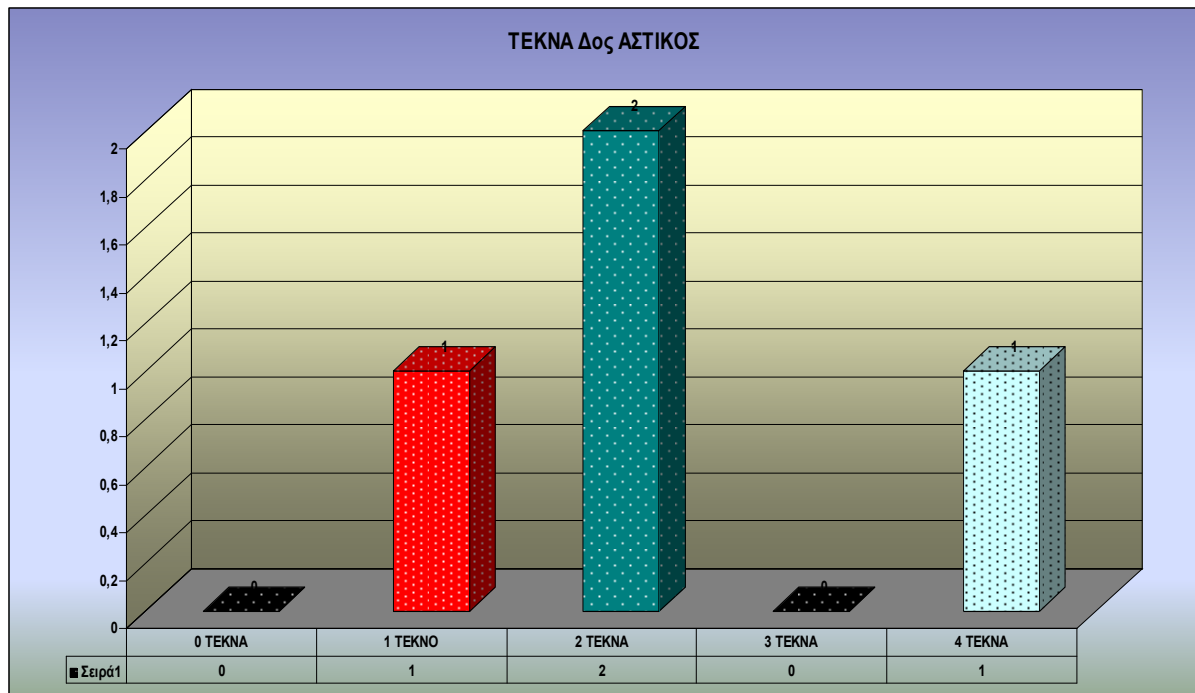
8.3.3. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Δ' Αστικού οικισμού

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	2	50
ΤΥΡΝΟΒΟ	1	25
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	1	25
ΣΥΝΟΛΟ	4	100

8.3.4. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Δ' Αστικού οικισμού

ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	0	0
1 ΤΕΚΝΟ	1	25
2 ΤΕΚΝΑ	2	50
3 ΤΕΚΝΑ	0	0
4 ΤΕΚΝΑ	1	25
ΣΥΝΟΛΟ	4	100

Πρόκειται για τον μοναδικό οικισμό όπου παρατηρείται ο χαμηλότερος αριθμός Μοναστηριωτών Προσφύγων. Από τα 20 οικήματα μόνο τα τέσσερα αφορούν Μοναστηριώτες. Η μία οικογένεια κατάγεται από την πόλη του Μοναστηρίου ενώ οι άλλες τρεις κατάγονται από τα περίχωρα Μεγάροβο –Τύρνοβο. Και εδώ όπως και στους περισσότερους οικισμούς, πρόκειται για ολιγομελείς οικογένειες και μόνο μία οικογένεια είναι πολύτεκνη με τέσσερα παιδιά. Σε μία οικογένεια αρχηγός οικογένειας είναι γυναίκα χήρα που δηλώνει επάγγελμα οικιακά, ενώ στις υπόλοιπες τρεις οικογένειες οι αρχηγοί των οικογενειών ασκούν επαγγέλματα που ανήκουν στην κατηγορία παροχής υπηρεσιών, κάτι το οποίο ήταν από συνηθισμένο για τους Μοναστηριώτες πρόσφυγες.

Πίνακας 2: Αποτύπωση της αποκατάστασης των Μοναστηριωτών, στους τρεις αστικούς οικισμούς εντός της πόλης

Β' ΑΣΤΙΚΟΣ	Γ' ΑΣΤΙΚΟΣ	Δ' ΑΣΤΙΚΟΣ-ΚΡΑΤΙΚΟΣ
Ανταλλάξιμη έκταση – ΕΤΕ	Ανταλλάξιμη έκταση – ΕΤΕ 3.738 τ.μ	Ανταλλάξιμη έκταση με απόφαση Νομάρχη
Κτίστηκε με παρέμβαση Νομάρχη Π. Καλλιγά το 1931 – Εργολάβος Αναγνωστόπουλος	Κτίστηκε με παρέμβαση Νομάρχη το 1934 - Εργολάβος Αποστολόπουλος	Κτίστηκε το 1937 – Εργολάβος Κοσματόπουλος
Προηγήθηκε τροποποίηση του σχεδίου πόλεως από το Δ.Σ του Δήμου	Πρόκειται για επιπλέον δωρεάν παραχώρηση οικοπέδου από το Δήμο Φλώρινας	Η έκταση παραχωρήθηκε με την υπ' αρ 16571/27-7-1937 απόφαση Νομάρχη
Αφορά 30 οικήματα – 14 δόθηκαν σε Μοναστηριώτες με κλήρωση	Αφορά 20 οικήματα – 13 δόθηκαν σε Μοναστηριώτες με κλήρωση	Αφορά 20 οικήματα – 4 δόθηκαν σε Μοναστηριώτες με κλήρωση
Οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν μετά το 1953	Οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν μετά το 1953	Οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν το 1962 και 1966

8.4. Η αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών με το καθεστώς της αυτοστεγάσεως -Ε' Αστικός οικισμός

8.4.1. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο

Ο Ε' Αστικός οικισμός ήταν νέος προσφυγικός οικισμός και κατασκευάστηκε με το καθεστώς της Αυτοστεγασής. Αφορούσε συνολικά εικοσιπέντε δικαιούχους στους οποίους δόθηκαν ισάριθμα οικόπεδα στα οποία έκτισαν μόνοι τους με παραχωρηθέν άτοκο στεγαστικό δάνειο. Από τα 25 οικόπεδα τα 16 παραχωρήθηκαν σε Μοναστηριώτες πρόσφυγες το έτος 1955. Σύμφωνα με το αρχείο της Κοινωνικής πρόνοιας τα οικόπεδα παραχωρήθηκαν με την υπ' αρ. 72/1955 Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας στο Δημόσιο ως δωρεά από το Δήμο Φλώρινας για τη στέγαση άπορων προσφύγων. Τα οικόπεδα βρίσκονταν στην περιοχή Αναπήρων και αποκαταστάθηκαν σε αυτά οχτώ οικογένειες Μοναστηριωτών. Στις υπόλοιπες οχτώ οικογένειες τους παραχωρήθηκαν οικόπεδα τα οποία περιήλθαν στο Δημόσιο εξ αγοράς, σύμφωνα με την 301151/4415/25-2-1955 Απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών και βρίσκονταν στην περιοχή του 1^{ου} Παιδικού Σταθμού Φλώρινας.

Τα οικόπεδα παραχωρήθηκαν σε άστεγους πρόσφυγες και η επιλογή των δικαιούχων έγινε βάση των απαιτούμενων δικαιολογητικών που προσκόμισαν- κοινωνικά κριτήρια, χωρίς κλήρωση και κατόπιν εκδόθηκε μια κατάσταση δικαιούχων. Η επιλογή των δικαιούχων έγινε με κοινωνικά κριτήρια, όπως πολυμελείς οικογένειες, ορφανοί εκ γονέων ή λόγω δύσκολης οικονομικής κατάστασης. Στις περιπτώσεις αυτές οι συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων επιβεβαιώνονταν κατόπιν επιτόπιας επίσκεψης των μελών του Ν.Σ.Π.Σ. Φλώρινας¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Αρχείο Πρόνοιας-Φάκελος Ε'

8.4.2. Η διαδικασία κατάθεσης απαιτούμενων δικαιολογητικών

Τα δικαιολογητικά που κατατέθηκαν κατά το έτος 1953 ήταν:

Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης του δήμου Φλώρινας με επισυναπτόμενη φωτογραφία όλων των αναφερόμενων στο πιστοποιητικό μελών.

Υπεύθυνη δήλωση Αστικής αποκατάστασης πρόσφυγος.

Βεβαίωση υποθηκοφυλακείου Φλώρινας ότι δεν υφίσταται μεταγεγραμμένη πράξη κτήσεως ακίνητης περιουσίας.

Κατά το έτος 1955 εκδόθηκαν οι αποφάσεις Νομάρχη Φλώρινας για έγκριση χορήγησης δανείου και ακολούθως οι δικαιούχοι υπέβαλλαν τα εξής:

Υπεύθυνη δήλωση του δικαιούχου ότι αποδέχεται τους όρους και τους περιορισμούς που προβλέπονται βάση νομοθεσίας για την ανέγερση του οικήματος όπως την αποπεράτωση της οικίας έως 30-6-1955.

Τοπογραφικό σκαρίφημα του οικοπέδου με ημερομηνία 31/3/1955 του μηχανικού Νομομηχανικού όπως κατατέθηκε στο Κέντρο κοινωνικής πρόνοιας..

Σε περίπτωση θανάτου του αρχικού δικαιούχου υποβάλλονται Πιστοποιητικό πλησιεστέρων συγγενών από τα Δημοτολόγια του Δήμου Φλώρινας.

Ληξιαρχική πράξη Θανάτου από το Ληξιαρχείο του Δήμου Φλώρινας.

Στη συνέχεια κατά το έτος 1960 εκδόθηκαν τα οριστικά παραχωρητήρια και μία περίληψη έγγραφης Υποθήκης για το οικόπεδο και για το στεγαστικό δάνειο που παραχωρήθηκαν στον εκάστοτε δικαιούχο.

Μετά την παραχώρηση του οικοπέδου, για κάθε δικαιούχο υπάρχει Απόφαση Νομάρχη Φλώρινας και αφορά τη χορήγηση δανείου που εκδίδεται βάση του ΒΔ «περί κωδικοποίησης διατάξεων αναφερόμενων εις την αποκατάστασιν των αστών προσφύγων ν. 2044/52» κατόπιν σύμφωνης γνώμης του ΝΣΠΣ που λήφθηκε κατά την υπ' αριθμ 62/1955 συνεδρίαση αυτού.

Το ΝΣΠΣ συστάθηκε ύστερα από την υπ' αριθμ 20638/54 Απόφαση Νομάρχη και αποτελείται από τον Γεώργιο Μπασδέκη , Πρόεδρο Πρωτοδικών Φλωρίνης, ως Πρόεδρο, με μέλη, τον Καντζά Ευριπίδη Αναπληρωτή Δ/ντή Νομαρχίας Φλώρινας, τον Παπαποστόλου Γεώργιο Δ/ντή Κέντρου κοινωνικής Πρόνοιας Φλώρινας, τον Παπαδόπουλο Μιχαήλ Αναπληρωτή Οικονομικό Έφορο και δύο εκπροσώπους των Μοναστηριωτών προσφύγων, τους Τσάπανο Σοφοκλή και Γρηγοριάδη Μιχαήλ . Γραμματέας της επιτροπής ήταν ο Προϊστάμενος του Γραφείου Λαϊκής Κατοικίας Δημήτριος Μπέλλης.

Η Απόφαση Νομάρχη αφορούσε τη χορήγηση στεγαστικού δανείου 22.000 δρχ. σε ισόποσες δόσεις για την εκτέλεση εργασιών. Οι δόσεις καταβάλλονταν στον δικαιούχο από τον υπόλογο του χρηματικού εντάλματος προπληρωμής, που ήταν ο Διευθυντής του Κέντρου κοινωνικής Πρόνοιας Φλωρίνης Γεώργιος Παπαποστόλου. Για να εισπράξει ο δικαιούχος την τελευταία δόση έπρεπε να εκτιμηθεί από ειδικό Τεχνικό υπάλληλο η ολοκλήρωση της εσωτερικής και εξωτερικής τοιχοποιίας και η επικεράμωση της στέγης της κατασκευαζόμενης. Στην ίδια απόφαση ορίζονταν καταλυτική ημερομηνία που τους υποχρέωνε να αποπερατώσουν την οικία έως 30-6-1955. Οι δικαιούχοι πλήρωναν τη νόμιμη προκαταβολή που αντιστοιχούσε στο τίμημα του εκτιμηθέντος οικοπέδου και το υπόλοιπο ποσό το κατέβαλαν σε ισόποσες άτοκες (συνήθως δέκα)εξαμηνιαίες δόσεις. Το δε στεγαστικό δάνειο καταβάλλονταν από τον δικαιούχο σε τριάντα ισόποσες άτοκες εξαμηνιαίες δόσεις.

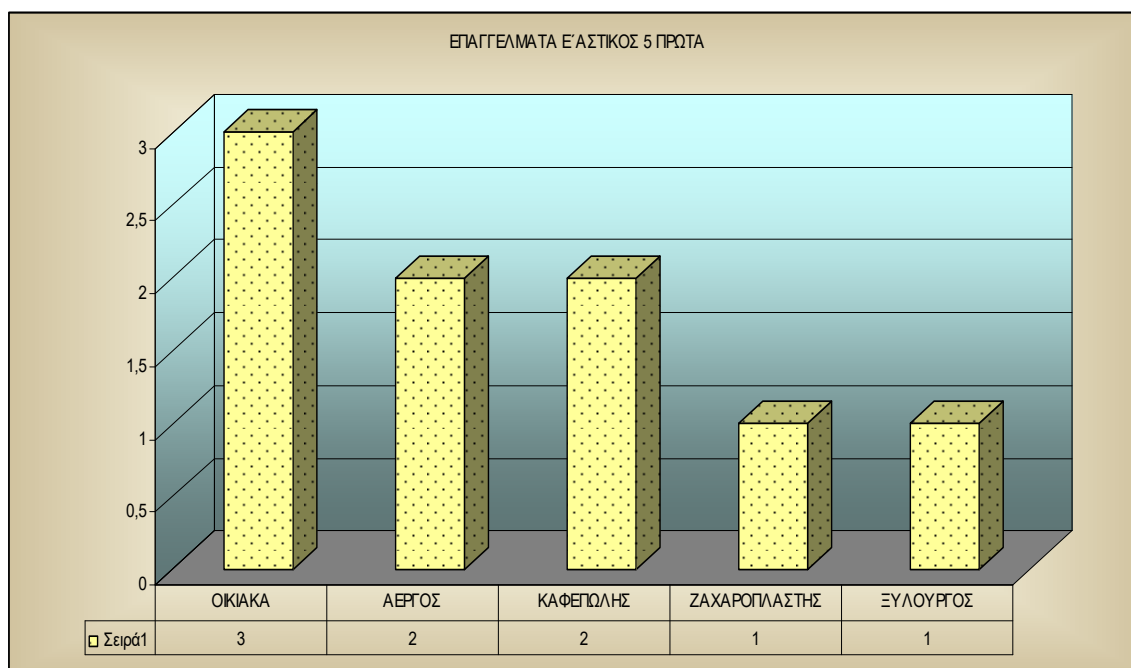
Η υπό ανέγερση οικία περιελάμβανε δύο δωμάτια και λοιπούς βοηθητικούς χώρους.

Από τους είκοσι πέντε δικαιούχους οι δέκα έξι ήταν Μοναστηριώτες πρόσφυγες. Τα οριστικά παραχωρητήρια εκδόθηκαν επτά το έτος 1960, πέντε το έτος 1961 και ένα το έτος 1965. Τα οικόπεδα με τα οικήματα βρίσκονται επί των οδών Αναπήρων, 12^{ης} Φεβρουαρίου, Λ. Νίκης, Προύσης, Δελαπόρτα και Περιοχή Παιδικού Σταθμού. Μελετώντας προσεκτικότερα την Απόφαση Νομάρχη περί οριστικού Παραχωρητηρίου διαπιστώνουμε ότι τα οχτώ από τα δέκα έξι παραχωρηθέντα οικόπεδα στους Μοναστηριώτες πρόσφυγες βρίσκονται στις οδούς: περιοχή Αναπήρων, 12^{ης} Φεβρουαρίου και Λ. Νίκης στην περιοχή Αναπήρων και τα άλλα οχτώ βρίσκονται στις οδούς: Δελαπόρτα και Προύσης, στην περιοχή του 1ου Παιδικού Σταθμού Φλώρινας. Και στις δύο κατηγορίες οικοπέδων αναφέρονται στην Απόφαση Νομάρχη, ως οικόπεδα του Ε' Αστικού Προσφυγικού Συνοικισμού Φλώρινας. Ο μόνος διαχωρισμός που υπάρχει βρίσκεται στο σημείο εκείνο του εγγράφου, όπου τα οικόπεδα της δεύτερης κατηγορίας αναφέρεται ότι περιήλθαν στο Δημόσιο εξ αγοράς ενώ τα οικόπεδα της πρώτης κατηγορίας περιήλθαν στο Δημόσιο εκ δωρεάς¹⁶⁵.

¹⁶⁵ Αρχείο Πρόνοιας- Φάκελος Ε'

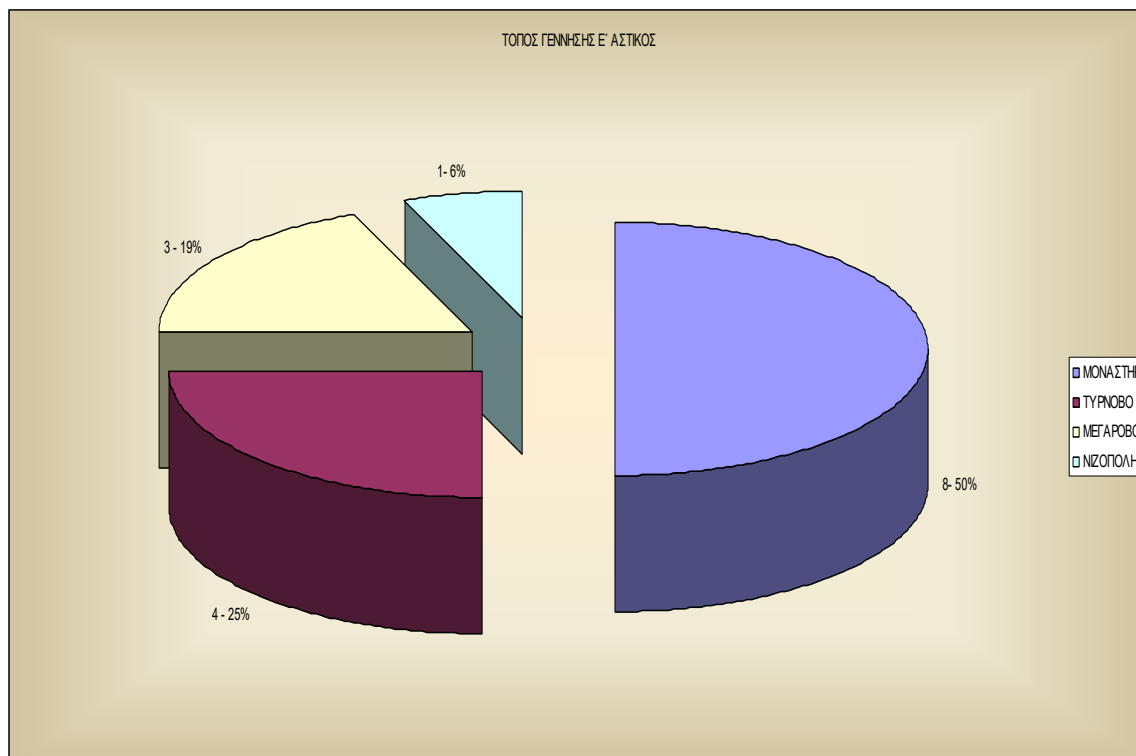
8.4.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του Ε' Αστικού αυτοστέγασης

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΟΙΚΙΑΚΑ	3	18,75
ΑΕΡΓΟΣ	2	12,5
ΚΑΦΕΠΩΛΗΣ	2	12,5
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΗΣ	1	6,25
ΞΥΛΟΥΡΓΟΣ	1	6,25
ΣΤΑΘΜΑΡΧΗΣ ΚΤΕΦΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	1	6,25
ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ	1	6,25
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ(ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΑ)	1	6,25
ΧΡΥΣΟΧΟΟΣ	1	6,25
ΕΡΓΑΤΗΣ	1	6,25
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΣΤΗΣ	1	6,25
ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	1	6,25
ΣΥΝΟΛΟ	16	100

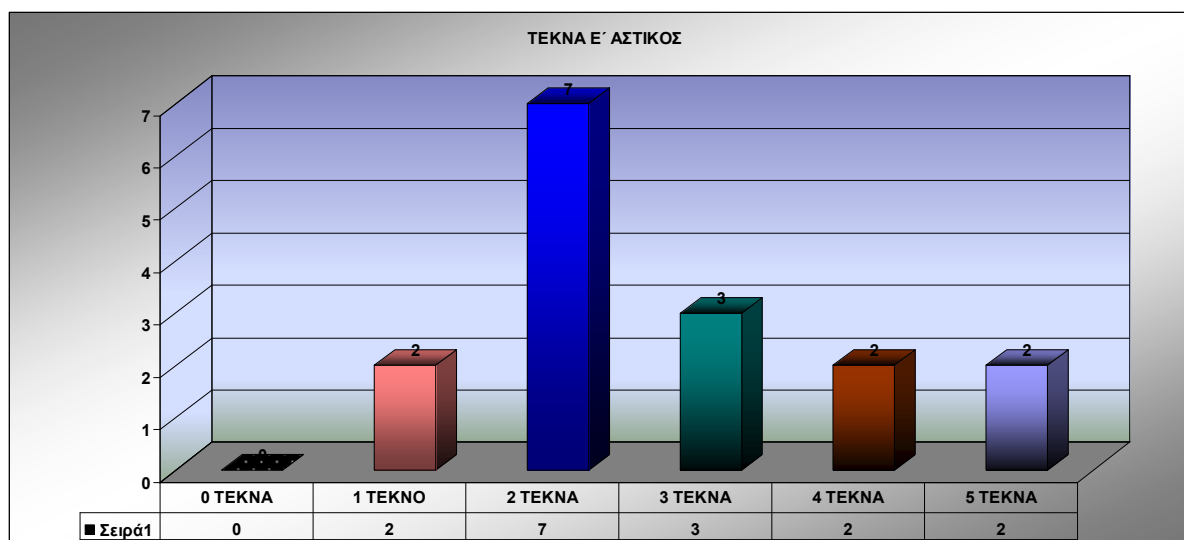
8.4.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του Ε'Αστικού αυτοστέγασης

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	8	50
ΤΥΡΝΟΒΟ	4	25
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	3	19
ΝΙΖΟΠΟΛΗ	1	6
ΣΥΝΟΛΟ	16	100

8.4.5. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του Ε' Αστικού αυτοστέγασης

ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	0	0
1 ΤΕΚΝΟ	2	13
2 ΤΕΚΝΑ	7	43
3 ΤΕΚΝΑ	3	18
4 ΤΕΚΝΑ	2	13
5 ΤΕΚΝΑ	2	13
ΣΥΝΟΛΟ	16	100

Με βάση τους παραπάνω πίνακες και τα γραφήματα διαπιστώνεται ότι με το σύστημα της αυτοστέγασης ικανοποιήθηκαν στον Ε' αστικό οικισμό 16 πολυμελείς οικογένειες Μοναστηριωτών. Τα σπίτια τα έκτισαν οι πρόσφυγες μόνοι τους, μέσω άτοκου στεγαστικού δανείου και γι' αυτό το λόγο μεγάλα και αποτελούνταν από δύο δωμάτια και λοιπούς βοηθητικούς χώρους. Οι μισοί εξ αυτών κατάγονταν από το Μοναστήρι και οι υπόλοιποι από τα περίχωρα του Μοναστηρίου. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν ανήκαν κυρίως στον τομέα της παροχής υπηρεσιών (συνολικά 7 οικογένειες) και αμέσως μετά στον δευτερογενή τομέα (συνολικά 3 οικογένειες) και στον μεταπρατικό τομέα μόνο μία οικογένεια. Οι υπόλοιποι τρεις αρχηγοί οικογενειών ασχολούνται με οικιακά καθώς επρόκειτο για χήρες- αρχηγούς οικογενειών. Δύο αρχηγοί οικογενειών δηλώνουν άεργοι λόγω μεγάλης ηλικίας (άνω των 70 ετών). Όσον αφορά τη σύνθεση των οικογενειών όπως προαναφέρθηκε ήταν στην πλειοψηφία τους μεγάλες οικογένειες. Μόλις 2 οικογένειες είχαν από ένα παιδί και επτά οικογένειες είχαν από δύο παιδιά. Τρεις οικογένειες δηλώνουν τρία παιδιά ενώ δύο οικογένειες δηλώνουν από τέσσερα και δύο οικογένειες από πέντε παιδιά αντίστοιχα.

Διαπιστώνεται ότι πρόκειται για οικογένειες Μοναστηριωτών οι οποίες βρίσκονται σε σχετικά καλύτερη οικονομική κατάσταση και το βιοτικό τους επίπεδο ήταν αρκετά καλό σε σχέση με τους οικογένειες Μοναστηριωτών που έτυχαν στεγαστικής αποκατάστασης σε προγενέστερο χρόνο σε οικισμούς που εξετάσαμε λεπτομερώς παραπάνω, στην έρευνά μας..

8.5. Η αστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών με το καθεστώς της αυτοστεγάσεως- ΣΤ' Αστικός οικισμός αυτοστεγάσεως

8.5.1. Ιστορικό- Κοινωνικό πλαίσιο

Στο αρχείο της πρόνοιας υπάρχουν δύο φάκελοι που αφορούν τον Στ' αστικό οικισμό.

Τα οικόπεδα παραχωρήθηκαν στο Δημόσιο εκ δωρεάς από το Δήμο Φλώρινας το έτος **1957**, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 58/1957 απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου Φλωρίνης .

Αφορούσε συνολικά τριάντα δικαιούχους στους οποίους δόθηκαν ισάριθμα οικόπεδα στα οποία έκτισαν μόνοι τους με παραχωρηθέν άτοκο στεγαστικό δάνειο και ύστερα από την υπ' αρ. 58 και 59/1957 Απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας η έκταση δόθηκε στο Δημόσιο ως δωρεά για τη στέγαση απόρων προσφύγων. Στον συγκεκριμένο οικισμό αποκαταστάθηκαν **19 οικογένειες Μοναστηριωτών**. Πρόκειται για το ίδιο ακριβώς καθεστώς αυτοστέγασης όπως και η περίπτωση του Ε' Αστικού οικισμού. Τα οικόπεδα παραχωρήθηκαν , όπως και στον Ε' οικισμό με βάση κοινωνικά κριτήρια και όχι με κλήρωση και τα σπίτια ολοκληρώθηκαν μέσα στο έτος 1957 καθώς και εδώ υπήρχε η δέσμευση από πλευράς των δικαιούχων προσφύγων να ολοκληρώσουν την αποπεράτωση των οικημάτων τους μέσα σε ένα εξάμηνο.

8.5.2. Διαδικασία κατάθεσης απαιτούμενων δικαιολογητικών των δικαιούχων

Τα δικαιολογητικά που κατατέθηκαν κατά το έτος 1953 ήταν¹⁶⁶:

Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης του δήμου Φλώρινας με επισυναπτόμενη φωτογραφία όλων των αναφερόμενων στο πιστοποιητικό μελών.

Υπεύθυνη δήλωση Αστικής αποκατάστασης πρόσφυγος έτους 1953.

Βεβαίωση υποθηκοφυλακείου Φλώρινας ότι δεν υφίσταται μεταγεγραμμένη πράξη κτήσεως ακίνητης περιουσίας.

Τοπογραφικό σκαρίφημα του οικοπέδου με ημερομηνία 10-5-1957 του μηχανικού Νομομηχανικού όπως κατατέθηκε στο Κέντρο κοινωνικής πρόνοιας.

Σε περίπτωση θανάτου του αρχικού δικαιούχου υποβάλλονται Πιστοποιητικό πλησιεστέρων συγγενών από τα Δημοτολόγια του Δήμου Φλώρινας.

¹⁶⁶ Σύμφωνα με το Αρχείο της Πρόνοιας-Φάκελος ΣΤ'

Ληξιαρχική πράξη Θανάτου από το Ληξιαρχείο του Δήμου Φλώρινας.

Σε ορισμένους φακέλους υπήρχε η από το έτος 1954 Απόφαση Επιτροπής Α.Ν.1366/38 αρμόδια «*δια την άρσιν της απαγορεύσεως του Α.Ν. 1366/38 περί συνάψεως δικαιοπραξιών επί ακινήτων εν τη περιοχή του Νομού Φλωρίνης*». Η επιτροπή αυτή αποτελούνταν από: Νομάρχη Φλώρινας, Διευθυντή Γεωργίας Ν. Φλώρινας και Δ/ντή του Στρατολογικού Γραφείου Φλώρινας.

Τα οικοπέδα παραχωρήθηκαν μετά από θετική εισήγηση του ΝΣΠΣ.

Στη συνέχεια κατά το έτος 1961 εκδόθηκαν τα οριστικά παραχωρητήρια και μία περίληψη έγγραφης Υποθήκης για το οικοπέδο και για το στεγαστικό δάνειο που παραχωρήθηκαν στον εκάστοτε δικαιούχο. Η Απόφαση Παραχώρησης του Νομάρχη εκδίδονταν βάση: α) των άρθρων 6 και 21 του από 27-1/9-2-53 Β.Δ., των άρθρων 11,28 και 41 του 330/60 Β.Δ. και του Ν.Δ. 3713/57, β) των υπ' αριθμ. 868/28-5-1957 και της 23850/1958 Αποφάσεων του Νομάρχη Φλώρινας αφού έλαβε υπόψη του την υπ' αριθμ 90/56 απόφαση του ΝΣΠΣ.

Το ΝΣΠΣ συστάθηκε ύστερα από την υπ' αριθμ 27951/55 Απόφαση Νομάρχη και αποτελείται από τον Ανδρέα Τσαμπούλα, Πρόεδρο Πρωτοδικών Φλωρίνης, ως Πρόεδρο, με μέλη, τον Δημήτριο Ρωμανό, Δ/ντή Νομαρχίας Φλώρινας, τον Γεώργιο Παπαποστόλου Δ/ντή Κέντρου κοινωνικής Πρόνοιας Φλώρινας, τον Παπαδόπουλο Μιχαήλ Αναπληρωτή Οικονομικό Έφορο και δύο εκπροσώπους των Μοναστηριωτών προσφύγων, τους Παντελή Δάφκο και Αλέξανδρο Χαραβιτσίδα. Γραμματέας της επιτροπής ήταν ο Προϊστάμενος του Γραφείου Λαϊκής Κατοικίας Δημήτριος Μπέλλης.

Στην Απόφαση του Παραχωρητηρίου αναφέρεται το ποσό του στεγαστικού δανείου, το οποίο ο δικαιούχος οφείλει να καταβάλλει σε 30 ισόποσες άτοκες εξαμηνιαίες δόσεις. Η καταβολή του εκτιμηθέντος τιμήματος του οικοπέδου πρέπει να καταβληθεί σε δέκα ισόποσες εξαμηνιαίες άτοκες δόσεις.

Μελετώντας λεπτομερέστερα τους φακέλους των δικαιούχων διαπιστώθηκε ότι περιείχαν ελάχιστα έγγραφα. Στην πλειοψηφία τους οι φάκελοι των δικαιούχων περιελάμβαναν δύο έγγραφα με συνηθέστερα το πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης από το δήμο Φλώρινας και την υπεύθυνη δήλωση Αστικής αποκατάστασης του πρόσφυγος. Τα συμπεράσματα της έρευνας βασίστηκαν κυρίως στους ολοκληρωμένους φακέλους.

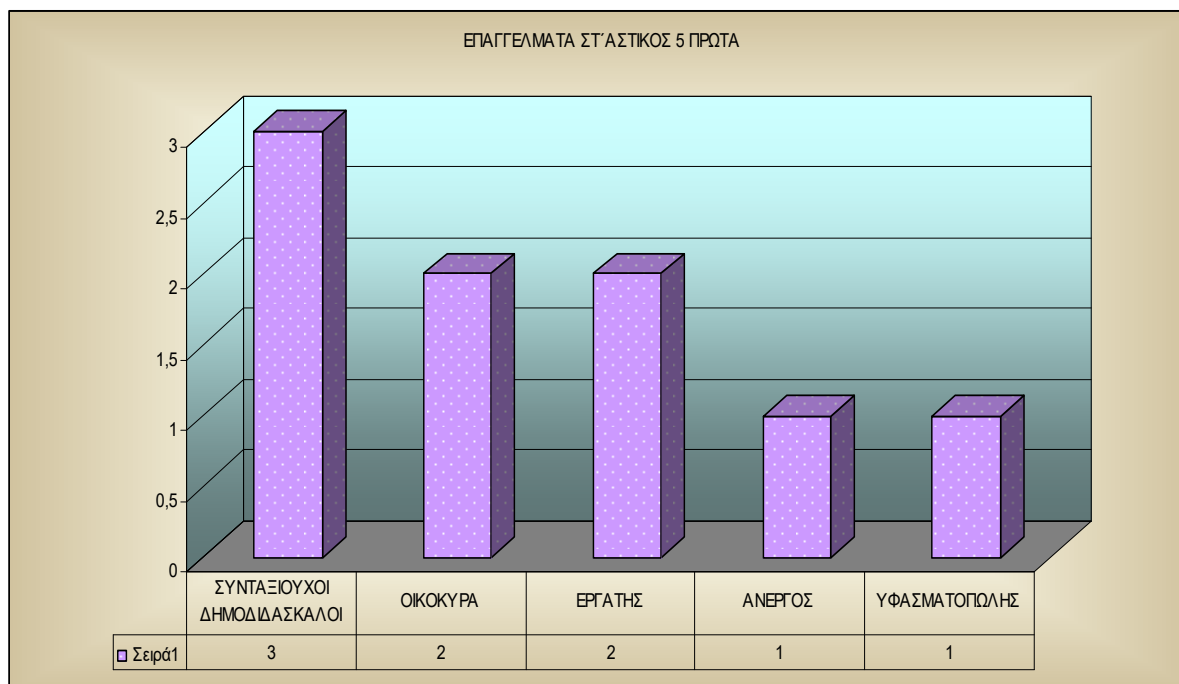
Αξίζει να αναφερθούν δύο περιπτώσεις, στις οποίες υπάρχει, στους φακέλους των υποψήφιων μη δικαιούχων προσφύγων, Αίτηση Διαμαρτυρίας. Συγκεκριμένα στον πρώτο φάκελο υπάρχει αίτηση του υποψήφιου με αρχικά Ι.Χ. μία προς τον Υπουργό Βορείου Ελλάδος με ημερομηνία 15-2-1955 και μία προς Νομαρχιακή Επιτροπή Στεγάσεως

Φλώρινας με ημερ. 14-3-1955. Και στις δύο περιπτώσεις ο αιτών ζητάει να δικαιωθεί και να του παραχωρηθεί οικόπεδο καθώς ο ίδιος τυγχάνει γόνος του πρώτου φονευθέντα Μακεδονομάχου στο Μοναστήρι από τους Βουλγάρους το 1890 και επειδή η μητέρα του βοήθησε στον Μακεδονικό αγώνα ως σύνδεσμος με τα αντάρτικα σώματα παραχωρώντας ακόμη και την οικογενειακή τους επιχείρηση για τις ανάγκες του ελληνικού κομιτάτου εντελώς δωρεάν, καθώς όλοι οι αντίστοιχες επιχειρήσεις με το ίδιο αντικείμενο εργασίας στο Μοναστήρι ήταν πλέον στα «χέρια» του βουλγάρικου κομιτάτου. Επίσης επικαλείται το γεγονός ότι για δέκα μέρες φρόντισαν κρυφά στο σπίτι τους τον Καπετάν Παύλο από το Κρατερό. Όπως καταγγέλλει, στο τέλος της επιστολής του, ο συγκεκριμένος πρόσφυγας, το 1919 βρέθηκε με την οικογένειά του, πρόσφυγας στη Φλώρινα χωρίς καμία οικονομική δυνατότητα και εντούτοις έλαβαν στεγαστικής αποκατάστασης εύπορες οικογένειες Μοναστηριωτών ενώ ο ίδιος αν και δηλώνει εντελώς άπορος δεν του παραχωρήθηκε οικόπεδο στον συγκεκριμένο οικισμό!

Στο δεύτερο φάκελο ο αιτών με αρχικά Ζ. Γ. στην αίτηση- διαμαρτυρία του προς τον τότε Υπουργό Βορείου Ελλάδος στις 29-1-1955 και με κοινοποίηση στον Νομάρχη Φλώρινας δηλώνει ότι από το 1916 έως το 1919 ήταν μαζί μετά αδέρφια του και την χήρα μητέρα τους αιχμάλωτος στη Βουλγαρία. Στην πατρίδα του το Τύρνοβο οι Βούλγαροι τους είχαν απαγόρευσαν να μιλούν την ελληνική μητρική τους γλώσσα και η περιουσία τους καταστράφηκε ολοσχερώς. Από το 1919 ήρθε πρόσφυγας στη Φλώρινα και κατοικεί έκτοτε σε παραπήγματα και σε υπόγειες κατοικίες. Κατηγορεί στην επιστολή του ευθέως την Επιτροπή της Νομαρχίας ότι παραχωρεί «σκανδαλωδώς» οικόπεδα σε εύπορους Μοναστηριώτες συγγενείς και φίλους της ! Ως «*υπερασπιστής και αφανής μάρτυρας υπέρ της εθνικής Ιδέας*» ζητά να αρθεί η αδικία εις βάρος του και δε διστάζει μάλιστα να κατονομάσει τους πρόσφυγες, που αδίκως κατά τη γνώμη του έλαβαν αστική αποκατάσταση!

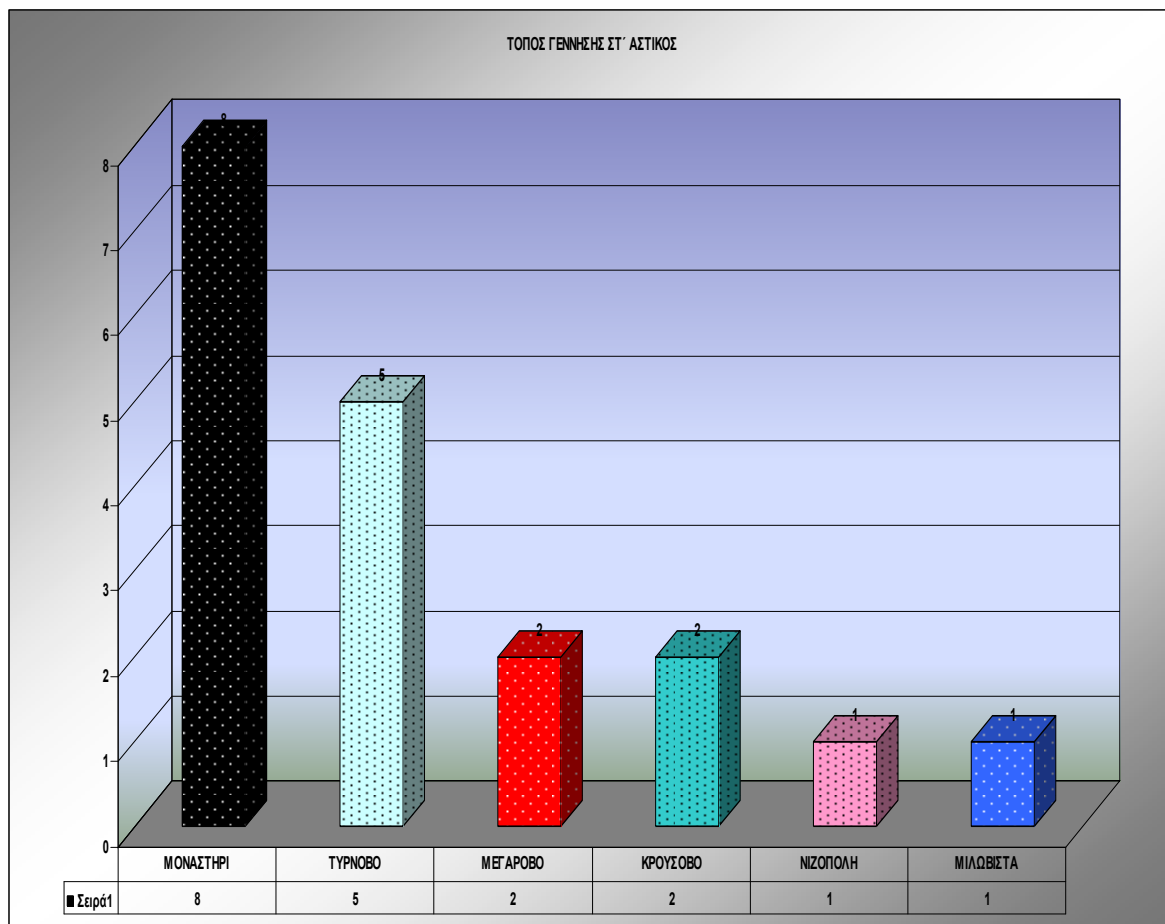
8.5.3. Τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Μοναστηριώτες του ΣΤ' Αστικού αυτοστέγασης

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ	3	15,6
ΟΙΚΟΚΥΡΑ	2	11
ΕΡΓΑΤΗΣ	2	11
ΑΝΕΡΓΟΣ	1	5,2
ΥΦΑΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ	1	5,2
ΑΡΤΟΠΟΙΟΣ	1	5,2
ΚΡΕΟΠΩΛΗΣ	1	5,2
ΚΑΡΡΟΠΟΙΟΣ	1	5,2
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ	1	5,2
ΑΝΘΡΑΚΕΜΠΟΡΟΣ	1	5,2
ΚΑΦΕΠΩΛΗΣ	1	5,2
ΤΣΑΡΟΥΧΑΣ	1	5,2
ΦΟΡΤΟΕΚΦΟΡΤΩΤΗΣ	1	5,2
ΠΟΔΗΛΑΤΑΣ	1	5,2
ΑΠΟΘΗΚΑΡΙΟΣ	1	5,2
ΣΥΝΟΛΟ	19	100

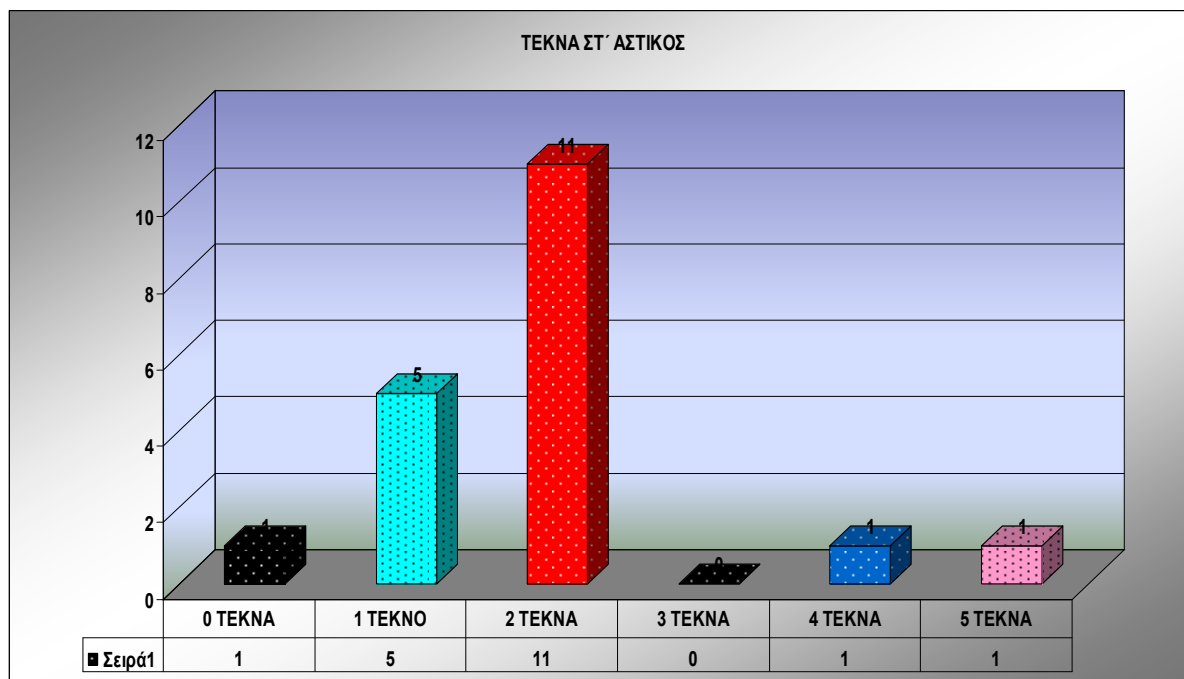
8.5.4. Ο τόπος καταγωγής των Μοναστηριωτών του ΣΤ' Αστικού αυτοστέγασης

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	8	42
ΤΥΡΝΟΒΟ	5	26
ΜΕΓΑΡΟΒΟ	2	11
ΚΡΟΥΣΟΒΟ	2	11
ΝΙΖΟΠΟΛΗ	1	5
ΜΙΛΩΒΙΣΤΑ	1	5
ΣΥΝΟΛΟ	19	100

8.5.5. Η σύνθεση των οικογενειών των Μοναστηριωτών του ΣΤ' Αστικού αυτοστέγασης

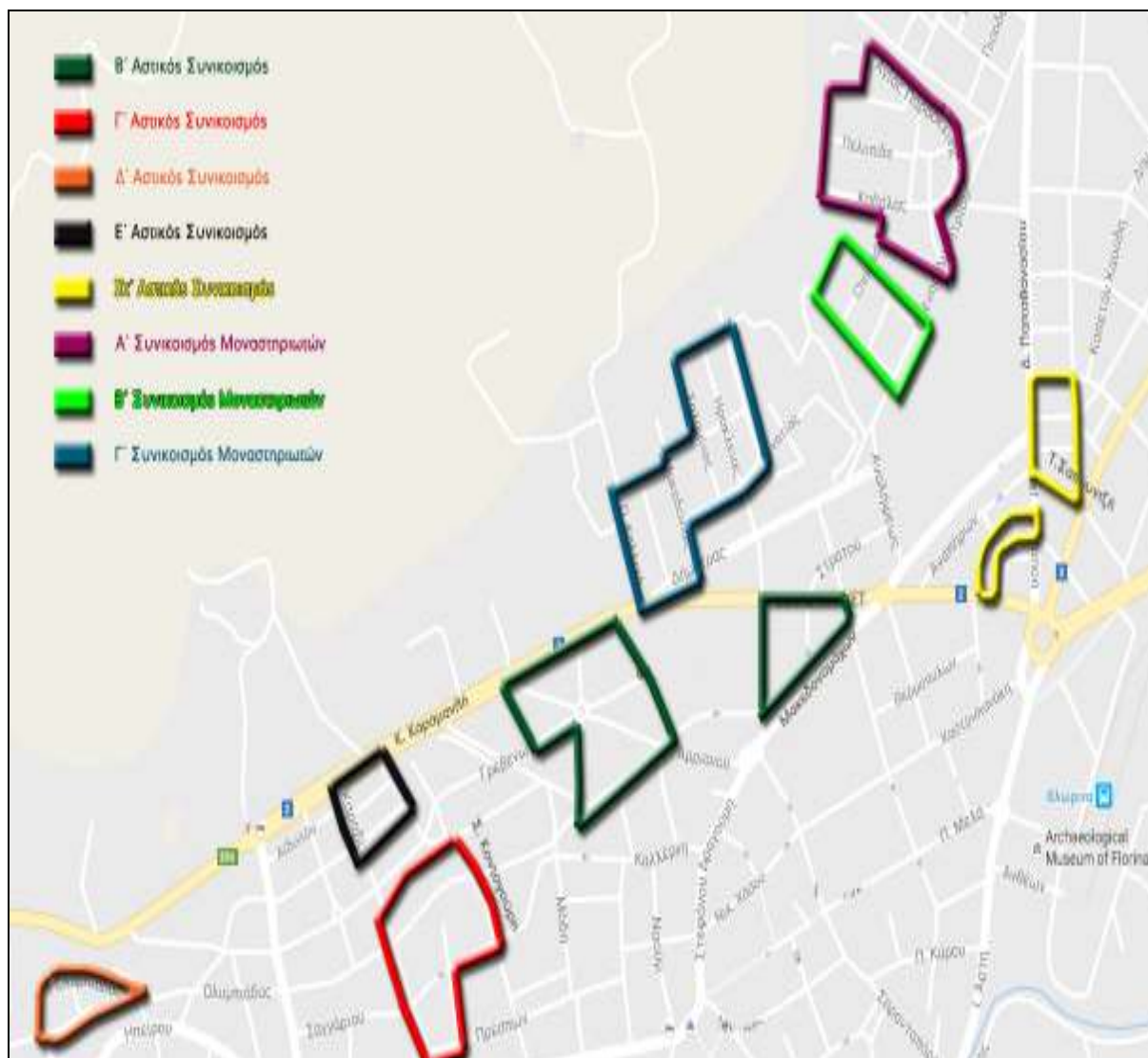
ΤΕΚΝΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
0 ΤΕΚΝΑ	1	5
1 ΤΕΚΝΟ	5	26
2 ΤΕΚΝΑ	11	59
3 ΤΕΚΝΑ	0	0
4 ΤΕΚΝΑ	1	5
5 ΤΕΚΝΑ	1	5
ΣΥΝΟΛΟ	19	100

Ο Στ' οικισμός παρουσιάζει μία εικόνα που μας παραπέμπει στα χαρακτηριστικά του Ε' οικισμού. Κι εδώ παρατηρούμε ότι πρόκειται για πολυμελείς οικογένειες με σχετικά καλό μορφωτικό επίπεδο (4 δημοδιδάσκαλοι- μία εξ αυτών γυναίκα). Η πλειοψηφία των προσφύγων ασχολείται με επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών (7 αρχηγοί οικογενειών) και αμέσως μετά με το εμπόριο (5 αρχηγοί οικογενειών) ενώ τρεις αρχηγοί οικογενειών ασχολούνται με επαγγέλματα του δευτερογενή τομέα. Δύο άτομα αρχηγοί οικογενειών είναι χήρες και δηλώνουν οικιακά ενώ ένας αρχηγός δηλώνει άνεργος λόγω ηλικίας. Σε ποσοστό 58% πρόκειται για πρόσφυγες με καταγωγή από τα περίχωρα του Μοναστηρίου ενώ το 42% δηλώνει καταγωγή από την πόλη του Μοναστηρίου. Αξιοσημείωτος είναι ο μεγάλος αριθμός των χωριών του Μοναστηρίου, εκ των οποίων προέρχονται οι πρόσφυγες. Σχετικά με τη σύνθεση των οικογενειών μόνο μία οικογένεια δηλώνει άτεκνη αλλά ουσιαστικά πρόκειται για άγαμο άτομο που ζει μαζί με τα επίσης ανύπαντρα αδέρφια του. Η πλειοψηφία των προσφύγων δηλώνει δύο παιδιά σε ποσοστό 59%, ακολουθούν οι οικογένειες που έχουν από ένα παιδί και αντιστοιχούν σε ποσοστό 26%. Ακολουθούν με ποσοστό 5% οι οικογένειες με τέσσερα και πέντε παιδιά.

Η συνολική εικόνα του οικισμού παρουσιάζει ομοιότητες με τον Ε' οικισμό αναφορικά με το αρκετά καλό μορφωτικό επίπεδο των προσφύγων αλλά διαφοροποιείται ως προς τη σύνθεση των οικογενειών του καθώς στον ΣΤ' οικισμό οι οικογένειες είναι ολιγομελείς -στην πλειοψηφία τους είναι τετραμελείς- με περιορισμένο αριθμό πολύτεκνων οικογενειών.

Πίνακας 3: Χάρτης του συνόλου των συνοικισμών, όπου εγκαταστάθηκαν Μοναστηριωτές πρόσφυγες, στην πόλη της Φλώρινας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο: Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα

9.1 Συμπεράσματα για την εγκατάσταση των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας

Τα δεδομένα που προκύπτουν, αναπτύσσονται με βάση έναν τεχνητό διαχωρισμό που έχει να κάνει με την αρχική εγκατάσταση και την τελική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας. Η καταγραφή όλων των στοιχείων και η λεπτομερής αποτύπωση των δεδομένων του Μητρώου των Μοναστηριωτών οδήγησε στη δημιουργία ενός συνόλου δημογραφικών στοιχείων καθώς και ενός συνόλου διαπιστώσεων. Όλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, διασταυρώθηκαν μέσα από την έρευνα των πρωτογενών αρχειακών πηγών που μελετήθηκαν, προκειμένου τα συμπεράσματα να είναι ασφαλή.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η εγκατάστασή τους στη Φλώρινα ξεκίνησε ουσιαστικά μετά το 1912 ενώ στο Μητρώο Μοναστηριωτών ξεκινά η καταγραφή τους ταυτόχρονα με τη σύσταση του Συνδέσμου Μοναστηριωτών και περίξ «Η Ελπίς» το 1913 και ολοκληρώνεται το έτος 1945.

Γενικότερα, διαφαίνεται τα πρώτα χρόνια η έλλειψη οργανωμένου σχεδίου αντιμετώπισης του θέματος από το επίσημο ελληνικό κράτος, του οποίου οι ενέργειες είχαν αποσπασματικό κυρίως χαρακτήρα. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η αντιμετώπιση θεμάτων που αφορούσαν τους Μοναστηριώτες άρχισε μετά το 1915 και είχε κυρίως τοπικό χαρακτήρα. Αυτό μαρτυρείται από το Αρχείο του Δήμου Φλώρινας και τις αποφάσεις των Δημοτικών Συμβουλίων που πραγματοποιήθηκαν εκείνη την περίοδο. Τα μέτρα που υιοθετήθηκαν στις αποφάσεις των Δημοτικών Συμβουλίων είχαν κυρίως ανακουφιστικό χαρακτήρα. Η συγκρότηση για παράδειγμα της μικτής επιτροπής από Χριστιανούς και Μουσουλμάνους, κατοίκους της πόλης, είχε ως κύριο λόγο σύστασής της, τη στήριξη των προσφύγων Μοναστηριωτών και τη φροντίδα σε θέματα που αφορούσαν την εγκατάσταση και την περίθαλψή τους¹⁶⁷. Παράλληλα η απόφαση χορήγησης χρηματικών βοηθημάτων όπως μαρτυρούν τα πρακτικά του Δ.Σ. Φλώρινας, έγινε καθ' υπόδειξη του τότε Νομάρχη Φλώρινας¹⁶⁸. Άλλωστε η στάση των τοπικών πολιτικών της εποχής απηχεί τη διάθεσή τους απέναντι στους Μοναστηριώτες στη Φλώρινα. Το ελληνικό κράτος έδειξε ανώριμο και απροετοίμαστο να αντιμετωπίσει την κατάσταση και ιδιαίτερα μετά την Μικρασιατική καταστροφή, όταν στη Φλώρινα ήρθαν εκατοντάδες πρόσφυγες και οι Μοναστηριώτες

¹⁶⁷ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003),ό.π., σ.σ. 331-334.

¹⁶⁸ Π.Σ.Δ.Σ. Φλώρινας, συνεδρία 53, στις 16-11-1915.

αντιμετωπίστηκαν ως ένα μέρος του όλου προσφυγικού θέματος¹⁶⁹. Έως τότε το ελληνικό κράτος δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη χάραξη μίας σταθερής και ολοκληρωμένης πολιτικής και τα προβλήματα των προσφύγων γινόντουσαν από τους τοπικούς παράγοντες, αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης σε βάρος τους, με συχνές αντιπαραθέσεις μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η αντιπαραθεση του Προέδρου των Μοναστηριωτών και πέριξ Γ. Τσάπανου, ο οποίος τύχαινε και Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου κατά τη Συνεδρίαση του Δ.Σ. στις 22-7-1930 (συνεδρίαση 22^η), με θέμα την άρση του ενοικιοστασίου, ύστερα από έγγραφο του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Στη συνεδρίαση αυτή ο Πρόεδρος των Μοναστηριωτών υπεραμύνθηκε της παράτασης του ενοικιοστασίου τουλάχιστον για άλλα τρία χρόνια, ως απαραίτητο μέτρο για τη στήριξη των Μοναστηριωτών προσφύγων. Αναμφισβήτητα σε όλο γενικά το διάστημα που ξεκινά από την εγκατάσταση και φτάνει ως την οριστική τους αποκατάσταση, με την έκδοση των οριστικών παραχωρητηρίων, διαπιστώνεται ένας ιδιαίτερα αργός ρυθμός αντιμετώπισης των θεμάτων που τους αφορούν.

Ειδικότερα την πρώτη περίοδο που αφορά την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα αξίζει να επισημανθούν τα εξής:

Το θέμα της εγκατάστασης αφορά 517 οικογένειες Μοναστηριωτών - συνολικά 1894 άτομα. Από τους 1894 Μοναστηριώτες οι 955 ήταν πρόσφυγες που γεννήθηκαν στο Μοναστήρι ενώ οι υπόλοιποι 939 γεννήθηκαν μετά την εγκατάσταση των οικογενειών τους στη Φλώρινα. Αυτό προέκυψε από την καταγραφή όλων των δεδομένων του Μητρώου, τη μελέτη και την επεξεργασία τους, με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου excel.

Η έρευνα ασχολήθηκε και με τις δύο περιπτώσεις δηλαδή και με τους γεννηθέντες πρόσφυγες στο Μοναστήρι και με τους γεννηθέντες στη Φλώρινα και έδειξε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά των προσφύγων που ήρθαν στην πόλη ήταν κυρίως νεαρής ηλικίας έως 20 ετών σε ποσοστό λίγο πιο πάνω από το 50%. Η πιθανότερη ερμηνεία που μπορεί να δοθεί σε αυτήν τη διαπίστωση, είναι η εφαρμογή του νόμου περί της υποχρεωτικής στράτευσης των νέων στο σερβικό στρατό, που οι Έλληνες του Μοναστηρίου προσπάθησαν να αποφύγουν με τη φυγή τους στην Ελλάδα. Ο μικρός αριθμός ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας άνω των είκοσι χρόνων, πιθανόν να συνδέεται με το χαμηλό προσδόκιμο όριο ηλικίας εκείνης της εποχής αλλά και το πλήθος των εχθροπραξιών που έζησαν οι πρόσφυγες τα τελευταία χρόνια πριν τη φυγή τους από το Μοναστήρι, όπως και τις δύσκολες συνθήκες που αντιμετώπισαν γενικότερα, εξαιτίας των φυλακίσεων, των αρρωστιών και της έλλειψης τροφίμων.

¹⁶⁹ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003),ό.π., σ. 334.

Η πλειοψηφία των προσφύγων με διαφορά 26 ατόμων προέρχεται από τα περίχωρα του Μοναστηρίου και με σαφή υπεροχή των χωριών Τύρνοβο – Μεγάροβο που αγγίζουν τα δύο μαζί το ποσοστό του 40%. Ο μεγαλύτερος όγκος των προσφύγων που εγκαταστάθηκε στη Φλώρινα αφορά κυρίως το έτος 1918 κατά το οποίο έληξε ο Α' παγκόσμιος πόλεμος και ακολουθεί με μικρότερη συχνότητα η διετία 1912-1913 των δύο Βαλκανικών πολέμων. Επίσης διαπιστώθηκε ότι οι οικογένειες των Μοναστηριωτών ήταν κυρίως ολιγομελείς και ότι το μεγαλύτερο ποσοστό που αγγίζει το 20% συγκεντρώνουν οι μονομελείς οικογένειες. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις παραπάνω διαπιστώσεις ενισχύει την άποψη ότι οι Μοναστηριώτες αντιμετώπισαν δύσκολες και αντίξοες συνθήκες κυρίως λόγω των πολέμων, τόσο πριν, όσο και μετά την εγκατάστασή τους. Την άποψη αυτή ενισχύει ακόμη περισσότερο το γεγονός ότι σχεδόν οι μισές οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στην πόλη ήταν μονογονεϊκές. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ποσοστό των γυναικών- αρχηγών οικογενειών φτάνει το 40% έναντι του ποσοστού 60% που συγκεντρώνουν οι άνδρες- αρχηγοί οικογενειών.

Η αστική τους προέλευση επιβεβαιώνεται από τα επαγγέλματα με τα οποία ασχολήθηκαν οι πρόσφυγες κατά την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα και δικαιώνει την αστική αποκατάσταση που έλαβαν τα επόμενα χρόνια, από το ελληνικό κράτος. Η πλειοψηφία των Μοναστηριωτών, όπως προκύπτει από την έρευνα των αρχειακών πηγών, συνέχισε να ασκεί τα αστικά- βιοτεχνικά επαγγέλματα που ασκούσε και στο Μοναστήρι. Ακόμη και στις περιπτώσεις που υπήρξε αλλαγή του αρχικού επαγγέλματος κάποιων προσφύγων, παρατηρήθηκε ότι και η επόμενη ενασχόλησή τους είχε να κάνει με αστικά – βιοτεχνικά κυρίως επαγγέλματα, ενώ η σχέση τους με τον πρωτογενή τομέα, αγροτικο-κτηνοτροφικό ήταν μηδαμινή, της τάξεως του 1%. Η αστική προέλευση των Μοναστηριωτών ενισχύεται και από τη διαπίστωση ότι ένας ελάχιστος αριθμός γυναικών εργάζεται έξω από το σπίτι, γεγονός σύνηθες, σε οικογένειες αστικής προέλευσης.

Πρώτος σε συχνότητα τομέας απασχόλησης, ήταν ο τριτογενής τομέας και ειδικότερα ο τομέας παροχής υπηρεσιών σε ποσοστό 24% και στη συνέχεια ο μεταπρατικός τομέας σε ποσοστό 15%. Αυτή η διαπίστωση ενισχύει την άποψη ότι η πλειοψηφία των Μοναστηριωτών συνέχισαν να εξασκούν αστικά κυρίως επαγγέλματα και μετά την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα. Επίσης διαπιστώνεται αρκετά υψηλό μορφωτικό επίπεδο των προσφύγων, αφού καταγράφεται σημαντικός αριθμός δημοδιδασκάλων σε ποσοστό 4% αλλά και δημοσίων και τραπεζικών υπαλλήλων. Ο αριθμός των ατόμων που ασκούν επαγγέλματα που ανήκουν στον επιστημονικό τομέα φτάνει το ποσοστό του 3%. Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι ο αριθμός των ανέργων είναι πολύ μικρός περίπου

6% και ότι ακόμη κι αυτοί οι πρόσφυγες που δηλώνουν άεργοι, από τη διασταύρωση των στοιχείων του Μητρώου με τα αντίστοιχα στοιχεία του Αρχείου της Πρόνοιας, διαπιστώθηκε ότι στην πλειοψηφία τους, στην «Υπεύθυνη Δήλωση Αστικής προσφυγικής Αποκατάστασης», ως δικαιολογητικό στην Πρόνοια, δηλώνουν άεργοι εξαιτίας «προβλημάτων υγείας ή προχωρημένης ηλικίας».

Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι στα πλαίσια της αστικής αποκατάστασης δεν περιλαμβάνεται κάποια μέριμνα του ελληνικού κράτους για την εξεύρεση εργασίας στους πρόσφυγες, παρά μόνο για τη στέγασή τους. Η φροντίδα για τη στήριξη των προσφύγων και την προώθησή τους στην παραγωγή ανήκε στο Σύνδεσμο Μοναστηριωτών και των πέριξ «Η Ελπίς» όπως άλλωστε συνέβαινε και στις υπόλοιπες πόλεις, όπου είχαν εγκατασταθεί Μοναστηριώτες.¹⁷⁰ Η έρευνα μας οδηγεί στη διαπίστωση, ότι ο ρόλος του Συνδέσμου Μοναστηριωτών, από τα πρώτα ακόμη χρόνια της εγκατάστασής τους, αναδεικνύεται «καθοριστικός» στο θέμα της αποκατάστασής τους.

9.2. Συμπεράσματα για τη στεγαστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών στην πόλη της Φλώρινας

Σχετικά με την στεγαστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η μελέτη όλων των συνοικισμών στους οποίους εγκαταστάθηκαν, έγινε μέσα από την έρευνα του Αρχείου της Πρόνοιας και κράτησε πολλούς μήνες εξαιτίας του τεράστιου όγκου του. Αξίζει να αναφερθεί ότι το σύνολο των εγγράφων που περιέχονταν στους φακέλους που ερευνήθηκαν, αγγίζει τις 10.000 συνολικά και γι' αυτόν το λόγο η έρευνα και η καταγραφή τους διήρκεσε τόσο μεγάλο διάστημα.

Έως το 1930 οι Μοναστηριώτες ζούσαν αποκλειστικά στο ενοικιοστάσιο¹⁷¹ ή αυθαίρετα σε τούρκικα σπίτια. Ο όρος αστική αποκατάσταση αλλά και η διαμόρφωση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου διαμορφώθηκαν μετά το 1923, ύστερα από την ίδρυση της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ). Οι Μοναστηριώτες μέσα από τη Νομοθεσία που ίσχυσε για την αποκατάσταση των προσφύγων (Συνθήκη της Λωζάνης/1923), επωφελήθηκαν σχεδόν όλων των διατάξεων και αντιμετωπίστηκαν ως μέρος του όλου προσφυγικού προβλήματος, ύστερα από μία δεκαετή περίοδο εγκατάστασης στη Φλώρινα.

¹⁷⁰ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003),ό.π., σ. 335

¹⁷¹ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003),ό.π., σ. 337.

Η έρευνα του Αρχείου της Πρόνοιας αποδεικνύει ότι η στεγαστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών υλοποιήθηκε από το ελληνικό Δημόσιο σε «ανταλλάξιμες» εκτάσεις που είχαν εξαγοραστεί από την ΕΤΕ και μετέπειτα ΑΤΕ κι όχι από την ΕΑΠ η οποία ασχολήθηκε με την αγροτική προσφυγική αποκατάσταση στην περιοχή της Φλώρινας. Καθοριστικό ρόλο στην αποκατάστασή τους τα πρώτα χρόνια είχε η θετική παρέμβαση του τότε Νομάρχη Φλώρινας Παύλου Καλλιγά ο οποίος εκπροσωπώντας την πολιτική του επίσημου κράτους, στήριξε έμπρακτα τους Μοναστηριώτες πρόσφυγες και συνέβαλε αποτελεσματικά στην στεγαστική τους αποκατάσταση, τουλάχιστον σε τρεις περιπτώσεις που αφορούσαν την κατασκευή τριών αντίστοιχων προσφυγικών συνοικισμών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ήταν η προσωπική του παρέμβαση για την κατασκευή των 2 πρώτων αστικών οικισμών στην πόλη της Φλώρινας¹⁷² όπου εγκαταστάθηκαν εκτός των άλλων προσφύγων και ορισμένες οικογένειες Μοναστηριωτών με βάση το Αρχείο της Πρόνοιας αλλά και η κατασκευή του Γ' Συνοικισμού Μοναστηριωτών που αφορούσε 51 οικήματα και πραγματοποιήθηκε ύστερα από αίτημα του νεοϊδρυθέντος οικοδομικού συνεταιρισμού πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου, προς τον ίδιο και κατόπιν σχετικής υπόσχεσης που έλαβε από τον Βενιζέλο.¹⁷³ Στα αρχεία του Δήμου επίσης μαρτυρείται η κατασκευή «*πενήντα οικίσκων ανεπαρκεστάτων για την κάλυψιν των αναγκών στεγάσεως υπέρ 200 οικογενειών*»¹⁷⁴ και επιβεβαιώνει την αρχική διαπίστωση.

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτισε η ίδρυση του «Οικοδομικού συνεταιρισμού πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου» στο ζήτημα της αποκατάστασής τους αλλά και οι εκάστοτε παρεμβάσεις των τοπικών πολιτικών που εκμεταλλεύτηκαν την δύσκολη κατάστασή των προσφύγων, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη στήριξή τους στις εκλογές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του ρόλου που διαδραμάτισε ο οικοδομικός συνεταιρισμός Μοναστηριωτών, ήταν η περίπτωση της ανέγερσης του Συνοικισμού Αγίας Παρασκευής. Οι συγκρούσεις του οικοδομικού συνεταιρισμού με την Δημοτική Αρχή είχαν πάρει τεράστιες διαστάσεις, ύστερα από την απόλυτη άρνηση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου, να δεχθεί την πρόταση των Μοναστηριωτών για ανέγερση συνοικισμού σε μία συγκεκριμένη περιοχή, την οποία προόριζε ο Δήμος για χώρο κατασκευής του Δημοτικού Νοσοκομείου. Αρχικά ο Δήμος είχε αποσπάσει τη θετική γνώμη του τότε Γενικού Διοικητή Μακεδονίας. Ακολούθησαν πλήθος αντιδράσεων με το αποτέλεσμα να καταλήγει θετικά για τους Μοναστηριώτες, καθώς η ελληνική κυβέρνηση το

¹⁷² Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ε., (2002), σ. 51.

¹⁷³ Αθανασιάδης Ανδρέας, (2016) σ.211.

¹⁷⁴ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003),ό.π., σ. 337, με πηγή το πρακτικό του Δ.Σ. Φλώρινας στις 22-7-1930.

1933 αποφάσισε να ικανοποιήσει το αίτημα τους και με απόφαση του τότε Γενικού Διοικητή Μακεδονίας, Φίλιππου Δραγούμη να ανακληθεί κάθε προηγούμενη σχετική γνωμοδότηση, παρακάμπτοντας όλες τις αντιδράσεις του Δήμου.¹⁷⁵ Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι από την έρευνα των φακέλων του Αρχείου της Πρόνοιας διαπιστώθηκε ότι και οι Μοναστηριώτες κάποιες φορές εκμεταλλεζόμενοι την πολιτική χροιά που είχε αποκτήσει το θέμα της αποκατάστασής τους, κατέφευγαν ανάλογα, στους αντίστοιχους υπηρεσιακούς αλλά και πολιτικούς τοπικούς κυρίως παράγοντες και με αιτήσεις και καταγγελίες ζητούσαν παρέμβαση και στήριξη στα προβλήματά τους, επικαλούμενοι σχεδόν πάντα την οικονομική τους ανέχεια αλλά και την προσφορά τους στην Ελλάδα εξαιτίας των εθνικών τους φρονημάτων.

Από τις 517 συνολικά οικογένειες Μοναστηριωτών αποκαταστάθηκαν από την Πρόνοια οι 189 οικογένειες, στις οποίες δόθηκαν 154 σπίτια και 35 οικόπεδα για την κατασκευή σπιτιών από τους ίδιους μέσω άτοκου δανείου.

Ειδικότερα σχετικά με την στεγαστική αποκατάστασή τους, στους συνοικισμούς της Φλώρινας αξίζει να επισημανθούν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά που αφορούν όλους τους οικισμούς και απορρέουν από την καταγραφή των στοιχείων του Αρχείου:

Σε όλους τους συνοικισμούς οι Μοναστηριώτες πρόσφυγες αποκτούσαν στέγη κατόπιν κληρώσεως και ύστερα από την υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών. Εξαιρέση αποτέλεσε η περίπτωση αποκατάστασης στους δύο συνοικισμούς αυτοστέγασης Ε' και Στ' όπου η απόκτηση κατοικίας έγινε βάση συγκεκριμένων κοινωνικών και οικονομικών κριτηρίων όπως εισόδημα, πολυτεκνία κ.ά.

Σε όλες τις περιπτώσεις η κατασκευή των οικημάτων στους συνοικισμούς Μοναστηριωτών έγινε σε παραχωρηθείσες «ανταλλάξιμες εκτάσεις» του ελληνικού Δημοσίου. Στην περίπτωση του Γ' συνοικισμού Μοναστηριωτών που προηγήθηκε χρονικά έναντι των άλλων δύο συνοικισμών της «Αγίας Παρασκευής», η κατασκευή των σπιτιών στα παραχωρηθέντα «ανταλλάξιμα» οικόπεδα έγινε από τους ίδιους τους δικαιούχους με έξοδα του ελληνικού Δημοσίου. Στους υπόλοιπους οικισμούς τα σπίτια κατασκευάστηκαν με ανάθεση σε εργολάβο και παραχωρήθηκαν έναντι τιμήματος στους δικαιούχους. Στην περίπτωση αποκατάστασης με το καθεστώς της αυτοστέγασης που αφορά τους Ε' και ΣΤ' οικισμό, οι δικαιούχοι έκτισαν τα σπίτια τους μόνοι τους με τη χορήγηση άτοκου στεγαστικού δανείου και εντός ενός εξαμήνου.

¹⁷⁵ Αθανασιάδης Ανδρέας,(2016) ό.π., σ.σ. 210-212.

Η πλειοψηφία των δικαιούχων στεγαστικής αποκατάστασης, κατάγονταν από τα περίχωρα του Μοναστηρίου και ασκούσαν κατά την εγκατάστασή τους στη Φλώρινα κυρίως αστικά-ημιαστικά επαγγέλματα. Όσον αφορά τη σύνθεση των οικογενειών η πλειοψηφία αυτών, ήταν ολιγομελείς και υπήρχε μεγάλος αριθμός μονογονεϊκών οικογενειών (χήρες γυναίκες –αρχηγοί οικογενειών). Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί επίσης ο μικρός αριθμός ανέργων σε όλους τους οικισμούς.

Αξίζει να επισημανθεί ότι ο Σύνδεσμος Μοναστηριωτών Φλώρινας «Η Ελπίς» στήριξε τους Μοναστηριώτες στο θέμα, τόσο της στεγαστικής αποκατάστασής τους (σύμφωνα με την ισχύουσα Νομοθεσία), με τη χορήγηση του *Πιστοποιητικού Προσφυγικής Ιδιότητας*, ως απαραίτητο δικαιολογητικό που επιβεβαίωνε την προσφυγική ιδιότητα των υποψήφιων δικαιούχων στην Πρόνοια¹⁷⁶, όσο και στο θέμα της προώθησής τους στην παραγωγή, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω.¹⁷⁷ Βέβαια οφείλουμε να επισημάνουμε ότι σε ορισμένους-λίγους σχετικά-φακέλους δικαιούχων, που ερευνήθηκαν στο Αρχείο της Πρόνοιας, διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχε το *Πιστοποιητικό Προσφυγικής Ιδιότητας*, στα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

Στη δεκαετία του 1950, με καθυστέρηση 20 χρόνων περίπου, άρχισε η διαδικασία έκδοσης των οριστικών παραχωρητηρίων τίτλων κυριότητας στους κατόχους των οικημάτων από το Υπουργείο Πρόνοιας και αφού εκδόθηκε ο Α.Ν.:1822/1951 και καταργήθηκε η σύμβαση του ελληνικού Δημοσίου με την ΑΤΕ μεταφέροντας όλες τις σχετικές αρμοδιότητες στο Υπουργείο Πρόνοιας, γεγονός που συνέβαλε στην επίσπευση και απλοποίηση της όλης γραφειοκρατικής διαδικασίας. Στις 4-3-1977 έκλεισε το θέμα αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών από τον τότε βουλευτή Φλώρινας, κατά τη διάρκεια συζήτησης στη συνεδρίαση της ελληνικής Βουλής¹⁷⁸.

¹⁷⁶ Σύμφωνα με την έρευνα στο Αρχείο Πρόνοιας- Φάκελοι δικαιούχων.

¹⁷⁷ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003),ό.π., σ. 335.

¹⁷⁸ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2003),ό.π., σ. 332.

9.3. Η συνολική αποτίμηση στο θέμα της στεγαστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα

Η συνολική αποτίμηση στο θέμα της στεγαστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών στη Φλώρινα, συνοψίζεται στα εξής σημεία:

Από το 1913 έως το 1923 το θέμα της αποκατάστασης αντιμετωπίστηκε ως «Δημοτικό πρόβλημα» όπως φαίνεται από τις συνεδριάσεις του Δημοτικού συμβουλίου και τις σχετικές αναφορές του τοπικού έντυπου τύπου. Στο επίσημο ελληνικό κράτος εκείνη την χρονική περίοδο, απουσίαζε μία σταθερή και οργανωμένη πολιτική στο συγκεκριμένο θέμα.

Η αστική αποκατάσταση πραγματοποιήθηκε μέσω του «Οικοδομικού Συνεταιρισμού Πολεμοπαθών εκ Μοναστηρίου», που ιδρύθηκε γι' αυτόν το σκοπό, σύμφωνα με τον Νόμο 3875/1929 (ΦΕΚ 47/12-02-1929), μετά το 1929. Έως το 1931 οι Μοναστηριώτες ζούσαν αποκλειστικά στο ενοικιοστάσιο ή καταλαμβάνοντας αυθαίρετα ανταλλάξιμα σπίτια (κυρίως τούρκικα). Το ενοικιοστάσιο ήταν μία διάταξη που προστάτευε τον εκμισθωτή με παράταση χρόνου μίσθωσης και περιορισμό στην αύξηση του ενοικίου

Η πλειοψηφία των δικαιούχων της Πρόνοιας προέρχονταν από τα περίχωρα του Μοναστηρίου.

Οι Μοναστηριώτες αντιμετωπίστηκαν μέχρι το 1934 με την ίδια νομοθεσία που ίσχυε για τους πρόσφυγες της Συνθήκης της Λωζάνης του 1923 και ευεργετήθηκαν «ως πρόσφυγες» παρόλο που οι ίδιοι δεν ήταν ανταλλάξιμος πληθυσμός και δεν προστατεύονταν από κανένα ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο, μετά τη φυγή τους από το Μοναστήρι που ανήκε στο Σερβικό Κράτος.

Ο Σύνδεσμος Μοναστηριωτών και των Πέριξ «*Η Ελπίς*» Φλώρινας λειτούργησε κυρίως ως εγγυητής της νομιμοφροσύνης των μελών του, καθώς σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο - Νόμος 6076/21-2-1934 «*περί αστικής αποκαταστάσεως προσφύγων*» ορίζονταν μεταξύ των άλλων, ως απαραίτητο δικαιολογητικό για τη στεγαστική αποκατάστασή τους από την Πρόνοια Φλώρινας, το *Πιστοποιητικό Προσφυγικής Ιδιότητας*, το οποίο εκδίδονταν από τον Σύνδεσμο Μοναστηριωτών Φλώρινας¹⁷⁹. Ειδικότερα στην εφημερίδα «*Νέοι Καιροί*»¹⁸⁰ αναφέρεται ότι σύμφωνα με εγκύκλιο της κυβέρνησης, οι Μοναστηριώτες θεωρούνταν πρόσφυγες και απαλλάσσονταν εκτός των άλλων και από το φόρο οικοδομών¹⁸¹. Ως απαραίτητο δικαιολογητικό θεωρούνταν η χορήγηση του *Πιστοποιητικού Προσφυγικής*

¹⁷⁹ Από την έρευνα των φακέλων των δικαιούχων του Αρχείου της Πρόνοιας.

¹⁸⁰ Την πληροφορία και το σχετικό υλικό των εφημερίδων μου παραχώρησε ο κ. Αθανασιάδης Ανδρέας και τον ευχαριστώ θερμά για την παραχώρηση.

¹⁸¹ *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας], 24.6.1934, σ. 2.

Ιδιότητας, από το Σύλλογο Μοναστηριωτών Φλώρινας που να βεβαιώνει ότι πράγματι ήρθαν πρόσφυγες στην Ελλάδα μετά τις 18-9-1912 και ότι ήταν Έλληνες υπήκοοι¹⁸².

Την κατάσταση τους την εκμεταλλεύτηκε ανάλογα με τις πολιτικές συγκυρίες το ελληνικό κράτος διαμέσου των τοπικών αρχόντων. Στην κατασκευή των τριών πρώτων συνοικισμών καθοριστική υπήρξε η στήριξη του Νομάρχη Φλώρινας Παύλου Καλλιγά που κινούνταν στο φιλοβενιζελικό χώρο. Οι Μοναστηριώτες ευνοήθηκαν επειδή θεωρούνταν «*ακραιφνείς Έλληνες*» και έπρεπε να στηρίζουν την ελληνική διοίκηση ενάντια σε άλλους πληθυσμούς που θεωρούνταν «*βουλγαρόφιλοι*».¹⁸³ Ο Ε. Βενιζέλος αν και χρεώθηκε από τους Μοναστηριώτες την απώλεια του Μοναστηρίου μέσω της πολιτικής που εφάρμοσε φαίνεται να τους στηρίζει στο θέμα της στεγαστικής αποκατάστασης, εκπληρώνοντας την υπόσχεση του για την δημιουργία «*ενός Νέου Μοναστηρίου*» στην Φλώρινα.

Χαρακτηριστικά είναι τα όσα αναφέρει ο Γ. Θ. Μόδης, σημειώνοντας ότι: «*το μίσος των Μοναστηριωτών είναι τόσον μεγάλο εναντίον του, που οι εν Ελλάδι Μοναστηριώτες το θεωρούν ζήτημα τιμής να αντιπολιτεύονται τον κ. Βενιζέλον και το κόμμα του*» και επίσης ότι: «*Υπάρχει θρύλος όστις θα διαιωνισθεί ότι “Ο Βενιζέλος παρέδωσε το Μοναστήρι”*»¹⁸⁴.

Η έκδοση των οριστικών παραχωρητηρίων για τους τίτλους κυριότητας καθυστέρησε σχεδόν δυο δεκαετίες και προωθήθηκε με ανάλογες νομοθετικές ρυθμίσεις μετά το 1951.

Εν κατακλείδι θα μπορούσαμε ανεπιφύλακτα να ισχυριστούμε ότι ο ελληνισμός του Μοναστηρίου κατάφερε παρ' όλες τις αντιξοότητες και τις δυσκολίες που αντιμετώπισε και μετά την εγκατάστασή του στην Ελλάδα και ειδικότερα στη Φλώρινα, να ενταχθεί γρήγορα στον κοινωνικό ιστό της πόλης και να μεταλαμπαδεύσει όλη την κουλτούρα που μετέφερε, συμβάλλοντας στην αναβάθμιση της κοινωνικής, εκπαιδευτικής και πολιτιστικής ζωής της πόλης. Η ενσωμάτωση των Μοναστηριωτών σε καμία περίπτωση δε σήμαινε αλλοίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, σε μία δύσκολη χρονικά και ιστορικά περίοδο για το ελληνικό κράτος. Η αποκατάσταση των Μοναστηριωτών, ειδικά όσων προέρχονταν από τα πέριξ, οδήγησε στην αστικοποίησή τους. Το ερώτημα όμως που τίθεται εύλογα είναι, κατά πόσο αυτή η αστικοποίηση επέφερε ή όχι αλλοίωση των ιδιαίτερων πολιτισμικών τους χαρακτηριστικών;

Ως αποτέλεσμα της όλης έρευνας προκύπτει η γενική διαπίστωση, ότι οι Μοναστηριώτες ευνοήθηκαν απ' όλες τις πολιτικές δυνάμεις, υπήρξαν συντηρητικοί

¹⁸² *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας], 13.7.1934, σ. 2.

¹⁸³ Πολυδωροπούλου Ελπίδα, *Η εκπαιδευτική, πολιτική και κοινωνική κατάσταση της Δυτικής Μακεδονίας την περίοδο 1916-1930 μέσα από το αρχείο του Νομάρχη Φλώρινας Παύλου Καλλιγά*, ανέκδοτη μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας 2016.

¹⁸⁴ Αθανασιάδης Ανδρέας, (2016) ό.π., σ. 210.

γενικότερα και έφεραν τον πολιτισμό τους στην πόλη της Φλώρινας, με τις όποιες θετικές και αρνητικές προεκτάσεις του.

Πίνακας 4 : Η συνολική αποτύπωση της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών προσφύγων στην πόλη της Φλώρινας.

Παραχωρήθηκαν συνολικά	Οικογένειες Μοναστηριωτών
Σπίτια	154
Οικόπεδα για ανέγερση οικημάτων, μέσω άτοκου δανείου	35
Σύνολο	189 οικογένειες Μοναστηριωτών αποκαταστάθηκαν στεγαστικά

Πίνακας 5 : Η συνολική αποτύπωση της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών προσφύγων στην πόλη της Φλώρινας κατά χρονολογία εγκατάστασης και οικισμό.

α/α	Έτος Κατασκευής	Θέμα	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΗΜΑΤΩΝ	ΟΙΚΟΓ. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΕΣ	ΕΡΓΟΛΑΒΙΑ/ ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΗ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
1	1931 Αίτημα Π. Καλλιγά- Νομάρχη Φλώρινας	Β' ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΣ	30	14	ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥ ΛΟΣ	ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ (πρώην Δελαπόρτα) & ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
2	1934 Δωρεά έκτασης από Δήμο Προέκταση οικισμού- αίτημα Νομάρχη	Γ' ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΣ	20	13	Α. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛ ΟΣ	ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ- ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ- ΣΠΗΛΙΑΔΟΥ-ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ
3	1937 Παραχώρηση έκτασης με απόφαση Νομάρχη	Δ' ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΣ	20	4	ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΣΜΑΤΟΠΟΥΛΟ Σ	ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ(πρώην Δελαπόρτα- προέκταση οδού Προνοίας-Περιοχή Πλατείας Ηρώων & εργατ. κατοικιών))
4	1955 (8 περιοχή Αναπήρων – δωρεάν έκταση του Δημοσίου & 8 περιοχή Παιδικού σταθμού- αγορά έκτασης από το Δημόσιο)	Ε' ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΣ	25	16	ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΗ (Εκτίσαν, σε δωρεάν παραχωρημένο οικόπεδο, μόνοι τους με άτοκο στεγαστικό δάνειο)	[ΠΡΟΥΣΗΣ-Λ. ΝΙΚΗΣ(ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΠΗΡΩΝ)-12ης ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ-ΣΥΝ. ΑΝΑΠΗΡΩΝ] [ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ- ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ]
5	1957 Δωρεά έκτασης από Δήμο	ΣΤ' ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΣ	30	19	ΑΥΤΟΣΤΕΓΑΣΗ (Εκτίσαν, σε δωρεάν παραχωρημένο οικόπεδο, μόνοι τους με άτοκο στεγαστικό δάνειο)	Τ. ΣΑΠΟΥΝΤΖΗ(ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΩ ΤΣΙΦΛΙΚΙ)- 12ης ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ- ΚΑΠΕΤΑΝ ΖΩΗ- Λ. ΣΤΡΑΤΩΝΩΝ (Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ)- Τ. ΒΑΡΔΑ- ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΓΡΑ- ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΑΡΑΒΙΤΗ
	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		125	66		
1	22-10-1933 Πρωθυπουργός Παναγής Τσαλδάρης- ΓΔΜ Φίλιππος Δραγούμης- Νομάρχης Φλώρινας Στέφανος Πετρούλας	Α' ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΩΤΩΝ	70	66	50 οικημ. Ι. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ & 20 οικημ. ΕΥΔΟΞΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ(ΚΑΒΑΛΑΣ- ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ- ΠΕΛΟΠΙΔΑ- ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ- ΟΜΗΡΟΥ- ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ)
2	1933-1934	Β' ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΩΤΩΝ	16	10	ΕΡΓΟΛΑΒΙΑ ΙΑΚΩΒΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ (ΕΛ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ- ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ-ΠΛ. ΠΛΑΤΩΝΟΣ) ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΜΕΤΑΞΥ Α' ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ & ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ
3	1931 (Παρέμβαση Νομάρχη Π. Καλλιγά)	Γ' ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΩΤΩΝ	51	47	ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ- (Εκτίσαν μόνοι τους με έξοδα του ελληνικού Δημοσίου)	ΠΕΡΙΟΧΗ ΩΔΕΙΟΥ- ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΠΑΙΔΟΠΟΛΗ (ΚΑΛΛΙΓΑ- ΚΑΝΑΡΗ- ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ- ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ- ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ)
	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		139	123		
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		517 οικογ.	189 οικογ.		328 οικογ.
			ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΕΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ		ΜΗ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασιάδης Ανδρέας, *Στη σκιά του «Βουλγαρισμού»*, ανέκδοτη μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας 2016.

Ανδρέου Α. - Ηλιάδου-Τάχου Σ., Πρακτικά διεθνούς Συνεδρίου, Necati Cumali,, «*Η Φλώρινα της Οθωμανικής περιόδου σύμφωνα με τον εκλογικό κατάλογο του 1914-1915*», Περίβιβλος 2007, Φλώρινα, 2008.

Βαβούσκος Κωνσταντίνος, Η συμβολή του ελληνισμού της Πελαγονίας εις την Ιστορίαν της νεότερας Ελλάδος, *Αριστοτέλης* (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τεύχος 33-34, Φλώρινα 1962.

Βακαλόπουλος Ε. Απόστολος, *νέα ελληνική ιστορία 1204-1985*, Εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ, κγ' έκδοση, Θεσ/νίκη 2005.

Βακαλόπουλος Α. Κωνσταντίνος, *Ο Βόρειος Ελληνισμός κατά την πρώιμη φάση του Μακεδονικού Αγώνα 1878-1894*, Θεσσαλονίκη 1983.

Βακαλόπουλος Α. Κωνσταντίνος, *Νεότερη Ιστορία της Μακεδονίας (1830-1912)*, από τη γένεση του νεοελληνικού κράτους ως την απελευθέρωση, Θεσσαλονίκη 1986.

Βακαλόπουλος Α. Κωνσταντίνος, *Πολιτική, Κοινωνική και οικονομική δομή του πασαλικιού Μοναστηρίου στα μέσα του 19^{ου} αιώνα*, ανάπτυπο από τον ΚΔ τόμο «Μακεδονικά» της εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, (Φλώρινα 1990- Δημόσια Βιβλιοθήκη Φλώρινας).

Βασιλειάδης Νικόλαος, *Η ελληνική παρουσία στη Νότια Σερβία από τους Βαλκανικούς πολέμους έως το Μεσοπόλεμο*, Εκδόσεις Ανατροπή, Θεσσαλονίκη 2004.

Γούναρης Κ. Βασίλης, *στις όχθες του Υδραγώρα. Οικογένεια, οικονομία και αστική κοινωνία στο Μοναστήρι, 1897-1911*, Εκδόσεις ΣΤΑΧΥ 2000.

Ηλιάδου- Τάχου Σοφία, *Η εκπαίδευση στη Δυτική και βόρεια Μακεδονία (1840-1914)*, Θεσ/νίκη 2001.

Ηλιάδου- Τάχου Σοφία, *Ο ελληνισμός του Μοναστηρίου Πελαγονίας- Κοινοτικός βίος και εκπαίδευση*, Εκδόσεις ΗΡΟΔΟΤΟΣ, Θεσ/νίκη 2003.

Ηλιάδου- Τάχου Σοφία, «Η δημογραφική, οικονομική, κοινωνική και εκπαιδευτική εξέλιξη της πόλης της Φλώρινας τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα» *Πρακτικά Συνεδρίου, Φλώρινα 1912-2000, Ιστορία και Πολιτισμός*, Φλώρινα, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας και Τμήμα Βαλκανικών σπουδών (Α.Π.Θ.), Φλώρινα, 2004.

Κατσουγιάννης Τηλέμαχος, *Περί των Βλάχων των ελληνικών χωρών. Β'. Εκ του βίου και της ιστορίας των Κουτσοβλάχων επί τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1966.

Μόδης Χ. Γεώργιος, Το Μοναστήρι, *Αριστοτέλης* (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τεύχος 33-34, Φλώρινα 1962.

Μόδης Χ. Γεώργιος, Αναμνήσεις από τη ζωή των σωματείων μοναστηρίου, *Αριστοτέλης* (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τεύχος 33-34, Φλώρινα 1962.

Μόδης Γεώργιος, *αναμνήσεις*, Θεσσαλονίκη 2004.

Μοσχόπουλος Γεώργιος, *Ιστορία του Νέου Ελληνικού κράτους, Πολιτικές προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Α. Χριστάκη, Αθήνα 1998.

Παπαδόπουλος Στέφανος, *Εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα του Ελληνισμού της Μακεδονίας, κατά τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1970.

Παρανίκας Κ. Ματθαίος, *Σχέδιασμα περί της εν τω ελληνικό έθνει καταστάσεως των γραμμάτων από Αλώσεως Κωνσταντινοπόλεως (1453 μ.Χ.), μέχρι των αρχών της ενεστώσης (10') εκατονταετηρίδος*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1867.

Πελαγίδης Ευστάθιος, *Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία (1923-1930)*, Θεσ/νίκη 1994.

Πολυδωροπούλου Ελπίδα, *Η εκπαιδευτική, πολιτική και κοινωνική κατάσταση της Δυτικής Μακεδονίας την περίοδο 1916-1930 μέσα από το αρχείο του Νομάρχη Φλώρινας Παύλου Καλλιγά*, ανέκδοτη μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας 2016.

Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945*, Αθήνα 2000.

Σκούρτης Ιωάννης, «Το Γαλλοσερβικό Σχολείο Φλώρινας, 1918», *Πρακτικά Συνεδρίου, Φλώρινα 1912-2002. Ιστορία και Πολιτισμός*, Φλώρινα, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας και Τμήμα Βαλκανικών σπουδών (Α.Π.Θ.), Φλώρινα, 2004.

Σμυρνιού- Παπαθανασίου Βιολέττα, *Μοναστήρι Ιστορική περιπλάνηση στην πάτρια γη*, Β' έκδοση, Θεσσαλονίκη 1993.

Τσάλλης Παντελής, Το δοξασμένο Μοναστήρι, *Αριστοτέλης*, (περιοδική έκδοση του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Φλωρίνης), τ. 33-34,(1962).

Τσάλλης Παντελής, *Το δοξασμένο Μοναστήρι. Ήτοι ιστορία της πατριωτικής δράσεως της πόλεως Μοναστηρίου και των περιχώρων από του έτους 1830 μέχρι του 1903*, Θεσσαλονίκη 1932, (επανεκτύπωση:Φλώρινα 1993- Δημόσια Βιβλιοθήκη Φλώρινας).

Τσάπανου-Κωτσοπούλου Ευθαλία, *Η πορεία του ρυμοτομικού σχεδίου πόλης Φλώρινας*, Φλώρινα 2002.

Φωτιάδης Κωνσταντίνος, «Το προσφυγικό ζήτημα στο νομό Φλώρινας μέσα από τις πηγές της Τοπικής Ιστορίας», *Πρακτικά συνεδρίου ΦΛΩΡΙΝΑ 1912-2002*, Φλώρινα, Παιδαγωγική σχολή Φλώρινας και τμήμα Βαλκανικών σπουδών (Α.Π.Θ.), 2004.

ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Μητρώο Μελών του Συνδέσμου Μοναστηριωτών και των πέριξ η «Ελπίς» Φλωρίνης (1913).

Αρχείο Κοινωνικής Πρόνοιας Φλώρινας : Δ/νση Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας.

Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικών Συμβουλίων : Αρχείο Δήμου Φλώρινας.

ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Έθνος [Φλώρινας]

Μακεδονική [Φλώρινας]

Νέοι Καιροί [Φλώρινας]

Φλώρινα [Φλώρινας]

Φωνή του Λαού [Φλώρινας]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

11311
 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΩΝΗΣ
 Αριθ. 2630
 108
 4^η ν. 1011

Σεβαστέ μοι κ. Πρόεδρε,
 Ξυτολη τοῦ παρ' ἡμῶν Δημοτικοῦ Συμβουλίου κατὰ παρελθόντα ἄκρῳλιον κατελθὼν εἰς Ἀθήνας ὅπως παρουσιαζόμενος ἐνώπιον Ἰγμῶν καὶ ἐκθέτων τὰς ἀνάγκας τοῦ Δήμου μας ἐπιζητήσω ἐν τῷ προσώπῳ Ἰγμῶν τὴν πρός τοῦτο κολῳτιμον κρατικὴν ἀρωγὴν ἥναγκά σθην μετὰ πολλῆς μου λύπης καὶ δεκαπενθήμερον περίπου διαμονὴν νὰ ἐπανέλθω ἄπρακτος διότι λόγω τῶν κολλῶν μας ἀσχολιῶν ἡ Ἰγμετέρα ἀπηρεσία μας ὑπέδειξε τὸ ἀδύνατον τῆς παρουσιάζσεώς μου. Σεβόμενος τὸ κολλῶσχο λον σας ἐνόμισα ὅτι μοί ἐπιβάλλεται νὰ συμμορφωθῶ πρό τὴν τοιαύτην σύστασιν τῆς ἀπηρεσίας σας ἐπιφυλασσόμενος ὅπως δι' ὑπομνήματος ἐκθέσω Ἰγμῶν ἐκεῖνο ὅπερ κρισορικῶς δέν κατῶρθωσα νὰ πράξω.-

Κύριε Πρόεδρε,
 Ἡ πόλις μας ἐκί Τουρκοκρατίας κατοικου μένη κατὰ τὸ κλειστόν ὑπὸ Μουσουλμάνων τῶσον ἀπὸ κοι νωνικῆς ὅσον καὶ οἰκοδομικῆς ἀπόψεως δέν ἦτο εὐκα ρουστῆστος. μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς τῶ Ἀριστιανι κόν στοιχεῖτον κολλαπλασιασθέν καὶ ἀπὸ πολλὺς κατοί κους τοῦ Μοναστηρίου καὶ πέριξ, σὺν τῇ πνευματικῇ του ἀναπτύξει ἐπεδόθη καὶ εἰς τὴν οἰκοδομικὴν δια μόρφωσιν τῆς πόλεως κατῶρθωσαν νὰ παρουσιάζη ταύτην εἰς τὴν σημερινὴν τῆς ἀξιοθέατον ἐμοάνισιν ἱστολο γουμένως ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία τῶν Δημοτῶν μου εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀπῆρξε ἀξία θαυμασμοῦ καὶ εἰς δια

στημα όλγων ἐτῶν κατώρθωσε νά ~~εξτελέσθη~~ τελεῖως ἡ παλαιά τῆς πόλεως ὄψις καί νά καταστή ἀπιστεῦτως μία ἀπό τῶν ἠραιότερας μετὰ τήν πρωτεύουσαν πόλεις τῆς Μακεδονίας.

Ἡ ἄλματώδης ὁμοίως αὕτη ἀνάπτυξις τῆς πόλεως ἐδημιούργησε καί ἀνάγκας ἐπιτακτικῆς ἕως δυστυχῶς ὁ Δῆμος δυσκολεύεται νά ἐκπληρώσῃ καί οὕτω παρατηρεῖται μία αἰσθητή δυσαναλογία μεταξὺ Δημοτικῶν Ἔργων καί τοιοῦτων ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

Τῶν ἀνάγκων ταύτας κατιδοῦσα ἡ πόλις κῆ Ἄρχῃ εὐρίσκειται ὑπό σκέψιν καί ἐπιθυμίαν νά ἐκπληρώσῃ ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἡλικῶν ~~ἡ~~ δυνάμεων τοῦ Δήμου· ἐπιτακτικώτεροι δέ ἐκρίθησαν καί κατ' ἀσειράν αἱ ἐξῆς.

- 1) Ἡλεκτροπαραγωγία.
- 2) Κατασκευὴ δικτύου ὑπονόμου.
- 3) Ὑδρεύσις.
- 4) Διαρρυθμίσις τοῦ χειμάρρου τῆς πόλεως, καταστάντος προβήτρου τῶν κατοίκων ἐν καιρῷ πλημμύρας.

Καί ὅσον μὲν ἄφορᾷ διὰ τὸν ἠλεκτροπαραγωγίαν ὁ Δῆμος ἐξέχρησε εἰς Ἑταιρείαν προνόμιον τριακονταετίας ἐγκριθέν παρά τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργείου καί ἀναμένεται ἡ ἐναρξίς τοῦ ἔργου τούτου.

Διὰ τὸ δεῦτερον ἔργον τοῦ δικτύου τῶν ὑπονόμων προεκήρυξε μελέτην καί ἀνετέθη αὕτη ἐργολαβικῶς εἰς Πικιστήμονά Μηχανικόν ἐλπίζεται δέ ἐντὸς τριμήνου νά μᾶς παραδοθῇ αὕτη.

Ἐπίσης ἡ μελέτη τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ χειμάρρου γίνεται παρά τῆς Τεχνικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας καί κατ' ἀτὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐντὸς διμήνου θά εἶναι ἐτόιμη πρὸς ἐκτέλεσιν. Ὑπολόγεται ἡ μελέτη τῆς Ὑδρεύσεως διὰ τὴν ὁλοκλήραν ἐντὸς μηνός θέλομεν προκηρύξει διαγωνισμόν καί ἐλπίζεται μέχρι προσηχοῦς ἀνοίξεως νά εἴσῃ συντελεσθῇ.

Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω ἑτερόν ζήτημα ἐπίσης σοβαρόν καί αἰσθητόν διὰ τὴν πόλιν καί ὁλοκλήρου τῆς περιφερείας

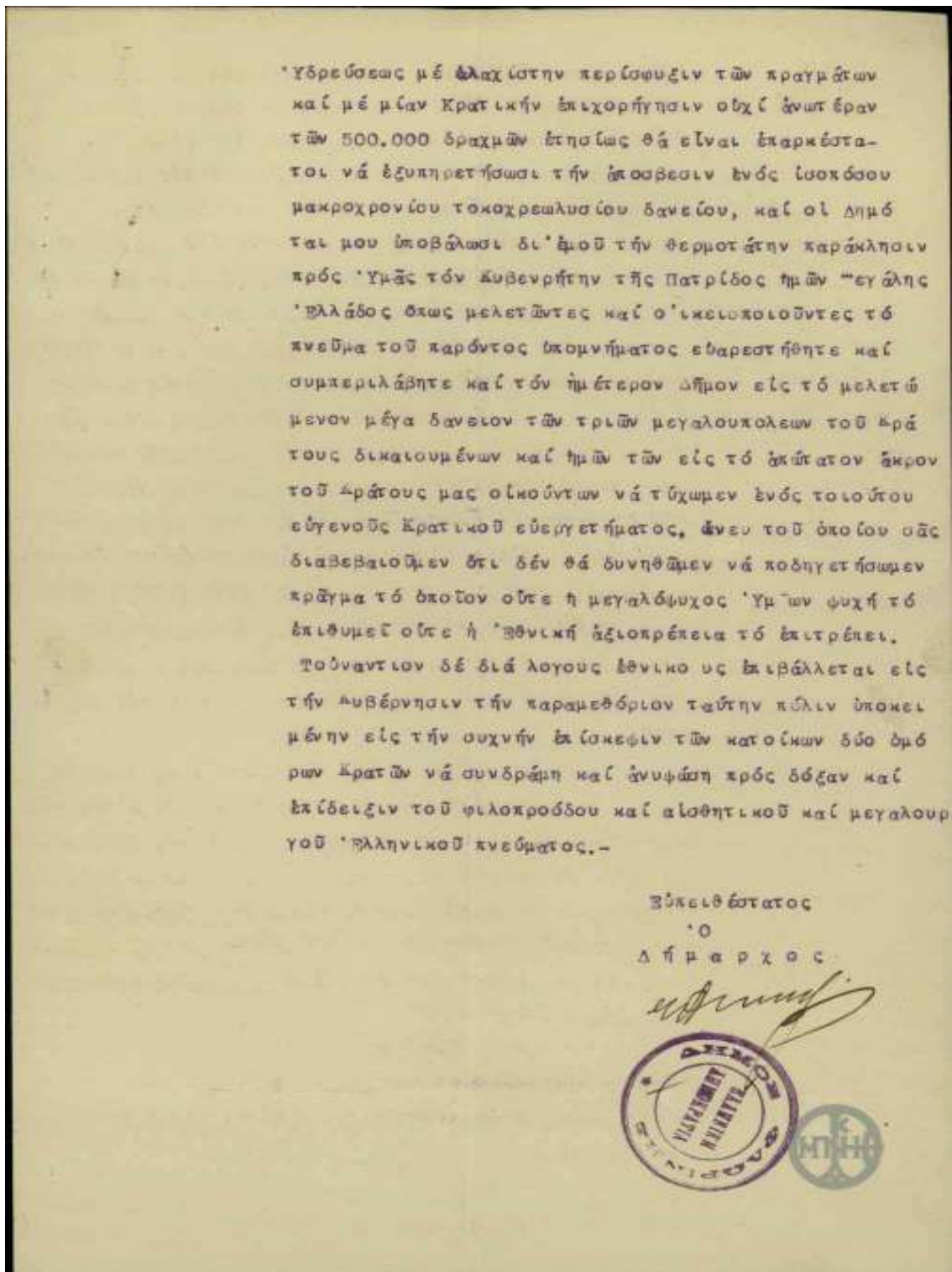
...μας είναι η έλλειψος νοσοκομείου.
 Ο ήμετερος Δήμος προς έπιτευξιν του
 ...τρούτου σκοπού έπρό-έτιών επέβαλεν είδικήν φορο-
 λογίαν επί των έν της άλλοδαμης είσαγομένων έμπορευ-
 μάτων καί μέ τό έν τούτου υπάρχον έτοιμον ποσόν έξ
 700.000 δραχμών έσχεν τήν άπόφασιν νά προβη είς τήν
 θεμελίωσιν του κτιρίου βύσει σχεδίου δοθέντος αύτω
 από του Υπουργείου της Υγεινής οστινος η ύλική δα-
 κήνθά άνέλθη είς 1.500.000 δραχμάς.
 Μέ πλήρη την πεποιθησιν ότι η Κυβέρνησις
 έν τή διακρινούση αύτη μερίμη άκέρ τοιούτων φιλανθρω-
 πικών έργων θέλει συνδρομή ήμεις ύλικώς διά τήν άποτε-
 λείωσιν του κτιρίου άκέρ θέλει μέγάλως έξυκηρητήση
 τόν τε γηγενή καί προσφυγικόν κόσμον της περιφερείας
 μας. φρονοΰμεν δέ ότι η Κυβέρνησις χωρίς νά εκιβαρυν-
 θή έχει τόν τρόπον νά μάς καράωχη τήν προς τούτο πο-
 λύτιμον συνδρομήν της λαμβάνουσα τήν άπόφασιν νά δια-
 θέση τά παρά της Έθνικη Έραπέση της Έλλάδος κατατε-
 θειμένα άκέρ φιλανθρωπικών έργων της πρό μικρού άν-
 θούσης Έλληνικής Κοινότητος Μοναστηρίου άρ' όσον διά
 του μέσου τούτου θέλουσιν έξυκηρητηθί καί κλειστοί
 κρήν κάσικοι Μοναστηρίου έγκατεστημένοι άπό έτιών
 μονίμως έν τή πόλει μας.
 Προς συμπλήρωσιν δέ άκασών των άνωγκών
 της πόλεως έπιτακτική καθίσταται καί η μετακίνησις
 των Στρατώνων ευρισκομένων έντός του έγκεκριμένου σχε-
 δίου της πόλεως καί σχεδόν περικυκλωθέντων ύπό κατοι-
 κιών καί έντος έλαχιστου διαστήματος μελλόντων νά κα-
 ταστώσιν έσωτερικόν τμήμα της πόλεως, έπεκτεινομένης
 ταύτης προς τό σημεϊον έκείνο λόγω των γιγνομένων έγ-
 καταστάσεων του νέου Σιδηροδρομικοΰ Σταθμοΰ. Ο ήμέ-
 τερος Δήμος προσφέρει νά άνχωρήση διά τήν άνάγεισιν
 νέων Στρατώνων νέον χώρον εύρυχωρότερον καί πολύ κα-
 ταλλιλότερον άπό πάσης άπόψεως ένακόκειται είς τήν

Κυβέρνησιν νά ἐκτιμήσῃ τήν λογικὴν καὶ δικαίαν καὶ
ὑπὸ τῆς σκοπιμότητος ἐπιβεβλημένην ἄποψιν καὶ
θυσιάζουσα τὰς ἀσημάντους ἐν μέρει ἤδη ὑπαρχούσας
ἐγκαταστάσεις δυναμένας νά χρησιμοποιηθῶσι διὰ λαϊ-
κὰς κατοικίας καὶ ἄλλας φιλανθρωπικὰς ὀργανώσεις με-
λετήσῃ καὶ προβῇ εἰς τὴν μετακίνησιν τῶν ἑτρατιῶνων
εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Δήμου ἐκχωρούμενον χῶρον καί μενον βο-
ρείως εἰς ἀπόστασιν 500-600 μέτρων ἐκ τῶν σημερινῶν
τοιοῦτων. Ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκη ὑπάρχει καὶ μία ἐπιδεικτι-
κὴ ἀλύσις τοῦ ζητήματος. Τά ποσά τὰ ὅποια θά διαθήσῃ
ὁ Δήμος διὰ τὴν ἀνάγεισιν τοῦ νέου Νοσοκομείου νά
καταβληθῶσιν εἰς τὴν ἑτρατιωτικὴν ἕπηρεσίαν δυναμέ-
ων νά χρησιμοποιηθῶσι τινὰ τῶν ὑπαρχόντων κτιρίων
τῶν ἑτρατιῶνων διὰ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον μέ μικρὰς τρο-
ποποιήσεις. Πρὸς περίπτωσιν δὲ οὐκ ἐπιτυχίσεως τῆς προ-
τάσεώς μας ταύτης ἀνάγκη νά εἰδεκοιηθῇ ἐγκαίρως ἡ στρα-
τιωτικὴ ὑπηρεσία ἵνα μὴ προβῇ εἰς ἀνάγεισιν νέων τοι-
σῶτων ἐν τῷ χῶρῳ τούτῳ καὶ δυσχεραίνῃ ἐκ πλεόν
τὴν λύσιν τοῦ σπουδαιοῦ ἔργου τούτου διὰ τὴν πόλιν ζητή-
ματός

Πάντα τ' ἀνωτέρω εἶναι ἔργα ἀπαραίτη-
τα καὶ ἐπιβεβλημένα διὰ τὴν καλῶς ἐννοουμένην ὑπηρεσίαν
τῆς πόλεως ἧς τὸ μέλλον ἐναπόκειται εἰς τὴν συγκέντρω-
σιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρου ξένου κόσμου πρὸς πα-
ραθερισμόν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, πρᾶγμα ὅπερ θέ-
λει ἐπιτευχθῆ μόνον ἐάν καταστῇ αὐτὴ προσιτὴ εὐχάρι-
στος καὶ συγχρονισμένη ὑπὸ ἰσόφωτος υγιεινῆς καὶ καλαι-
σθητικῆς.

Πρὸς ἑφαρμογὴν ὅμως καὶ ἐκτέλεσιν
τοῦ ἄνω προγράμματος τοῦ Δήμου κατὰ τοὺς μετρωτέρους
ὁλογισμοὺς θ' ἀπαιτηθῇ δαπάνη οὐχὶ κατωτέρα τῶν 30.000.
000 δραχμῶν.

Χύρις ἑστέδρε,
Οἱ κῶροι τοῦ Δήμου καὶ τοῦ ἑιδικοῦ Ταμεῖου

Εικόνα : (16-6-1930) Υπόμνημα του δημάρχου Φλώρινας προς τον Πρόεδρο της Κυβέρνησης Ε. Βενιζέλο με το οποίο ζητεί οικονομική βοήθεια, με τη μορφή δανείου, προς το δήμο Φλώρινας για την ανέγερση νοσοκομείου στην πόλη.(Μουσείο Μπενάκη-Αρχείο Ε. Βενιζέλος(Φακ. 171-01).
Πηγή: <http://www.venizelosarchives.gr/rec.asp?id=54342>

ΔΕΙΓΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΠΟΥ
ΑΦΟΡΟΥΝ ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο Ν

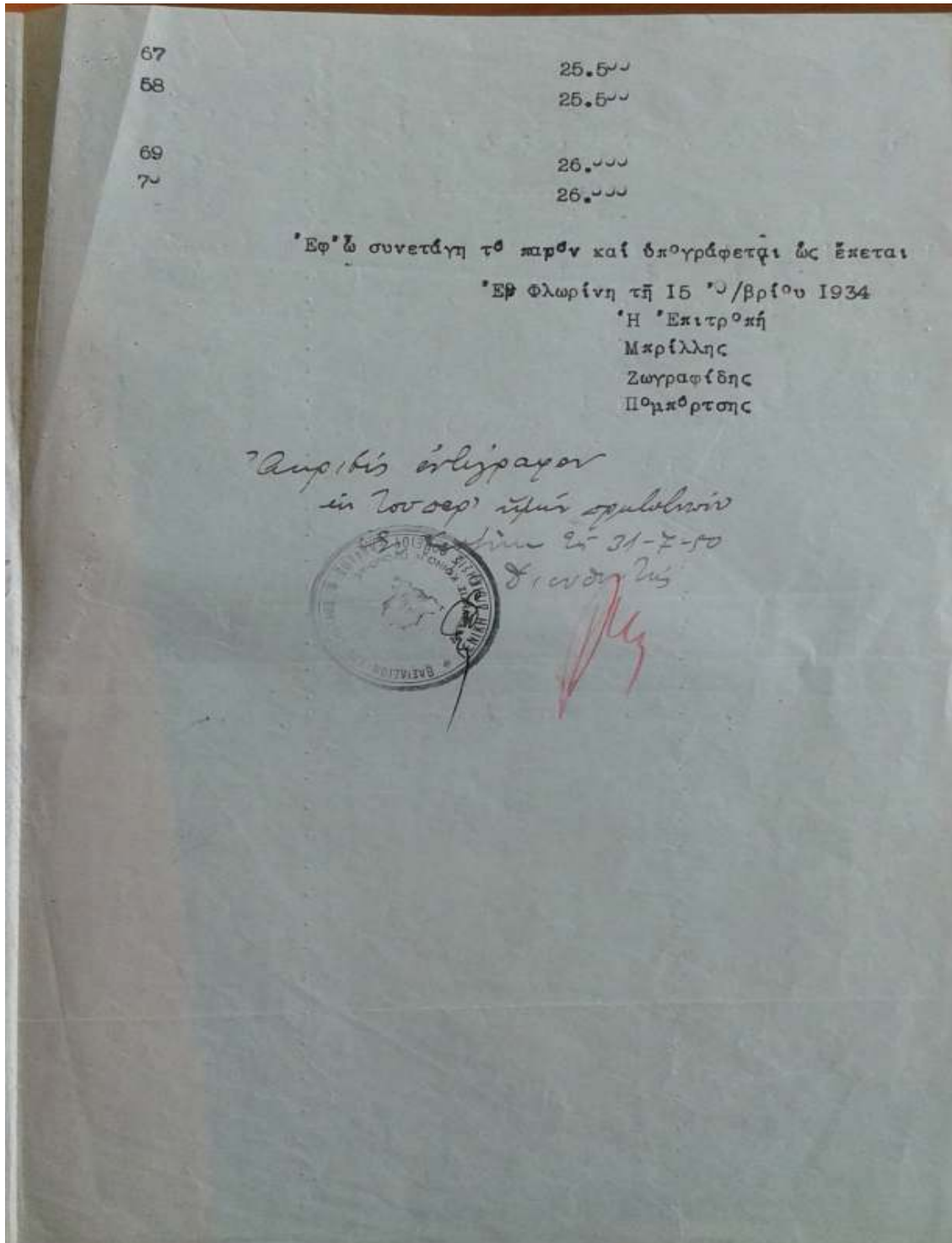
Εκτιμήσεως 70 οικημάτων τῶν Συν/σπ^{ου} Μοναστηριωτῶν
ΦΛΩΡΙΝΗΣ, κατασκευασθέντων διὰ τῶν ἐργολάβων Ἰωάννου Δημητριάδου
καὶ Εἰδούρου Βασιλείου.

Σήμερον τὴν 15ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1984 ἡμέραν
οἱ κάτωθι ἀπογεγραμμένοι Θέσφ. Μπρίλλης Διευθυντὴ Νομαρχίας Φλωρί-
νης Γεώργιος Ζωγραφίδης Νομομηχανικὸς Φλωρίνης καὶ Β. Πομπροτσῆς
Μηχανικὸς Μ.Υ.Κ. Φλωρίνης ἀποτελοῦντες τὴν δυνάμει τῆς ἀπ' ἀριθ.
112026/10-10-84 τηλ/κῆς διαταγῆς τοῦ κ. Γεν. Διοικητοῦ Μακεδονίας
συσταθεῖσαν ἐπιτροπὴν πρόεβην συμφώνως τῷ Νομ^ω 3764 εἰς τὴν ἐκτί-
μησιν τῶν ἀνω οικημάτων ὡς κατωτέρω ἐκτίθεται.

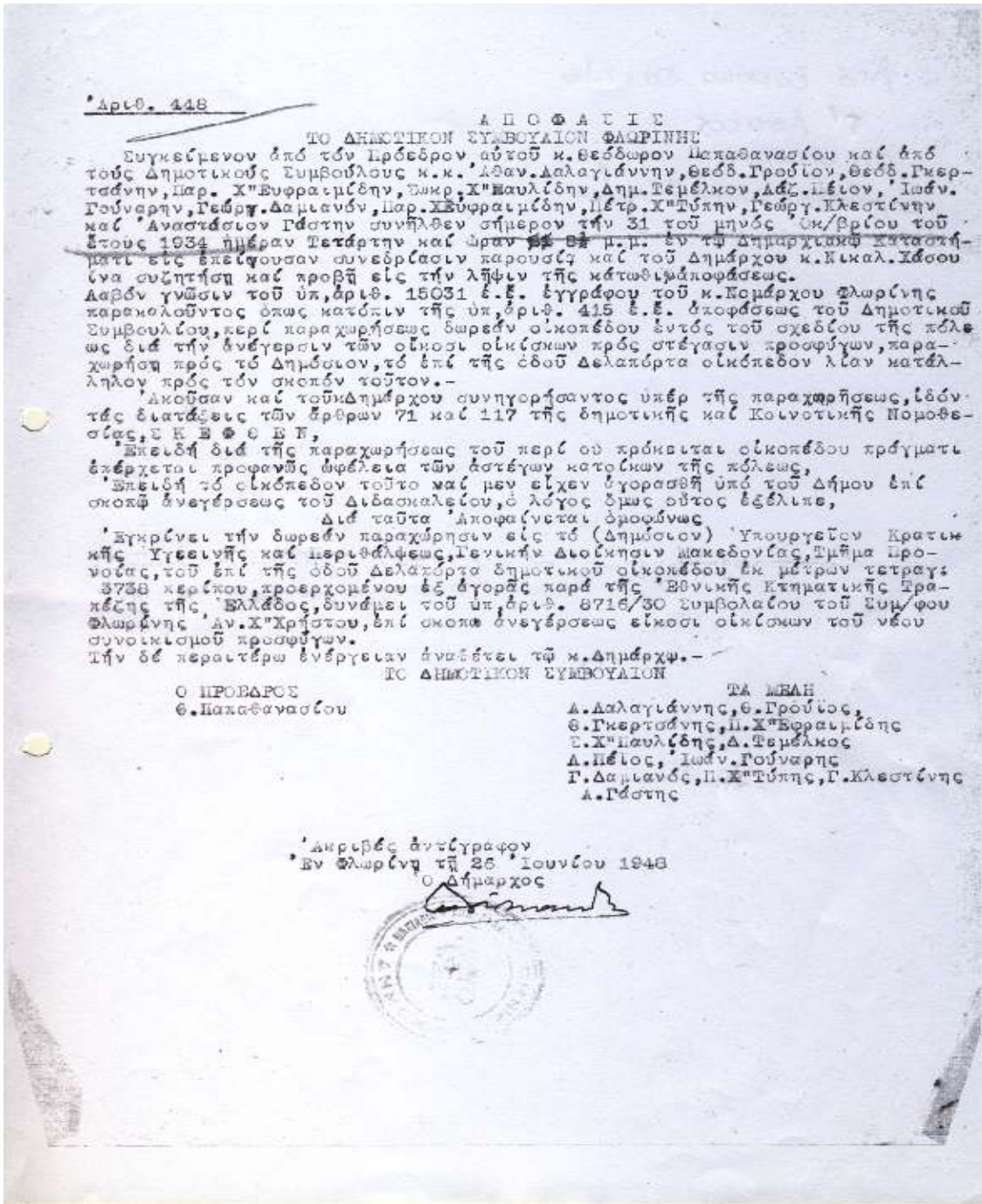
1ον Συν/σπ^{ος} 50 οικημάτων ἐργολαβίας Ι. Δημητριάδου

ἀριθ. οἰκίσκου	ἄξια αὐτοῦ
1	50.250
2	50.250
3	49.250
4	49.250
5	50.750
6	50.750
7	51.500
8	51.500
9	52.500
10	52.250
11	52.250
12	51.250
13	51.250
14	50.500
15	50.500
16	50.250
17	50.250
18	49.500
19	49.500
20	51.250
21	50.750
22	50.750
23	50.250
24	50.250
25	50.250
26	50.250

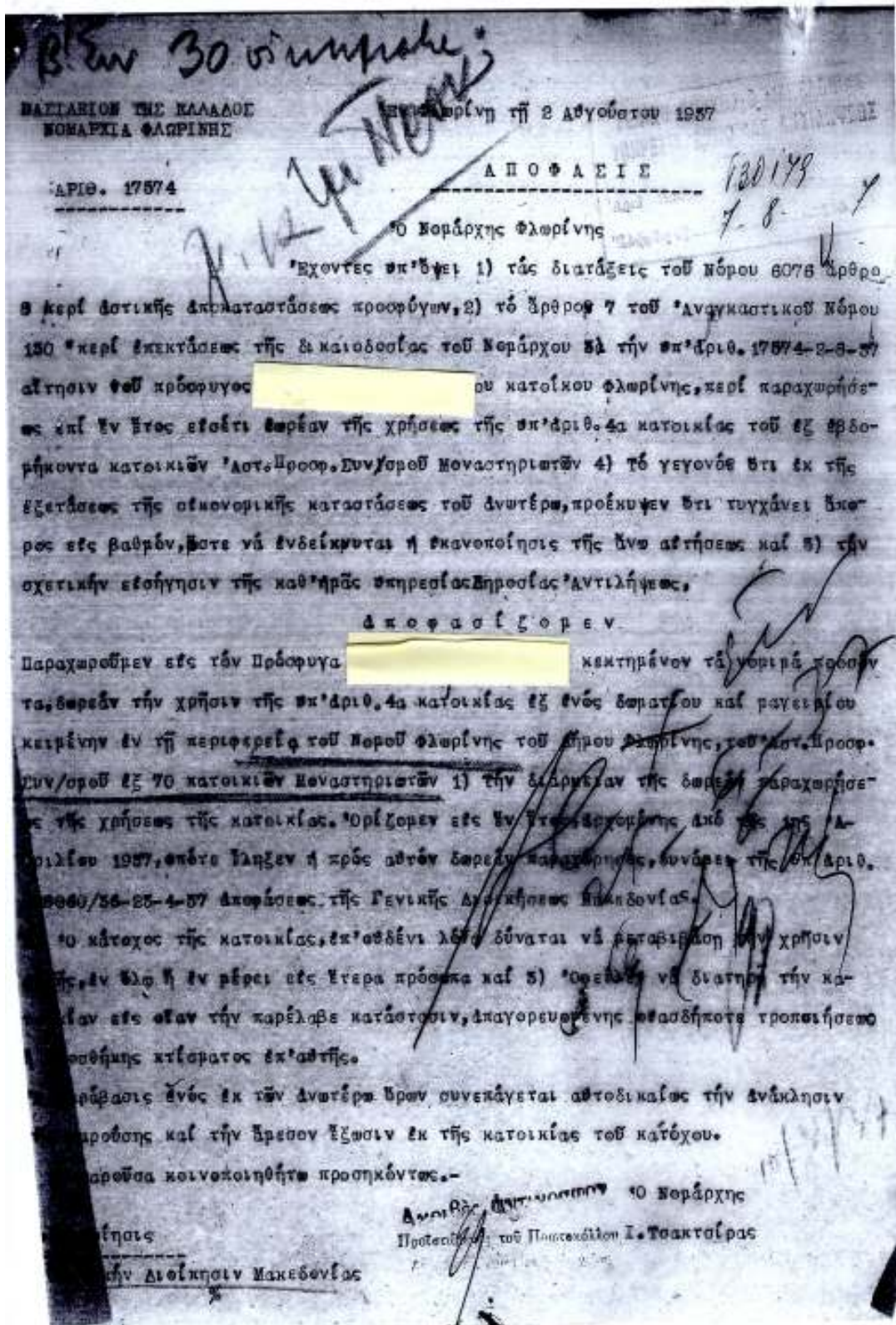
27	5.25
28	5.50
29	5.50
30	5.50
31	5.50
32	5.25
33	5.25
34	51.00
35	51.00
36	5.75
37	5.75
38	5.25
39	5.25
40	52.75
41	5.25
42	5.25
43	5.50
44	5.50
45	5.25
46	5.25
47	51.25
48	51.25
49	5.75
50	5.75
B : Συν/σμ ^{ος} 2 ^ο οικημάτων έργολάβ ^ο ς Εξ ^ο δ. Β ασιλειάδ ^ο υ	
51	25.50
52	25.50
53	25.50
54	25.50
55	25.50
56	25.50
57	25.50
58	25.50
59	25.50
60	25.50
61	25.50
62	25.50
63	25.50
64	25.50
65	25.50
66	25.50

Πρακτικό ἐκτίμησις των 70 ακινήτων των Α' συνοικισμοῦ Μοναστηριωτῶν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκτιμήσεως Ακινήτων σὺν 15-10-1934

Υπ' αριθμ. 448/31-10-1934
Απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου υπό Δημάρχου Ν. Χάσου, «περί δωρεάν παραχώρησης οικοπέδου εντος σχεδίου πόλεως» για κατασκευή 20 επιπλέον οικημάτων στο Β' ΑΣΤΙΚΟ ΟΙΚΙΣΜΟ

Απόφαση Νομάρχη με αρ. 17574/2/8/1957, για δωρεάν παραχώρηση ακινήτου στον Συνοικισμό Αγ. Παρασκευής σε άπορο Μοναστηριώτη πρόσφυγα κατόπιν αίτησής του για παράταση της δωρεάν παραχώρησης.

**ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑ**

1. Αναφορά Πρόσφυγος Γ.Ζ. προς Υπουργό Βορ. Ελλάδος 29/1/1955

Κοινοποίησης:
Κον Νομάρχη Φλωρεντίας
Συναΐθα

Π ρ ο σ

Τόν Ύψοχάτατον Υπουργόν Βορ. Ελλάδος

Είς Θεσσαλονίκην

Ύψοχάτατε κ. Υπουργέ

Με πραγματικόν πόνον απέστ'νω τήν παρούσαν μοι κ' προς τήν Ύμετέραν Ύψοχώτητα, έλλειζων ότι ή τραυματισθεΐσα τοΐ Δικαιοΐ έννοια θά εΐρη είς Ύμās ίκανοποιήσιν. Γράφονται αι λέξεις αύται από έναν άφανή μόντ'ρα όστις έμμετ'ήρσε χάριν τοΐ Έλληνισμοΐ.

Από τοΐ έτος 1916 μέχρι τοΐ 1919 διετέλεσα μετά της χήρας μητρός μοι και μετ' άνηλικων αδελφών μοι είς τήν Βοηγαρικήν αιχμαλωσίαν, κατάγομα από τό Έρντοβον-Κονοστηρίον ένθα είχεν άνθίσσει ο Έλληνισμός. Οί Βοηγαροι μās άπεγύρεμον να όμιλώμεν τήν μητρικήν γλώσσαν, τήν Έλληνικήν, και συνεχώς τοΐτο. Απέστημεν τέ κ' άνδειγ'α έως ότο κατά τό 1916 ήχμαλωτίσθημεν στ' Ερντοβον, ένθα επί δύο και ήμισ' έτη έζώμεν εν αιχμαλωσία. Ή εν Έρντοβον κατοικία μας και ή περιουσία μας παντελώς κατεστράφησαν, χωρίς οΐδέποτε να αποζημιωθ' ή οίκογένειά μοι και δεν έμεινε άλλό τι ή τό ήσληδόν Έθνικόν φρόνημα. Τό 1919 ήλθοι είς τās άγκάλας της μητρός Έλλάδος, απολυτρωθείς από τήν αιχμαλωσίαν, όρφανός πατρός και σχεδόν άκηλίκος, μετά τών έπίσης τότε άνηλικων αδελφών μοι και της χήρας μητρός μοι, έγκατασταθείς είς αλάρινα ένθα έκτοτε και συνεχώς διαμένω είς ζένας και φτωχάς κατοικίας ως μισοκτής, έπαγγελλόμενος τόν καρποειδόν και ήδη έγγαμος ών.

...τοποτόκως κληθήσων 35 έτη περίοδου, ειδήτων μέσων στερήσεων
περιπλανώμενος από καταλήματα εις οικογενειακή κατοικία χωρίς μέτρο
της ημέρας να έχων οικονομική κατάσταση, οσείως παρεκλήθησαν οικόπεδο
καί οικόσει εις πρόσφυγας παρέμεινον εις τό περιθώριον διότι είμαι
πένης καί άνέσχυμος.

Πλεονάτως ανέβησαν αιτήσεις προς στατιστικήν άποκατάστασιν ως
καί τό 1953 μετά δικαιολογητικών.

Πρό ήμερών δε, ανελθούσα ή άρμοδία έκεί τούτων ήπιτροπή, απέριεσαν
τήν αίτησίν μου, ως έκ τούτων είρέσασμαι εις διαφόρον θέσιν να
αναφέρω ήμιν - προς άποκατάστασιν της άληθείας καί ίκονοποιήσιν
της τραβείσης έννοσίας τού δικαιο - ότι ή έν λόγω ένταθα τοπική
ήπιτροπή τού Β.Δ.27-19-2-53 προσέβη εις παραχώρησιν οικόπεδων προς
άνέγερσιν οικήων εις οικογενειακή, είκοσίου καί μη ούσας έντός τού
ένταματος τού Β.Δ. από 27 Ιανουαρίου 19 δεβρατουρίου 1953 περί άποκα-
ταστάσεως προσφύγων κλη. δευόμενον όντας ότι δεν άνήρθεσιν άμεσο-
λήτως αλλά τά δε ήμιν τών προσφύγων Κουαστηρικτών μέλη ταύτης
σκανδαλιώδως ήπιστήριζαν συγγενείς καί φίλους των χωρίς να κέκτηται
αί τοιαύται άποδόσεις των νομικών έρεισμα.

Π.Χ. παρεκλήθη οικόπεδον εις τή [redacted]
ήτις είπορεί καί κέκτηται οικήαν. Όμοίως παρεκλήθη εις τόν συνταξιο-
[redacted] η, οι όν σήμερα προσέβησαν έκ της οίκου.

Έξοφίας ότι καί ούσως κέκτηται οικήαν, ως καί εις τόν [redacted]
[redacted], ο όμοιος ήτο ήλικος άρβος καί διετήρη την σερβικήν ήπει-
ότητα ένα άποφύγη να στρατευθῆ έν Ελλάδα, είμή ότι έγήρασεν ήτοι
κατά τό 1945 άπέκτησε τήν ελληνικήν ήθαγένειαν. Με τοιαύτην ήθικα
ουάνην άνήργησε ή ρηθείσα ήπιτροπή καί κατά τό κλειστόν ούτω
διενεμήθησαν από ήμερών τά 25 οικόπεδα ένταθα έκ της ως άνω ήπι-
τροπής καί ήδίκησεν τήν οικόγένειάν μου ής τυχόνω προστάτης ήτοι
Αμελοης έξ'ών καί δ'ο άδελφού άγαμοι.

Όρανω ότι έπραξε έκ τών πρώτων να δικαιωθῆ τοιαύτης άποκαταστά-
σεως, οιότι τυχόνω κενταώς κήνης ζών εις άνθυμεινιάς κατοικίας καί

ὡν ἐντός τῆς ἐννέμβιας τοῦ ἄρθρου 3 παραγρ.2 τοῦ ὡς ἄνω β.Δ'τος καθ'ὄν δικαιούνται ἀποκαταστάσεως ὄρφανὰ πατρός καὶ μητρός...

... ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν χρόνον τῆς προσηγορίας αὐτῶν ἦσαν ἀνήλικα καὶ ἐφ' ὅσον τὰ ἐκ τούτων ἄρρενα ἔχουσι θεμιτοπρήξασι οὐκισμένην κατὰ τὸν χρόνον καθ'ὄν ζητεῖται ἡ παραχώρησις...

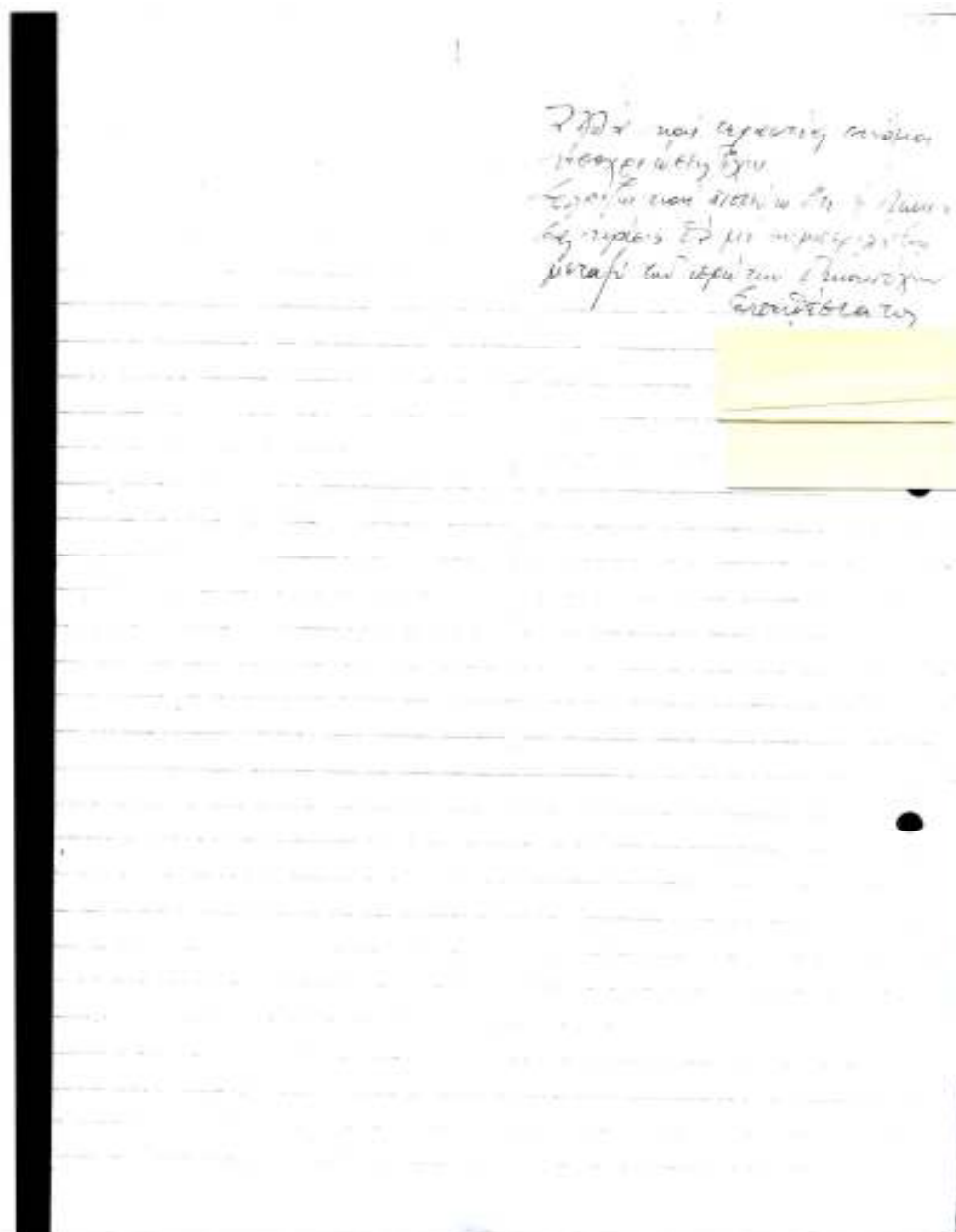
Ἐνῷ ὅμως ἐντιθέτως παρεχωρήθησαν οἰκοπέδα εἰς ἀνθρώπους, οἷς ρητῶς τὸ ἄρθρον 2 παραγρ.4 τοῦ ἀγατέρω μηροθέντος β.Δ'τος ἀποκλείει καὶ καθ'ὄν ἄρθρον ἐξοιροῦνται οἱ ἀποβεδοικμένως κλοῦσαι τῆς τοιαύτης ἀποκαταστάσεως...

Ὅντως κρδίνεται περὶ κλοῦσίων διότι συγκρινόμενοι μὲ ἐμὲ οἱ δικαιωθέντες εἶναι κλοῦσαι ὡς ἀπεχόντες παροσάγγας ἀπὸ τῆν ὁπορίαν μου καὶ διατιχίαν μου.

Δ Ι Δ Τ Α Ὡ Τ Α

Παρακαλῶ θερμῶς ὅπως διατάχῃτε ὅ,τι δεῖ, εἶνα ἐκ τῶν τέλει ἀκ' ἠρωθῇ ἢ ὡς ἄνω ἀπὸ τῆς ῥηθείας ἐπιτροπῆς παραχώρησις οἰκοπέδων οὐδ' τῆς παρανομίας καὶ ὀδύκου ἐποδόσεως ταύτης καὶ δικαιῶθῃ οἰκοπέδοι ἀπὸς εἰσαγωγικὴν ἀποκατάστασιν, γενόμενοι οἷτω φρονοῦ τῶν κλήμων καὶ ὑπερασμιστοὶ τῶν ἀγαθῶν μαρτύρων ὑπὲρ τῆς ἑθνικῆς Ἰδέας.

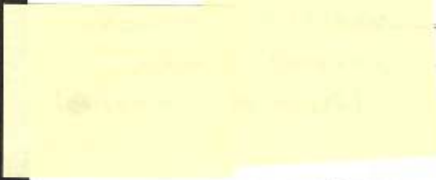
Μετά πλεῖστης τιμῆς

**2.Επιστολή Πρόσφυγος εκ Μοναστηρίου Γ.Ζ., κατοίκου Φλώρινας προς την
Επιτροπή Αποκατάστασης αστέγων προσφύγων**

Αϊτέσι

εν Φάμπρινα τῆ 15.3.55

✓
Πρὸς
15/3
1955
ἀξιότιμον κύριον
Υπουργὸν Βορείου Ἑλλάδος
Σ. Θεσσαλονίκης

Αναβάτην τῶν τιμῶν νῦναφί
ρω ὑμῶν ἐξουσίας τοῦ καίτου
Τυχρῶν πρόσφραξ ἐκ μο-
ναστηρίου Ἐφορευτικῆς εἰς
ζωῶν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1919 καὶ μὴ
ζυχῶν μέχρι σήμερον ἀσθενεῖς ἢ
ἀλλῶς τινὸς ἀποκαταστάσεως ἢ
κατέχω δια τὰ ὑπὲρ τοῦ κόμου
προβλεπόμενα τεσσάρων διὰ τὴ
ἀσθενεῖν μου ἀποκαταστάσειν. Πρ
σφραγῆς ἢ ἀρμοδία ἐπιτροπὴν
χάσεως ἐν τῷ Νομῷ Φάμπρινας
μὴ ἀπέκλεισεν ἐπὶ τοῦ παρόντος
ἔξω καὶ πίνακος τῶν δικαστη-
ρίων ἀπεφάσκει μετὰ αἰτίω-
λογικῶν ἐπιπροσέτιθῶσαν αἰ-
πολημενεῖς ἀποκαταστάσει. Ἐπειδὴ ἡ
ὑπουργὸν ἐδικαιώθησαν ποσῶν
ἀποκαταστάσειν εὐποροὶ καὶ ἡγεταῖ
θῶν παθῶν σιγῶν τευχρῶν
ἐξουσίας ἀπορος, ἀδελφίαν κατὰ
χρῶν ἐννοεῖ ἢ ἀκίμων τεφρουσῶν
θερμῶν αἰτίων παρκαταστάσει
ἐν τῷ ἐξουσίας ἀπορος διατά

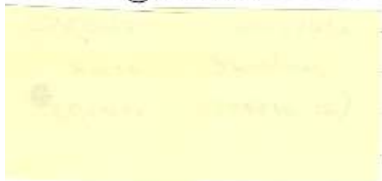
The image shows a handwritten manuscript page with a diagram on the left and Greek text on the right. The diagram is a trapezoid with a horizontal top base and a horizontal bottom base. A vertical line segment connects the two bases, representing the height. The top base is labeled with the Greek letter α and the bottom base with β . The height is labeled h . The area of the trapezoid is indicated as $\frac{1}{2}(\alpha + \beta)h$. The text on the right is a handwritten letter in Greek, starting with "μέχρι σήμερον ούδ' εμιας ετού..." and ending with "Επίτιμὴ ἡ σιναγοῦν ἡμεῶν...". There are several lines of text highlighted in yellow. At the bottom of the text, there are some scribbles and the word "Επίτιμὴ" written again.

3.Επιστολή Πρόσφυγος εκ Μοναστηρίου Χ.Ι., κατοίκου Φλώρινας προς Υπουργό Βορείου Ελλάδος εις Θεσ/νίκη

Πρός
Την Νομαρχιακή Επιτροπή
Στεγασίας
Ενταύθα

Θίτθεις

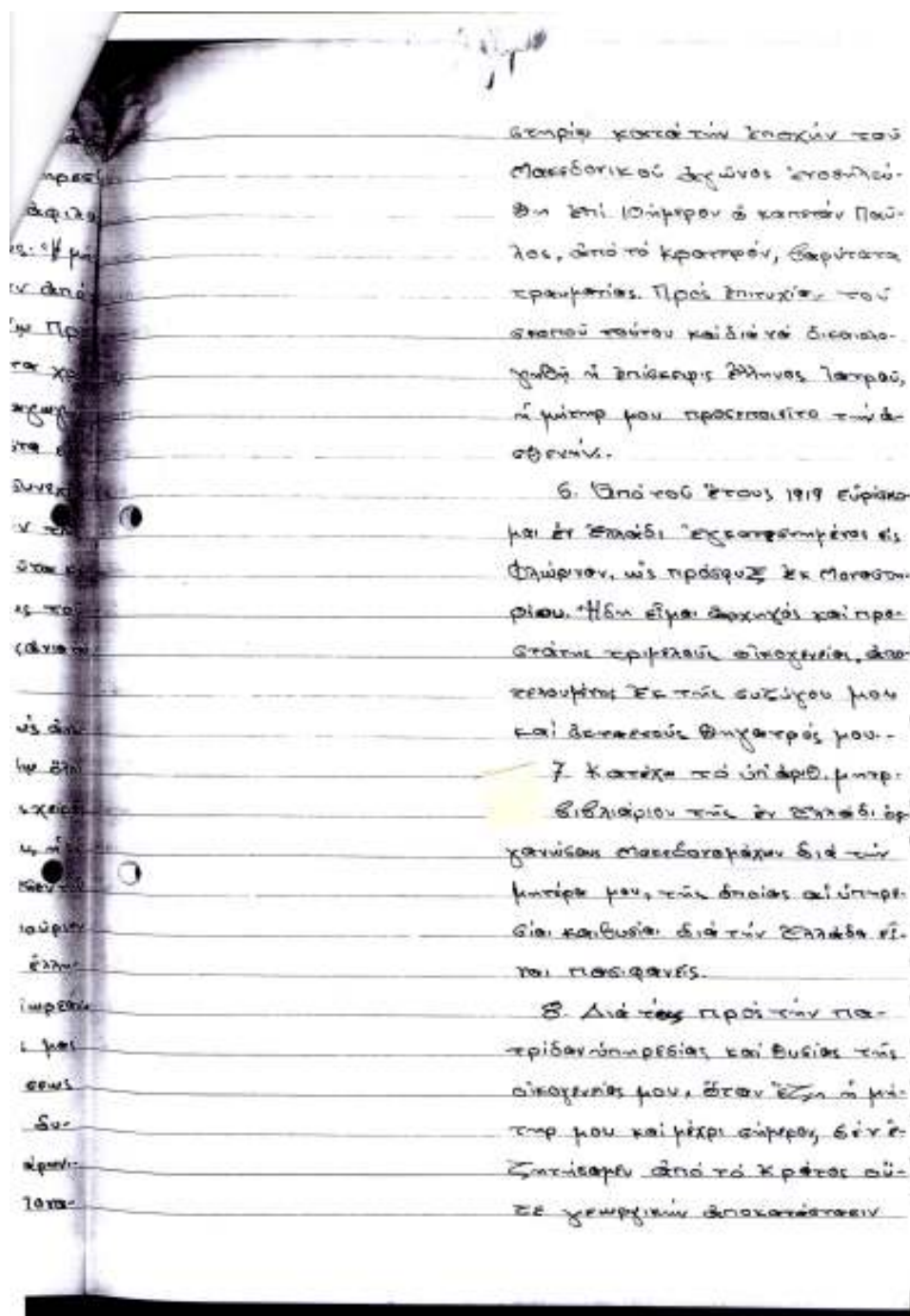

Παραθέτω κίνησιν να υποβάλω υμίν παραπορα ότι, απέκλεισθην εκ τού πίνακος δι. καιούχων στεγασίας πρώτης σειράς και να παρακαλέω όπως εξοφρεστώμενοι μεριμνήσθητε τώ δέοντα επί τώ τέρει όπως ουκ επιμφοώ εις τόν πίνακα τών δικαιούμενων στεγασίας τής πρώτης σειράς δια τού κατωθιού σίμου λόχου:

Έν Αθήναις τή 14 Μαρτίου 1955

1. Ο πατήρ μου υπήρξεν τό πρώτον θύμα κατά τόν Μακεδονικόν αγώνα, δολοφονηθείς εν Μοραστηρίω υπό των Βουλγάρων και αφήσας 4 όρφανά παιδιά μεταξύ των οποίων καί τόν εκούθι υποχρεωμένου ηλικίας μόλις 9 μηνών.

2. Μετά τήν δολοφονίαν, ως ανωτέρω, τού πατρός μου ή μητέρα μου μετά φανατικού αγέφωσε τήν ζωήν της εις τήν επιτυχίαν των μεγάλων εθνικών

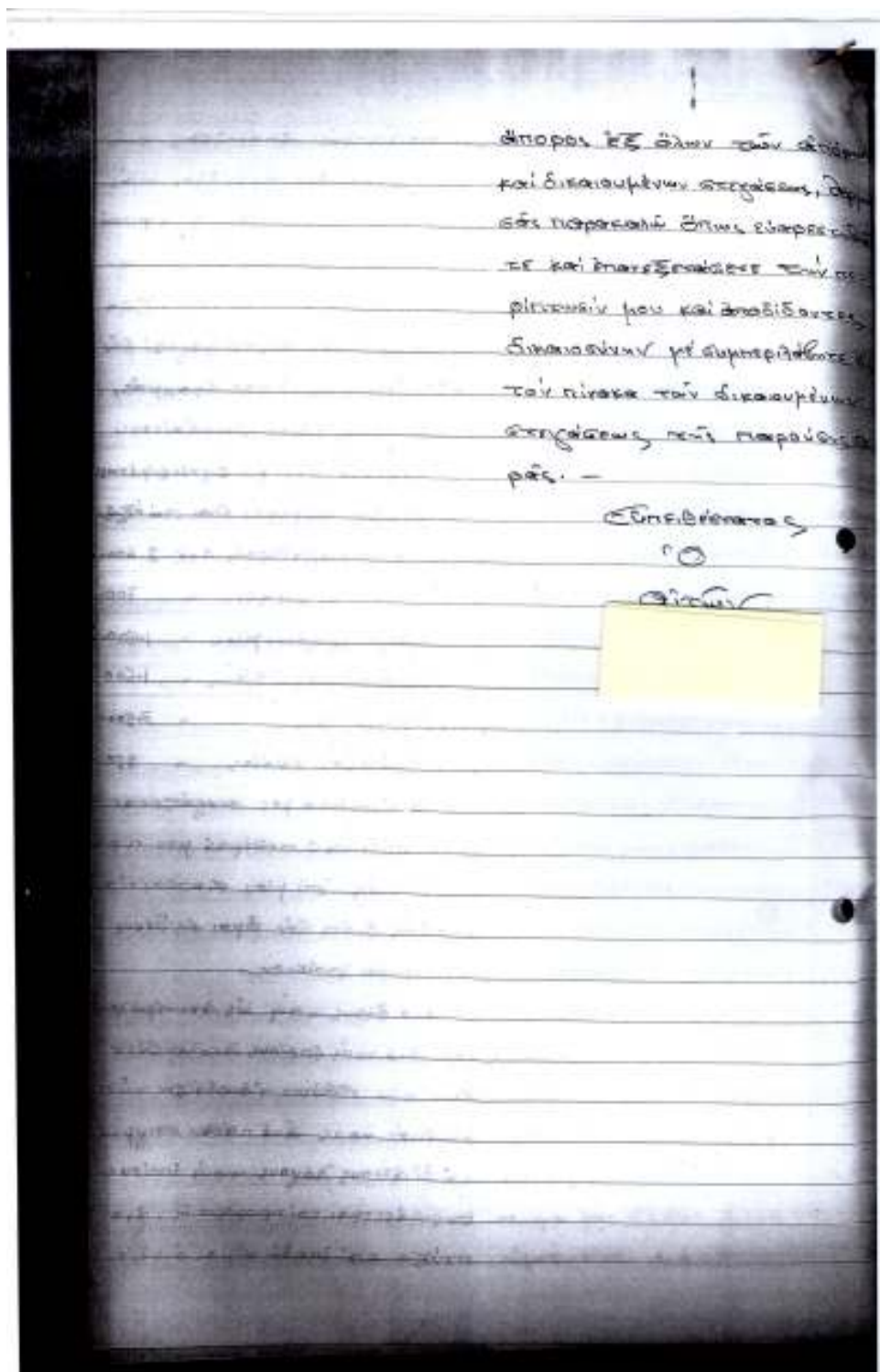
οὔτε ἄλλαν ἄλλαν τινα πα
9. Ἴσταν πρὸ εἰκαστίας, ἡ
μερικὴ ἀσκήσι ἀποκαταστάσει,
ἐν σποραδικῶν προσφύγων, κ
τῆ μοίρα, ἀπεκρίθησαν καί ποί
λόγω ἀπεπάρκειας τῶν διατεθέν
καὶ τε διεκρίσεων, μετὰ τὴν ὑπό
σιν διεκρίσεων εἰς τὴν ἐν
μήνιν διανομίαν θὰ δικαιωθῶμεν
πρωδικῶν. "Ἐλάστε παρὰ τὴν
μία ὁλόκληρος ἀποκαταστάσει δια
τάξιν αἰμερον εἰς ἴδιον ἀπο
ὑπόθεσιν: θὰ δικαιωθεῖς εἰς τ
ἐπιμένον ἑστῶν.

10. ἢ οἰκονομική μου κατ
στάσει αἰμερον εἶναι πλέον ἢ
ἀσφαλτικῆ: Οὐδέτερον ἔργον ζωῆ
ἔχω, πλὴν τῆς προσωπικῆς μου ἐπι
στάσει. Οὐδέτερον χτηνιακῶν περι
στάσει ἔχω. Τὸ ἐπιόχημα μου εἶ
σταφυλαί. Τὰ τελευταία ἔσονται
πρόσθεν τῶν ἐτοιμῶν ἐλαστικῶν
σταφυλαίων ἐχρησιμοποίησεν τὸ ἐπι
όχημα τοῦ σταφυλαίου καὶ ἢ
ἀποχολομαί μετὰ τὴν ἐπιόχην ἐπι
στάσει, ἢ μεταληματί. Ἐλάστε
σταφυλαί ἔσονται εἰς τὰ ἐλαστικῶν
ἐπιόχην. διὰ τὴν ἀποκαταστάσει

και πολλαπλές απαιτήσεις και
 ζωής εκπαιδευτικών προς όλους και
 καταυθύνσεις δια να βάλω λιγαφίλια
 στο μαχαζι μου, χωρίς να επιτυχ-
 χάνω αξιολογητά πράγματα. Όλα
 τα κεφάλαιά μου εις το μαχαζι είν
 υπερβαίνουν και 10.000 δραχμές,
 ενω οι υποχρεώσεις υπερβαίνουν
 τα κεφάλαιά μου και συγκεκριμένα
 τα χρέη μου σωρευμένα είναι τα εξής
 α. εις χρηματοπύργια Πιστώσεως Δεκ. 2.000.
 β. " " " Τηλεοράσεων " 700.
 γ. " " " Εμπορικών Χρημάτων Ρόλου " 1.000.
 δ. " " " Εμπορικών Νηπιών Θ/Κης " 1.500.
 ε. " " " Δείματα Τόχης " 2.500.
 στ. " " " Τρόποςαν Έλλοδος " 250.

II. Η οικογένειά μου στεγάζεται
 εις το σπίτι του πατρους μου πρ.
 θωρινώς επί κλειν Εικοσαετία
 ακριβώς διότι είν σίμα εις θεσιν
 να πληρώσω ενοίκιον.

Διά άλλους τους ως ανωτέρω λέ-
 γου, δια τους οποίους αναλαμβάνω
 είν τών εθόντων ν' αποδείξω τών
 αληθειών τους ανά πάσαν στιγμήν
 και δι' άλλους λόγους τους οποίους
 επιφυλάσσομαι και προφορικώς ν' απο-
 πνήσω και επειδή σίμα ο κλέων

4.Επιστολή Πρόσφυγος εκ Μοναστηρίου Χ.Ι., κατοίκου Φλώρινας προς
Τη Νομαρχιακή Επιτροπή Στεγάζσεως

Πρὸς
 Τὸν κ. Γενικὸν Διοικητὴν Μακεδονίας

Ὁ κάτωθι ὑποσημειώμενος λε-
 ρεύς _____ ος ἐκ Μοναστηρίου
 οἰκουμένης Γκιουγκασλαύϊας λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ
 ἀναφέρω ὅτι τὰ κάτωθι μετ' τὴν ὑμετὴν πα-
 ράκλησιν ὅπως ἐν προκειμένῳ οἰκίστες
 τὰ ὄσοντα.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1917 εὐρίσκωμαι ἐν
 Ἑλλάδι καὶ τοῦτο οἶότι ὅν ἠδυνάμην νὰ
 ἀνέχωμαι τὰς Σερβικὰς ἀρχὰς ἐν τῇ ἰδίᾳ
 τέρα πατριδοὶ μου τὸ Μοναστήριον ἕνα ἀ-
 γῶνες ὑψηλοευτικοὶ καὶ ἱστορικοὶ Ἑλλη-
 νικοὶ μετ' ἐκράτου μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκεί-
 νης. Ἀφ' ἧς ὅμως αἱ ἐκεῖ τότε ἀρχαὶ ἠθέλη-
 σαν νὰ λειτουργῶ εἰς τὴν Σερβικὴν κατὰ
 περιόρους τοῦτο δὲ ἀντίκειτο εἰς τὰς
 πεποιθήσεις μου καθότι τὰ ἱερά μου
 ἦσαν ἄλλα, ἦσαν καθαρῶς Ἑλληνικά διὰ τὰ
 ὅποια ἐπὶ 50 ἀόκληρα χρόνια εἰργάσθην
 ἐνὰ τὴν περιφέρειαν Μοναστηρίου κηρύσσω
 τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς
 Ὀρθοδοξίας, ἔστυγον καὶ ἤλαθον εἰς τὴν μη-
 τέρα Ἑλλάδα.

Ἦδη ἄνω τὸ ὄσον ἔτος τῆς ἡλικίας μου
 μετ' κατεστραμμένην τὴν ὀρεῖάν μου μὴ ὄν-
 νήμενος νὰ ἐξοικονομῶ τὰ στοιχειώδη φιλί-
 τὴν ζητῶν μου. ἀνασπῶς ἡ κρατικὴ ἀοργή

ὕπηρε λίαν πενυκρά διότι ἀπό τῶ Πα-
μετον συντάξεων ἱερῶν μοί ἀπενεμήθη
μηνιαία σύνταξις δραχμῶν 50!

Ἐπειδή πένομαι κυριολεκτικῶς
καί οὐρανόθεν ἔχω πόρον ζωῆς περικαλῶ
θερμῶς ὅπως ἐνηργήσητε ἢ οἰά τήν αἰ-
ετησίαν τῆς συντάξεός μου ταύτης ἢ μέ
ἐνισχύσητε οἰά τινος ἐπιδομῆτος.

Ποιοῦμαι δέ θερμώτατην ἐκκλησίαν
ὅπως οἰατάξητε τοῦλάχιστον τήν ὑφ' ὀμῆς
ὕπηρεσίαν ἵνα ἀναστείλῃ πάσαν ἐνέργειαν
ἐξώσεώς μου ἰσχύον ἐν οἴκημα τῆς κοινωνι-
κῆς Προνοίας ἐξ ἐνός ὀμῆτος ὅπερ μοί
παρεχωρήθη πρό τινων πρός στέγασιν κα-
σότι εὐρίσκομαι εἰς μεγίστην οἰκονομι-
κῆν δυσχέρειαν ἵνα καταβάλλω τήν προ-
καταβολήν. Ὁμοίως μοί ἐκοινοποιήθη
παρά τῆς Ἀστυνομίας ὅπως ἐγκαταλείψω
τό οἶκημα τοῦτο ἐντός ὀμῆς ἡμερῶν ἐάν
οὐκ ἐν καταβάλλω τήν ὀμῆσιν ταύτην.

Ἄλλὰ κύριε Ἐπιτροπὴ πόθεν; Ἀφοῦ στε-
ρῶμαι καί αὐτοῦ τοῦ ἐπιουοίου. καὶ ἐπε-
θύμου ἡ Ἑλληνική Πατρίς τήν ὀμῆσιν
ἐπὶ 50 ὀμῆσιν χρόνια πῶστῶς ὑπῆρέτησα
κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἐν
τῇ περιφροῦσί τῶν Ἑλλήνων τῶν ὀμῆ-
σου μέ τόσας ὀμῆσιν ἐκρατήσαμεν πάντοτε
ὀμῆσιν ἡμῶν νά μέ συνδράμη τώρα εἰς τὰς
ὀμῆσιν τοῦ βίου μου καθ' ὅσον ὀμῆσιν ἀπο-
λύτως μέ προσέχει μηδ' αὐτῶν τῶν ὀμῆσιν
φῶν μου ἐννοούντων νά μέ ἐνισχύσωσιν.

Ἐπιειθέστατος

Ὁ Λίττον

**5.Επιστολή πρόσφυγος Π.Ν. εκ Μοναστηρίου κατοίκου Φλώρινας
προς τον Γενικό Διοικητή Μακεδονίας**

**ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ
ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗΣ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΩΝ**

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	
Που εφαρμόστηκε για την στεγαστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών	
ΝΟΜΟΣ 262/1914	«Περί συμπλήρωσεως του νόμου 147 της 5 Ιανουαρίου 1914 περί της εν ταις προσαρτωμέναις χώραις εφαρμοστέας νομοθεσίας και της δικαστικής αυτών οργανώσεως»
Ν.Α. 238/25-8-1923	«Περί κυρώσεως της εν Λωζάνη συνομολογηθείσης Συνθήκης περί Ειρήνης»
Ν.Α.289/13-10-1923	«Περί κυρώσεως του εν Γενεύη υπογραφέντος Πρωτοκόλλου περί αποκαταστάσεως των εν Ελλάδι προσφύγων και ιδρύσεως Επιτροπής αποκαταστάσεως προσφύγων κ.λ.π....»
Νόμος 3.875/1929 [ΒΑ 28/1/1938 (ΦΕΚ 274) και ΦΕΚ 47/12-2-1929]	«Περί συστάσεως οικοδομικών συνεταιρισμών αστών προσφύγων»
Ν.Α. 27-11-1929(ΦΕΚ 430 τ.Α')	«Περί ιδρύσεως παρά τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας Συμβουλίου Προνοίας και στεγάσεως»
Νόμος 40873/1930	«Περί ενοικιοστασίου»
Νόμος 4.857/18-12-1930 (ΦΕΚ 396)	«Περί μεταβίβασης εις το Ελληνικόν Δημόσιον της κινητής και ακινήτου περιουσίας της ΕΑΠ και συστάσεως υποθήκης υπέρ της Διεθνούς Οικονομικής Επιτροπής»
Νόμος 4.592 (ΦΕΚ 137/2-5-1930)	«Περί κυρώσεως της συμβάσεως περί εκκαθαρίσεως της ΕΑΠ και ρυθμίσεως των εκ ταύτης απορρεόντων ζητημάτων»
Νόμος 5.151 (ΦΕΚ 207/16-7-1931)	Σχετικά με την Είσπραξη των οφειλών των αστών προσφύγων προς ΕΑΠ, μέσω Αγροτικής Τραπέζης
Ν.Α. 571/19-9-1932 (ΦΕΚ 334)	«Περί κτηματογραφήσεως αστικών προσφυγικών συνοικισμών περιφερείας Γενικής διοικήσεως Μακεδονίας»
Νόμος 5.866 (ΦΕΚ 313/18-10-1933)	«Περί κυρώσεως της μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Αγροτικής Τραπέζης Συμβάσεως περί είσπραξης των προς το δημόσιον χρεών εξ αποκαταστάσεως αστών προσφύγων»

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	
Που εφαρμόστηκε για την στεγαστική αποκατάσταση των Μοναστηριωτών	
Νόμος 6.076/8-3- 1934 (ΦΕΚ96/34) Α.Ν.1935(ΦΕΚ 539/2-11-35) & Α.Ν.23-1-36(ΦΕΚ 45) & Α.Ν. 998/37(ΦΕΚ 518) Β.Α. 938(ΦΕΚ 274/28-7-1938)	«ΠΕΡΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ» «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του νόμου 6076»
Αναγκαστικός Νόμος Α.Ν.1822 (ΦΕΚ164-5-6-1951) Β.Α. 7-6-1952	«Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως της περί αποκαταστάσεως των αστών προσφύγων νομοθεσίας»
Νόμος 2044/52 ΒΑ 9-2-53, ΦΕΚ 27 τ.Α'	«Περί κωδικοποιήσεως διατάξεων αναφερόμενων της περί αποκαταστάσεως των αστών προσφύγων κειμένης νομοθεσίας»
Β.Α. 330/60 ΦΕΚ 69/23-5-60 (άρθρα 1-7, 11,15 και παρ. 2 του άρθρου 94)	«Περί κωδικοποιήσεως της περί αποκαταστάσεως των αστών προσφύγων Νομοθεσίας»
Ν. 5952 (ΦΕΚ 393)	«Περί μειώσεως των προσφυγικών χρεών»
Γενική Εγκύκλιος υπ' αριθμ.Α5/3/25-8-1961	Περί εκδόσεως παραχωρητηρίων αυτοστεγάσεως

Αποσπάσματα Νομοθεσίας

Άρθρα 11 και 86 του υπ' αριθμ. 330/60 Β.Δ. «Περί κωδικοποίησης της περί αποκαταστάσεως των Αστών Προσφύγων Νομοθεσίας Νόμος 2044/52»

Άρθρον 86.

Οικήματα αὐθαιρέτως καταληφθέντα.

(*Άρθρον 73 τοῦ ἀπὸ 27.1)9.2.53 Β. Δ.)

1. Οικήματα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας ἢ τῆς τέως Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων κατεχόμενα πρὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1943 συνεχῶς παρὰ δικαιουμένω συμφώνως τῇ κειμένη Νομοθεσίᾳ ἀστικῆς ἀποκαταστάσεως ἢ μὴ, δύνανται νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς τοὺς κατέχοντας ταῦτα ἐφ' ὅσον:

α) Εἶναι Ἕλληνας τὸ γένος καὶ τὴν ὑπηκοότητα.

β) Δὲν κέκτηνται τόσον αὐτοὶ ὅσον καὶ οἱ μετ' αὐτῶν συν-οικοῦντες σύζυγοι καὶ συγγενεῖς αὐτῶν μέχρι δευτέρου βαθμοῦ, μεθ' ὧν ἀποτελοῦσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραχωρήσεως, ιδιόκτητον κατοικίαν εἰς τὴν πόλιν ἐνθα κεῖται τὸ καταληφθέν.

γ) Δὲν εἶναι πλούσιοι κατ' ἐλευθέραν κρίσιν τοῦ οἰκείου Συμβουλίου Στεγάσεως.

2. Ἡ παραχώρησις ἐνεργεῖται συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 11 τοῦ παρόντος, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι οἱ καταλαβόντες ὑπέβαλον αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν μέχρι 31.12.1953.

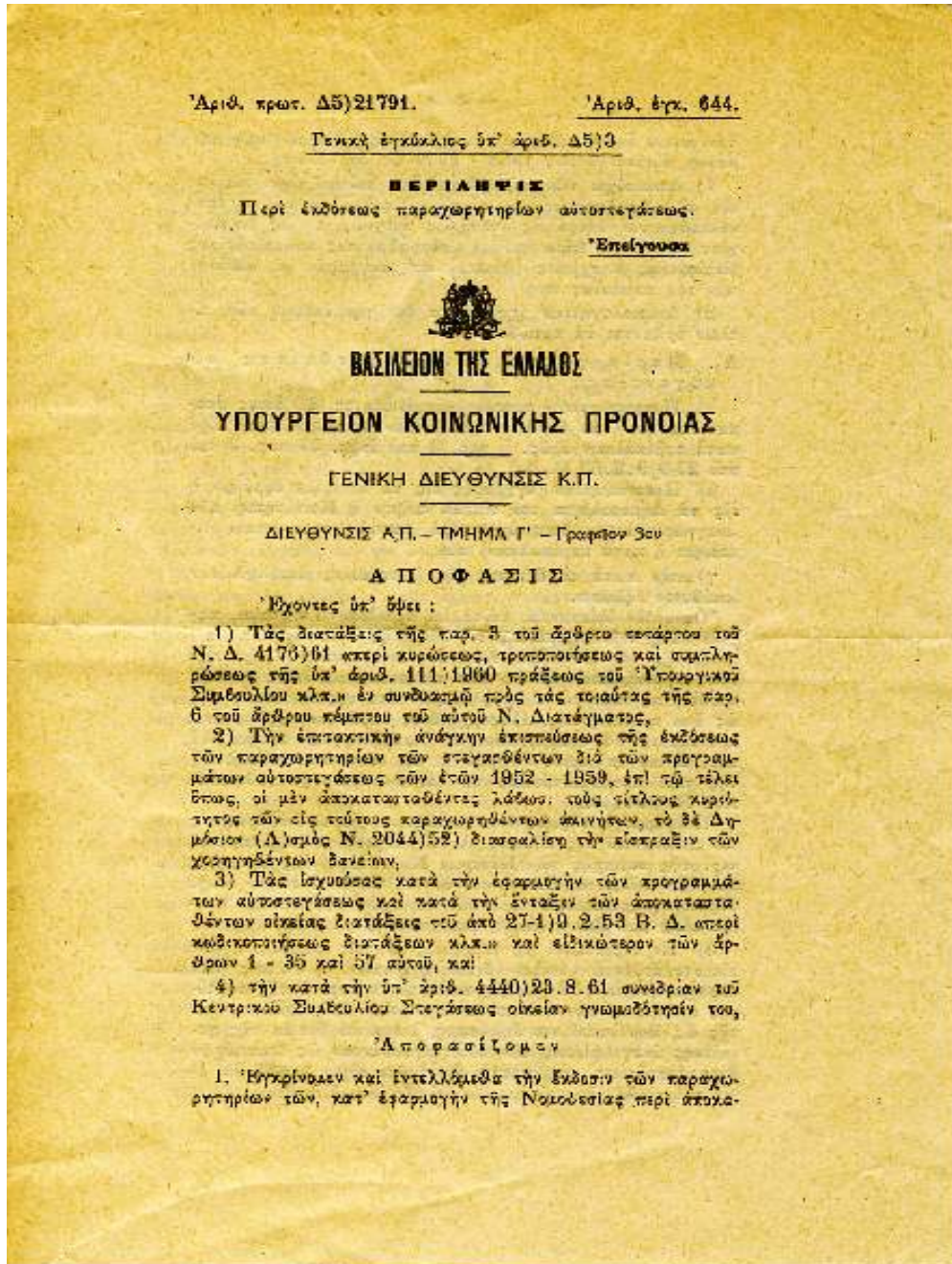
3. Τὸ τίμημα ὀρίζεται διὰ μὲν τοὺς δικαιουμένους ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν κατ' Ὀκτώθριον τοῦ 1940 ἀξίαν τοῦ ἀκινήτου εἰς χαρτίνας δραχμὰς πολλαπλασιαζομένην ἐπὶ συντελεστὴν ὀριζόμενον δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας μετὰ γνώμην τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου Στεγάσεως, εἰσπράττεται δὲ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος εἰς δέκα ἐξαμηνιαίας δόσεις, ἐξ ὧν ἡ μία προκαταβάλλεται. Προκειμένου περὶ μὴ δικαιούχων ἀποκαταστάσεως ἢ τρέχουσα αὐτοῦ ἀξία καθοριζομένη παρὰ τοῦ οἰκείου Συμβουλίου Στεγάσεως μετὰ γνώμην τῆς τριμελοῦς Ἐκτιμητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ παρόντος, εἰσπράττεται δὲ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος εἰς εἴκοσι ἐξαμηνιαίας ἴσας ληξιπροθέσμους ἀτόκους δόσεις, ἐξ ὧν αἱ δύο τελευταῖαι προκαταβάλλονται.

4. Εἰς περίπτωσιν καθυστερήσεως δόσεώς τινος λογίζε-ται τόκος ὑπερημερίας 6 ο)ο ἐτησίως ἐπὶ τοῦ καθυστερουμέ-νου ποσοῦ.

Ἐν περιπτώσει μὴ ὀλοσχεροῦς ἐξοφλήσεως ὀλοκλήρου τοῦ τιμήματος ἐντὸς δύο ἐτῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ χρόνου καταβολῆς τῆς τελευταίας δόσεως, ἡ κατοικία μετὰ τῶν τυχόν

γενεμένων κτισμάτων ἢ ἐπεκτάσεων περιέρχεται εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 87 τοῦ παρόντος ὀριζόμενα.

Εγκύκλιος υπ' αρ.Δ5/3/ 25-8-1961 «περί εκδόσεως παραγορητηρίων αυτοστεγάσεως»

ταστάσεως αὐτῶν προσφύγων, στοιχοῦντων ἐπὶ τῶν προγραμμάτων αὐτοστεγατέως 1952 - 1959 ὡς ἀκολούθως :

1) Δικαιούχοι τῶν παραχωρητηρίων τούτων εἶναι ἐκείνοι, οὓς αἱ γνώμοδοτήσεις τῶν οἰκείων Συμβουλίων καὶ αἱ ἐπακολουθήσαντι ἀποφάσεις ἐντάξεως ἀνεγνώρισαν ὡς δικαιούχους καὶ τίτλους ἔδωκε· τούτων εἰσέπραξαν τὰς καθορισθείσας οικονομικὰς ἐπιτάξεις (δάνεια) καὶ ἀνέγειραν ὑπ' εὐθύνη των τὰς κατοικίας των.

2) Δικαιολογητικὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν τίτλων ὁρίζονται τὰ κάτωθι :

Α'. Μερίμνη τῆς αὐτοστεγατέσεως οἰκογενείας :

α) Πιστοποιητικὸν προφυγικῆς ἰδιότητος, δι' ὅσους ἀποκατεστάθησαν μὲ δοτικὸν προφυγικὸν εἰσόδημα (καὶ οὐχὶ κατὰ παρέκκλισιν ἀρθρ. 5 παρ. 3 καὶ ἀρθρ. 57 παρ. 3 τοῦ ἀπὸ 27-11)9.2.53 Β. Δ.).

β) Πιστοποιητικὸν ἐγγραφῆς εἰς τὰ Μητρώα ἀρρένων ἢ εἰς τὰ Δημοτολόγια τοῦ οἰκείου Δήμου ἢ Κοινότητος τῶν ἀναγνωρισθέντων δικαιούχων (μὲ δοτικὸν προφυγικὸν εἰσόδημα ἢ κατὰ παρέκκλισιν) καὶ

γ) τὴν κατὰ τὸ ἔντυπον τῆς Υπουργείας ὑποβληθεῖσαν ὑπεύθυνον βήλωσιν.

Ὅπου δὲν ὑφίστανται τούτα, αἱ ἀρμόδιαι Ὑπουργεῖαι, καλοῦν τοὺς ἐνδιαφερομένους δι' αἰτιολογῆσας προσκλήσεις, ἐπιθεωρήσας ἐπὶ ἀποδείξει· διὰ τοῦ Ἀνωτατοῦ Τμήματος, ὅπως προτιμῶνται τὰ ὡς ἄνω πιστοποιητικὰ ἐντὸς τοκτῆς προθεσμίας δέκα πέντε (15) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπίδοσεως τῆς ὡς ἄνω προσκλήσεως. Παρερχομένης ἀπράκτου τῆς ὡς ἄνω προθεσμίας ὡς ἐφαρμοσθῶσι αἱ διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 44 παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 330)60 Β. Δ. περὶ καθυστερήσεως τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν αὐτῶν προσφύγων Νομοθεσίας Ν. 2044)52».

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὡς ἄνω διατάξεως, χωρὶς διὰ κρήσεως τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Δ)σεως Ἀστῶν Προσφύγων προκακλιμένου περὶ τῆς περιοχῆς τῶν Κέντρων Κοιν. Πρωτεύουσας Ἀττικῆς καὶ Πειραιῶς, τοῦ Διευθυντοῦ δὲ τοῦ οἰκείου Κέντρου Κοιν. Πρωτεύουσας προκακλιμένου περὶ τῶν περιοχῶν τῆς λοιπῆς Ἑπικρατείας καὶ ἄνευ γνώμης αἰουδήκτου Συμβουλίου.

3) Ἐν περιπτώσει μὴ ὑκάρξεως ἐν τοῖς φακέλλοις τῶν αὐτοστεγαθέντων ἐπὶ τὴν δικαιολογητικῶν, ἢ ἔκδοσιν τῶν παραχωρητηρίων θὰ χωρήσῃ κατὰ τὰ ἐν παρ. 1 τῆς παρῆς ὁρίζομενα, τῶν διὰ τούτων στοιχείων ἐξαιρουμένων, διὰ τῆς ὡς ἄνω ὑπεύθινου δηλώσεως, δεδομένου ὅτι ἐκ τῆς γενικῆς ἀναγνωρίσεως τῶν αὐτοστεγαθέντων ὡς δικαιούχων ἀποκατεστάσεως, τεκμαίρεται ὅτι τούτοις εἶχον ληρθῆ ὑπ' εὐθύνη καὶ κριθῆ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Συμβουλίου Στοιχάσεως.

Β'. Μεριμνή της Υπηρεσίας :

α) Υπεύθυνον έγγραφον σημείωμα υπογεγραμμένον υπό του αρμοδίου Τμηματάρχου του οικείου Κέντρου Κοιν. Προνοίας προκειμένου περί των Κέντρων Κοιν. Προνοίας Ἀττικής, Πειραιώς καὶ Θεσσαλονίκης, ἢ του Προϊσταμένου του οικείου Γραφείου προκειμένου περί των λοιπῶν Κέντρων Κοιν. Προνοίας, περί του εισπραχθέντος δανείου καὶ τῆς ἀξίας του οικοπέδου, καὶ

β) τοπογραφικὸν ἀκρόσημα περί των ὁρίων κλπ. του οικοπέδου.

4) Τὸ εἶδος των παραχωρηθέντων οικοπέδων εἰς τοὺς ἐν των ἐν τῇ παρ. 1 ἀναγνωρισθέντας, μέχρι τῆς ἰσχύος του ἐπ' ἀριθ. 80)1960 Β. Δ. «περί καθορισμοῦ των δικαιούχων ἰστικής ἀποκαταστάσεως καὶ ἄλλων τινῶν σχετικῶν διατάξεων», ὡς δικαιούχους ἔχει τοῦ ἀρθρου 5 παρ. 3 καὶ ἀρθρ. 57 παρ. 3 του ἀπὸ 27-1)9.2.58 Β. Δ. «περί καθιερωθῆσως κλπ.» καθορίζεται εἰς τὸ ἐκ τῆς παρ. 2 του ἀρθρου 7 του προρηθέντος ἀπὸ 27-1)9.2.58 Β. Δ. προλεπόμενον τοιοῦτον, ἢτοι ἢ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1940 ἢ εἰς αὐτὸν, πλὴν ἀποκαταστάσεως ἐπὶ τὸν νόμιμον συνταλασινῆ.

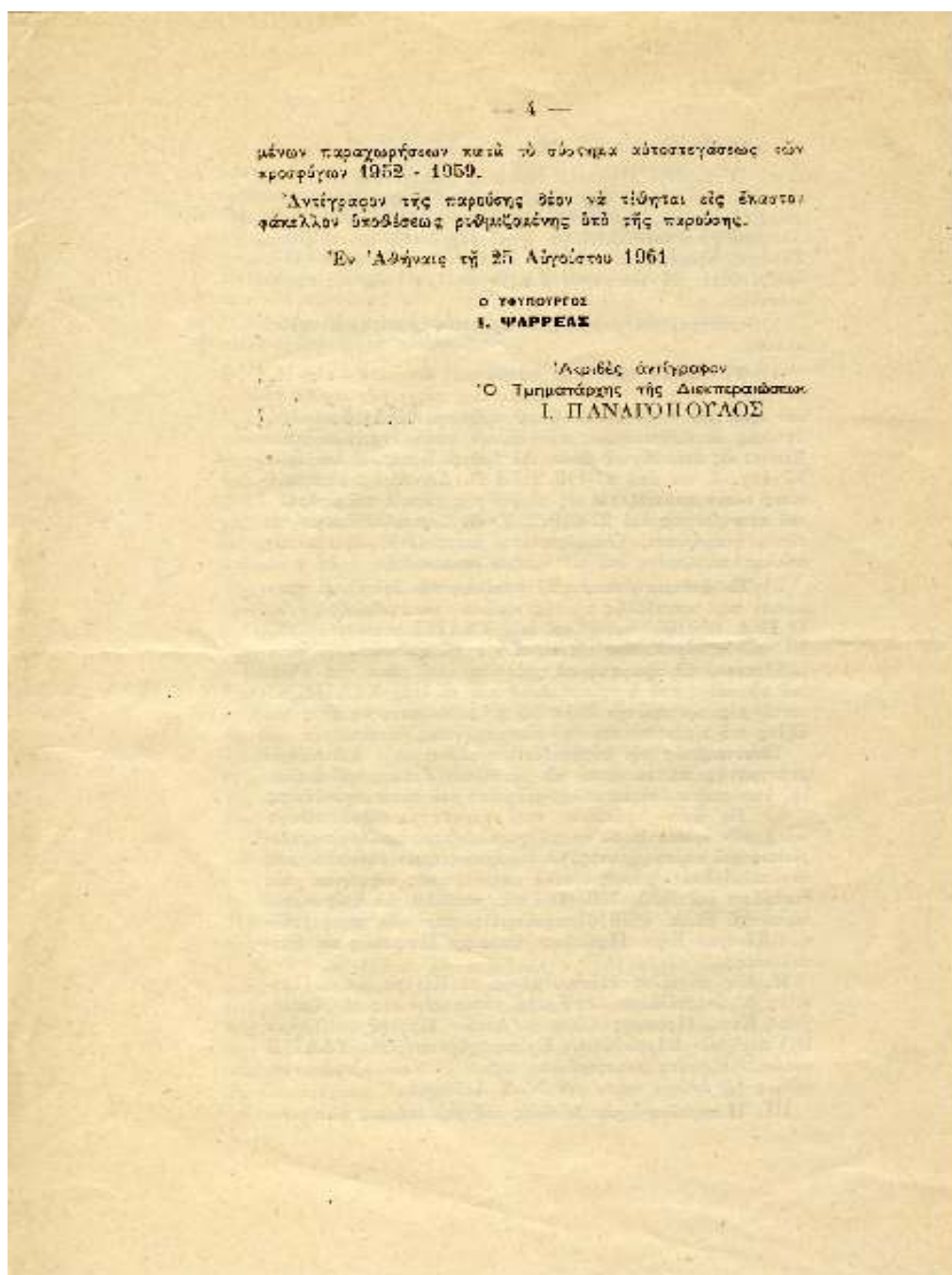
5) Ἐν ἡ περιπτώσει ἐν τῇ σακέλλῳ δὲν ὑφίσταται γραμμάτων περί καταβολῆς α) τῆς νόμιμου προκαταβολῆς (ἀρθρ. 11 Β. Δ. 330)60) καὶ β) του ὑπὲρ ΥΔΑΠΣ ποσοτοῦ (ἀρθρ. 29 του ἐπ' ἀριθ. 330)60 Β. Δ.) ἐγκρίνομεν ὅπως διὰ του ἐκδομένου παραχωρητηρίου χρεῖται ἡμεῖς μετὰ τῆς ἀξίας του οικοπέδου καὶ ἡ προκαταβολή καὶ τὸ ὑπὲρ ΥΔΑΠΣ ποσοτόν εἰς τὴν πρέστην δόσιν του δεδουλευμένου τιμήματος τῆς ἀξίας του οικοπέδου καὶ του εισπραχθέντος δανείου.

Ἐπιπλέον εἰς τὴν αὐτὴν δόσιν χρεῖται καὶ τὸ δικαίωμα μεταγραφῆς του ἀκινήτου των ἀλλοθῶν Ἐποδημοπρασιῶν, ἐπ' ἴσον ταῦτα δὲν καταβλήθῃσαν ὑπὸ του ἀποστολαθέντος.

6) Ἐπ' ἴσον πρόκειται περί παρατηρηματοῦχοῦ οἰκογενείας, δὲν ὑφίσταται δὲ ἐν τῷ σακέλλῳ κρετικὸν κλητὸν καταβάρσεως του παρατηρηματος, τὸ παραχωρητήριον ἐκδίδεται μὲν, ἀκολουθεῖ ἡμεῖς ἡμέτως ἐντολή καταβάρσεως συμφώνως ταῖς διατάξεσι του Β. Δ. 330)60 ἢ τῆς παρ. 10 του ἀρθρου δευτέρου του Ν. Δ. 4176)61 προκειμένου περί των περιφερειῶν των Κέντρων Κοιν. Προνοίας Ἀττικής, Πειραιώς καὶ Θεσσαλονίκης.

Π. Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς τὰ Κέντρα Κοιν. Προνοίας β' ἀποστέλλουσι λεπτομερῆ κατάστασιν εἰς τὸ Ἔργασιον Κοιν. Προνοίας (Δ)σιν Ἀστικῶν Προσούχων Τμήμα Β') περί των δεδουλευθέντων ἢ εισπραχθέντων ὑπὲρ ΥΔΑΠΣ ποσῶν, ἵνα ταῦτα μεταφερθῶσιν εἰς τὸν εἰδικὸν λ)ομὸν συντάσεως τῷ ἀρθρῳ τρίτῳ του Ν. Δ. 4176)61.

III. Ἡ παροῦσα ἰσχύει δι' ἕλας τὰς περιπτώσεις των γενο-

**Αποδελτιωμένα αποσπάσματα άρθρων της
εφημερίδας «Φλώρινα» του 1916 σχετικά με
«Μοναστήρι» ή «Μοναστηριώτες»**

Εφημερίδα «Φλώρινα»

19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 9, σελ. 2

«ΜΕΓΑΛΗ ΖΗΜΙΑ»

«Εκτός της εν Μοναστηρίω γενικευμένης ζημίας του Γαλλικού εμπορικού Οίκου Βινέ περί της οποίας είχομεν γράψει εις προηγούμενον φύλλον, εγένετο ετέρα τιαυτή εις το εν Δυρραχείω υποκατάστημα του ανωτέρου οίκου εις εμπορεύματα και έπιπλα αξίας 50 χιλιάδων φράγκων. Η δευτέρα αύτη ζημία προήλθεν εκ πυρκαγιάς προκληθείσης εκ του βομβαρδισμού του Δυρραχείου υπό των Αυστροβουλγάρων».

26 ΜΑΡΤΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 10, σελ. 3

«ΚΑΛΛΙΟΝ ΑΡΓΑ ΠΑΡΑ ΠΟΤΕ»

«[...] Εν Μακεδονία δεν επάλαιεν ο Ελληνισμός μόνο κατά των Τούρκων. Παντοίοι, οργανωμένοι και ισχυροί εχθροί από Βορρά μετά λύσσης επελαύνοντες επέπιπτον κατά του απροστατεύτου Ελληνισμού της Ανατολικής και μάλιστα της Δυτικής Μακεδονίας, του ατυχούς Μοναστηρίου. Ο αείμνηστος Γ. Θεοτόκης, πολιτευτής μεγάλου εθνικού αναστήματος κατά την έναρξιν του σοβαρού αγώνος, 1903-4, εν ταις πράγμασι διατελών, δέοντως υπεστήριξε και εξετίμα τον αγώνα και ενθάρρυνε την εκ Μοναστηρίου και Φλωρίνης προς αυτόν καταφυγούσαν τριμελή επιτροπήν. [...] Ελπίζομεν ότι πάντες οι εκ Μακεδονίας βουλευταί, πρωτίστως δε οι βουλευταί του νομού της Δυτικής Μακεδονίας, δηλαδή της Φλωρίνης, θα λάβουν ενεργόν μέρος εις το ζήτημα τούτο εν καιρώ τω δέοντι, καθόσον μάλιστα η πρώτη φωνή διαμαρτυρίας και η έμπρακτος εκδήλωσις κατά των διαφόρων επικινδύνων κατά του Ελληνισμού προπαγανδών εντεύθεν ανέλαμψαν, οι δε βουλευταί Φλωρίνης είνε και αντιπρόσωποι του Μοναστηρίου, το οποίον δυστυχώς δεν είναι μέλος της Ελληνικής οικογενείας».

26 ΜΑΡΤΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 10, σελ. 3

«ΕΙΔΗΣΕΙΣ»

«Πληροφορούμεθα ότι την παρελθούσαν Δευτέρα ήρξαντο διαπραγματευόμεναι αι Νομαρχίαι Φλωρίνης και Μοναστηρίου περί ανταλλαγής οικογενειών αμοιβαίως μεταξύ των δύο πόλεων. Φαίνεται ότι αι διαπραγματεύσεις προχωρούν, πλην άγνωστος ακόμη η ημέρα καθ' ην θα γείνη η ανταλλαγή».

9 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 12, σελ. 4

Ποίημα με τίτλο «Στη σκλάβια πατρίδα μας» υπογράφεται με ψευδώνυμο «Μοναστηριώτης»

16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 13, σελ. 1

«ΕΠΙ ΤΕΛΟΥΣ»

«Κατ' ασφαλείς πληροφορίας, αι Βουλγαρικάί αρχαί συνέλαβον τους προκρίτους της Ελληνικής κοινότητος Αχρίδος Πέτρον Πηχεών, Ιωάννην Ρουβέναν και Δημήτριον Ζάρον, τους οποίους αφού έδειραν ανηλεώς, απέστειλαν εις Μοναστήριον, όπου και τους εφυλάκισαν. Λέγεται δε δια τον τελευταίον εκ των συλληφθέντων ότι αφού κατέπεσεν ημιθανής εκ των κακώσεων, αφέθη ελεύθερος να επιστρέψη εις Αχρίδα, όπου απέθανεν εκ των τραυμάτων. Την τύχη των δύο άλλων αγνοούμεν μέχρι την σήμερον.

Αφού οι Βούλγαροι εφόνευσαν, απήγαγον και διαφοροτρόπως εβασάνισαν τους ομογενείς της περιφερείας Μοναστηρίου, Μοριχόβου και Ρέσνης, πρόεβησαν εις τα εν Σεχόβω και Σβεταπέτκα πραξικοπήματα, είναι φυσικόν να εξακολουθήσωσι την εφαρμογήν του προγράμματός των της συστηματικής εξοντώσεως παντός εν Μακεδονία Ελληνικού. [...]

16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 13, σελ. 2

«ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ»

«[...] Κατ' ασφαλείς εκ Μοναστηρίου πληροφορίας, από τινών ημερών υπάρχει αυτόθι αφθονία αλεύρων και μάλιστα εις τιμάς χαμηλάς. Σπανίζει όμως το άλας και

η ζάχαρις. Με την άφιξιν των αλεύρων εις Μοναστήριον οι ενταύθα Μοναστηριώται, και αυτοί οι πεινώντες ακόμη ησύχασαν, δίοτι τους εν Μοναστηρίω συγγενείς των δεν απειλεί πλέον ο εξ ασιτίας θάνατος, όσοι δε ήσαν έτοιμοι ν' αναχωρήσωσιν εις Μοναστήριον κατήντησαν μάλλον ανυπόμονοι· πλην εις μάτην, δίοτι φαίνεται ότι αι σχετικαί διαπραγματεύσεις των νομαρχιών Φλωρίνης και Μοναστηρίου, επί του παρόντος τουλάχιστον, ετελματώθησαν. Με την αφθονίαν των αλεύρων εν Μοναστηρίω δυνατόν να γείνη ημέρα τινά εισαγωγή τοιούτων και ενταύθα, οπότε φόβος υπάρχει μήπως γεννηθεί πάλιν ζήτημα αντίθετον προς το των σάκκων, εντός των οποίων ενεσακκίσθησαν οι υποστηρίζαντες και υποκινήσαντες το ζήτημα τούτο.
[...]

Κάποιος αρνησίπατρις κύριος γνωστός δια τα προδοτικάς, όσον αφορά τους Έλληνες Μοναστηριώτας, υπηρεσίες του προς τους Σέρβους, συχνάκις γίνεται πρόξενος σοβαρών επεισοδίων. [...] Ο Σέρβος Σωκράτης Τάχου, δίοτι περι αυτού πρόκειται, πρέπει να εννοήση ότι οφείλει και ολίγον σεβασμόν προς την χώραν και τους Έλληνας οίτινες τον φιλοξενούσι και ότι αι υπεροψίαι και αι απειλαί του μόνον εν Μοναστηρίω επί Σερβοκρατίας είχαν «πέρασιν» [...]

23 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 14, σελ. 3

«ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΑΕΡΟΠΛΑΝΩΝ»

«Από της αφίξεως των Γάλλων επανειλημμένως εθεάθησαν εις τον ορίζοντα Γερμανικά αεροπλάνα προερχόμενα εκ Μοναστηρίου και κατοπτεύοντα τας κατασκηνώσεις των Γαλλιακών αποσπασμάτων».

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 15, σελ. 2

«ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΝ»

«Την 24^{ην} λήγοντος διεδόθη μετ' επιτάσεως ότι εκ ριφθεισών βομβών υπό Συμμαχικού αεροπλάνου εξερράγη πυρκαϊά, ητίς αποτέφρωσεν ολόκληρον την συνοικίαν Γενή-Μαχαλά του Μοναστηρίου. Παρ' επιβάτου όμως, ελθόντος εκείθεν,

πληροφορούμεθα ότι δεν είναι αληθές το τοιούτον. Παρά του ιδίου μανθάνομεν ότι μεγάλη έλλειψις παρατηρείται εις τα αποικιακά, ιδίως, ως ζαχάρεις, άλας κ. τ. λ.»

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 15, σελ. 2

«ΠΕΙΝΑ ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΑ»

«Παρ' επιβάτου αφιχθέντος εκ Λιούσνας, κειμένης εν τω μέσω των πόλεων Καβάια – Βεράτι – Φιέρρη και Ελβασάν, επληροφορήθημεν τα κάτωθι. Άπαντα τα Βουλαγαρικά στρατεύματα της Αλβανίας συνεκεντρώθησαν εις το Κιαφαθάνι, απείχον δύο ώρας της Στρούγας. Η διακοπή της συγκοινωνίας Άλβαν ας Μοναστηρίου, αυστηρότατα απηγορεύθη της των Αλβανών εις Μοναστήριων μετάβασεως. Η πείνα εις το κατακόρυφον, αφού εν οσμάκιον αραβοσίτου πωλείται αντι 300 δραχμών, η χρήσις του καφέ ελησμονήθη, εφ' όσον τιμάται η οκά με 100 δραχμάς. Οι χριστιανοί στρατολογούνται βία υπό των Λυστροτούρκων, ίνα μετ' αυτών λαμβάνουν μέρος εις τας επιθέσεις εναντίον της Αυλώνος».

14 ΜΑΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 17, σελ. 1-2

«ΔΙΑ ΤΗΝ “ΟΠΙΝΙΟΝ”»

«Η εν Θεσσαλονική εκδιδόμενη «Ορίνιον», μεταξύ άλλων γράφει και τα εξής. Η είδησις, καθ' ην η περιφέρεια Φλωρίνης μαστίζεται υπό πείνης και ότι πολλοί κάτοικοι απέθανον εξ' ασιτίας, είναι χαλκευμένη. Εκ των ερευνών μας επί του ζητήματος τούτου προκύπτει ότι οι διαδόσεις αύται ετέθησαν εις κυκλοφορίαν υπό ανθρώπων ενδιαφερομένων, οίτινες μέχρι τινός ησχολούντο με την αποστολήν ζωτροφών εις Μοναστήριον. [...] Η υπ' αμφοτέρων των αξιοτίμων κ. βουλευτών μας διεκτραγωδηθείσα ελλεινή κατάστασις μας, δεν πιστεύομεν δα, να νομίζη η «Ορίνιον», ότι είναι αποτέλεσμα των μηχανεμάτων των «ενδιαφερομένων», οίτινες και αν ποτέ απέστειλαν εις Μοναστήριον τρόφιμα, δεν είναι δυνατόν να εξακολουθούν και σήμερον την εξάσκησιν του έργου τούτου κατόπιν των υπο τε των Συμμάχων και της Νομαρχίας μας ληφθέντων μέτρων, ως και αυτή η συνάδελφος ομολογεί».

14 ΜΑΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 17, σελ. 3

«ΕΙΔΗΣΙΣ ΕΚ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ»

«Παρ' ομογενούς λιποτάκτου του Βουλγαρικού στρατού πληροφορούμεθα τα εξής: Εις τον τομέα Μοναστηρίου ευρίσκονται 9 Βουλγαρικά Πεζ. Συντάγματα. Τα Γερμανικά στρατεύματα απεσύρθησαν εντελώς, μεταφερθέντα εις άλλα μέτωπα. Εις την μεθόριον φρουρούν 2 Βουλγαρικά Τάγματα, έτερα δε 5 βουλ. Τάγματα υπό την επίβλεψιν 100 Γερμανών μηχανικών εργάζονται νυχθημερόν δια την όσον το δυνατόν ταχύτεραν οχύρωσιν της αμυντικής γραμμής των συνόρων. Ήδη έχουν κατασκαφή πολλαί σειραί χαρακωμάτων, μέχρι 3 μέτρων βάθους, προφυλασσόμενα υπό συρματοπλεγμάτων. Εις τα κλητείς του Περιστερίου ετοποθετήθησαν βουλγ. Πυροβόλα καταλλήλως κεκαλυμμένα. Είνε ανακριβές το γραφέν ότι κατεσκευάσθη σιδηροδρομική γραμμή ενώνουσα τα Βελεσσά μετά του Μοναστηρίου. [...]

Η πείνα φοβερά μαστίζει το Μοναστήριον. Το συσσίτιον του βουλγαρικού στρατού έφθασεν εις το τέταρτον σχεδόν του άλλοτε δεδομένου. Οι δε δυστυχείς κάτοικοι λιμοκτονούν μη εξευρίσκοντες ουδέ οκάν αλεύρου. Το εξ αραβοσίτου άλευρον επωλήθη προς δύο δραχμάς κατ' οκάν.

Βουλγαρικά αεροπλάνα επιχειρούν συχνάκις πτήσεις εις το Ελληνικόν έδαφος προς κατόπτεισιν των στρατοπεδεύσεων των Συμμαχικών στρατευμάτων. Συμμαχικά δε αεροπλάνα σπανίως φθάνουν μέχρι του Βουλγαρικού εδάφους».

20 ΜΑΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 18, σελ. 3

«Ο ΔΗΜΙΟΣ ΜΑΣ Κ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΣ»

«Εις την Βουλήν της 6^{ης} τρέχοντος, ο έγκριτος βουλευτής Κορυτσάς κ. Αδαμίδης εξιστορήσας την κατάστασιν, εις ην περιήλθεν η επαρχία Κορυτσάς εκ της ελλείψεως τροφίμων και εξετάζων τα αίτια τα προκαλέσαντα την διακοπήν την σιδηρ. συγκοινωνίας Θεσ/νίκης – Φλωρίνης, μέσω της οποίας σιτίζεται η Κορυτσά, λέγει, ότι οι Σύμμαχοι προέβησαν εις το μέτρον τούτο, διότι ανεκάλυψαν ότι διενεργείτο λαθρεμπόριον και ότι τα μέγιστα συνετέλεσεν εις τούτο ο εν Φλωρίνη τότε Νομάρχης κ. Βαμβέτσος.

Δ. Γούναρης: Δεν είνε αληθές

[...]

Ι. Αδαμίδης: Παρακαλώ, αφήσατε μοι. Απεδείχθη ότι ο υπαίτιος της σιδηρ. γραμμής είναι ο Νομάρχης Φλωρίνης. Δεν αμφισβητώ ότι οι ξένοι εξήτουν αφορμή, πάντως εύρον μίαν βάσιν επί της οποίας βασισθέντες εδημιούργησαν μίαν αφορμήν δεν έχω δε απόδειξιν να σας αναφέρω, ότι αυτός είναι απ' ευθείας ο υπεύθυνος. Γνωρίζω από τιμίους ανθρώπους, ότι ο Νομάρχης Φλωρίνης επροστάτευσε το λαθρεμπόριον μεταξύ Φλωρίνης και Μοναστηρίου.

[...]

Εις την ερώτησιν βουλευτού τινός πως ο κ. Βαμβέτσος διηκόλυε το λαθρεμπόριον των σιτηρών εις Μοναστήριον, προς όφελος των Βουλγάρων, ο κ. Αδαμίδης είπε τα εξής. Απετάθην εις τον Νομάρχην Θεσ/νίκης κ. Αθηναγένην, όστις δεν απέκρυψεν ότι η πεποίθησίς του ήτο ότι ο Νομάρχης Φλωρίνης κ. Βαμβέτσος ήτο ένοχος της αποδιμένης αυτώ κατηγορίας περί λαθρεμπορίου, διότι μη αρκούμενος εις τα διατεθειμένα δια τους Κορυτσαίους εικοσιεπτά βαγόνια σίτου (οκάδας περίπου 300.000) εξήτησεν εξήκοντα βαγόνια σίτου από τα οποία όμως ούτε σπυρί δεν έφθασεν εις Κορυτσάν».

14 ΜΑΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 17, σελ. 4

«ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΚ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ»

«[...] Εις τον τομέα Μοναστηρίου υπάρχει ο εξής Βουλγ. στρατός. Από του Αξιού ποταμού μέχρι του Μπάτς (Μορίχοβον) ευρίσκεται η 3^η βουλγ. Μεραρχία, συγκειμένη εκ των 24, 11, 23, 32 Πεζ. Συνταγμάτων και των πυροβολ. 6 και 16. Από Μπάτς μέχρι της Αλβανίας η 8 Βουλγ. Μεραρχία, συγκειμένη εκ των 10, 23, 12, 30, 32 και 36 βουλγ. συνταγμάτων και εφραπτομένη του Αυστριακού στρατού. Εις το Μοναστήριον αφίχθη προ τινών ημερών Νέα Μεραρχία της Στάρα – Ζαγοράς. Εις το Μοναστήριον παραμένει Γερμανικός Λόχος εκ τηλεγραφητών και τηλεφωνητών. Εις την μεθόριον ετοποθετήθησαν 4 πυροβόλα των 42. Δια τηλεφώνου έχουν συνδεθή όλα τα στρατιωτικά τμήματα και εις αυτά τα χωρία ακόμη. Εις το Μεγάροβον κατασκευάζονται μεγάλοι οδοί, καθώς και επί του Εριγόνος 2 γέφυραι, επισκευάζεται δε ετέρα παρά του Μπροτ. Την συγκοινωνίαν Μπάμπουνας – όπου λήγουν αι σιδηροδρομικαί γραμμαί – Περλεπέ και Μοναστηρίου διενεργείται υπό αυτοκινήτων. [...]

30 ΙΟΥΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 28, σελ. 1

«ΕΙΣ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ»

«Το Μοναστήριον πενθεί! Υπέρ την ωραίαν Μακεδονικήν πόλιν πλανάται το άγριον φάσμα του Βουλγαρικού τρόμου. Σφαγαί, ατιμώσεις, μαρτύρια, ιδού η ζωή των εναπομεινάντων Ελλήνων κατοίκων του, όσοι δεν ηθέλησαν ή δεν επρόφθασαν να εγκαταλείψουν τας εστίας των προ της Βουλγαρικής επιδρομής! Δύσμοιρος, πολυδικασμένη πόλις! Χάρις εις τον ακραιφνέστατον πατριωτισμόν σου υπήρξες κατά τους χρόνους της ζοφεράς δουλείας το εν Μακεδονία παλλάδιον της Ελληνικής Ιδέας. Δεν μετρούνται οι εθνομάρτυρές σου. Εις την χρυσήν βίβλιον, εις ην μian ημέραν θα γραφή η εποποιία των τελευταίων Μακεδονικών αγώνων, πολλάί θ' αφιερούνται σελίδες δια τους ήρωας και μάρτυράς σου, όσοι αντέταξαν τα παλλόμενα υπό την αγιώτεριν και ενθουσιωδεστέραν δια την μεγάλη πατρίδα αγάπη στήθην των εις το Βουλγαρικόν εγχειρίδιον, εις την Βουλγαρικήν βόμβαν δι 'ων επεζητείτο και δι 'ων ολίγον έτι και κατορθούτο ο εκβουλγαρισμός της Μακεδονίας. Δυστυχές Μοναστήριον! Είσαι συ, φευ! Και πάλιν το υπερπάσαν άλλην Μακεδονικήν πόλιν ακριβώτερο πληρώνον την προδοσίαν των εφιαλτών, αίτινες μέχρι της χθες εκυβέρνην την Ελλάδα! Οι φίλοι, οι σύμμαχοι τω απαισίας μνήμης εκείνων ανδρών, πληρώνοντες αυτής ευγνωμοσύνης φόρον, διότι τους ήνοιξαν τας πύλας σου – όπως ειργάζοντο δια να ταις ανοίξουν τας πύλας όλης της Μακεδονίας – σφάζουν τους γέροντας κατοίκους σου, φυλακίζουν ή τοιφεκίζουν τους νέους, ατιμάζουν τας παρθένους σου! Οι γόοι, οίτινες εκφεύγουν των τειχών σου δεν υπάρχει ελπίς να φθάσουν μέχρις αυτών! Αλλά θα τους καταδιώκη αιωνίως το ανάθεμα σου το βαρύ, η κατάρα σου, όπως θα τους καταδιώκη το ανάθεμα και η κατάρα ολοκλήρου της φυλής».

30 ΙΟΥΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 28, σελ. 2

«ΕΙΔΗΣΕΙΣ. ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΚΟΜΙΤΑΤΖΗΔΩΝ ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ»

«Καθ' α αναγράφουσιν αι συνάδελφοι της Θεσσαλονίκης κατόπιν των γενομένων παραστάσεων της Ελλην. Κυβερνήσεως εν Σόφια, διετάχθη η φυλάκισης μεν εν Μοναστηρίω του αρχικομιτατζή Κρέσιο Λιόντε από το Νεοκάζι της Φλωρίνης, η

εκτόπισης δε εις Περλεπέν του συναδέλφου του του Παντελή Σίσκου εκ του χωρίου Έξη-Σου καταγομένου. Αμφότεραι όμως αι ενέργειαι αύται κρίνονται ως διαταχθείσαι υπό της Βουλγαρικής Κυβερνήσεως απλώς προς το θεαθήναι, εφ' όσον αι συμμορίαί των κομιτατζήδων δεν παύουσι διαρκώς υπό νέους αρχηγούς να εισέρχονται εις το ελληνικόν έδαφος και να λεηλατούν και σφάζουν. Βεβαιούται ότι οι πληθυσμοί τριών βουλγαροφώνων ελληνικών χωρίων παρά τα σύνορα, ανεχώρησαν προ ημερών εις το εσωτερικόν της Βουλγαρίας εγκαταλείψαντες τα εστίας των».

30 ΙΟΥΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 28, σελ. 3

«ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΚ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ. ΤΑΡΑΧΑΙ.»

Πληροφορούμεθα ασφαλώς ότι εις την περιφέρειαν της Αχρίδος προκλήθησαν ταραχαί συνεπεία της επιτάξεως των τροφίμων. Εις την Αχρίδα επενέβη ο στρατός όπως διαλύση διαδήλωσιν γυναικών. Εφονεύθησαν τέσσαρες γυναίκες και ετραυματίσθησαν υπέρ τας είκοσι. Επίσης επί της οδού Αχρίδος – Μοναστηρίου επαναστάται επιθέτησαν και απογύμνωσαν διαβάτας, μεταξύ των οποίων και κάποιον βούλγαρον ταγματάρχη. Λέγεται ότι εις τον εν Βουλγαρία στρατόν εξηπλώθη χολέρα, δεινώς μαστίζουσα τις τάξεις του στρατού.

2 ΙΟΥΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 24, σελ. 2

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ»

«Κατά τινάς πληροφορίας η Βουλγαρική Κυβέρνησις μετέφερεν εις Μοναστήριον την παρελθούσαν ενβδομάδα αρκετήν ποσότητα σίτου δια τους κατοίκους. Ήδη η τιμή του άρτου υπετιμήθη και η οκά τιμάται ολιγώτερον της δραχμής».

9 ΙΟΥΛΙΟΥ 1916, αρ. φύλλου 25, σελ. 2

«ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ ΜΑΣ. Τ' ΑΕΡΟΠΛΑΝΑ»

«Καθ' εκάστην σχεδόν Συμμαχικά αεροπλάνα επιχειρούν επιδρομάς εις το βουλγαρικόν έδαφος. Καταστρέφοντα, κατά τας ανακοινώσεις του Γαλλικού Επιτελείου, τα σπαρτά και τα σιτηρά της περιφέρειας Μοναστηρίου. Αφ' ετέρου ρίπτουν πολλάς βόμβας και επί των οικοδομημάτων του Μοναστηρίου, όπου στεγάζεται Βουλγαρικός στρατός ή διαμένουν αι αρχαί. Εις μίαν εκ των τελευταίων επιδρομών, καθ' α μας εδήλωσε Βούλγαρος λιποτάκτης παρευρεθείς κατά τον βομβαρδισμόν εις την πόλιν, εφονεύθησαν εκ του βομβαρδισμού 4 Γερμανοί ανώτεροι αξιωματικοί, 15 στρατιώται και υπέρ τους 20 ομογενείς ως επί το πλείστον εξ ων πλείσται γυναίκες και παιδιά. Μεταξύ των φονευθέντων συγκαταλέγεται και ομογενής τις ιερεύς, όυτινος το όνομα δεν καταρθώθη να γνωσθή. Επίσης έχουν καταστραφή πολλάί παρά τον Δραγόρην οικίαι και καταστήματα. Ομοίως και Γερμανοβουλγαρικά αεροπλάνα συχνά διερχόμενα υπεράνω της πόλεως μας ή των παρά τον σιδηροδρομικόν σταθμόν χωρίων, ενεργούν κατοπτεύσεις των θέσεων των Συμμαχικών στρατευμάτων. Επανειλημένως έρριψαν βόμβας εις Σόμοβιτς. Ευτυχώς τα θύματα του τελευταίου βομβαρδισμού της Κυριακής είνε εις όνος μόνον. [...]

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Οικογένεια Λάζαρου Ανδρέου- Αναστασίας Χρ. Μηλώση (Ιδ. Αρχείο Σ. Ηλιάδου-Τάχου)

Η Μοναστηριώτισσα Κατίνα Κιάτα (Πατρική Οικ. Κων/νου Κιάτα) με τις κόρες της στο Βουκουρέστι στις 19/10/1925. Η αδερφή της, Βασιλική συζ. Γρηγόριου Κετσετζή, εγκαταστάθηκε στην πόλη της Φλώρινας το 1915.

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: ΠΙΝΑΞ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΗΣ (Από το Αρχείο της Πρόνοιας), σελ.15.

Εικόνα 2: Απόσπασμα από την εφημερίδα *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας] 24.6.1934, σελ.38.

Εικόνα 3: Απόσπασμα από την εφημερίδα *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας] 13.7.1934, σελ.39.

Εικόνα 4: Απόσπασμα από την εφημερίδα *Νέοι Καιροί* [Φλώρινας] 2.11.1934, σελ.40.

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Αποτύπωση της αποκατάστασης των Μοναστηριωτών, στους συνοικισμούς Α' Β' Γ' Μοναστηριωτών ,σελ. 112.

Πίνακας 2: Αποτύπωση της αποκατάστασης των Μοναστηριωτών, στους τρεις αστικούς οικισμούς εντός της πόλης, σελ. 130.

Πίνακας 3: Χάρτης του συνόλου των συνοικισμών, όπου εγκαταστάθηκαν Μοναστηριωτές πρόσφυγες , στην πόλη της Φλώρινας, σελ.145.

Πίνακας 4: Η συνολική αποτύπωση της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών προσφύγων στην πόλη της Φλώρινας, σελ.155.

Πίνακας 5: Η συνολική αποτύπωση της αστικής αποκατάστασης των Μοναστηριωτών προσφύγων στην πόλη της Φλώρινας κατά χρονολογία εγκατάστασης και οικισμό, σελ.156.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ